

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

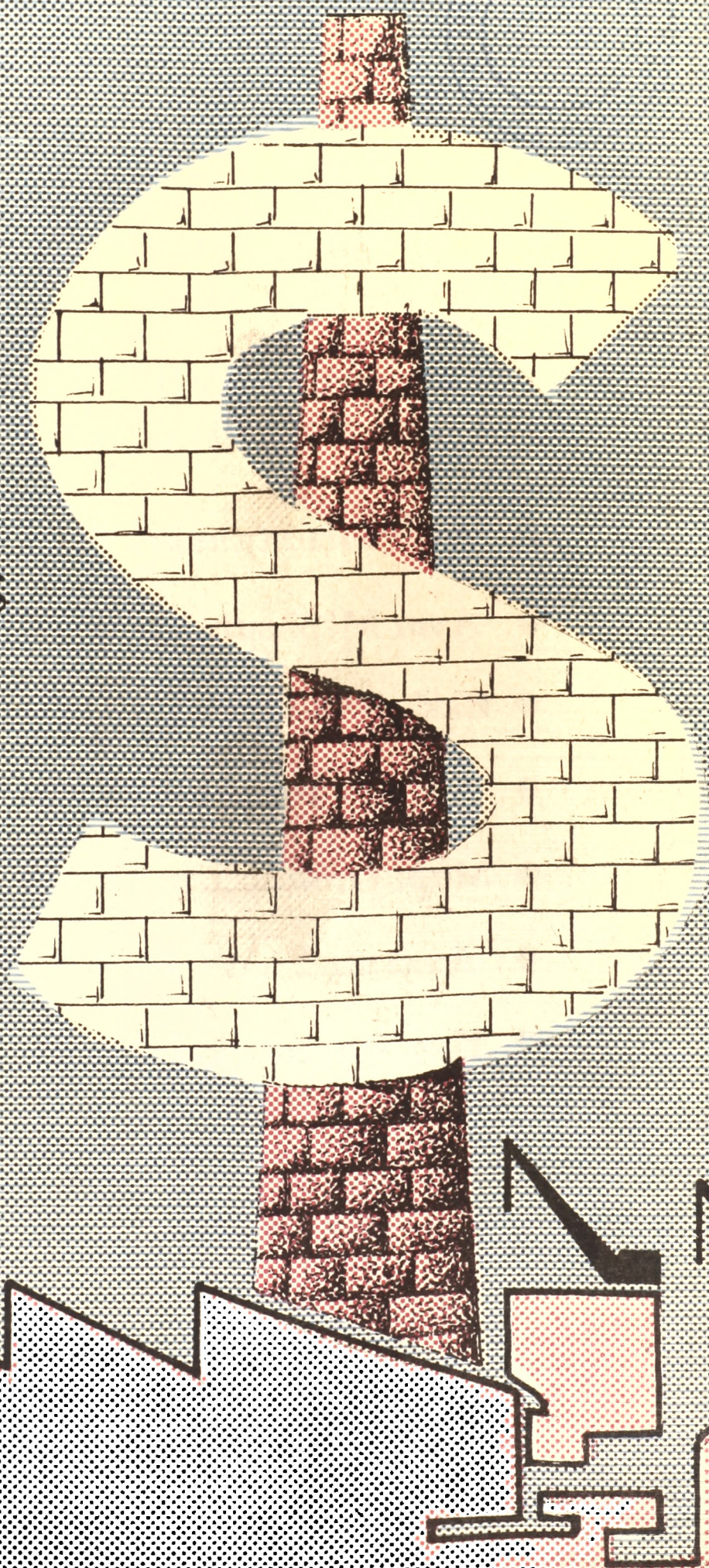
αντι

Περίοδος Β' τεύχος 271, Παρασκευή 28 Σεπτεμβρίου 1984

Δρχ. 50

Σκάνδαλο «ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗΣ» και τα 9 δις του Κεδίκογλου

- Σύνταγμα και εκλογικός νόμος
- ΕΑΜ και κοινωνικές τάξεις
- Το ΠΑΣΟΚ αναδιατάσσεται
- Λιβύη και αραβικό πάνθεο
- Συγγραφείας και εξουσία





**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

σε λίγες μέρες το νέο βιβλίο

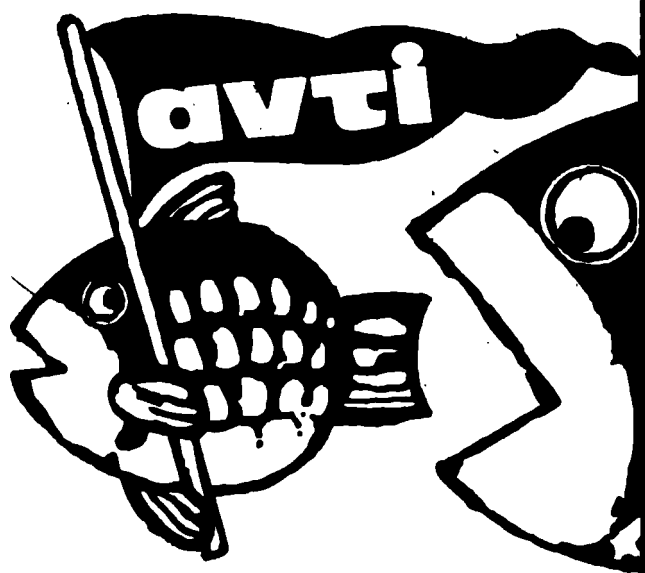
της Anja Meulenbelt
ΓΙΑ ΜΑΣ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Μια ακόμη σημαντική προσφορά
στη φεμινιστική βιβλιογραφία της χώρας μας.

Επίσης στη «ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ»
κυκλοφορούν βιβλία - επιτυχίες:

- Άνια Μέυλεμπελτ: **ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΝΤΡΟΠΗΣ**
- Άνια Μέυλεμπελτ: **ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ**
- Ελίζ. Νταϊηβις: **ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΦΥΛΛΟ**
- Άντριεν Ριτς: **ΓΕΝΝΗΜΑ ΓΥΝΑΙΚΑΣ**
- Μαρί Ο. Φαρζιέρ: **Ο ΒΙΑΣΜΟΣ**
- Άγκνιες Σμάντλεϋ: **ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΓΗΣ**
- Τίνα Πανταζή: **Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΤΗΛ. 3610589-3600398**



Περίοδος Β' • Χρόνος 11ος • Τεύχος 271

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Επώρτερ Ινσασηματισμός χωρίς σχήμα και χρώ- ια	10
Ι. Μιχαήλ Γαμαχιρία σημαίνει κράτος των μαζών Γ. Λυγερού Γενό στρατηγικής στο Κυπριακό	12
Ιρ. Ψάλτη Γάνε κι αυτά τα φεστιβάλ	15
Γ. Ντεβιλιάδη ΟΝΝΕΔ: Εναλλακτική λύση Νο 3	16
Γ. Κούλογλου Γο σκάνδαλο της «Χαλυβουργικής»	17
Ι. Βενιζέλος Γ πολιτική συγκυρία και το Σύνταγμα	18
Γ. Κυριαζής Μόνον εκλογικός νόμος;	22
Γ. Καλογριδη Γ ένοχη σιωπή της ΠΑΣΚ Παν/κών	25
Γ. Κατηφόρης Γθνικά και ταξικά στοιχεία στο ΕΑΜ	26
Γ. Μαρτινίδη Γο κόμικ κόκκαλα δεν έχει	28
Γ. Ν. Εγγραφείς και εξουσία	33
Γ. Κασίμη Μηχανόβιοι	43
Γ. Δ. Δρακονταειδής Η εκστρατεία της Ρωσίας του 1919	42
Γ. Γ. Γ. Γη χώρα του κιτς	46
Γ. Λαϊνά Γαν να 'ναι δηλαδή ιθαγενείς	48
	49

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ: Μετά τη «σφαγή» των τριών	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ	
Γ. Ιωάννου	9
Γ. Καλαϊτζή	14
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	38
ΑΥΤΟΓΚΟΛ	45
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

ΞΕΦΥΛΛΟ: ΓΗΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΜΕ ΤΗΝ παύση της εκλογολογίας, τον προσδιορισμό του Φεβρουαρίου ως χρόνου κατάθεσης του εκλογικού νόμου και την «αναδιάταξη» του Υπ. Συμβουλίου, το ΠΑΣΟΚ έκλεισε την πρώτη φάση αντιδράσεων του στην εκλογή Μητσοτάκη και φαίνεται να αντιλαμβάνεται εκ νέου ότι ως κυβέρνηση έχει ένα πλεονέκτημα στην πρωτοβουλία κινήσεων.

ΕΝΩ ΟΜΩΣ τυπικά τίποτε δεν εμφανίζεται να έχει αλλάξει στον συσχετισμό δυνάμεων, για πρώτη φορά μετά τις εκλογές του '81, το πολιτικό σκηνικό, που παρουσιαζόταν ως εξαιρετικά ρευστό, δείχνει να έχει σταθεροποιηθεί.

Η ΜΕΝ Δεξιά, διασώθηκε ως ενιαίο κόμμα, χάρη στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Από τη στιγμή δηλαδή που το ΠΑΣΟΚ διακυβέρνησε ως διαχειριστική και μόνον δύναμη, νομιμοποίησε και «αμνήστευσε» στην πράξη τη «ΝΔ», μιας και αποδέχτηκε και ως δικό του πλαίσιο τις δομές και λειτουργίες που η Δεξιά είχε διαμορφώσει. Έτσι, όχι εντελώς παράλογα, η «ΝΔ» ελπίζει σε κυβερνητική διαδοχή και δεν διακυβεύει, ως εκ τούτου, την εσωτερική της συνοχή.

Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ Αριστερά με τη σειρά της αντιλήφθηκε το ΠΑΣΟΚ εξαρχής ως ουσιώδη απειλή για την υπόστασή της. Διότι αν επαληθευόταν κατ' ελάχιστο οι διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ για ένα τρίτο δρόμο στο σοσιαλισμό, με δημοκρατία, λαϊκή συμμετοχή και αυτοδιαχείριση, με ένα νέο ήθος και ύφος εξουσίας, θα έπρεπε να επαναπροσδιοριστεί συνολικά ως προς τον διασφαλισμένο και οριοθετημένο σημερινό κομματικό λόγο.

ΚΑΘΩΣ όμως το ΠΑΣΟΚ, εκτός από ορισμένες δευτερεύουσες περιοχές της κυβερνητικής του πολιτικής λησμόνησε και ως κόμμα και ακόμα περισσότερο ως κυβέρνηση τις σοσιαλιστικές του προοπτικές, επιτρέπει στην Αριστερά να σταθεροποιείται, χωρίς να αναγκαστεί να προχωρήσει σε κάποιους —επώδυνους— νέους προσδιορισμούς.

ΑΠ' ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ δηλαδή που η κυβερνητική πολιτική δεν επιβάλλει ένα νέο ρόλο στην Αριστερά ούτε η ίδια διεκδικεί έμπρακτα κάποιο διαφορετικό δικό της, τα κόμματα της εν ονόματι του σοσιαλισμού, θα δρουν στην ουσία αντιπολιτευτικά ως προς την κυβέρνηση, προσδοκώντας κομματικά ωφέλη και χωρίς ενοχές ότι θα επαναφέρουν αυτά τη Δεξιά, μιας και η κυβέρνηση επιφορτίζεται τη σχετική ευθύνη.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ είναι λοιπόν χωρίς συμμάχους, επειδή δεν έχει πολιτική που να τους δημιουργεί. Διότι είναι φανερό ότι όσο συνεχίζει μια πολιτική χωρίς κοινωνικά μέτωπα αλλαγής, κάθε πρόταση συνεργασίας προς ή από την Αριστερά, θα είναι πρόταση οροφής, δηλαδή κυβερνητικής συνεργασίας με σχετική κατανομή κυβερνητικών ευθυνών εν ονόματι ενός «μίνιμουμ προγράμματος αλλαγής».

ΑΛΛΑ, ακόμα περισσότερο, η μοναξιά του ΠΑΣΟΚ θα γίνεται μεγαλύτερη όσο με μεγαλύτερη σαφήνεια θα διαπιστώνεται ότι η «ψυχραιμία» της Αριστεράς έναντι του Μητσοτάκη (δηλαδή όσων σημαίνει η εκλογή του), είναι απλά η άλλη όψη του «πανικού» του ΠΑΣΟΚ. Δηλαδή πίσω απ' τις «ψυχραιμίες» και τους «πανικούς» κρύβεται μια κοινή βαθιά παραδοχή ενός κοινωνικού και πολιτικού status, μιας αναλλοίωτης τάξης πραγμάτων. Κάπου υπάρχει δηλαδή η αναγνώριση ότι η «Αλλαγή» δεν έχει ωριμάσει στις προϋποθέσεις της, έτσι ώστε το πραγματικό πεδίο των συγκρούσεων να είναι το πολιτικό, σε επίπεδο διαχειριστικών δυνάμεων και μόνο. Επειδή όμως κανένα status δεν ισχύει ή δεν πρέπει να αφεθεί να ισχύει, πιστεύουμε ότι όλα μπορούν και πρέπει να αλλάξουν.

ΧΩΡΙΣ ψυχραιμίες και πανικούς, χωρίς βέβαια και την ανάγκη συντήρησης κομματικών καταστημάτων ή φαντασιακών πολιτικών χώρων, η Αριστερά θα φτιαχτεί μέσα από τις συγκρούσεις της, συγκρούσεις πολιτικές και «εφ' όλης της ύλης».

ΛΕΜΕ λοιπόν ότι επειδή η Δεξιά είναι κοινωνικός και πολιτικός αντίπαλός μας που περνάει σε μια επιθετική διάταξη δυνάμεων, αυτή η Δεξιά πρέπει να καταγγελλεί απερίφραστα και κυρίως να αποτραπεί έμπρακτα...

ΚΑΙ ΛΕΜΕ ότι το ίδιο απερίφραστα και ασυμβίβαστα πρέπει να καταγγέλεται η κυβερνητική πολιτική όταν παρέχει το πεδίο ανάπτυξης της Δεξιάς και αναστέλλει την κοινωνική δυναμική.

ΚΑΙ ΘΕΩΡΟΥΜΕ ότι η Αριστερά μπορεί και πρέπει να έχει και τα δυο μέτωπα ταυτόχρονα ανοιχτά στο ένα με το βάρος που πρέπει και στο άλλο με την προσοχή που του αναλογεί.

ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙ θεωρούμε ανησυχητικό όταν καταγγέλλεις τα όσα σημαίνει η πολιτική Μητσοτάκη και εγγράφεσαι ως... τροφοδότης του κυβερνητικού πολυσυλλεκτισμού και —«αντικειμενικά»— υπονομευτής της Αριστεράς...

ΝΟΜΙΖΟΥΜΕ λοιπόν απλά ότι η Αριστερά πρέπει να έχει το δικό της πρόσωπο. Αλλά φαίνεται ότι αυτή είναι η δυσκολία του καιρού μας —και κάποιων εκπροσώπων του.

αντί

Μετά τη «σφαγή» των τριών...

Ο ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ μπορεί να έγινε, αλλά προβλήματα φυσικά, δεν έλυσε! Η διαπίστωση δεν εξέπληξε τους επιτελείς στο Καστρί, αφού ήξεραν —εκ προοιμίου— ότι «σφαγιάζοντας» τους Α. Τρίτση, Β. Κεδίκογλου και Ηλ. Κατριβάνο, δεν θα έπρεπε να περιμένουν καμιά αλλαγή στους ρυθμούς ή την ποιότητα του κυβερνητικού έργου. Τι να σου κάνουν, άλλωστε, τρεις νεοεισελθόντες υπουργοί —οι Γ. Περάκης, Γ. Παπαδονικολάκης και Δ. Σαπουντζής— όταν η Αλλαγή, μέρα με τη μέρα, βαλτώνει, τα προβλήματα παραμένουν βουνό και όλοι φωνάζουν ότι «το ΠΑΣΟΚ απέτυχε ν' ανταποκριθεί στη λαϊκή εντολή που πήρε το 1981»;

ΑΛΛΑ, τότε, γιατί έγινε ο ανασχηματισμός; Και αν υποθεθεί ότι είχε συσσωρευθεί πολλή «βαβούρα» εναντίον των Α. Τρίτση και Β. Κεδίκογλου (που είχαν πιστέψει ότι έπρεπε να εργασθούν «όχι για το σύστημα, αλλά για τις μεγάλες θεσμικές αλλαγές»...), γιατί τα σκάγια έπρεπε να πάρουν και τον υφυπουργό Ηλ. Κατριβάνο, ο οποίος —για να μεταφέρουμε μια απορία του υπουργού Εσωτερικών Μ. Κουτσόγιωργα— «ούτε μιλούσε, ούτε ενοχλούσε κανένα»;

ΑΝ ΘΑ ΠΙΣΤΕΨΟΥΜΕ κάποια (επώνυμα) στελέχη του κυβερνητικού κόμματος, εξήγηση, για τον ανασχηματισμό που έγινε, δ ε ν υ π ά ρ χ ε ι . Γιατί «εκεί που τελειώνει η λογική, αρχίζει το ΠΑΣΟΚ»... Το απόφθεγμα, όμως, στην προκειμένη περίπτωση, μάλλον δεν ευσταθεί. Γιατί εξήγηση, για τον ανασχηματισμό, υ π ά ρ χ ε ι , καθώς η «ομάδα στο Καστρί» έκρινε πως, μετά το φιάσκο της εκλογολογίας, κάτι έπρεπε να γίνει, που ν' αναταράξει τα νερά! Η κυβέρνηση —σκέφτηκαν— «πρέπει ν' ανανεωθεί». Και, πρωτίστως, να δώσει την αίσθηση ότι —εν όψει εκλογών— αναθεωρεί κάποιες «σκληρές (;) διαδικασίες» που είχαν υιοθετήσει οι υπουργοί Χωροταξίας, Α. Τρίτσης, και Εμπορίου, Β. Κεδίκογλου, και που αφορούσαν είτε τον έλεγχο των αυθαιρέτων, είτε τον έλεγχο της αγοράς. «Των οικιών ημών επιπραμένων —είπε στον πρωθυπουργό ένας από τους γνωστούς συμβούλους του— ημείς ασχολούμεθα με τις μικροπονηριές των εμπορών ή με τις ζαβολιές των καταπατητών της γης. Και οι έμποροι (μικρομεσαίοι ή μεγαλέμποροι), όπως και οι καταπατητές (ιδιοκτήτες, μικρών ή μεγάλων αυθαιρέτων), διαθέτουν ψήφο. Συνεπώς...»

«Επιλοχίας ο Άκης»

ΑΣΦΑΛΩΣ ένα αισθαντικό στοιχείο του ανασχηματισμού —ίσως το αισθαντικότερο— ήταν η προώθηση του υπουργού

* Προφανώς, οι συντάκτες του «Έθνους» αγνοούν ότι στην ελληνική πολιτική «αργκό», ο ε π ι λ ο χ ι α ς , ταυτίζεται με τη δικτατορία... Στα χρόνια της αποστασίας, επί κυβερνήσεως Στ. Στεφανόπουλου, είχε πραγματοποιηθεί —στην οδό Κηφισίας— μια «τυχαία συνάντηση» του γέρο-Παπανδρέου με τον νεαρό Κωνσταντίνο. Ο Γ. Παπανδρέου κατέβαινε, με το αυτοκίνητό του, από το Καστρί για την Αθήνα, ενώ ο Γλύξμπουργκ, ανέβαινε, με το αυτοκίνητό του, για την Κηφισιά... Κάπου ο οδηγός του Γλύξμπουργκ φρέναρε. Το ίδιο έκανε και ο οδηγός του αυτοκινήτου του Γ. Παπανδρέου. Οι δυο επιβάτες —Κωνσταντίνος και Γ. Παπανδρέου— βγαίνουν από τα αυτοκίνητά τους... Στη συνάντηση που επακολούθη, ο γέρο Παπανδρέου ερωτά: «Τι γίνεται με τον επιλοχία, Μεγαλειότατε;». Και ο Γλύξμπουργκ απαντά: «Σ α ς δ ι α β ε β α ι ώ , κ ύ ρ ι ε π ρ ό ε δ ρ ε , ε π ι λ ο χ ι α ς δ ε ν υ π ά ρ χ ε ι »... Λίγο ύστερα από τη συνάντηση αυτή, θα πραγματοποιηθεί η μυστική συμφωνία ΕΚ-ΕΡΕ, υπό την αιγίδα του Γλύξμπουργκ και η ανάθεση της εντολής στον τραπέζιτη Ι. Παρασκευόπουλο. Τελικά, ο ΕΠΙΛΟΧΙΑΣ (όχι αυτόν που ετοίμαζε ο Κωνσταντίνος) ΗΛΘΕ. Και άκουε στο όνομα: Γ. Παπαδόπουλος.

Δημοσίων Έργων, Άκη Τσοχατζόπουλου, στη θέση του «υπουργού παρά τω πρωθυπουργώ».

«Ο ΑΚΗΣ ΜΠΡΟΣΤΑ» —τιτλοφόρησε η «Ελευθεροτυπία», για να συμπληρώσει το «Έθνος»: «ΕΠΙΛΟΧΙΑΣ Ο ΑΚΗΣ»*.

Δύο μέρες αργότερα, η «Αυριανή» και το «Έθνος», άρχισαν να «αξιοποιούν» την υπόθεση Τσοχατζόπουλου: Η θητεία του «παρά τω πρωθυπουργώ» —έγραψαν— είναι κάτι σαν «πρόβα τζενεράλε»...

Ο Α. ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ εκπαιδεύεται από τη δεύτερη θέση που κατέχει σήμερα, για να πηδήσει —όταν έλθει το πλήρωμα του χρόνου— στην πρώτη θέση, στη θέση, δηλαδή, του πρωθυπουργού, αφού καθόλου δεν αποκλείεται, τον ερχόμενο Απρίλιο, ο σημερινός πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, να εκτεθεί υποψήφιος για το αξίωμα του προέδρου της Δημοκρατίας. Στην περίπτωση αυτή, μάλιστα, το πιθανότερο εκλογικό σύστημα με το οποίο θα διεξαχθούν οι εκλογές, θα είναι η απλή αναλογική.

ΤΗΝ «ΓΡΑΜΜΗ» περί Α. Παπανδρέου μετακινούμενου στην προεδρία της Δημοκρατίας (με έντονες —όπως συνήθως— αιχμές κατά του σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας), ανέλαβε να προωθήσει η «Αυριανή». Το «Έθνος» —αντίθετα— προτίμησε τους χαμηλούς τόνους, δίνοντας έμφαση στην προαγωγή Τσοχατζόπουλου και κυρίως στην «Πρόβα τζενεράλε» —στο αν, δηλαδή, ο Α. Τσοχατζόπουλος «μπορεί ν' ανταπεξέλθει σε βαρύτερα καθήκοντα από τα καθήκοντα του απλού υπουργού»... Και, ξαφνικά, ενώ ο αναγνώστης του «Έθνους» καταλάβαινε ότι προαλειφόμενος πρωθυπουργός είναι ο τ. υπουργός Δημοσίων Έργων, Α. Τσοχατζόπουλος, μια σφήνα, μέσα στο ίδιο κείμενο (σφήνα εντός πλαισίου), τόνιζε ότι αν υπάρχει κάποιο πρόσωπο «που μπορεί να παίξει το ρόλο του Ανδρέα Παπανδρέου, σε οποιαδήποτε περίπτωση», το πρόσωπο αυτό δεν είναι ο Α. Τσοχατζόπουλος, αλλά ο πρόεδρος της Βουλής, Γιάννης Αλευράς!

ΤΟ ΤΙ, ΑΚΡΙΒΩΣ, συνέβη, κανείς δεν ξέρει. Κάποιοι είπαν ότι ενώ η εφημερίδα ήταν «επί του πειστηρίου», ενημερώθηκε ο πρόεδρος της Βουλής και έγινε χαμός... Άλλοι είπαν ότι η ίδια η διεύθυνση της εφημερίδας, ενώ αποδέχθηκε, αρχικά, τη «γραμμή» (περί Τσοχατζόπουλου αυριανού πρωθυπουργού, κτλ.), την τελευταία στιγμή ανέκρουσε πρύμναν, αντιροπώντας την υποψηφιότητα Τσοχατζόπουλου, με την υποψηφιότητα Αλευρά... Όπως και αν έχει το πράγμα, φαίνεται ότι ο ανασχηματισμός επέτεινε τα μικροκομματικά παιχνίδια μέσα στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ, όπως επέτεινε το «κρυφτούλι των προθέσεων» μεταξύ προέδρου της Δημοκρατίας και πρωθυπουργού. Ο Α. Παπανδρέου —επιμένουν ορισμένα στελέχη από το άμεσο περιβάλλον του— φέρει βαρέως το γεγονός ότι ο Κ. Καραμανλής δεν του αποκάλυψε ακόμα (ούτε και στην τελευταία τους συνάντηση) αν θα τεθεί και πάλι υποψήφιος για το ύπατο αξίωμα της Πολιτείας. Και το γεγονός αυτό, περιορίζει, οπωσδήποτε, την ικανότητα ελιγμών του ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το «τάμινγκ» των εκλογών. Δεν αποκλείεται, λοιπόν, τα δημοσιεύματα περί Α. Παπανδρέου μετακινούμενου στην προεδρία της Δημοκρατίας (όπως και τα δημοσιεύματα περί Αβέρωφ ετοιμού να διεκδικήσει, επίσης, την Προεδρία...), να εντάσσονται στο ίδιο αυτό «κρυφτούλι», με τελικό σκοπό να υποχρεωθεί ο Κ. Καραμανλής ν' ανοίξει τα χαρτιά του.

Ποιος παίζει την Αλλαγή κορώνα - γράμματα;

ΩΣΤΟΣΟ και πέραν από την προεδρική εκλογή, γεγονός παραμένει ότι η «εκλογολογία» —με την έννοια των πρόωρων εκλογών— δεν έχει κοπάσει ολοσχερώς. Και, φυσικά, κάθε λόγος περί εκλογών, συνδέεται άμεσα με το εκλογικό σύστημα.

ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ, η κυβέρνηση το παίζει μονότερμα: Βεβαίως, λέγει, ισχύει η τελευταία δέσμευση του ΠΑΣΟΚ περί *συστήματος απλής αναλογικής*... Και, βεβαίως, στη νέα Βουλή, πρέπει να εκπροσωπούνται *«όλες οι τάσεις»*... Αλλά το ρόχον είναι η ύπαρξη μιας αυτοδύναμης (και ισχυρής) κυβέρνησης. Συνεπώς, *«αναζητούμε τη χρυσή τομή»*, κοντολογίς να σύστημα, (όπως λ.χ. του Βέλγου μαθηματικού D' Hondt) ου ευνοεί το πρώτο και δεύτερο κόμμα.

ΩΣΤΟΣΟ αν κάτι αιφνιδίασε την κυβέρνηση, είναι οι φωνές *υψηγορίας* υπέρ της απλής (και άδολης) αναλογικής, μέσα από τους ίδιους τους κόλπους του ΠΑΣΟΚ! Χαρακτηριστική, από την πλευρά αυτή, υπήρξε η μαχητική αρθρογραφία του πρώην υπουργού Μ. Δρεττάκη (τέσσερα άρθρα στην «Ελευθεροτυπία»), με την οποία προειδοποιεί την κυβέρνηση ότι αν προχωρήσει σε πρόωρες εκλογές με το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής —κάτι που δεν αποκλείεται, λέει— τότε *«η μελλοντική πορεία της Αλλαγής, θα παιχτεί κυριολεκτικά κορώνα - γάμματα»*. Ο Μ. Δρεττάκης θεωρεί απαράδεκτο το ότι το ΠΑΣΟΚ —τρία χρόνια στην εξουσία— δεν ψήφισε ακόμα την πλήρη αναλογική, για να προσθέσει: *«Η ερμηνεία ότι το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών, έδωσε αυτοδυναμία στο ΠΑΣΟΚ, υπό το πρίσμα της απλής αναλογικής, είναι λαθεμένη. Το αποτέλεσμα πρέπει να ερμηνευθεί ως ΝΑΙ στα κόμματα ΠΑΣΟΚ, ΚΕ και ΚΚΕ ΕΣΩΤ. που στηρίζουν την αλλαγή, αφού τα κόμματα αυτά συγκέντρωσαν το 56,65% των ψήφων»*.

ΑΛΛΑ ΦΩΝΕΣ κατά της ενισχυμένης και υπέρ της απλής αναλογικής ακούσθηκαν —και ακούγονται— και από άλλους κύκλους. Στην τελευταία συνέντευξή του στο «ΑΝΤΙ» (βλέπε προηγούμενο τεύχος), ο Γιάννης Μπούτος υπογραμμίζει ότι *«η απλή αναλογική είναι το μέσο για να ξεφύγει η χώρα από την πόρση και την αντιπαράθεση»*. Και τη θέση Μπούτου —με διάφορες αποχρώσεις— υποστήριζαν, μέσα στην εβδομάδα, ο Α. επελάσης (στον «Ελεύθερο Τύπο»), ο Κ. Τσαλόγου (στην «Καθημερινή») και άλλοι παράγοντες.

ΑΝ ΟΙ ΖΥΜΩΣΕΙΣ αυτές θα κάμψουν ή όχι την αποκρυπτογραφημένη κυβερνητική άποψη (κατά βάση εχθρική, στην ίδια της απλής αναλογικής), απομένει να φανεί. Βέβαιο είναι ότι το σύστημα αυτό κερδίζει συνεχώς έδαφος σε αρκετά μέσα και κεντρικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ που, ολοένα και περισσότερο, πείθονται ότι η απλή αναλογική *«μπορεί να φράξει ιστορικά το δρόμο στην επάνοδο της Δεξιάς»*.

Η τελευταία σύνοδος της Βουλής

ΟΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ για την απλή αναλογική, συμπίπτουν, χρονικά, με την επανέναρξη (την Δευτέρα) των εργασιών της Βουλής και με την προετοιμασία τόσο του ΠΑΣΟΚ, όσο και της Νέας Δημοκρατίας, για τις *«επερχόμενες μάχες»*. (Ήδη οι κοινοβουλευτικές ομάδες και των δύο αυτών κομμάτων, συζητούν την Τρίτη και την Τετάρτη). Και ως προς την σύγκληση της Κ.Ο. του ΠΑΣΟΚ, ένα ενδεχόμενο είναι: η συζήτηση του τελευταίου ανασχηματισμού, στον βαθμό βέβαια, που βουλευτές του κυβερνητικού κόμματος, θα διατυπώσουν, *«συμβουλίες»*, όσα λένουν *«κατ' ιδίαν»*... Όσο για την Κ.Ο. της Νέας Δημοκρατίας, το ερώτημα είναι αν θα ληφθούν αποφάσεις που θα τείνουν στην αναβίωση ενός κλίματος οξύτητας και αναταραχής, καθώς ο νέος αρχηγός του κόμματος, Κ. Μητσοτάκης, αρχίζει να υιοθετεί —αυτό, τουλάχιστον, υποστηρίζει η «Αυγή»— το στυλ Αβέρωφ, *«από το οποίο προσπάθησε, χηρικά, να κρατήσει κάποιες αποστάσεις»*. Ήδη, μιλώντας, στην περασμένη Τρίτη, στη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου του κόμματος, ο νέος αρχηγός αναφέρθηκε στον *«ολοκληρωμένο του ΠΑΣΟΚ»*, στην *«υποτροπή της τρομοκρατίας»* και στην *«φοβία που εξαπλώνεται ακόμα και στον ιερό (;) χώρο των*

Ενόπλων Δυνάμεων», για να καταλήξει στην γνωστή επωδό: *«για να συμπαρασταθεί, πολιτικά και ηθικά, στα θύματα των διώξεων αυτών»!*

ΩΣ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ που γράφονται οι γραμμές αυτές, δεν είναι βέβαιο ότι η Νέα Δημοκρατία θα προχωρήσει στην κατάθεση πρότασης μομφής —όπως έχει ήδη γραφεί. Βέβαια, ωστόσο, θεωρείται η ανακίνηση *«θέματος σταυρού»* και η προώθηση της *«πανελλήνιας εκστρατείας εναντίον της αντισυνταγματικής και κομματικής συμπεριφοράς των κρατικών μέσων μαζικής ενημέρωσης»*.

ΤΟ ΠΩΣ θ' απαντήσει το ΠΑΣΟΚ στη διαγραφόμενη αυτή όξυνση, είναι ένα άλλο ερώτημα. Η *«παραδοσιακή Αριστερά»* πάντως, φρόντισε, από τώρα, να διαμηνύσει στην κυβέρνηση, ότι η όποια επίθεση της Δεξιάς δεν αντιμετωπίζεται με *«αφορισμούς και αναθέματα ή με έξαρση του στοιχείου της προσωπικής αντιπαράθεσης»*, αλλά με ριζική στροφή στις σημερινές κατευθύνσεις της κυβερνητικής πολιτικής και, πιο συγκεκριμένα, με την ουσιαστική αναβάθμιση του δημοκρατικού πολιτικού κλίματος.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, μια πρόγευση για το τι μας επιφυλάσσει η νέα —και τελευταία— σύνοδος της Βουλής, ήταν η στάση της Νέας Δημοκρατίας, γύρω από την επίσκεψη Παπανδρέου στη Λιβύη.

ΑΡΧΙΚΑ, ο Κ. Μητσοτάκης δήλωσε ότι η Νέα Δημοκρατία δεν ενίσταται στην επίσκεψη αυτή. Άλλωστε, η ίδια η κυβέρνηση είχε φροντίσει (*«ωσεί απολογούμενη»* —όπως δήλωσε παλαιός διπλωμάτης), να δώσει στη δημοσιότητα, λίγες μέρες πριν από την αναχώρηση του πρωθυπουργού για την Τρίπολη, κατάλογο *«δυτικών προσωπικοτήτων»*, που είχαν επισκεφθεί την Λιβύη, μέσα στο 1984. Η συλλογιστική ήταν απλή: Αφού τόσες και τόσες *«δυτικές»* προσωπικότητες επισκέπτονται τη Λιβύη, γιατί να μην την επισκεφθούμε και μεις, που είμαστε και δεν είμαστε *«δυτικοί»*;

ΤΑ *«ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ»* δημιουργήθηκαν με την επιστροφή του πρωθυπουργού. Στην αρχή η Νέα Δημοκρατία ζήτησε την άμεση κατάθεση όλων των οικονομικών συμφωνιών που υπογράφησαν στην Τρίπολη. Ύστερα, αμφισβήτησε τον *«πακτωλό»* του ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων, παρά το γεγονός ότι η σχετική συμφωνία καλύπτει μια τριετία και, συνεπώς, ανταλλαγές ύψους 330 εκατομμυρίων δολαρίων το χρόνο (στις οποίες περιλαμβάνεται και η αγορά λιβυκού πετρελαίου), αποτελούν κάτι το σύνηθες. Κατακλείδα ήταν ο θόρυβος που ξεσήκωσε η *«Βραδυνή»* με αφορμή μια φράση του Λίβυου πρωθυπουργού Τζαλούντ και που άρχιζε με την προσφώνηση *«αδελφέ Παπανδρέου»*... Η *«Βραδυνή»* ήταν έξω φρενών, γιατί ο Τζαλούντ *«φέρεται ειπών»* (η σχετική διατύπωση παραμένει αμφιλεγόμενη) ότι η Λιβύη θα κάνει το παν *«για να σας ενισχύσουμε (αδελφέ Παπανδρέου), γιατί είναι προς το συμφέρον μας να παραμείνετε στην εξουσία, ώστε να μπορούμε να συνεργαζόμαστε στο μέλλον»*. Κουβέντες τέτοιες —αναφώνησε η *«Βραδυνή»*— αποτελούν *«ωμή επέμβαση στα εσωτερικά μας»!*

ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΑΝ υποτεθεί ακόμα, ότι η διατύπωση είναι ορθή (κάτι που αμφισβητείται) και ότι η Λιβύη προτιμά —ας πούμε— το ΠΑΣΟΚ από τη... Νέα Δημοκρατία (όπως, επί χρόνια, οι ΗΠΑ προτιμούσαν τη Δεξιά από την επάρατη Αριστερά), ευθύνη δεν μπορεί να έχει γι' αυτό η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ! Πέραν από το ότι *«φιλοφρονήσεις»* του είδους αυτού, είναι μια τρέχουσα πρακτική στους Άραβες, όπου η κάθε λέξη έχει, πάντα, ένα στοιχείο ρευστότητας.

ΑΛΛΑ ο Τζαλούντ ήταν απλώς το πρόσχημα. Στο βάθος τα πυρά προετοιμάζαν απλώς το έδαφος, για τη μεγάλη και σκληρή αναμέτρηση που επέρχεται: Πριν από την προεδρική εκλογή, αμέσως μετά την προεδρική εκλογή (τον Απρίλιο) ή τον Οκτώβριο του '85 —όπως επιμένει, πάντοτε, η κυβέρνηση.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΕΚΛΟΓΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ

Με τις τελευταίες δηλώσεις κυβερνητικών στελεχών για την κατάθεση νέου εκλογικού νόμου τον Μάρτιο στη Βουλή, ξανατίθεται με διαφορετικούς όρους το θέμα του εκλογικού συστήματος. Το ΠΑΣΟΚ ως αντιπολίτευση είχε ταχθεί υπέρ της απλής αναλογικής. Ως κυβέρνηση όμως δεν έχει αποσαφηνίσει τις απόψεις του και απέφυγε να δεσμευθεί σε οτιδήποτε αφορά το νέο εκλογικό νόμο πλην των τελευταίων δηλώσεων για την κατάθεσή του. Αντιμετωπίζουμε δηλαδή το φαινόμενο να διαχειρίζεται το ΠΑΣΟΚ, όπως και η Δεξιά στο παρελθόν, το θέμα του εκλογικού συστήματος —ως δημοκρατικού θεσμού— στηριζόμενο κυρίως σ' εκείνη την αντίληψη, που αντιλαμβάνεται ως το βασικό στοιχείο στην όποια επιλογή το συμφέρον της παράταξης.

Η εφαρμογή τέτοιων επιλογών στο παρελθόν είχε οδηγήσει στο να γίνονται εκλογές με εκλογικό σύστημα «κομμένο και ραμμένο» στα στενά κομματικά συμφέροντα της Δεξιάς. Και η πολιτική αυτή κάθε άλλο παρά βοήθησε στη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και στη δημιουργία ασφαλιστικών δικλείδων, για ομαλές πολιτικές εξελίξεις. Η Δεξιά βέβαια προκειμένου να πετύχει το στόχο της να διατηρηθεί στην εξουσία με κάθε μέσο, ελάχιστα ενδιαφερόταν για τη λειτουργία των θεσμών. Το ΠΑΣΟΚ όμως μιλούσε και μιλά για λειτουργία θεσμών και σε κάθε ευκαιρία τα στελέχη του αναφέρονται στο παρελθόν, για να υπενθυμίσουν το πόσο ταλαιπωρήθηκαν οι δημοκρατικοί θεσμοί από την εξουσία της Δεξιάς. Το ΠΑΣΟΚ αν επιθυμεί τώρα να εφαρμόσει μια διαφορετική πολιτική απ' αυτή της Δεξιάς στο θέμα του εκλογικού συστήματος οφείλει να ξεκαθαρίσει έγκαιρα τις απόψεις του και να διατυπώσει με σαφήνεια τις θέσεις του.

Η παράταση μιας τέτοιας «εκκρεμότητας» ούτε τις πολιτικές εξελίξεις ευνοεί, ούτε τους δημοκρατικούς θεσμούς και τη λειτουργία τους βοηθά. Αντίθετα δημιουργεί ένα κλίμα στο οποίο στηρίζονται διάφορες σκοπιμότητες κομματικές και άλλες, αφήνει ελεύθερο πεδίο για κάθε είδους ερμηνεία σε ό,τι αφορά τις κυβερνητικές προθέσεις και παρατείνει μια αβεβαιότητα, η οποία τελικά λειτουργεί σε βάρος των δημοκρατικών θεσμών.

Δεν χρειάζεται όμως μόνο να αποσαφηνίσει η κυβέρνηση τις απόψεις της, έτσι ώστε να δημιουργηθούν και όροι διαλόγου. Το θέμα του εκλογικού νόμου και ιδιαίτερα το εκλογικό σύστημα δεν πρέπει να μετατραπεί από ζήτημα λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών που είναι, σε τρέχον πρόβλημα της πολιτικής συγκυρίας. Γιατί τότε η πολιτική που θα υιοθετηθεί θα στηρίζεται κυρίως στο πώς θα χρησιμοποιηθεί ο εκλογικός νόμος και η απλή αναλογική θα εξαρτηθεί από τα συμφέροντα του (ή των) κόμματος και τους χειρισμούς, που θα γίνουν στην προεκλογική περίοδο για να οδηγηθούμε στις εκλογές.

Είναι καιρός πλέον να γίνει κατανοητό ότι εκτός από την εμμονή στην καθιέρωση της απλής αναλογικής χωρίς διαπραγματεύ-

σεις, κομματικές σκοπιμότητες και μικροϋπολογισμούς, η απλή αναλογική συνδέεται με ένα βασικό θεσμό της δημοκρατίας και έτσι πρέπει να αντιμετωπισθεί. Ο όποιος διάλογος λοιπόν γίνεται να αποδώσει δεν μπορεί παρά να είναι ευρύτερος και κυρίως να τεθεί από την αρχή μέσα στα γενικότερα πλαίσια της λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών και της ενίσχυσής τους.

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΣΤΗ ΣΕΛΕΤΕ

Δεν γνωρίζουμε αν η κατάληψη της ΣΕΛΕΤΕ από τους σπουδαστές της που άρχισε στις 9/6 συνεχίζεται ακόμη. Αίτημα των σπουδαστών είναι να γίνει σχολή πανεπιστημιακής στάθμης, για τους εκπαιδευτικούς, της Μέσης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, και ζητούν από το υπουργείο Παιδείας να πάρει αποφάσεις και να αποσαφηνίσει τη στάση του στο θέμα εκπαίδευσης των καθηγητών, που θα διδάσκουν στην Μέση ΤΕΕ.

Η έκθεση της «Επιτροπής για τη ΣΕΛΕΤΕ», που είχε συγκροτηθεί με απόφαση του υπουργού Παιδείας τον Μάρτιο του '83, και υποβλήθηκε στο υπουργείο το Μάρτιο του '84 προβλέπει την ανωτατοποίηση της ΣΕΛΕΤΕ, τη λειτουργία νέων τμημάτων και αντιμετώπιζει εκτός από την τεχνική κατάρτιση των σπουδαστών της και την παιδαγωγική. Το υπουργείο Παιδείας αποφεύγει μέχρι τώρα να ξεκαθαρίσει την στάση του, γεγονός που προκαλεί τις αντιδράσεις των σπουδαστών και την κατάληψη της σχολής με την έναρξη της νέας ακαδημαϊκής χρονιάς.

Οι σπουδαστές δικαιολογημένα ζητούν να ξεκαθαρίσει το υπουργείο τις απόψεις του στο θέμα της εκπαίδευσης των καθηγητών. Η παράταση τις σημερινής κατάστασης διαιωνίζει τα προβλήματα, προσθέτει νέα και δεν επιτρέπει την εφαρμογή μέτρων με μακροπρόθεσμους στόχους μιας και αυτό που λαμβάνεται σήμερα κυρίως υπόψη, είναι οι συντεχνιακές διεκδικήσεις και η διατήρηση ισορροπιών. Βέβαια, η τακτική που ακολουθείται σήμερα δίνει κάποια συγκυριακή λύση στα προβλήματα της ανεργίας σε ορισμένους κλάδους διοχετεύοντας πτυχιούχους στη Μέση ΤΕΕ. Αυτό όμως, δεν λύνει το πρόβλημα της εκπαίδευσης των καθηγητών, ούτε αποτελεί λύση για την αντιμετώπιση προβλημάτων λειτουργίας της Τεχνικής Εκπαίδευσης.

Η κινητοποίηση των σπουδαστών έχει ενδιαφέρον γιατί αναδύονται δύο σοβαρά προβλήματα τα οποία είναι σημαντικά και δεν αφορούν μόνο τη μελλοντική εκπαίδευση των καθηγητών. Το πρώτο μέσα από ποιες διαδικασίες θα εκπαιδεύονται οι καθηγητές που πρόκειται να διδάξουν στη Μέση ΤΕΕ, και το δεύτερο που είναι ευρύτερο αφορά τις αντιλήψεις και την πολιτική με την οποία αντιμετωπίζεται η όλη λειτουργία της Τεχνικής Εκπαίδευσης. Απέναντι σε αυτά, το υπουργείο Παιδείας οφείλει να αποσαφηνίσει τις θέσεις του ιδιαίτερα μάλιστα με την εμπειρία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στη Μέση Παιδεία και την τεχνοπαγγελματική εκπαίδευση μέχρι σήμερα και τα νέα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί.

Ένα σκάνδαλο ζητά τον... γιατρό του

Ξέρετε τι μπορεί να κάνει ένας υπαξιωματικός του Λιμενικού σε ένα «ξεχασμένο», απομονωμένο νησί; Μπορεί να παύει τους γιατρούς ασφαλιστικών οργανισμών, να διορίζει άλλους στις θέσεις τους, να εκδίδει απαγορεύσεις κατά παράβαση όλων των ελληνικών νόμων, μέχρι και να επηρεάζει τις... πολιτικές εξελίξεις. Ή τουλάχιστον αυτά νόμιζε ότι μπορεί να κάνει ο αρχικελευστής (δηλαδή αρχιλοχίας) Τοπαλίδης Δημήτριος, που εξακολουθεί να υπηρετεί στη Σκύρο εκτελώντας χρέη λιμενάρχη, παρά την αποκάλυψη και την καταγγελία των ανδραγαθημάτων του στις αρμόδιες αρχές.

Στη Σκύρο, λοιπόν, πολλοί κάτοικοι είναι ασφαλισμένοι στον Οίκο Ναύτου. Ο ασφαλιστικός αυτός οργανισμός, εξυπηρετείτο, στον τομέα της ιατρικής περίθαλψης, από τους δύο αγροτικούς γιατρούς του νησιού. Αυτά μέχρι πριν ένα χρόνο. Γιατί στις 9 Σε-

πτεμβρίου 1983, ο αρχικελευστής ειδοποίησε τους δύο γιατρούς ότι η σύμβασή τους με τον Οίκο του Ναύτου είχε λήξει· 6 μήνες αργότερα, μαθαίνουν τα εξής εκπληκτικά:

α) Η σύμβαση με τον ένα από τους δύο γιατρούς εξακολουθούσε να ισχύει, και επομένως ο Τοπαλίδης εψεύδετο ασυστόλως και σε βάρος των ασφαλισμένων.

β) Στο Λιμενικό σταθμό, είχε αναρτήσει ανακοίνωση, με την οποία συνιστούσε στους ασφαλισμένους να επισκέπτονται το συνταξιούχο γιατρό Γ. Νικολάου, ο οποίος δεν είχε φυσικά σύμβαση με τον Οίκο του Ναύτου.

γ) Και το αποκορύφωμα: στο γιατρό αυτόν, είχε δώσει μέχρι και σφραγίδα του ασφαλιστικού οργανισμού. Έτσι ο Νικολάου άρχισε να «το παίζει» φιλόανθρωπο: εξέταζε τους ασθενείς «δωρεάν» βάζοντάς τους —με τη βοήθεια της σφραγίδος— να υπογράφουν, και στη συνέχεια εισέπραττε το αντίτιμο των

επισκέψεων, από τον Τοπαλίδη. Και την ίδια ώρα διέδιδε ότι ενώ «αυτός είναι καλός, οι άλλοι δύο δουλεύουν για τα λεφτά».

Ήταν όμως «τα λεφτά», η αιτία για τις παρανομίες των Τοπαλίδη-Νικολάου; Παρ' ό,τι κάθε παρανομία τέτοιου είδους, μπορεί να «αξιοποιηθεί» οικονομικά και από τις δύο πλευρές, τουλάχιστον από την πλευρά του γιατρού, ο οποίος εμφανίζεται ως πλούχιος του νησιού, τα κίνητρα φαίνεται ότι είναι βασικά πολιτικά. Απ' αυτήν την άποψη, η ιστορία αποκτά και νέο ενδιαφέρον, αλλά και αποκαλύπτει ορισμένες πλευρές του πολιτικού συστήματος, που εμφανίζονται ιδιαίτερα στην ύπαιθρο, και που το ΠΑΣΟΚ διατάζει να αντιμετωπίσει, αν κρίνουμε από την συμπεριφορά του στη συγκεκριμένη ιστορία.

Ο Νικολάου είναι ο πολιτικός εκπρόσωπος της δεξιάς στη Σκύρο. Μέχρις εδώ, δικαίωμα

ΠΑΣΟΚ ΑΥΤΟΚΑΤΑΣΤΡΕΦΟΜΕΝΟ...

α την Τετάρτη 26/9 είχε προσδιοριστεί η δίκη της «Ελευθέρας ιδιοφωνίας», της οποίας δεν ξέρουμε την έκβαση αυτή τη στιγμή. Από όσα γνωρίζουμε όμως οι υπεύθυνοι του πειράματος σ' αυτή τη δεύτερη δίκη τους είχαν σκοπό όχι μόνο να παραδεχθούν το «έγκλημά» τους, αλλά και να εξηγήσουν ότι έπραξαν ό,τι έπραξαν ασκώντας τα δημοκρατικά τους δικαιώματα, όπως αυτά προβλέπονται από το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους.

Εν τω μεταξύ, και ενώ αμείωτη συνεχίζεται η διωξη σε κάθε ελεύθερη και διαφορετική φωνή, η κυβερνητική ατάση θα οδηγήσει σύντομα το ΠΑΣΟΚ στη θλιβερή θέση του «απολογούμενου» στον Μητσοτάκη για «φασισμό» και «ολοκληρωτισμό» στα μέσα ενημέρωσης.

Διότι η κυβέρνηση, ενώ έχει πράγματι κάνει ουσιαστικά ανοίγματα στις παραγωγές και εκπομπές —κυρίως στο ραδιόφωνο— ακολουθεί κατά βάθος μια πολιτική φιλελεύθερου καθεστώτος ανατολικού τύπου». Δηλαδή οι «κοινωνικές» εκπομπές απολαμβάνουν αυτοελεγχόμενης ελευθερίας, αλλά γίνεται ρητά ή άρρηκτα σε όλους σαφές ότι τα «καθαρά» πολιτικά θέματα ή θέματα που μπορούν να μεταβληθούν σε τέτοια είναι αντικείμενο «ειδικών χειρισμών». Πράγμα που σημαίνει ότι «εν κρυπτώ» και πάλι σε στεγανά αποφασίζεται η «δόση» πληροφόρησης για την οποία κρίνεται ώριμος ο λαός.

Επειδή λοιπόν είμαστε βέβαιοι ότι την πολιτική της κυβέρνησης δεν την προσδιορίζει δυστυχώς κάποια ιδεολογία ή κάποιες αρχές αλλά αυτό που η ίδια θεωρεί ως συμφέρον της, θα μιλήσουμε τη γλώσσα της με τη σειρά μας.

Είναι απόλυτα βέβαιο λοιπόν για όλους, εκτός από εκείνους που απέκτησαν ήδη οπτική νομενκλατούρας, ότι την απαράδεκτη συμπεριφορά της Νέας Δημοκρατίας στα μέσα ενημέρωσης την «λήρωσε» πολύ λιγότερο το κόμμα αυτό της Δεξιάς παρότι τώρα είναι το ΠΑΣΟΚ.

Διότι κάποτε πρέπει το ΠΑΣΟΚ να καταλάβει ότι υπάρχει και ο φασισμός —και είναι ο περισσότερος— που πίστεψε στις διακηρύξεις του. Και ότι ακόμα και δεξιοί για τέτοια ανοίγματα εκδημοκρατισμού προσέβλεπαν στο ΠΑΣΟΚ.

Τώρα, ο συνεχιζόμενος μπερτοδουλισμός, απογοητεύει τους πολλούς, επικυρώνει τους δε, μετατρέπει τους πάντες σε κυνικούς αρδέκτες του φασίζοντος μηνύματος ότι «όλοι το ίδιο είναι»...

Μήπως τα πράγματα είναι έτσι, λοιπόν, και πρέπει να μάθουμε να ζούμε και μ' αυτή την αλήθεια;

ΟΤΑΝ Η ΜΝΗΜΗ ΑΣΘΕΝΕΙ...

Εν είναι η πρώτη φορά που θα τονίσουμε τη μεγάλη βαρύτητα του θέματος που δημιουργεί η ατιμωρησία των δολοφόνων της Κανελλοπούλου και του Κουμή. Μιλάμε για τα «γεγονότα» του

εν διασφάλιση και τη διεύρυνση της πολιτικής του επιροής, είναι οτιδήποτε άλλο, εκτός από πολιτικά. Πρόκειται για τον πλούσιο, που αποκτά την εκλογική του πελατεία, με τη βοήθεια των φτωχών ενός νησιού, ξεχασμένου, χωρίς προσφάτως, από θεούς και ανθρώπους. Με τη «δωρεάν» ιατρική εξέταση των «κολλήγων» που καλλιεργούν ακόμη και σήρα μεγάλες εκτάσεις που ανήκουν στους γηγενείς. Με τα παραδοσιακά ρουσφέτια, της «ακτοποίησης» των παιδιών των κολλήγων στην Αθήνα. Με τη συνεργασία με τα εκατότα οργανίδια τύπου Τοπαλίδη, που εξαπατούν τη συνεργασία κομματικής παλαιότητας - κράτους και δίνουν στον Νικολάου τη δυνατότητα να κάνει επίδειξη δύναμης όταν ο ένας από τους δύο αγροτικούς γηγενείς τον επισκέπτεται, ο Νικολάου του συστήνουν να απομακρυνθεί από την υπόθεση αλήθεια του προτείνει να συνεργαστεί, και «θα του δώσει ο ίδιος μια άλλη σφραγίδα».

Όταν ο γιατρός του απαντά ότι θα ζητήσει από τον Λιμενάρχη Τοπαλίδη να του αφαιρεθεί η σφραγίδα, ο Νικολάου δηλώνει: «Ας τολμήσει» με την χρησιμοποίηση απειλών προς όλους όσους αρνούνται να παίξουν το παιχνίδι του, ή βάζουν εμπόδια στη χρησιμοποίηση της ιατρικής για σκοπούς αλλότριους. (Επισκεπτόμαστε πολύ τακτικά τη Σκύρο, και κάθε φορά οι ασχολούμενοι με το κύκλωμα της Υγείας —και όχι μόνο— έχουν κάτι να διηγηθούν για τις πιέσεις που τους εξασκεί και τα εμπόδια που τους βάζει).

Με τη χρησιμοποίηση, τέλος, της άγνοιας των κατοίκων, που πιστεύουν ότι ο γιατρός τους «βλέπει δωρεάν» ή της ανάγκης τους να επιβιώσουν έστω και με το ρουσφέτι, μπροστά στην απουσία της κρατικής μέριμνας.

Η υπόθεση, είναι γνωστή στους αρμόδιους εδώ και ένα εξάμηνο, αλλά οι ένοχοι συμπε-

ριφέρονται λες και τίποτα δεν μπορεί να τους κουνήσει από τη θέση τους. Ο Τοπαλίδης μάλιστα, έφτασε στις αρχές του καλοκαιριού, να... νομοθετήσει, απαγορεύοντας το υποβρύχιο ψάρεμα και συλλαμβάνοντας μερικούς που υπεστήριξαν ότι τέτοιος νόμος δεν υπάρχει και ξυλοφορτώνοντάς τους...

Είναι ευτύχημα ότι ο κ. Γεννηματάς ανέλαβε πρόσφατα και τις Κοινωνικές Υπηρεσίες, όπου και υπάγονται τα Ασφαλιστικά ταμεία, κι έτσι η υπόθεση μπορεί να ξεκαθαριστεί χωρίς τα γραφειοκρατικά χάσματα των Υπουργείων μεταξύ τους. Γιατί ο Νικολάου παρέβη και τη νομοθεσία περί Ασφαλιστικών Οργανισμών και τον όρκο του Ιπποκράτη.

Όσο για τον Τοπαλίδη, αυτός παρ' ότι ο αρμόδιος ανακριτής του Λιμενικού Σώματος, πρότεινε φυλάκιση και στέρηση βαθμού, «τιμωρήθηκε» με 7ήμερη κράτηση, γιατί λέει «έβαλε προβλήματα στην Υπηρεσία».

Είπατε τίποτα κ. Κατσιφάρα;



Νοέμβρη του '80, όπου ανθρωπόμορφα κτήνη των ΜΑΤ δολοφόνησαν —κατά την εκτίμησή μας «εν ψυχρώ»— δυο νέα παιδιά, την εργάτρια Κανελλοπούλου και τον Κύπριο Ιάκωβο Κουμή.

Έχουμε επανειλημμένα περιγράψει τη μεθόδευση που ακολούθησε η «ΝΔ» ώστε η ανάκριση να μην μπορέσει να «ανακαλύψει» τους συγκεκριμένους φυσικούς αυτουργούς του εγκλήματος.

Αν υποθέσουμε όμως πως η στάση της ΝΔ υπήρξε η αναμενόμενη, καμιά εξήγηση δεν υπάρχει για τη συμπεριφορά της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ.

Έχει κανείς αμφιβολία ότι αν υπάρξει «βούληση» είναι εύκο-

λος ο εντοπισμός των δραστών; Ή μήπως δεν είναι κοινό μυστικό στο χώρο των τότε ΜΑΤ για το ποιοι υπήρξαν οι Εκτελεστές;

Έτσι, ενώ η κυβέρνηση —και σωστά— ξύλωσε τα ΜΑΤ στο σύνολό τους (για να τα επανδρώσει με νέους αστυνομικούς), δεν θέλησε να δώσει και μια απόδειξη ότι συγκρούεται και αποκόβεται οριστικά από τη λογική των «στεγανών».

Υποθέτουμε ότι και τώρα, οι Υπουργοί Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης θα γίνονται αποδέκτες εισηγήσεων ότι «δεν πρέπει να σκαλίζουμε το παρελθόν», ότι «ενοχλούνται όλοι οι αστυνομικοί από τις διώξεις» κτλ.

Ενώ βέβαια το σίγουρο είναι πως το «μπλοκάρισμα» της δικαιοσύνης στην υπόθεση οφείλεται στην σαφέστατη επίγνωση ότι τη νύχτα εκείνη μέσα από τα ΜΑΤ εκδηλώθηκε ένας μηχανισμός που πρέπει να παραμείνει άθικτος για κάθε χρήση.

Με λίγα λόγια με τέτοιες υποθέσεις και «παραλείψεις» είναι που χάνει αυτή η κυβέρνηση κάθε πιθανότητα ηγεμονίας στους μηχανισμούς και διαμόρφωσης άλλων συσχετισμών.

Όσο για την πολιτική διάσταση του θέματος πρέπει να το πούμε και πάλι: η Κανελλοπούλου και ο Κουμής είχαν την «ατυχία» να είναι άστεγοι κομματικά, έτσι ώστε ούτε μηχανισμοί να συντηρούν το θέμα τους ούτε κομματική επιμονή να αναπτύσσεται για τη δικαστική κάθαρση της δολοφονίας τους.

Έτσι είναι η γυναίκα του Κουμή που στέλνει αναφορές στον κ. Μαγκάκη για να αναζωπυρωθεί μια δήλωση «ενδιαφέροντος». Ένα άτομο δηλαδή απέναντι στον κρατικό ελέφαντα.

Αλλά η Κανελλοπούλου και ο Κουμής δεν είναι μόνοι. Και αυτά τα άνανδρα ανδράποδα, που εκμεταλλευόμενα την στολή τους και την εξουσία τους δολοφόνησαν, υπηρετώντας άλλες εντολές και σκοπιμότητες, θα έλθουν κάποτε στο φως της Δικαιοσύνης.

ΑΦΕΡΕΓΓΥΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Σε μια μόνο εφημερίδα («ΕΘΝΟΣ» της 25/9) υπήρξε η ανατριχιαστική είδηση νέων αστυνομικών κατορθωμάτων με θύμα αυτή τη φορά έναν 14χρονο «εγκληματία». Ο 14χρονος «επικίνδυνος κακοποιός» νοσηλεύεται με δυο σφαίρες στο χέρι και στο πόδι και είναι ίσως ο πιο «τυχερός» άνθρωπος στην Ελλάδα μιας και τον πυροβολούσαν —σε ενέδρα μάλιστα— 8 (οχτώ) αστυνομικοί!

Το ρεπορτάζ είναι πλήρες. Οι αστυνομικοί γνώριζαν ότι σε μια ημιτελή οικοδομή είχε το καταφύγιό του ο δεκατετράχρονος (δραπέτης Αναμορφωτηρίου) και ένας φίλος του. Έστησαν λοιπόν ενέδρα να τους συλλάβουν. Όταν όμως τους φώναξαν «ακίνητοι» και οι δυο νεαροί άρχισαν να τρέχουν, τους πυροβόλησαν αμέσως και χτύπησαν τον ένα, ενώ ο άλλος κατάφερε τελικά να διαφύγει...

Στην περίπτωση αυτή εκδηλώνεται με απίστευτη —και επίφοβη— διαύγεια όλη η παθολογία των Σωμάτων Ασφαλείας. Δείχνει καταρχήν τον απόλυτο βαθμό αυθαιρεσίας, ο οποίος έχει κυριαρχήσει στην πρακτική του Σώματος. Οι αστυνομικοί γνώριζαν —γι' αυτό και έστησαν άλλωστε ενέδρα— ότι έχουν να κάνουν με 14χρονους «ψιλικατζήδες» συμπεριφέρθηκαν όμως σαν να αντιμετώπιζαν τον Αλ Καπόνε ή ένοπλους «κομμουνιστοσυμμορίτες».

Όταν οι αστυνομικοί συμπεριφέρονται μ' αυτό τον τρόπο είναι πολύ δύσκολο να διακρίνει κανείς ποιος είναι ο «προστάτης του Νόμου», και επανέρχεται στη γνωστή αλήθεια για τους λύκους που φυλάνε τα πρόβατα...

Δεν θα επαναλάβουμε τα αυτονόητα για την οπλοφορία των αστυνομικών για τη διαπαιδαγώγηση στο σεβασμό του πολίτη που πρέπει να επικρατήσουν κάποτε —και οριστικά— στα Σώματα Ασφαλείας.

Θα πούμε μόνο πως αν οι συγκεκριμένοι αστυνομικοί δεν τιμωρηθούν παραδειγματικά, στην επόμενη παρόμοια περίπτωση όπου ίσως το θύμα δεν θα είναι τόσο «τυχερό», η ηθική αυτουργία θα βαραίνει την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου.

Αλλά χρειάζεται να φτάσουμε εκεί;

Παγκόσμιο Φεστιβάλ Νεολαίας και καπέλα εισαγόμενα

Παράξενα πράγματα φαίνεται ότι συμβαίνουν, τουλάχιστον στην Ελλάδα, με το επόμενο Παγκόσμιο Φεστιβάλ Νεολαίας και φοιτητών, που πρόκειται να γίνει το 1985 στη Μόσχα (το προηγούμενο πραγματοποιήθηκε το 1979 στην Αβάνα).

Από ελληνικής πλευράς, έχει δημιουργηθεί μία «Εθνική Προπαρασκευαστική Επιτροπή», η οποία αποτελείται από τη Ν. ΠΑΣΟΚ, την ΚΝΕ και τον Ρήγα Φεραίο, τις τρεις επιτροπές Ειρήνης οι οποίες πρόσκεινται στις προαναφερθείσες νεολαίες και στα κόμματά τους, την ν. ΚΟΔΗΣΟ καθώς και τις ΕΦΦΕ και ΕΣΣΕ (εδώ έχουμε το πρώτο καπέλο, γιατί οι τελευταίες δεν έχουν επίσημα αποφασίσει τη συμμετοχή τους. Αλλά αυτό το καπέλο είναι τουλάχιστον ντόπιο).

Η επιτροπή λοιπόν αυτή, αποφασίστηκε να λειτουργεί με την αρχή της ομοφωνίας και να αναλάβει τη διοργάνωση μιας διεθνούς «Διάσκεψης Εργασίας» μέσα στο φθινόπωρο, στην οποία και συμμετέχουν και ξένοι αντιπρόσωποι. Τα πρώτα σύννεφα αρχίζουν να δημιουργούνται για τον καθορισμό της ημερομηνίας αυτής της διεθνούς συνάντησης.

Το ΠΑΣΟΚ πρότεινε να διεξαχθεί στις 28-30 Σεπτεμβρίου, για να κάνει έναν αντιπερισπασμό στην Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη του ECCO που γίνεται στην Αθήνα τις ίδιες μέρες (είναι φαίνεται αδύνατο να καταλάβουν ότι τα κοινωνικά κινήματα δεν αντιμετωπίζονται με κουτοπονηριές). Αλλά τις ίδιες μέρες γίνεται το Φεστιβάλ «Αυγής-Θούριου» και ο Ρήγας αντιδρά. Ο μεγαλύτερος πονοκέφαλος είναι όμως για την ΚΝΕ: να «σαμποτάρει» το Φεστιβάλ των «αναθεωρητών», ερχόμενη όμως σε σύγκρουση και με το κίνημα των στρατιωτών, ή να δεχθεί μια άλλη ημερομηνία: Η ΚΝΕ δείχνει να το σκέφτεται, μέ-

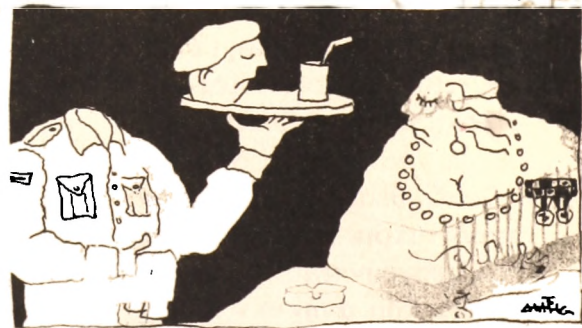
χρι που στο δράμα δίνει λύση ο εξ Ανατολής Θεός.

Στις 25 Αυγούστου, καταφθάνει ένα τηλεγράφημα από τη Βουδαπέστη, όπου η έδρα της ΠΟΔΝ (Παγκόσμια Ομοσπονδία Δημοκρατικής Νεολαίας), που διοργανώνει και το Φεστιβάλ. Το τηλεγράφημα ορίζει για ημερομηνία τις 28-30 Σεπτεμβρίου, παρ' ότι υπεύθυνη για τον ορισμό της ημερομηνίας είναι η Ελληνική Επιτροπή που άλλωστε διοργανώνει και την σύσκεψη. Η ΚΝΕ είτε λόγω... ενστίκτου είτε επειδή είχε ήδη αποφασίσει την ημερομηνία και απλώς είχε βάλει το ΠΑΣΟΚ να «βγάλει το φίδι από την τρύπα», αποδέχεται την απόφαση των Big Brothers.

Ο «Ρήγας», μπορεί βέβαια να χρησιμοποιήσει το δικαίωμα του βέτο σύμφωνα με την αρχή λειτουργίας της επιτροπής. Παρ' όλα αυτά, οι υπόλοιπες «αδελφές» οργανώσεις το προσπερνούν —ECCO και Βουδαπέστης επιβαλλομένων— και έτσι το Σαββατοκύριακό αυτό θα έχουμε πολλά νεολαιίστικα γεγονότα μαζί.

Αλλά το πρόβλημα για την ΚΝΕ αρχίζει από δω και μετά. Στο βαθμό που η αρχή της ομοφωνίας καταργείται, παύει να ισχύει και η προς τα έξω ενιαία εμφάνιση της ελληνικής αντιπροσωπείας. Πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί εν μέσω Μόσχας, καθε οργάνωση να λείι τα δικά της, για το Αιγαίο ή τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Βέβαια από τη ν. ΠΑΣΟΚ, η οποία άγνωστο γιατί τα βρίσκει όλο και περισσότερο με την ΚΝΕ, δεν περιμένουμε και πολλά πράγματα. Τι θα γίνει όμως αν ο ΡΦ αρχίσει να μιλάει; Ας χρησιμοποιήσει η ΚΝΕ την εμπειρία των αδελφών χωρών, στον τομέα της αντιμετώπισης των μεταρρυθμιστικών ψυχώσεων σε συνθήκες σοσιαλιστικής οικοδόμησης...



Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ECCO

Η Συνδιάσκεψη της ECCO —στην οποία έχουμε ήδη εκτεταμένα αναφερθεί— αρχίζει σήμερα βράδυ στο ΡΟΥΑΓΙΑΛ και συνεχίζεται από αύριο στο ξενοδοχείο ΜΑΡΜΑΡΑ. Τα θέματα της Συνδιάσκεψης είναι:

- Στρατός - Ειρήνη - Δημοκρατία.
- Υπηρεσίες Υγείας στο Στράτευμα.
- Τα δικαιώματα των στρατιωτών στην Ευρώπη και ειδικότερα στις χώρες του Νότου.

Ρεπορτάζ από τις εργασίες και τις συζητήσεις της Συνδιάσκεψης θα παρουσιάσουμε στο επόμενο τεύχος του ANTI.

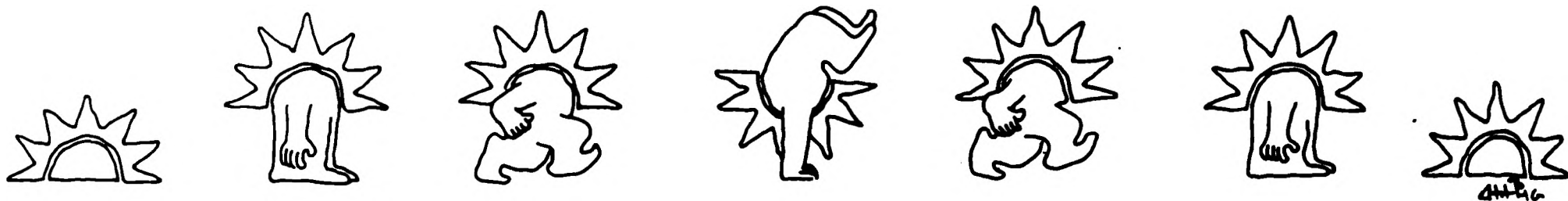


του Γιάννη Ιωάννου

24.7.84

ΤΟ ΔΕΛΤΑ

Η κινητικότητα του ΠΑΣΟΚ



και η ακινησία μιας αναδιάρταξης

του Ρεπόρτερ

Ο ΠΡΟΣΦΑΤΟΣ ανασχηματισμός —ή αν προτιμάτε «αναδιάρταξη»— της κυβέρνησης έδωσε αφορμή σε ποικίλα σχόλια και αναλύσεις. Αξίζει να σημειωθεί πάντως ότι ο Τύπος —και όχι βέβαια μόνον ο εξ επαγγέλματος αντιπολιτευόμενος— στάθηκε κριτικά και με επιφύλαξη τόσο για το εύστοχο των νέων επιλογών όσο και για την προδιαγραφόμενη επιτυχία του διαβήματος. Μόνη εξαίρεση αποτέλεσαν οι εφημερίδες του συγκροτήματος Λαμπράκη. Αλλά με δεδομένη την «πρασινοφρουρική» —στα φανερά τουλάχιστον και μέχρι στιγμής— γραμμή που ακολουθούν, αυτή η στάση ήταν η αναμενόμενη· ας είμαστε, όμως, δίκαιοι: το άρθρο του Χ. Μπουσμπουρέλη στο «Βήμα της Κυριακής» (23-9) με αφορμή το... «συγκοινωνιακό» διατύπωνε αρκετές επιφυλάξεις για τη σκοπιμότητα αλλά και την αποτελεσματικότητα του πρωθυπουργικού χειρισμού.

Η ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ

Ο ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ της 21/9 είναι το πιο πρόσφατο βήμα σε μια σειρά από τις πολλές εκδηλώσεις της «κινητικότητας» που παρουσιάζει το ΠΑΣΟΚ. Δεν αναφερόμαστε εδώ στα παλιά, τα περασμένα και τα ξεχασμένα. Μένουμε μόνον στην κινητικότητα και τις μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν στον κομματικό αλλά και τον κυβερνητικό μηχανισμό από την ημέρα που κλήθηκε να διακυβερνήσει τη χώρα τον Οκτώβρη του 1981. Κορυφαίες ίσως στιγμές μπορούν να χαρακτηριστούν η «αναδόμηση» της 5ης Ιουλίου του 1982 και το 1ο Συνέδριο του Κινήματος αλλά οι διεργασίες των μεταβολών ήταν συνεχείς σ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα: Μεταβολές στη σύνθεση της Κεντρικής Επιτροπής, στην Εκτελεστική Γραμματεία, το Εκτελεστικό Γραφείο, τη δομή των υπουργείων και τις αρμοδιότητες των υπουργών, τους Γεν. Γραμματείς, τις τράπεζες, τους οργανισμούς, όπου τελοσπάντων έφτανε το χέρι του Προέδρου και η βούληση του Κινήματος.

ΟΥΔΕΝ το μεμπτόν. Ίσως κιόλας μπορεί να υποστηριχτεί ότι εξ ορισμού αυτά χαρακτηρίζουν έναν ζωντανό οργανισμό· αφού μόνον αρτηριοσκληρωτικοί και κωφεύοντες σε μηνύματα στερούνται της ευελιξίας των προσαρμογών. Όλες αυτές οι μεταβολές πρέπει να σημειώσουμε ότι χαρακτηρίστηκαν:

- από την τελική κρίση και απόφαση του ίδιου του κ. Παπανδρέου και
- ήταν μέχρι πρόσφατα τουλάχιστον, βελτιωτικές και διορθωτικές της εικόνας και της λειτουργίας του Κινήματος και της κυβέρνησης.

ΟΙ ΠΟΛΛΕΣ παρεκκλήσεις απ' αυτά τα χαρακτηριστικά δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

ΕΠΕΙΔΗ όμως αμφισβητήθηκε σοβαρά, όπως ήδη σημειώσαμε, η πρόσφατη «αναδιάρταξη», αξίζει να εξετάσουμε αυτές τις μεταβολές! Θα σταθούμε μόνον σε κείνες που αφορούν στενά τη συγκρότηση της κυβέρνησης —την κορυφή του παγόβουνου— γιατί μια σύνολη θεώρηση των αλλαγών (στο

κόμμα, τους οργανισμούς κτλ.) που πρόχειρα καταγράψαμε ξεπερνά τα όρια ενός σχολιαστικού και επικαιρικού σημειώματος όπως αυτό.

ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ

ΥΠΟΘΕΤΟΥΜΕ ότι για κάθε επιλογή ή μεταβολή προσώπων που επιχειρήθηκε, δύο ιδέες θα πρυτάνευσαν στην κρίση του κ. Παπανδρέου:

- η προώθηση νέων ιδεών για τη θεσμοθέτηση της «Αλλαγής» και
- η εξάλειψη κάθε τριβής στην κυβερνητική λειτουργία και στη βελτισποίηση του κυβερνητικού έργου.

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ κυβέρνηση κλήθηκαν να υπηρετήσουν μια σειρά από στελέχη του Κινήματος που, με ελάχιστες εξαιρέσεις, διέθεταν καθόλου ή μικρή πείρα στη διοίκηση. Ο μόνος εξοπλισμός τους ήταν η αφοσίωση στις ιδέες του Κινήματος και τον Πρόεδρό του και η παρώθηση ότι εκαλούντο να επιτελέσουν ένα έργο, που χαρακτηρίστηκε ιστορικό: Όχι μόνο γιατί έθετε τέρμα σε μια μακροχρόνια, άσκηση της εξουσίας από το κόμμα της συντήρησης αλλά και γιατί μετά από μια σαρωτική νίκη, το ΠΑΣΟΚ περιβλήθηκε με εμπιστοσύνη από τη συντριπτική πλειοψηφία του λαού που ανέμενε την πραγμάτωση μεγάλου μέρους από τα προσδοκώμενα και τα υπεσχημένα.

ΕΝΝΙΑ μήνες κυοφορίας πέρασαν και το μαθητευόμενο υπουργικό συμβούλιο παρακολουθήθηκε με ενδιαφέρον και προσμονή στο έργο του. Κάποιοι αοράτοι «βαθμολογητές» —σαν κι αυτούς που είχε και η «Νέα Δημοκρατία»— εκάμαν τις αξιολογήσεις στο έργο των υπουργών. Έτσι η «αναδόμηση» το καλοκαίρι του 1982 φάνηκε ότι αποτελούσε μια νέα αφετηρία μετά τη συγκομιδή της πείρας λαθών και επιτυχιών. Εκείνη η μεταβολή αλλά και όλες οι επόμενες —παραιτήσεις, αντικαταστάσεις ή τοποθετήσεις— έγινε κυρίως στους τομείς άσκησης της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής.

ΑΛΛΑ και τότε και μεταγενέστερα δυο, πολύ σημαντικοί τομείς, έμειναν ανεπηρέαστοι από δραστικές αλλαγές: εκείνοι της άμυνας και της εξωτερικής πολιτικής. Και όμως αυτοί αποτελούν τους ακρογωνιαίους λίθους της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Ίσως γιατί ο κ. Παπανδρέου ασκεί άμεσο και προσωπικό έλεγχο στους τομείς αυτούς, διατηρήθηκε και η σχετική μονιμότητα σε πρόσωπα και η, επίσης σχετική σταθερότητα στη χάραξη πορείας.

Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, αν και πεπειραμένος οικονομολόγος, απέφυγε τη συσχέτιση του ονόματός του με τις ευθύνες των οικονομικών υπουργείων. Σ' αυτό, φάνηκε το ίδιο σοφός, όπως και ο κ. Καραμανλής όταν ασκούσε την πολιτική «μαχόμενος». Και για την κυβέρνηση της «Αλλαγής» οι τομείς της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής αποδείχτηκαν ιδιαίτερα δυσχερείς. Και πώς να μην φανούν άλλωστε σε μια χώρα που η οικονομία της κρατιέται κυριολεκτικά «στον αφρό»;

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ «αναδιάταξη» επίσης σημαδεύτηκε από τις μεταβολές σε δυο υπουργεία που εξ αρχής αποτέλεσαν το στόχο επικρίσεων. Το αντικείμενο του ΥΧΟΠ και του Υπουργείου Εμπορίου είναι ιδιαίτερα προβληματικό. Και οι υπουργοί που τα διαχειρίστηκαν αποδείχτηκαν καλοί στην αποστήθιση των διακηρύξεων του ΠΑΣΟΚ αλλά όχι τόσο εύστοχοι στα μέτρα και τους μεθόδους τους: Δημιούργησαν μια σειρά από προβλήματα στους «ρεαλιστές» συναδέλφους τους και συντέλεσαν με το μέτρο τους στη μείωση της δημοτικότητας της κυβέρνησης.

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΕΙΣ

ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΑ κριτήρια, επιχειρήθηκε η «ταξινόμηση» των υπουργών του ΠΑΣΟΚ. Δεν αναφερόμαστε εδώ στο σύνολο των υπουργών. Ούτε στις άχρωμες προσωπικότητες ή τους αδιάφορους διεκπεραιωτές. Αναφερόμαστε σε κείνες τις ομάδες που χαρακτηρίζουν μια συγκεκριμένη αντίληψη για τη διοίκηση:

- Υπηρέτησαν την κυβέρνηση «τεχνοκράτες» όπως ο Δ. Κουλουριάνος, ο Μ. Δρεττάκης, ο Γρ. Βάρφης ή ο Γ. Βαϊτσός.
- «Τεχνοκράτες - πολιτικοί» όπως ο Γ. Αρσένης, ο Κ. Σημίτης, ο Γ. Γεννηματάς, ο Απ. Λάζαρης.
- «Οραματιστές - τεχνοκράτες ή μη» όπως ο Γ. Ποττάκης, ο Αντ. Τρίτσης ή ο Β. Κεδίκογλου.
- Τέλος οι «πολιτικοί» όπως ο Γ. Σκουλαρίκης, ο Μ. Κουτσόγιωργας, ο Απ. Κακλαμάνης, ο Αντ. Δροσογιάννης και η Μ. Μερκούρη.

ΟΛΕΣ ΑΥΤΕΣ οι σχηματοποιήσεις, χωρίς να δίνουν το ακριβές στίγμα ή να σημαίνουν αξιολόγηση όσων, ενδεικτικά αναφέρθηκαν, χαρακτηρίζουν σε κάποιο βαθμό τον τρόπο που άσκησαν ή ασκούν το έργο τους οι υπουργοί του ΠΑΣΟΚ. Περισσότερο ή λιγότερο κοντά στις διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ, περισσότερο ή λιγότερο εύστοχα στις μεθοδεύσεις τους, οι υπουργοί του κ. Παπανδρέου, έχουν επιδείξει το μέτρο των δυνατοτήτων τους και έχουν «βαθμολογηθεί» από τους ζηλωτές αλλά και από τους έλληνες πολίτες.

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ είχε την ύστατη ευκαιρία με τον πρόσφατο ανασχηματισμό να επιδιώξει την μέγιστη απόδοση σε κυβερνητικό έργο. Για άλλη ευκαιρία δεν μπορούμε να μιλούμε. Ένα δεκάμηνο είναι το μέγιστο χρονικό διάστημα που θα διανύσει η παρούσα Βουλή. Και με το τέλος του χρόνου μπαίνουμε στην προεκλογική περίοδο. Ποιος σοβαρός άνθρωπος θα μιλούσε για άλλες, νέες δοκιμές με άλλα στελέχη ενώ όλοι γνωρίζουν πως όσα απομένουν να γίνουν είναι υποθήκες για τις εκλογές και όχι για το μέλλον του τόπου;

ΨΗΦΟΦΟΡΟΙ ΚΑΙ «ΨΗΦΟΦΘΟΡΟΙ»

ΚΑΙ ΤΙ ΕΓΙΝΕ με την «αναδιάταξη» της 21/9; Τρία είναι τα χαρακτηριστικά του ανασχηματισμού:

- Η αποπομπή των κ. Β. Κεδίκογλου και Αντ. Τρίτση γιατί αποδείχτηκαν «ψηφοφθόροι». Από τους πιο πιστούς και καλά αποστηθίζοντες τα συνθήματα του ΠΑΣΟΚ οι δύο υπουργοί επεδίωξαν να κάνουν πράξη τις διακηρύξεις. Κι αν οι ίδιοι βαρύνονται με την ευθύνη άστοχων μεθοδεύσεων και μαξιμαλισμού, άλλο τόσο χρεώνεται η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με το γεγονός ότι δεν «τόλμησε» σε κάποιους καιρίους τομείς και απέδειξε ότι δεν είχε μελετήσει τους στρατηγικούς στόχους αλλ' ούτε είχε επεξεργαστεί τις κινήσεις τακτικής.

- Η υπουργοποίηση των δύο κρητικών βουλευτών ενώ δεν υπόσχεται, φαίνεται, καμιά ουσιαστική ποιοτική συμβολή στο κυβερνητικό έργο (αν δεν προεξοφλούνται τα όρια των δυνατοτήτων τους, προεξοφλείται πάντως η απειρία τους) αποτελεί άλλη μια άρνηση των διακηρυγμένων θέσεων του ΠΑΣΟΚ. Αν η επιδιδωμένη κολακεία προς τους κρητικούς —για ν' αντιμετωπιστεί ο συντοπίτης τους γενάρχη της Αποστασίας— απαιτεί την υπουργοποίηση ιθαγενών από τη μεγαλόνησο, που

είναι τότε η συνέπεια προς την αρχή της κατάργησης του σταυρού προτίμησης και η προσπάθεια να καταπολεμηθεί η εκλογική πελατεία;

- Τέλος, η αναβάθμιση του κ. Άκη Τσοχατζόπουλου και ο μέχρι στιγμής αδιευκρίνιστος ρόλος του (το «μάτι» του πρωθυπουργού και αρχιελεγκτής των συναδέλφων του, ο διορισμένος συνομιλητής προς τους πολιτικούς αρχηγούς ή ο εκλογικός συντονιστής και κρίκος άρθρωσης κόμματος-κυβέρνησης;) είναι το τρίτο στοιχείο της «αναδιάταξης» της εβδομάδας που πέρασε. Αλλά είναι άραγε κατάλληλος ο κ. Τσοχατζόπουλος να διεκπεραιώσει όλα αυτά τα έργα ή ένα από αυτά, με την απαιτούμενη επάρκεια; Η προσήλωση προς το πρόσωπο του Προέδρου του Κινήματος τον εξοπλίζει με τόσα εφόδια;

ΚΑΙ ΒΕΒΑΙΑ οι «ανακτορικού τύπου» λειτουργίες του ΠΑΣΟΚ δεν επιτρέπουν εύκολα τη συναγωγή συμπερασμάτων σε άλλο επίπεδο ως προς αυτή την «αναβάθμιση» του κ. Τσοχατζόπουλου. Διότι αναπόφευκτα, τα καθήκοντα του κ. Τσοχατζόπουλου συμπίπτουν απόλυτα με το μέχρι σήμερα έργο του κ. Λιβάνη. Θα έχουμε επομένως μια σαφή σύγκρουση αρμοδιοτήτων και δραστηριότητας που δεν γνωρίζουμε αν ήταν σκόπιμη στη σύλληψή της και πώς θα αντιμετωπιστεί την εκδήλωσή της.

ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ θα πρέπει να ομολογηθεί ότι η «αναδιάταξη» όπως έγινε, καλύτερα να μην γινόταν. Οι πολλαπλές αλλαγές σε προσωπικό και οι μεταβολές στις λειτουργίες των κυβερνητικών οργάνων και των υπουργείων κατά το παρελθόν, όσο και αν δεν απέδωσαν, πάντοτε τουλάχιστον υποδήλωναν την προσπάθεια του κ. Παπανδρέου και να εκσυγχρονίσει την διοίκηση και να εξομαλύνει τις τριβές στη διεκπεραίωση της πολιτικής του. Και αυτά όλα ερμηνεύονταν σαν τολμήματα και απόδειξη ρώμης.

ΟΜΩΣ ΤΩΡΑ πια περάσαμε φαίνεται σε μian αμυντική πολιτική. Αλλά αυτή δεν αποδείχτηκε ποτέ σχεδόν τελέσφορη και μάλιστα όταν προβάλλει σύντομα η προοπτική των εκλογών.

Ο ΝΕΟΧΡΙΣΘΕΙΣ αρχηγός της «ΝΔ» επελέγη από μια κοινοβουλευτική ομάδα που αντιμετώπιζε με δέος τις επόμενες επιλογές και αναζητούσε απεγνωσμένα έναν αρχηγό. Διάλεξε τον έσχατο και τον εν πολλοίς αμαρτίαις βιώσαντα. Η επιλογή αυτή, έγινε για έναν αγώνα «μέχρις εσχάτων» και όρισε ηγέτη έναν πολιτικό που χαρακτηρίζεται από αμοραλισμό και που ποτέ δεν δίστασε για τίποτε.

ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ η επιλογή αυτή, με κάποιον τρόπο, να εκληφθεί θετικά από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Αυτόν τον αρχιερέα απόκτησε η «ΝΔ» γιατί της ταίριαζε. Και τον ξετρύπωσε από το χρονοντούλαπο μιας επονειδιστής ιστορίας.

ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ πέφτει η ευθύνη να καθορίσει τις συνθήκες της επόμενης αναμέτρησης. Κι αυτή η αναμέτρηση πρέπει να γίνει με τρόπο που να αναπτύσσει το μέτωπο των δημοκρατικών δυνάμεων. Αυτές οι δυνάμεις δεν μπορούν να συμβιβαστούν ή να συρρικνωθούν από την «επιθετική» πολιτική της ΝΔ. Η «πολιτική» της «ΝΔ» στηρίζεται στις δυσλειτουργίες της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και τις ανεπάρκειες ή την μη εφαρμογή των επαγγελιών του. Η «αναδιάταξη» της 21/9 θα τονίσει τις δυσλειτουργίες και τις ανεπάρκειες και φανερώνει ατολμία στην τήρηση των επαγγελιών.

ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ φάση, με το πλήθος των προβλημάτων —και όχι μόνον οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα— αναζητούνται οι μεθοδεύσεις για την τόνωση του δημοκρατικού μετώπου. Και όχι οπωσδήποτε μέτρα όπως η εκ τύχης υπουργοποίηση τοπαρχών ή η «ενεργοποίηση» άχρωμων και δοκιμασμένων στην αποτυχία στελεχών. Οι ανασχηματισμοί γίνονται για να τονώσουν το κυβερνητικό έργο. Κατά το παρελθόν τουλάχιστον, αυτό είχε επιδιωχθεί.

σημαίνει Κράτος των Μαζών

του Δ. Μιχαήλ

Η εγκαρδιότητα και οι φιλοφρονήσεις, που επεφύλαξαν οι Λίβυοι ηγέτες στον Έλληνα πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου την περασμένη Κυριακή και Δευτέρα στη Λιβύη, δεν ήταν (αυτή τη φορά) επινόηση της κυβερνητικής προπαγάνδας.

Πράγματι, αν συγκρίνει κανείς τα προγράμματα των επισήμων επισκέψεων σε ανατολικές και δυτικές χώρες διαπιστώνει ότι ο κ. Παπανδρέου είχε εντυπωσιακά αλληπάλληλες και πολύωρες συναντήσεις τόσο με τον ομολογό του ταγματάρχη Αμπντελσαλαμ Τζαλούντ όσο και με τον αρχηγό του Κράτους και «οδηγό της Επανάστασης» συνταγματάρχη Μοαμάρ Καντάφι.

Δεν έχουν συχνά την ευκαιρία οι Λίβιοι ηγέτες να εκδηλώνουν τα θερμά τους αισθήματα, που στη συγκεκριμένη περίπτωση επεκτάθηκαν στη γνωστή οικονομική «συμφωνία μπάλας» του ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων για τρία χρόνια.

Δεδομένο πρώτο (και άσχετα με τα εντυπωσιακά, πράγματι, αποτελέσματα της επίσκεψης στη Λιβύη) ότι το καθεστώς —που έκλεισε 15 χρόνια «λαϊκής επαναστατικής εξουσίας»— παραμένει χωρίς υψηλού επιπέδου διεθνείς σχέσεις, αν όχι «σχετικά απομονωμένο». Τον φετινό χρόνο οι πρωθυπουργοί, που επισκέφθηκαν την Τρίπολη ήταν της Μάλτας (14.1) και της Τουρκίας (22-25.5), ενώ δεν εκκρεμούν επίσημες επισκέψεις από γνωστούς ηγέτες του ανατολικού και του δυτικού κόσμου.

Την περσινή επίσκεψη του Βούλγαρου Προέδρου κ. Τεοντόρ Ζίβκωφ εξακολουθούν ακόμα να θυμίζουν στους τοίχους οι πανηγυρικές αφίσες. Η τελευταία επίσημη επίσκεψη του Καντάφι στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο ήταν στην Αυστρία τον Μάρτιο του 1982. Παρ' όλα αυτά οι ιθύνοντες του καθεστώτος διακρίνονται —όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς σε κατ' ιδίαν συζητήσεις— από ιδιαίτερη αλαζονεία όχι μόνο για την «Τζαμαχίρια» αλλά για τον διεθνή ρόλο, που μπορεί να διαδραματίσει η χώρα τους σε θέματα πολιτικά και ιδεολογικά.

Με το σύμπλεγμα της μικρής χώρας (όλοι κι όλοι τρία εκατομμύρια κάτοικοι, εκ των οποίων οι 700.000 ξένοι εργάτες και Παλαιστίνιοι) οι ιθύνοντες της «Τζαμαχίρια» αναζητούν τον διεθνή τους ρόλο είτε σε απεγνωσμένες προσπάθειες για συνένωση με άλλα γειτονικά ή όχι κράτη είτε με την εξαγωγή «επαναστατικών αντιιμπεριαλιστικών ιδεών και μεθόδων».

Το αίσθημα της μικρής χώρας μοιάζει να λειτουργεί σχεδόν ασφυκτικά για τα οράματα της ενότητας του αραβικού έθνους και του παγκόσμιου ρόλου στην αναζήτηση του αυθεντικού σοσιαλιστικού δρόμου. Οι ιθύνοντες της «Τζαμαχίρια» προσπαθούν να συνδυάσουν τις αλαζονικές αντιλήψεις για τον εαυτό τους με την διεθνή αναγνώριση και, όταν αυτή δεν είναι δυνατή, με την προσοχή της διεθνούς κοινής γνώμης.

Απ' το δείγμα αυτής της σφοδρής επιθυμίας ήταν και η προσφώνηση του πρωθυπουργού Α. Τζαλούντ, που μάλλον έκανε να νιώσει αμήχανα τον κ. Α. Παπανδρέου:

«... Όπως είπε ο αδελφός Συνταγματάρχη στον αδελφό Παπανδρέου η επίσκεψή σας στη Λιβύη άργησε πολύ να πραγματοποιηθεί. Περιμέναμε να μας επισκεφθείτε αμέσως μετά την εκλογική σας νίκη».

Ακόμα, στην πρώτη συνάντησή του με τον Έλληνα Πρωθυπουργό ο Καντάφι του είπε απροσχημάτιστα: «Έλπιζα να σας είχα δει στην Αθήνα, αλλά...».

Είναι γνωστή και δεν χρειάζεται να επαναληφθεί η οργή με την οποία ο Καντάφι αντιμετώπισε την ακύρωση της επίσημης επίσκεψής του στην Ελλάδα τον Μάιο του 1982, γιατί ο ομολογός του Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας είχε αρνηθεί να τον υποδεχθεί στο αεροδρόμιο του Ελληνικού. Το πόσο η άρνηση αυτή του κ. Κ. Καραμανλή στοίχισε στις ελληνολιβυκές οικονομικές σχέσεις, είναι κάτι αναμφισβήτητο. Ισχυρή δόση μνησικακίας δεν χαρακτήριζε μόνο τον Καντάφι αλλά και τον συνταγματάρχη Τζαλούντ, ο οποίος στην ίδια προσφώνηση —πριν αρχίσουν οι επίσημες συνομιλίες— επεσήμανε:

«Γνωρίζουμε ότι υπάρχουν ακόμα ίχνη από το παλιό καθεστώς στην Ελλάδα, τα οποία σας δυσκολεύουν την πορεία σας».

Αντίθετα από την εικόνα που προσπάθησε να δώσει για την επίσκεψη της Λιβύης ο δεξιός Τύπος, ο Έλληνας Πρωθυπουργός υπήρξε εξαιρετικά επιφυλακτικός, συνεπής και «υπεύθυνος» απέναντι στα πολιτικά ανοίγματα τόσο του Καντάφι όσο και του Τζαλούντ.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην κοινή επίσημη ανακοίνωση υπήρχαν σχεδόν αυτούσιες οι εξαιρετικά προσεκτικές αναφορές του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου (που δεν αναφέρθηκε ούτε μια φορά στο σοσιαλισμό της Ελλάδας και της Λιβύης) και όχι —έστω και— κάποιο σημείο από τους φιλόδοξους πολιτικούς στόχους —δημόσια και κατ' ιδίαν— με τους οποίους είχαν αρχικά, συνδέσει οι Καντάφι και Τζαλούντ την επίσημη επίσκεψη του κ. Α. Παπανδρέου στη Λιβύη.

Μια ανθολόγηση από τις προσφωνήσεις και αντιφωνήσεις του είδους είναι χαρακτηριστική:

● «Η συνεργασία μας δεν θα βοηθήσει μόνο τους δύο λαούς μας, αλλά γενικότερα τα προβλήματα του σοσιαλισμού, της ειρήνης και της ύφεσης».

● «Θα πρέπει να κερδίσουμε τον χαμένο χρόνο για να προωθήσουμε τη συνεργασία μας σε διμερές, μεσογειακό και παγκόσμιο επίπεδο».

● «Αν οι δύο χώρες συνεργασθούν στα προβλήματα της πρόοδου, της ειρήνης και του σοσιαλισμού, μετά μπορεί να επεκταθεί και σε άλλες χώρες».

● «Αγωνιζόμαστε για τις ίδιες αρχές. Εσείς στον ευρωπαϊκό χώρο και εμείς στον αφρικανικό».

Ωστόσο, στο κοινό ανακοινωθέν η αντίληψη των Λιβύων για «κοινούς στόχους» ανάμεσα στις δύο σοσιαλιστικές χώρες έγινε —όπως είχε από την αρχή υπογραμμίσει ο κ. Παπανδρέου— κοινή ανησυχία και προβληματισμός για την ειρήνη, την ύφεση και τον ανταγωνισμό στους εξοπλισμούς.

Η επιφυλακτικότητα με την οποία ο κ. Α. Παπανδρέου αντιμετώπισε τις ελκυστικές προτάσεις των Καντάφι - Τζαλούντ στο επίπεδο της πολιτικής συνεργασίας —και ανεξάρτητα από την καρποφόρα οικονομική συνεργασία— οφείλεται ασφαλώς στην οριστική ευρωπαϊκή επιλογή - προτεραιότητα της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ.

Έτσι, περιέχει ασφαλώς μια δόση υπερβολής η επίσημη ελληνική άποψη ότι μετά το ταξίδι στη Λιβύη θα μπορεί η Ελλάδα να αποτελέσει τη γέφυρα επικοινωνίας του αραβικού κόσμου με την Ευρώπη. Ο κ. Α. Παπανδρέου επιχειρηματολόγησε σχετικά αναφέροντας τις ελληνικές μεσολαβήσεις για τους Άγγλους και Γάλλους κρατούμενους, αλλά τα παραδείγματα αυτά νομίζουμε ότι αφορούν σε «μικροδιπλωματικά επεισόδια». Για να διαδραματίσει ένα ανάλογο υψηλό πολιτικό ρόλο η Ελλάδα και προσωπικά ο κ. Α. Παπανδρέου (όπως στην περίπτωση του Τσαντ ο πρώην καγκελάριος της Αυστρίας κ. Μπρούνο Κράισκι) χρειάζεται, εκτός από την εμπιστοσύνη της Λιβύης, η εμπιστοσύνη της άλλης πλευράς και μαζί η αναγνώριση ότι η Λιβύη μπορεί να έχει αποφασιστικό ρόλο στον αραβικό κόσμο. Μάλλον δεν συμβαίνει ούτε το ένα ούτε και το άλλο σήμερα.

Τα τελευταία χρόνια ο Καντάφι (που δεν διατηρεί διπλωματικές σχέσεις με τις ΗΠΑ και την Αγγλία) αντιμετωπίζεται ως «διεθνής ταραξίας» και οι σχέσεις που θέλουν να έχουν μαζί του οι μεγάλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες είναι σχεδόν αναγκαστικές, με την έννοια ότι είτε αφορούν ορισμένα οικονομικά επενδυτικά τους συμφέροντα είτε εμπλοκές τύπου Τσαντ, πρεσβεία της Λιβύης στο Λονδίνο κτλ.

Μια σειρά όμως από δεδομένα, όπως η αποχώρηση της Λιβύης από το Τσαντ, η αποκατάσταση σχέσεων με την αμερικανόφιλη Σαουδική Αραβία και η (γεμάτη ερωτηματικά για την επιβίωσή της) ένωση της Λιβύης με το μοναρχικό καθεστώς του Μαρόκου στις 13 Αυγούστου, αρχίζουν να δημιουργούν κάποιες ρωγμές στις παλιές αντιλήψεις και προκαταλήψεις.

Πραγματοποιείται άραγε μία στρουφή του Καντάφι προς μετριο-

παθέστερες θέσεις ή πρόκειται για προσωρινές και αναγκαστικές συμπεριφορές;

Οι περισσότερες ερμηνείες, που δίδονται από δυτικούς παρατηρητές είναι ότι ο Καντάφι προσπαθεί να διευρύνει τα διεθνή του ερείσματα επειδή (ανεξάρτητα με τίνος υπαιτιότητα) αισθάνεται τη Λιβύη ως περικυκλωμένη και απειλούμενη χώρα αλλά και γιατί αντιμετωπίζει ήδη την «ανταποδοτική» μορφή της εισαγόμενης «τρομοκρατίας και αμφισβήτησης» στο εσωτερικό της χώρας.

Την 1η Σεπτεμβρίου ο Καντάφι, μιλώντας στο συνέδριο του Λαού —Λαϊκό Κοινοβούλιο— αναφέρθηκε στην αιματηρή αντικαθεστωτική απόπειρα της 8ης Μαΐου με σκληρές φράσεις κατά του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, του Σουδάν και των «αδελφών μουσουλμάνων». Είχαν προηγηθεί βόμβες σε καταστήματα τροφίμων και συνοικίες, κυκλοφορία παράνομου Τύπου, «γιάφκες» και κρυφές εισοδοί «αντιφρονούντων». Μετά το Μάιο οι συλλήψεις έφτασαν τις χιλιάδες, οι απαγχονισμοί έγιναν δημόσια και με τηλεοπτική αναμετάδοση, η ορεινή περιοχή Νεφούσι, που κατοικείται από τους «αντιφρονούντες» Βερβερίνους έχει αποκλειστεί, τα μέτρα στρατιωτικής επαγρύπνησης έχουν ενταθεί στα σύνορα της Αιγύπτου και της Τυνησίας, οι μετακινήσεις απαγορεύονται και σταμάτησε η απευθείας τηλεφωνική επικοινωνία με το εξωτερικό. Η επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού στη Λιβύη βρήκε το καθεστώς σ' αυτή τη δύσκολη φάση του, 15 χρόνια μετά τη νικηφόρα επανάσταση της 1ης Σεπτεμβρίου του 1969. Σε μια φάση αφενός μείωσης των τριβών με τις άλλες χώρες, και προσπάθειας για άβλυνση των εξωτερικών προβλημάτων και αφ' ετέρου μείωσης της κρατικής εξουσίας στο εσωτερικό.

Ο Καντάφι —όπως σημείωνε πρόσφατα στη «Μοντ» ο Ερίκ Ρουλώ— αποφάσισε να περάσει στην αντεπίθεση και να σταθεροποιήσει τη θέση του στο εσωτερικό με την παλιά, δοκιμασμένη μέθοδο της «πολιτιστικής επανάστασης» της Κίνας και με την κατάργηση της κρατικής εξουσίας (εκτός από τις Ένοπλες Δυνάμεις) κατά το πρότυπο του Ιράν. Και στις τρεις περιπτώσεις «φρουροί της επανάστασης» γίνονται οι «αυθόρμητες» λαϊκές επιτροπές πρωτοβουλίας, που έχουν σαν κύριο στόχο τους παλαιούς και νέους «αστούς γραφειοκράτες». Ο πόλεμος κατά των «αστών προνομιούχων» είναι το νέο επαναστατικό καθήκον στη Λιβύη αυτό τον καιρό σε μια προσπάθεια αριστερού προσανατολισμού στο εσωτερικό και «ριζοσπαστικοποίησης» μέσα από κοινωνικές συγκρούσεις αυτού του είδους.

Έτσι, στη Λιβύη άρχισαν οι πολιτοφύλακες - θυρωροί των υπουργείων να απαγορεύουν ή να επιτρέπουν την είσοδο στα γραφεία των υπουργείων, ενώ αρκετοί από τους «μπουρζουάδες γραφειοκράτες» στέλνονται σε αγροκτήματα και εργοστάσια.

Η δημόσια υπηρεσία καθαριότητας καταργήθηκε προκειμένου να αναλάβουν το καθήκον αυτό επιτροπές συνοικιών, χωρίς πάντως εμφανή θετικά αποτελέσματα τουλάχιστον στις συνοικίες της Τρίπολης. Τα ανταλλακτικά για τα αυτοκίνητα περιορίζονται και στα «υπερκαταστήματα» μειώνονται οι ώρες λειτουργίας και τα είδη που μπορεί να αγοράσει κανείς.

Η νέα κοινωνία της άμεσης συμμετοχής και της λαϊκής αυτοδιαχείρισης επιταχύνεται μετά την 8η Μαΐου μαζί με έντονες αποκεντρωτικές διαδικασίες, όπως η μεταφορά των υπουργείων σε διάφορες περιοχές και η μετακίνηση κατοίκων από τη Λιβύη και την Βεγγάζη στην επαρχία.

Παράλληλα, έγκυρες πληροφορίες φέρουν τη Σοβιετική Ένωση να προμηθεύει πολεμικό και στρατιωτικό υλικό στη χώρα αν και κανείς δεν γνωρίζει πόσο έχει υλοποιηθεί το δημόσιο προσκλητήριο του Καντάφι προς την ΕΣΣΔ τον Μάρτιο του 1984 να εγκαταστήσει στρατιωτικές, ναυτικές και αεροπορικές βάσεις σε παραλιακές ζώνες της χώρας, με πρώτο το Τομπρούκ. «Τζαμαχίρια» σημαίνει «Κράτος των Μαζών» στα λιβυκά. Το πρόσφατο ταξίδι του Έλληνα Πρωθυπουργού στη Λιβύη έδωσε την ευκαιρία για μια καίρια διαπίστωση, που θα δοκιμασθεί από τον χρόνο.

Υπάρχει μια μετακίνηση της εξουσίας από τους κλασικούς κρατικούς θεσμούς —με πρώτους την αστυνομία και τη γραφειοκρατία— στις λαϊκές επιτροπές πρωτοβουλίας, που σημαδεύει τις δυσκολίες, τις οποίες εξακολουθεί να αντιμετωπίζει το έντονα αυταρχικό καθεστώς της Λιβύης μετά από τόσα χρόνια.

Είναι άραγε οι δυσκολίες αυτές απλώς «δημιουργήματα του σατανικού ιμπεριαλισμού» ή το καθεστώς μετατρέπει τη δική του κρίση σε κρίση κοινωνική και εθνική;



Η ΕΛΛΗΝΟΛΙΒΥΚΗ ΦΙΛΙΑ

ΕΓΓΥΗΣΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

جمعية الصداقة اليونانية الليبية

ضمان البحر الابيض المتوسط بجرسدم

ΕΛΛΗΝΟΛΙΒΥΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΙΑΣ

ΕΤΕΡΟΧΡΟΝΙΚΗ ΑΦΙΣΑ

Λέγεται ότι η εν μέρει απρόβλεπτη επίσκεψη του κ. Α. Παπανδρέου στη Λιβύη δικαίωσε τους στόχους της. Έτσι, στην δοκιμαζόμενη ελληνική οικονομία θα υπάρξει τονωτική ένεση λιβυκών πετροδολαρίων, ώστε και το χειμώνα να περάσουμε και τις εκλογές να κερδίσουμε υπό το φως του Ισλάμ.

Σ' αυτά τα εθνικής σημασίας γεγονότα συνεισφέρουμε με τη συγκίνηση του συλλέκτη το εικονιστικό υλικό, που δυστυχώς έλλειψε από την υποδοχή του κ. Παπανδρέου στη Λιβύη.

Πρόκειται για την αφίσα που είχε τυπωθεί σε χιλιάδες αντίτυπα και επρόκειτο να τοιχοκολληθεί κατά τη γνωστή επίσκεψη του Καντάφι, που αναβλήθηκε την τελευταία στιγμή όταν ο κ. Καραμανλής δεν συμφώνησε να τον υποδεχτεί ως ομόλογό του.

Πιστεύουμε πως αν η φωτογραφία του κ. Παπανδρέου μεταφερόταν δεξιά και αντιστρόφως ο κ. Καντάφι, θα είχαμε μια άκρως καλόγουστη αφίσα, που θα κοσμούσε κατάλληλα τους δρόμους της Τρίπολης και τη σεμνή σκηνή του Καντάφι.

Δυστυχώς όμως αυτή τη φορά ατόνησαν οι κατάλληλοι μηχανισμοί και έτσι η αφίσα μας ανήκει στο είδος των μη ετεροχρονιζόμενων ιστορικών ντοκουμέντων —και ως τέτοια τη δημοσιεύουμε.

Οι λαϊκές επαναστατικές επιτροπές από νέους και νέες εμπιστοσύνης, οπλισμένους με καλάνικωφ και επικυρίαρχους σε γειτονιές και δημόσια κτίρια, ίσως μπορούν να δώσουν μια πρώτη απάντηση.

Μοιάζουν, πάντως, να συμπεριφέρονται περισσότερο ως μηχανισμοί της προσωπικής κεντρικής εξουσίας (στρατιωτικής και κυβερνητικής μαζί) παρά οτιδήποτε άλλο...

Η Λιβύη και οι Λίβυοι

« ΑΓΑΠΗΤΕ
ΤΖΑΛΟΥΝΤ... »



«... ΘΕΛΩ Μ'ΑΥΤΗ ΜΟΥ ΤΗΝ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΑ ΕΚΦΡΑΣΕ ΤΙΣ
ΠΙΟ ΘΕΡΜΕΣ ΜΟΥ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΟ ΣΟΥ ΕΡΓΟ
ΣΤΟ ΥΧΟΠ... »



«.. ΧΕΙΡΙΣΤΗΚΕΣ ΤΑ ΤΟΣΟ
ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕ ΓΝΩΣΗ
ΜΕ ΤΟΛΜΗ ΜΕ ΘΑΡΡΟΣ... »



« ... ΕΘΕΞΕΣ ΤΟ ΘΕΜΕΛΙΟ ΛΙΘΟ
ΤΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΛΙΒΥΗ
ΟΣΟ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ... »



«... ΕΓΡΑΨΕΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ... »



«.. ΕΙΜΑΙ ΒΕΒΑΙΟΣ ΠΩΣ ΘΑ
ΣΥΝΕΧΙΣΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΟ ΑΓΩΓΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗ ΑΛΛΑΓΗ... »



« ΔΙΚΟΣ
ΣΟΥ
ΑΝΤΡΕΑΣ »



«... ΑΓΑΠΗΤΕ
ΜΟΥ ΑΜΑΡ... »



«... ΘΕΛΩ Μ'ΑΥΤΗ ΜΟΥ
ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΑ... »



ΟΧΙ ΣΤΗ ΛΙΣΤΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΗ
ΟΧΙ ΣΤΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΗ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ
ΕΚΛΟΓΕΣ ΜΕ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ



Κενό στρατηγικής

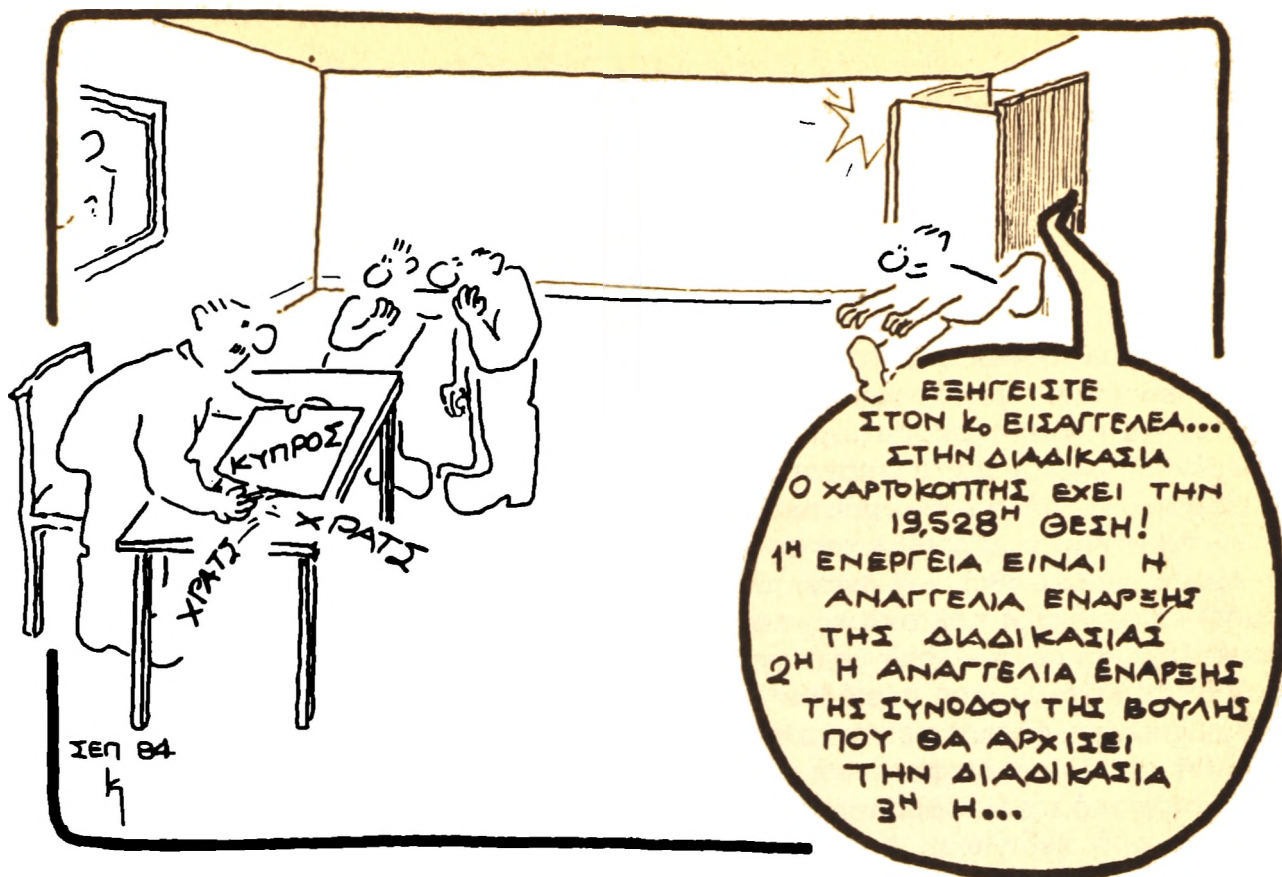
του Σταύρου Λυγερού

Η αποτυχία της πρώτης φάσης των παράλληλων συνομιλιών για το Κυπριακό, ήρθε να υπογραμμίσει για μια ακόμα φορά το κενό στρατηγικής που αντιμετωπίζει η ελληνική πλευρά (Αθήνα και Λευκωσία) στο μεγάλο αυτό εθνικό θέμα.

Από το 1974 μέχρι την ανακήρυξη του ψευδοκράτους, η πολιτική της κυπριακής κυβέρνησης καθορίστηκε από την επιδίωξη κυρίως της οικονομικής επανενοποίησης του νησιού, έστω και αν αυτό θα έπρεπε να εξαγοραστεί με σημαντικές πολιτικές παραχωρήσεις. Οι Ελληνοκύπριοι είχαν λόγους να ελπίζουν, ότι ακόμα και στα πλαίσια μιας διζωνικής ομοσπονδίας, η οικονομική τους ανωτερότητα θα τους επέτρεπε βαθμιαία να εξουδετερώσουν τις ισχυρές διχοτομικές τάσεις. Η ελληνοκυπριακή κοινότητα ήταν έτοιμη να προσφέρει στους Τουρκοκύπριους ένα κατά πολύ υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και βέβαια να συμφωνήσει σε μέτρα που θα εξασφάλιζαν επαρκώς την ασφάλεια και τα δικαιώματά τους. Η μεγάλη οικονομική δυσπραγία και το αυταρχικό «καθεστώς» του Ντενκτάς στα κατεχόμενα από τη μια πλευρά και η διάλυση των προ του 1974 ελληνοκυπριακών εξτρεμιστικών ομάδων, ήταν δυο επιπλέον στοιχεία που θα διευκόλυναν μια τέτοια λύση.

Η στρατηγική αυτή επιδίωξη αποτέλεσε όλα αυτά τα χρόνια το υπόβαθρο της επίσημης κυπριακής πολιτικής με τη σύμφωνη γνώμη όλου σχεδόν του πολιτικού φάσματος, παρά το γεγονός ότι η υλοποίησή της εξαρτιόταν από την πολιτική βούληση της Τουρκίας. Πρόκειται για την πολιτική η οποία στο όνομα της «εποικοδομητικής στάσης» ουσιαστικά ακινητοποίησε τον άξονα Αθήνας - Λευκωσίας. Γιατί όπως και να το κάνουμε, οι διπλωματικές προσπάθειες ενώ είναι απαραίτητες, δεν είναι από μόνες τους και ικανές να αλλάξουν τον εξαιρετικά δυσμενή για μας συσχετισμό δυνάμεων στο νησί.

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο, ότι η τουρκική πλευρά όλα αυτά τα χρόνια τροφοδότησε επιμελώς τις σχετικές αυταπάτες, μπλοκάροντας ταυτόχρονα κάθε



πρωτοβουλία για λύση. Κι αυτό γιατί έχει συνείδηση ότι η επανενοποίηση ακόμα κι αν συνοδευόταν από μεγάλες ελληνικές υποχωρήσεις, μεσοπρόθεσμα θα υπονόμει καίρια την ιδεολογική ηγεμονία και την πολιτική κυριαρχία των σωβινιστικών κύκλων που συσπειρώνει ο Ντενκτάς και υποστηρίζει ενεργά Άγκυρα.

Η τουρκική πλευρά θα άναβε το πράσινο φως μόνο σε μια συνομοσπονδιακή λύση, η οποία: (α) θα νομιμοποιούσε τα τετελεσμένα της κατοχής, (β) θα διατηρούσε τα στεγανά μεταξύ των δύο κοινοτήτων, (γ) θα απέτρεπε τη δυναμική εμπλοκή της Ελλάδας, και (δ) θα εξασφάλιζε στην Τουρκία δικαιώματα συγκυριαρχίας στο σύνολο του νησιού. Η στρατηγική των υποχωρήσεων στο όνομα της επαναπροσέγγισης μπήκε σε σοβαρή κρίση μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση. Ο σημερινός πρωθυπουργός, παρόλα όσα μπορεί κανείς να του καταλογίσει στο πεδίο των χειρισμών, είναι ο πρώτος που ευθέως και επίσημα την αμφισβήτησε, αλλάζοντας το κλίμα. Παρά το γεγονός ότι η ελληνική πλευρά δεν φαίνεται να έχει καταλήξει και να εφαρμόζει ένα νέο στρατηγικό δόγμα, είναι εξαιρετικά σημαντικό το ότι τουλάχιστον έχει καταλήξει στο τι θα πρέπει πάση θυσία να αποτρέψει. Και είναι εξαιρετικά σημαντικό, γιατί το εσωτερικό μέτωπο στην Κύπρο είναι ιδιαίτερα προβληματικό. Τα δύο μεγαλύτερα κόμματα (ΑΚΕΛ και ΔΗΣΥ) παραμένουν για διαφορετικούς λόγους εγκλωβισμένα στην παλιά χρεωκοπημένη στρατηγική και κατά πάσα πιθανότητα σύντομα θα πυροδοτήσουν νέα διένεξη.

Όπως σημειώσαμε και στην αρχή, η συζήτηση περί του στρατηγικού κενού

είναι σήμερα περισσότερο επίκαιρη από ποτέ, αφού σύμφωνα μ' όλες τις ενδείξεις, η πρωτοβουλία Ντε Κουεγιάρ δεν «περπατάει». Έγκυρος Τούρκος σχολιαστής έγραψε ότι η σημασία της τρέχουσας πρωτοβουλίας συνίσταται στο ποιος θα εγκαταλείψει πρώτος το τραπέζι των διαπραγματεύσεων και θα φορτωθεί την ευθύνη της αποτυχίας. Πρόκειται για εκτίμηση που αποκτάει ξεχωριστό ενδιαφέρον από το γεγονός ότι ο Ντενκτάς στην έδρα του ΟΗΕ εξέφρασε δημόσια την αισιοδοξία του την ίδια στιγμή που με την αδιάλλακτη στάση του εξωθούσε τον Κύπριο Πρόεδρο στο να διακόψει τις συνομιλίες.

Αλλά ακόμα κι αν η ελληνική πλευρά τα καταφέρει και ξεπεράσει το σκόπελο της Νέας Υόρκης χωρίς απώλειες, το κενό στρατηγικής παραμένει ακάλυπτο. Ο Τουρκοκύπριος εκπρόσωπος με τις θέσεις που διατύπωσε στον κ. Ντε Κουεγιάρ, επιβεβαίωσε για μια ακόμα φορά αυτό που γράψαμε παραπάνω για το τι εννοεί η τουρκική πλευρά όταν μιλάει περί διζωνικής ομοσπονδίας.

Μόνο όταν ο άξονας Αθήνας-Λευκωσίας προχωρήσει με γοργό ρυθμό στην αμυντική θωράκιση της ελεύθερης Κύπρου, μόνο όταν η τουρκική στρατιωτική πίεση εξισορροπιστεί και η Άγκυρα πειστεί ότι μια δυναμική της ενέργεια στο νησί θα οδηγήσει σε γενικευμένη σύρραξη με απρόβλεπτες συνέπειες, τότε θα μπορέσουμε να μιλήσουμε για αλλαγή στο συσχετισμό δυνάμεων. Μια τέτοια πολιτική, αφενός θα επηρεάσει ευεργετικά το κλίμα στο εσωτερικό μέτωπο, και αφετέρου, προσφέροντας στη διπλωματική μας δραστηριότητα τα δυναμικά της ερείσματα, θα την κάνει αισθητά πιο αποτελεσματική.

Πάνε κι αυτά τα Φεστιβάλ

του Αρ. Ψάλτη

Τα φεστιβάλ και οι γιορτές των νεολαίων τελειώνουν οσωνούπω. Ο Σεπτέμβρης καθιερώθηκε να 'ναι ο μήνας τους, και οι υπεύθυνοι για τον προγραμματισμό έχουν «στρωμένη δουλειά» για τα επιστρέφοντα από τις διακοπές μέλη των κομματικών νεολαίων. Μιας και τα φεστιβάλ και οι γιορτές έχουν καθιερωθεί —έγιναν πλέον θεσμός— η κεντρική πολιτική και πολιτιστική εκδήλωση των νεολαίων, η έκφραση της δραστηριότητας μιας περιόδου και η αρχή μιας άλλης, δύσκολο είναι να καταργηθούν ή να πάρουν διαφορετική μορφή. Ανεξάρτητα από τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν από εκδήλωση σε εκδήλωση βέβαιον είναι, όπως δείχνουν τα πράγματα μέχρι τώρα, ότι οι νέοι θα μαζεύονται κάποιο Σάββατο κάθε Σεπτέμβρη κουβαλώντας φίλους και συγγενείς, αδέρφια και ξαδέλφια, νέες και παλιές γνωριμίες και μαζί με τους μεγάλους και τους μικρούς δίπλα τους θα ακούνε την ομιλία του αρχηγού, του πρόεδρου ή του γραμματέα του κόμματος. Την επόμενη ή την προηγούμενη θα μιλήσει ο γραμματέας της νεολαίας.

Εκεί, με τους μουσικούς τους, θα δημιουργήσουν το πολιτιστικό γεγονός, θα κρίνουν, θα αμφισβητήσουν θα δουν εκθέσεις και εκθέματα, θα πάρουν μέρος σε συζητήσεις, διαλόγους, θα χορέψουν, θα διασκεδάσουν θα προσπαθήσουν να «παρέμβουν» στην πολιτική και πολιτιστική ζωή της επαρχιακής πόλης, θα αναπτύξουν σχέσεις με τα χωριά και τις κωμοπόλεις, θα «οργανώσουν», θα «γράψουν» νέα μέλη, θα καταγγείλουν και θα δικάσουν, θα φέρουν αναστάτωση και μερικές φορές θα κλείσουν, με τα πολλά αυτοκίνητα στις «κορυφαίες» εκδηλώσεις, τους δρόμους και τις ελάχιστες πλατείες.

Θεσμός τελικά τα φεστιβάλ. Μη ανατρέψιμος και μη ανατρεπτικός σήμερα για μια μεγάλη μερίδα νέων. Πολιτική και πολιτιστική εκδήλωση με τις οργανώσεις της νεολαίας. Κόσμος εκεί πάει κι έρχεται. Ακούει και βλέπει, κρίνει και επικρίνει συμφωνεί και απορρίπτει. Η απραγία του καλοκαιριού ίσως δικαιολογεί την κινητικότητα, η ανεμελιά των διακοπών πιθανά την σοβαρή εργασία και την εργατικότητα. Στοιχείο κρίσης για αρκετούς, ζήλος και μέγα πάθος για άλλους, εκδήλωση φαντασίας για μερικούς.

Στο τέλος τα ίδια και τα ίδια, η επανάληψη του μαθήματος, η εξασφαλισμένη επιτυχία, οι καινούριοι πεπαλαιωμένοι δρόμοι που ανοίχτηκαν, η ικανοποίηση και το μέγα κενό, το πλήθος που συνέρευσε και η απάτη της προσφοράς και της συμμετοχής.

Φεστιβάλ και γιορτές νεολαίας. Όμορφα είναι και σωστά τα οργανώνουν. Τόποι συνάντησης, χώροι δημιουργίας και έκ-

φρασης. Μικρές εκδηλώσεις, προετοιμασίες πολλές, για την τελική επιθεώρηση.

Μέσα απ' όλα αυτά είδαμε θέματα και προβλήματα της νεολαίας να αναδεικνύονται και με τη συμβολή των φεστιβάλ. Δεν υπάρχουν όμως σ' αυτές τις εκδηλώσεις εκείνα τα στοιχεία που θα έδιναν τις δυνατότητες στους νέους να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της νεολαίας πέρα από τις γνωστές αναλύσεις των κομμάτων.

Επιμένουν, δηλαδή, οι οργανώσεις στις απόψεις μιας εποχής που για τη νεολαία αποτελεί παρελθόν. Μέσα από την ιστορία και το μύθο προσπαθούν να βρουν λύσεις για το παρόν και να αντιμετωπίσουν την τωρινή κοινωνική κρίση. Το να αποδίδει κάποιος σήμερα στις νεολαίες κομματισμό δεν ισχύει γιατί ουσιαστικά δεν λειτουργούν ως νεολαίες· να τις κατηγορεί για οργανωτισμό είναι παρελθόν, γιατί άλλες μορφές και άλλη ποιότητα έχει η «οργανωτική δουλειά», πολύ χειρότερες απ' τον κλασικό οργανωτισμό. Το να ασκείται κριτική επειδή μετατρέπονται οι οργανώσεις της νεολαίας σε ιμάντες μεταβίβασης της «γραμμής» στο κίνημα, ακούγεται παράταιρο, γιατί σήμερα πρώτα απ' όλα δεν γίνεται συζήτηση και διάλογος για τη νεολαία. Οι φοιτητές, περισσότεροι φέτος, διαβάζουν και ψηφίζουν. Ψηφίζουν σε εκλογές, σε συνελεύσεις, στα τμήματα και τις συγκλήτους. Οι μαθητές μαζεύουν βαθμούς, από σχολεία και φροντιστήρια, ιδιωτικά και κρατικά. Ιδιαίτερα και συλλογικά. Οι πτυχιούχοι συγκεντρώνουν μόρια και ψάχνουν «μπάρμπα στην κορώνη» για μια θέση στο Δημόσιο. Οι εργαζόμενοι αγωνιούν. Αγοράζουν μηχανές και καλά κάνουν, ψηφίζουν στους συλλόγους τους και όταν δεν βλέπουν τηλεόραση αναζητούν τρόπους για μια βραδινή έξοδο και το μπου-τζην σήμερα δεν αρκεί.

Οι νεολαίες είδαν τελικά ως αντιπάλους στο κόμμα τα πολιτικά κινήματα και όσα απ' αυτά προσπάθησαν, με εξαίρεση τις κινήσεις για το στρατό, να δημιουργήσουν μια νέα ποιότητα στο κίνημα της νεολαίας μοιάζουν σήμερα σαν μετεωρίτες που εμφανίστηκαν και χάθηκαν εξίσου ξαφνικά. Οι οργανώσεις νίκησαν. Και κάποιες ελπιδοφόρες συζητήσεις που γίνονταν στο παρελθόν ατόνησαν ή καταχωνιάστηκαν από την επικράτηση της ανάγκης να πετύχουμε τους κομματικούς στόχους. Πόσοι άραγε σοσιαλιστές και κομμουνιστές φοιτητές, ανανεωτικοί και δογματικοί, κουβεντιάζουν σήμερα για την κρίση της Αριστεράς και για το μέλλον του σοσιαλισμού; Πόσοι επιμένουν να θέτουν προβλήματα και πόσοι διεκδικούν να διαμορφώνουν τα κινήματα θέσεις και απόψεις για τη νεολαία και όχι το Κράτος να



αναγγέλει καταστατικούς χάρτες;

Τα φεστιβάλ τελειώνουν. Αυτά τα φεστιβάλ όμως σηματοδοτούν ακριβώς και το τέλος της κλασικής πλέον μεταπολιτευτικής εποχής των νεολαίων. Και δείχνουν πίσω από τις ομιλίες και τους φαναρισμούς των αρχηγών την κρίση της νεολαίας. Κρίση που δεν έχει κάνει μόνο με την πολιτική και τις θέσεις, τα προγράμματα και τους σχεδιασμούς. Κρίση που έχει τώρα να κάνει με την κοινωνία, με άλλες εκφράσεις σύνθετες, που, σε πολλές περιπτώσεις, από μόνες τους αμφισβητούν βαθύτατα και την πολιτική και την κοινωνία.

Μπροστά σ' αυτή την κρίση, οι νεολαίες μοιάζουν και αντιμετωπίζονται ως απολιθώματα. Είναι χωρίς ζωή, χωρίς οράματα, μακριά και έξω από την αγωνία των νέων. Το κύρος των νεολαίων των πρώτων χρόνων τις μεταπολίτευσης δεν υπάρχει, ο δυναμισμός τους μετατράπηκε σταδιακά σε οργανωτισμό, και σήμερα υπάρχουν και λειτουργούν όπως τα κόμματα. Έχουν προγράμματα, προέδρους, γραμματείς διορισμένους ή εκλεγμένους, ίδια οργάνωση, ίδιες ανησυχίες, ίδια προβλήματα, ίδιο τρόπο παρέμβασης, ίδιους στόχους. Έχουν χάσει κάθε οργανική σχέση με τη νεολαία και αναζητούν αγωνιωδώς μεγαλεπίβολους κεντρικούς στόχους πανομοιότυπους μεταξύ τους για να προκαλέσουν το ενδιαφέρον, να γίνουν πόλος συσπείρωσης για τους νέους. Στέκονται αμήχανες στα κοινωνικά προβλήματα και στην κριτική των νέων. Παρατηρητές στις αναζητήσεις, αντιγραφείς του παρελθόντος χωρίς γλώσσα που να μιλά για το σήμερα.

Οι οργανώσεις της νεολαίας βέβαια υπάρχουν. Και θα συνεχίσουν να υπάρχουν, όχι μόνο γιατί είναι αναγκαίες για τα κόμματα και οι ίδιες έχουν τις δυνατότητες να λειτουργούν, αλλά κυρίως γιατί αποτελούν μηχανισμό κοινωνικής ανόδου για μια μερίδα των νέων και στο κόμμα και ευρύτερα. Ένας τέτοιος ρόλος όμως των νεολαίων θα επιτείνει την κρίση και θα οδηγήσει στην αποκοπή των οργανώσεων από όσες ζωντανές και ριζοσπαστικές δυνάμεις υπάρχουν στο χώρο της νεολαίας.

Και εκεί δεν έχει φεστιβάλ.

ΟΝΝΕΔ: Εναλλακτική λύση Νο 3

«Μέχρι την Τετάρτη θα έχουν τελειώσει όλα», έλεγε μέχρι χθες το βράδυ μιλώντας για τις εξελίξεις στην ΟΝΝΕΔ, μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής. Και γινόταν πιστευτή η άποψη αυτή, γιατί οι πληροφορίες ήθελαν τον κ. Μητσοτάκη αποφασισμένο «να ξεμπερδεύει» με την ηγεσία της «Γαλάζιας γενιάς». Ένας Μητσοτάκης, όμως, δεν αποφασίζει ποτέ εύκολα, όσο μεγάλη πίεση κι αν δέχεται από «τ' αριστερά του», ιδίως, όταν έχει μπροστά του τα φωτεινά παραδείγματα Ράλλη και Αβέρωφ. Σε άρθρο της στην «Καθημερινή» (Σάββατο 22/9) η Ίρα Κολινιάτη αναφέρεται στις εσωκομματικές διαδικασίες που θα πρέπει να επιλεγούν για ν' αποκτήσει η ΟΝΝΕΔ μια αξιοπρεπή ηγεσία και σε κάποιο σημείο τονίζει: «Είναι επίσης αδιανόητο ο εκάστοτε αρχηγός να υφίσταται τη φθορά από τις ενέργειες της ηγεσίας της ΟΝΝΕΔ, που καλή τη πίστη διόρισε». Κι ο Κ. Μητσοτάκης, φυσικά, είναι από εκείνους που δεν πιστεύει σε ιδεολογικές και ηθικές δεσμεύσεις για να διορίσει τον κ. Ξανθάκη, π.χ., πρόεδρο της νεολαίας. Η αρθρογράφος ζητάει αναθεώρηση καταστατικού κι εκλογές —στην ουσία προβάλλει την εναλλακτική λύση μιας μεταβατικής, συναινετικής ηγεσίας που θα οδηγήσει σε συνέδριο.

Οι «παλιότεροι και σώφρονες» συνιστούν στον Κ. Μητσοτάκη αναμονή κι όχι γρήγορες αποφάσεις, κι είναι χαρακτηριστικό ότι αυτή η πρόταση βρίσκει έδαφος, αφού ο νέος αρχηγός της ΝΔ έπλεξε,

στην Καβάλα, το εγκώμιο της ΟΝΝΕΔ:

«... και πάνω απ' όλα τα γυναικεία τμήματα, που εγώ πιστεύω πως μαζί με τη Νεολαία μας θα μας δώσουν τη νίκη στις επόμενες εκλογές». Και αλλού: «Θα προχωρήσουμε σε εκλογές στην ΟΝΝΕΔ, θα προχωρήσουμε σ' εκλογές στις κλαδικές οργανώσεις. Ξέρω πως το ζητάει η ΟΝΝΕΔ, ξέρω πως το ζητούν οι κλαδικές οργανώσεις...».

Την ολιγωρία και τον φόβο αλλαγών στην ΟΝΝΕΔ, την εκμεταλλεύεται βέβαια στο έπακρο το περιβάλλον Μιχαλολιάκου που διαδίδει ότι «κανένας δεν θα πειράξει τον Μιχαλολιάκο και τον Μανωλάκο, μόνο 2-3 θα μπουνέ στην Εκτελεστική κι οι αλλαγές θα γίνουν μετά τις εθνικές εκλογές».

Πάντως, οι σκληροί θέλουν να έχουν προφυλαγμένα τα νώτα τους, έτσι σε «περίπτωση ανάγκης» διατηρούν τη λύση Ξανθάκη για την ηγεσία της ΟΝΝΕΔ, στο βαθμό που ο τελευταίος θεωρείται οπαδός του Κ. Μητσοτάκη «εκ μεταγραφής», μια και οι δεσμοί του με το Αβερωφικό περιβάλλον είναι γνωστοί και καθοριστικοί.

Άλλη εναλλακτική λύση που συζητιέται και «ανατριχιάζει» τους κ. Μιχαλολιάκο - Μανωλάκο είναι η προώθηση στην ηγεσία του Διονύση Καραχάλιου, ο οποίος προτείνεται κυρίως από το περιβάλλον του Κωστή Στεφανόπουλου —γεγονός που κάνει εντύπωση στους παρατηρητές, στο βαθμό που είναι γνωστό ότι μέχρι τώρα ακραιφνής «Στεφανοπουλικός» θεω-

ρείτο ο Ανδρ. Λυκουρέτζος. Λέγεται ότι η προώθηση Καραχάλιου έγινε μετά από καθοριστική παρέμβαση γνωστού νεαρού ανανεωτικού βουλευτή. Το τρίτο όνομα που ακουγόταν όλο αυτό τον καιρό έχει πάψει, όπως φαίνεται, ν' απασχολεί σοβαρά τους υπεύθυνους. Ο Θ. Πανάγος λέγεται ότι διαπραγματεύεται «μια θέση στον ήλιο» (στην Ε.Ε. δηλαδή), μια και οι ηγετικές του βλέψεις μειώθηκαν ύστερα από την «ανάσταση» υπομνήματος που ασχολείται με τις Ροταριανές τους επιδόσεις. Το υπόμνημα αυτό είχε υποβληθεί στον κ. Αβέρωφ περί τον Ιανουάριο του '82, όταν ο Πανάγος επρόκειτο να διεκδικήσει από τον Β. Μιχαλολιάκο την ηγεσία της νεολαίας.

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που τοποθετούν τις εξελίξεις γύρω στα τέλη Νοεμβρίου, πιθανότερο όμως φαίνεται ότι ο κ. Μητσοτάκης και οι συνεργάτες του θα κάνουν τις αλλαγές λίγο μετά το φεστιβάλ της ΟΝΝΕΔ. Όσο για τη σύνθεση της νέας Εκτελεστικής Επιτροπής, αυτοί που συνήθως γνωρίζουν καλά, είναι βέβαιοι ότι θα περιλαμβάνει στελέχη όλων των τάσεων, στο βαθμό που «κυρίαρχος στόχος είναι η εκπροσώπηση όλων των ρευμάτων». Και θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι οι περισσότεροι συμφωνούν πως για τη θέση του προέδρου, ο πιο κατάλληλος θα είναι ένας νέος πολιτικός, τεχνοκράτης, χωρίς «φανερους εχθρούς κι έντονες αντιπαλοτητες μέσα στο κόμμα».

Ρεπόρτερ

ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΤΗΝ ΝΤΟΡΑ;

● Από διαγραμμένους της ΟΝΝΕΔ, πήραμε το γράμμα που ακολουθεί:

Αγαπητό ANTI,
Από τις δεδομένες ιδεολογικές διαφωνίες, που φυσικά έχουμε, δεν θα ήταν σωστό να μην αναγνωρίσουμε ότι το ANTI είναι ένα από τα εγκυρότερα έντυπα στο χώρο της αριστεράς.

Έχοντας σχηματίσει αυτή την άποψη μας προκάλεσε έκπληξη το άρθρο για την ΟΝΝΕΔ του προηγούμενου τεύχους σας, τουλάχιστον στα σημεία που αναφέρατε το όνομά μας. Έτσι ερχόμαστε να δηλώσουμε ότι ουδέποτε κανένας από εμάς δεν επεσκέφθη την κυρία Μπακογιάννη και συνεπώς τα όσα μας αποδίδονται ποτέ δεν ελέχθησαν από κάποιον από εμάς.

Είναι παλιά συνήθεια κάποιων αγνώστων, πλην όμως πολύ γνωστών, στα πλαίσια της αγωνιώδους προσπάθειας προώθησης των συμφερόντων τους, να διοχετεύουν στον ΤΥΠΟ λογής λογής

«σίγουρες» πληροφορίες. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι και εσείς πέσατε θύματα κάποιου τέτοιου «πληροφοριοδότη».

Όσο για την ΟΝΝΕΔ και την Ανανέωση, την οποία τόσο πρόσφατα και ξαφνικά πολλοί αγάπησαν παράφορα, ενώ μέχρι τώρα πρωτοστατούσαν στον διωγμό όσων την υποστήριζαν αποκαλώντας τους ακόμα και αριστεριστές (φαντάζεστε «ο αριστερισμός παιδική αρρώστια του φιλελευθερισμού!»), ευχόμαστε αυτοί που έχουν τον τελικό λόγο να δώσουν την σωστότερη λύση. Κάθε άλλη μελλοντολογία και «πληροφορία» είναι άσκοπη, άχρηστη και εκ του πονηρού.

Από τους «31»

Θανάσης Καφέζας - Γεωλογικό Πατρών, Δημήτρης Βασιλείου - Πολιτικό Αθηνών, Σταμάτης Μαύρος - Οικονομικό Αθηνών, Μιχάλης Χατζιδάκης - Οικονομικό Αθηνών, Άλκης Ψάρρας - Νομική Αθηνών, Αλέξης Πελέκης - Νομική Αθηνών

Σ.Σ. Θα μπορούσαμε ν' απαντήσουμε πολλά που θα προξενούσαν μεγαλύτερη έκπληξη στους επιστολογράφους μας, όμως το ANTI εκτός από εγκυρότητα διαθέτει και κατανόηση. Έτσι, περιορίζομαστε σε μερικές διευκρινιστικές απαντήσεις κι επιφυλάσσουμε πιο πολλά, στο επόμενο τεύχος.

1. Γράψαμε πως «μέλη της ομάδας "31"» έκαναν την επίσκεψη στην κ. Μπακογιάννη. Πουθενά δεν αναφέρονται ονόματα —και μας είναι λίγο δύσκολο να καταλάβουμε γιατί οι κύριοι που υπογράφουν το γράμμα θεωρούν ότι εννοούμε αυτούς ακριβώς.

2. Με την κοινή λογική, μπορεί κανείς ν' αντιληφθεί ότι η έκφραση «ομάδα των 31» σημαίνει μια ομάδα που αποτελείται από 31 άτομα, κι όχι παρέα 6 ατόμων που φέρονται σαν υπεύθυνοι. Εκτός κι αν αυτοί οι «6» έχουν πάρει το χρίσμα της ηγεσίας απ' τους υπόλοιπους 25.

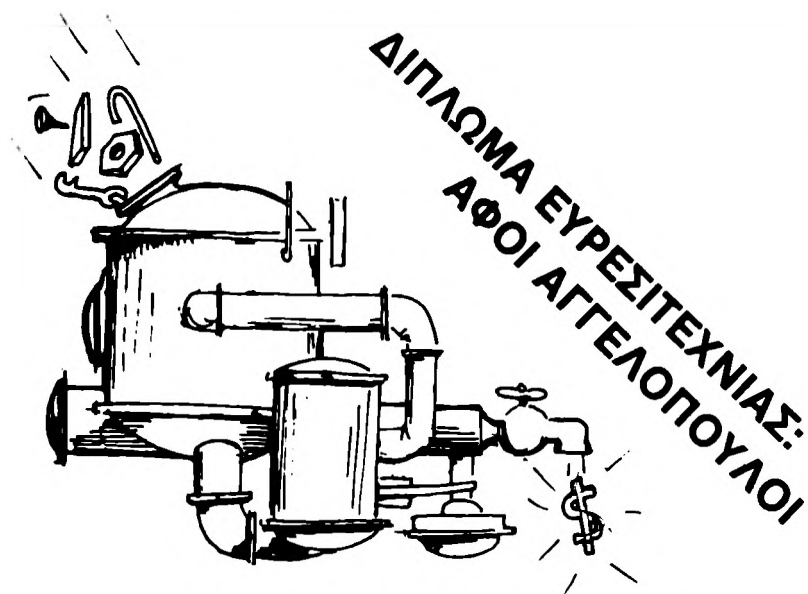
3. Αυτοί που πήγαν στην κ. Ντόρα Μπακογιάννη και διαμαρτυρήθηκαν για τον κ. Πανάγο ανήκουν και στους «31», αλλά και στην ομάδα των «100». Μπερδεύεται κανείς, αφού δεν είναι ιδιαίτερα ξεκάθαρες οι γραμμές και οι διαφο-

ρές ανάμεσα στους λογής λογής ανανεωτικούς. Το ότι ο Ν. Γιαννής, π.χ., ακούστηκε στη Νομική να λέει ότι «θα καταγγείλει δημόσια τον Πανάγο» είναι είδηση. Τώρα, αν θα διεκδικήσει τον κ. Γιαννή η ομάδα των «100» ή των «31» είναι ζήτημα ανανεωτικής προσφοράς και ζήτησης.

4. Ο «πληροφοριοδότης» μας δεν είναι κάποιο τέως ή νυν στέλεχος (σατανικό) της ΟΝΝΕΔ που πουλάει πληροφορίες, αλλά αριστερός συνδικαλιστής που είχε την τύχη ν' ακούσει μέλη των «31» να κατηγορούν ανοιχτά τον Θ. Πανάγο για μασσώνω.

5. Η επίσκεψη για την οποία γράψαμε πραγματοποιήθηκε —και για να μην έχουν άγχος οι έξι υπογράφοντες, βεβαιώνουμε ότι δεν πήγαν εκείνοι.

Έκτο και τελευταίο, σημείο: Οι έξι, οι 25 (31-6=25), οι 100 και όσοι άλλοι βρίσκονται «εκτός των τειχών», θα είναι πιο φρόνιμο να επιλέξουν την αναμονή, γιατί το ANTI θα συνεχίσει, διαμορφώνοντας μια συνολικότερη αντίληψη για το τι συμβαίνει «εντός των τειχών». Ίσως το ANTI να έχει καλές και καθόλου «εκ του πονηρού» πληροφορίες.



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΦΕΥΡΕΣΗ: Πώς ο χάλυψ γίνεται χρυσός

του Στέλιου Κούλογλου

Μετά την αγορά του αιώνα, η μεγάλη αν όχι η μεγαλύτερη, απάτη της τελευταίας δεκαπενταετίας: η υπόθεση «Χαλυβουργική», που παρουσιάζει σήμερα το ΑΝΤΙ, έχει ξεπεράσει τη διάσταση ενός απλού οικονομικού σκανδάλου, έστω κι αν τα οικονομικά μεγέθη της είναι ιλιγγιώδη: 10 δις δραχμές παράνομη εξαγωγή συναλλάγματος και ανυπολόγιστα ποσά φοροδιαφυγής.

Δεν είναι ούτε ότι για την υπόθεση έφτασε να ασχοληθεί μέχρι και ο ΟΗΕ, καταδικάζοντας με ένα απόρρητο πόρισμά του (τα κυριότερα σημεία του οποίου έχουμε στα χέρια μας) την απάτη και θέτοντας έτσι υπό δοκιμασία την αξιοπιστία των ελληνικών αρχών και την ικανότητα του ελληνικού κράτους να αυτοπροστατευθεί. Δεν είναι ούτε το «αστυνομικό» ενδιαφέρον της ιστορίας, που προσφέρεται για τη συγγραφή περιπετειώδους μυθιστορήματος ή μελέτης για τον τρόπο λειτουργίας των πολυεθνικών εταιρειών και των απίστευτων «κόλπων» που εφαρμόζουν, προκειμένου να διαφυλάξουν και να αυξήσουν τα κέρδη τους. Δεν είναι ούτε το επιστημονικό ενδιαφέρον μιας υπόθεσης, που προσφέρεται για διδακτορική διατριβή πάνω στον χαρακτήρα του ελληνικού καπιταλισμού.

Στην υπόθεση «Χαλυβουργική» οφείλεται βασικά η πρόσφατη «αναδόμηση» του Υπουργού Εμπορίου από την κυβέρνηση καθώς και μια σειρά ενδοκομματικές και κυρίως ενδοκυβερνητικές τριβές, που σημειώθηκαν τόσο πριν, όσο και μετά από την προσπάθεια του Β. Κεδίκογλου να επιβάλει το γνωστό πρόστιμο των 9 δις. στην επιχείρηση των Αγγελόπουλων.

Ξέροντας όλο σχεδόν το παρασκήνιο της απάτης εδώ και αρκετό καιρό, αποφύγαμε να τη δημοσιεύσουμε πριν την εξαγγελία της τελευταίας «αναδιάρθρωσης» του Υπουργικού Συμβουλίου, για να μην θεωρηθεί ότι έχουμε φιλοδοξίες οποιασδήποτε συμμετοχής στα ενδοκυβερνητικά παιχνίδια. Αντίθετα σήμερα, νομίζουμε ότι επιβάλλεται η δημοσίευση όλου του σχετικού «φάκελου». Γιατί από τη στάση που θα κρατήσει η κυβέρνηση και ο νέος Υπουργός Εμπορίου θα εξαρτηθεί η τήρηση ή η απεμπόληση μιας εξαγγελίας, που συνέβαλλε τα μέγιστα στην επικράτηση του ΠΑΣΟΚ.

Όχι φυσικά η δίωξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Αλλά η πάταξη της αισχροκέρδειας και της φοροδιαφυγής από ορισμένους, που είναι οτιδήποτε άλλο εκτός από «παραγωγικές τάξεις».

ΣΥΝΤΑΓΗ ΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΚΟΙΝΩΣ ΥΠΕΡΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ...

Η συνταγή είναι απλή: έχετε μια βιομηχανία, που χρησιμοποιεί πρώτη ύλη εισαγόμενη από το εξωτερικό. Κάθε φορά που αγοράζετε πρώτη ύλη, προσκομίζετε τα σχετικά τιμολόγια στην Τράπεζα, η οποία εγκρίνει το απαραίτητο ποσό συναλλάγματος ώστε να πληρωθεί η παραγγελία. Αν λοιπόν βρείτε ένα τρόπο ώστε αντί για Α ποσό δολαρίων που πρέπει να πληρώσετε, να προσκομίσετε ένα τιμολόγιο ύψους 2Α, σας μένουν τα υπόλοιπα στην τσέπη, και μάλιστα στο εξωτερικό και σε σκληρό συνάλλαγμα.

Πολλές φορές, παρουσιάζεται μία δυσκολία, γιατί αυτός που θα σας πουλήσει την πρώτη ύλη, μπορεί να αρνηθεί να συμμετάσχει στην κομπίνα. Είτε γιατί δεν θέλει να ανακατευθεί σε βρώμικες δουλειές, είτε γιατί εμφανίζοντας περισσότερες πωλήσεις και επομένως περισσότερα κέρδη, θα φορολογηθεί περισσότερο από τις αρμόδιες αρχές της χώρας του.

Έστω κι αν πέσετε σε τέτοιο ανάγωγο πωλητή... διατηρείστε την ψυχραιμία σας. Ιδρύστε δύο ή και περισσότερες εικονικές εταιρείες στο εξωτερικό. Βάλτε την μία απ' αυτές να αγοράσει από τον τίμιο πωλητή την πρώτη ύλη, στην κανονική τιμή. Ύστερα βάλτε τη δεύτερη να αγοράσει από την πρώτη την ίδια πρώτη ύλη σε υψηλότερες τιμές. Και μετά αγοράστε την εσείς από τη δεύτερη σε ακόμη υψηλότερη τιμή. Αφού ανακατέψετε καλά τις... εταιρείες σας, προσκομίστε το τιμολόγιο στην τράπεζα, φορώντας τα καλά σας.

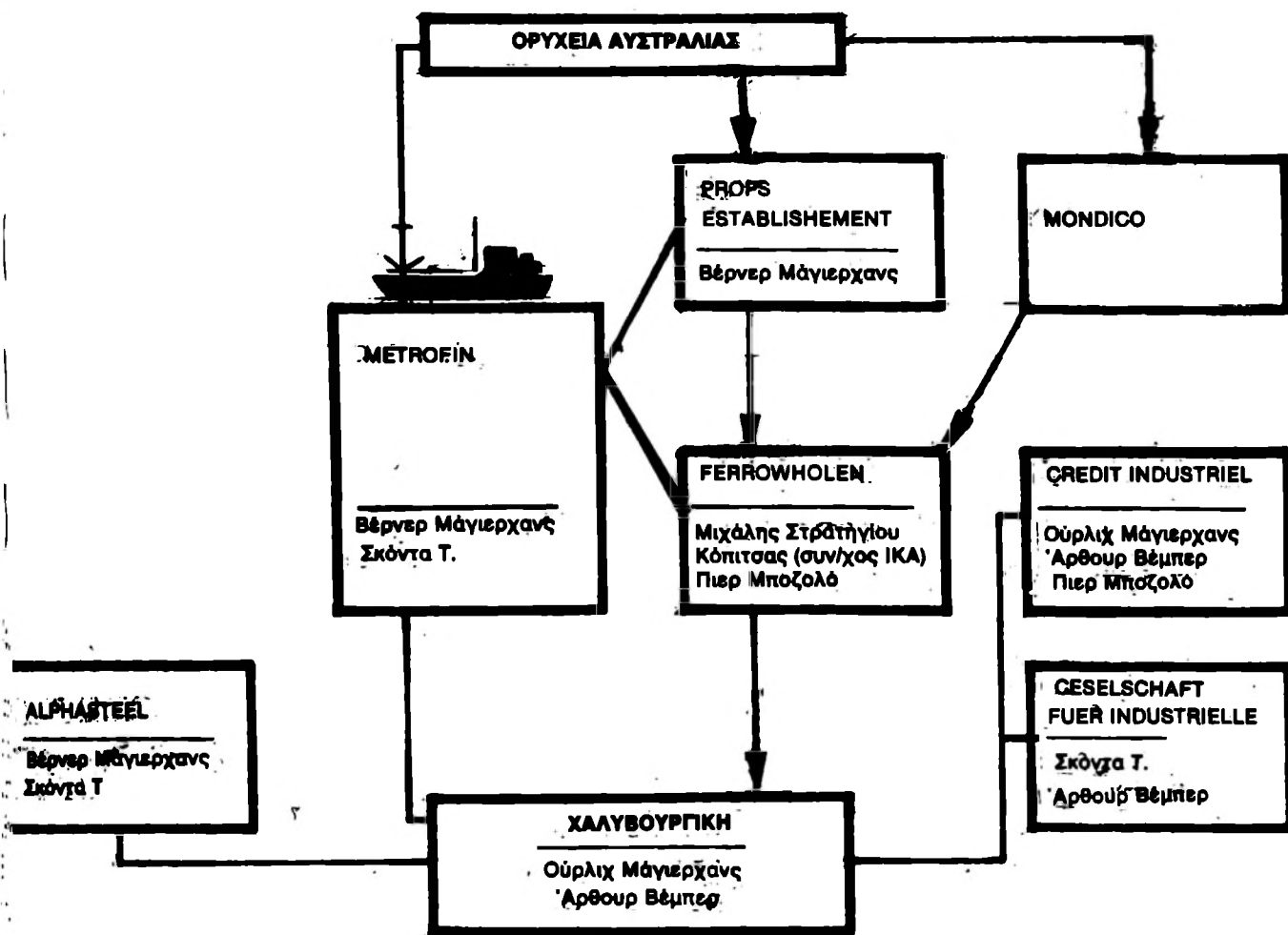
Αν παρ' όλα αυτά το αποτέλεσμα δεν σας ικανοποιεί απόλυτα, προσθέστε στο όλο μείγμα μία ακόμη εταιρεία, που αναλαμβάνει να μεταφέρει με τα πλοία της το προϊόν, από τη χώρα παραγωγής του στην Ελλάδα, χρεώνοντας για τα ναύλα περισσότερα από το κανονικό.

Αφού αφήσετε το όλο δίκτυο να... πήξει, προχωρείστε στη δεύτερη φάση του σχεδίου: η τιμή του προϊόντος που παράγετε, δεν μπορεί να υπερβεί κάποια όρια, γιατί παύει να είναι ανταγωνιστικό το

προϊόν σας. Έτσι, στο τέλος του χρόνου, όταν θα κάνετε την φορολογική σας δήλωση, μπορείτε να εμφανίσετε ότι δεν είχατε καθόλου ή είχατε ελάχιστα κέρδη, αφού αν από την τελική τιμή αφαιρέσετε τους μισθούς, τα πάγια έξοδα, την (πλασματικά) υπερτιμημένη πρώτη ύλη κτλ. δεν μένει κέρδος. Έτσι αποφεύγετε και την εφορία.

Από εδώ και πέρα μπορείτε να κάνετε δύο πράγματα: α) Να ξαναγυρίσετε τα λεφτά στην Ελλάδα, αγοράζοντας την εταιρεία σας, εμφανιζόμενοι ως μία ξένη εταιρεία, η οποία ενδιαφέρεται για επενδύσεις. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγετε να χάσετε την περιουσία που με ιδρώτα και αίμα φτιάξατε, αν σπάσει ο διάολος το ποδάρι του και η εταιρεία σας εθνικοποιηθεί. Ως ξένοι, θα μπορέσετε να την αποφύγετε.

β) Με τα λεφτά που έχετε παρανόμως εξαγει, κάντε επενδύσεις στο εξωτερικό. Θα σας γράψουν και οι εφημερίδες: «ο γνωστός συμπατριώτης μας Αγγελόπουλος, ίδρυσε εργοστάσιο στην Αγγλία. Χάρis σε



έναν έξοχο επιχειρηματία, η μικρή Ελλάς τείνει να μετατραπεί σε μία ιμπεριαλιστική χώρα κτλ.».

ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ...

Δυστυχώς η προηγούμενη ιστορία δεν είναι φανταστική. Η «Χαλυβουργική», που ιδρύεται το 1948 σαν μία μεσαίας τάξεως βιομηχανία επεξεργασίας παλαιοσιδήρου, θα εφαρμόσει όλη την προηγούμενη συνταγή, όπως φαίνεται και από το σχήμα που παραθέτουμε σε διπλανές στήλες.

Ενώ οι ποσότητες μεταλλουργικού άνθρακα που αγοράζει από την Αυστραλία ετησίως, θα δικαιολογούσαν —σύμφωνα και με τη σχετική γνωμάτευση του ΟΗΕ— μία απ' ευθείας συναλλαγή με τα ορυχεία της πέμπτης ηπείρου, προτιμάει να αγοράζει τα προϊόντα με την μεσολάβηση δύο ακόμη κρίκων. Στον πρώτο παρεμβάλλεται η Props Establishments και η Mondico, στο δεύτερο η Ferrowholen, ενώ τη μεταφορά κάνει η επίσης θυγατρική Metrofin.

Αποτέλεσμα: σύμφωνα με όλες τις έρευνες που έγιναν για τη δεκαετία '70-'80 αγοράζει με τιμές πενήντα τοις εκατό μεγαλύτερες από αυτές που ίσχυαν στη διεθνή αγορά. Λογικό συμπέρασμα: αν οι ιδιοκτήτες της Χαλυβουργικής απαλλαχθούν από την κατηγορία της παράνομης εξαγωγής συναλλάγματος, θα πρέπει να κηρυχθούν οι πιο... βλάκες Έλληνες επιχειρηματίες από ιδρύσεως ελληνικού κράτους και εντεύθεν. Λεπτομέρεια: ο συνεργάτης του ΟΗΕ στην Αυστραλία αναφέρει στην έκθεσή του ότι οι Αυστραλοί υπεύθυνοι δεν γνώριζαν τις εταιρείες, «αλλά τους αδελφούς Αγγελόπουλους».

Το 1975, ο ελληνικός και ξένος Τύπος ανάγγελλουν πανηγυρικά την ίδρυση της Alphasteel, μιας θυγατρικής της Χαλυβουργικής στη Μ. Βρετανία (δες και δι-

πλανά αποσπάσματα). Όταν αρχίζουν οι ανακρίσεις και οι κ. Αγγελόπουλοι καλούνται να αναλύσουν πού βρήκαν το απαιτούμενο συνάλλαγμα και επίσης να εξηγήσουν τα δημοσιεύματα, υποστηρίζουν ότι η εταιρεία δεν ήταν δική τους και ότι οι ίδιοι διετέλεσαν απλώς «τεχνικοί σύμβουλοι» των Βρετανών, οι οποίοι θεωρούνται διεθνώς πρωτοπόροι της Χαλυβουργίας. «Τεχνικοί σύμβουλοι» αυτοί που αγόραζαν επί δέκα χρόνια 50% ακριβότερη πρώτη ύλη, χωρίς να το πάρουν είδηση.

ΟΤΑΝ Η ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ ΑΥΤΟΑΓΟΡΑΖΕΤΑΙ

Από το 1964, οι αφοί Αγγελόπουλοι, αρχίζουν, χρησιμοποιώντας το συνάλλαγμα που παρανόμως είχαν εξαγει, να εξαγοράζουν την εταιρεία τους. Για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιούν δύο ακόμη, χάρτινες εταιρείες, την Ελβετική Credit Industriel και τη Γερμανική Gesellschaft fuer industrielle, που ούτε ασχολούνται με την χαλυβουργία, ούτε έχουν την οικονομική επιφάνεια να αγοράσουν τη Χαλυβουργική.

Σε κάθε περίπτωση, σήμερα και πάντα στα χαρτιά, η πρώτη εμφανίζεται να κατέχει την απόλυτη πλειοψηφία των μετοχών (128.523), η δεύτερη 19.115, ενώ όλοι μαζί οι Αγγελόπουλοι δεν έχουν παρά 12.300... Φυσικά εδώ υπάρχουν ευθύνες και στο ελληνικό κράτος, πιθανότατα δε και στην πολιτική ηγεσία, γιατί είναι υποχρεωμένες να επέμβουν όταν εξαγοράζεται μια βασική βιομηχανία της χώρας. (Ο Ντε Γκωλ, για παράδειγμα, είχε επέμβει και απαγορεύσει την πώληση της CITROEN).

Επιπλέον, μια τέτοιας έκτασης αγοροπωλησία εφόσον ακριβώς ήταν πραγματική, θα είχε οπωσδήποτε προκαλέσει μεγάλο θόρυβο στο διεθνή και ντόπιο Τύπο, και τέλος οι Ελβετοί και Γερμανοί μεγαλο-

Πού βρέθηκαν τα λεφτά για τις επενδύσεις στη Μ. Βρετανία;

● Ο κ. Αγγελόπουλος ήταν ένας... απένταρος βιομήχανος αφού η Χαλυβουργική δεν άφηνε και πολλά κέρδη. Παρόλα αυτά, καταφέρνει —με τι συνάλλαγμα άραγε— να κάνει επενδύσεις και στην Αγγλία, δημιουργώντας το 1975 μία μοναδική στο είδος της χαλυβουργία, με το ελληνικής έμπνευσης όνομα ALPHA-STEEL.

● Κρατώντας, βέβαια, τα προσχήματα, ο ίδιος δεν εμφανίζεται σαν μέτοχος της νέας εταιρίας. Αλλά να πώς (εκτός από την «Ναυτεμπορική» που την ίδια εποχή γράφει για τις επενδύσεις των Αγγελόπουλων στην Αγγλία) παρουσιάζει το ζήτημα το έγκυρο διεθνές περιοδικό «METALS AND MINERALS INTERNATIONAL» (τεύχος 2/1983, 28 Ιουνίου). Το άρθρο του περιοδικού είναι αφιερωμένο στις δραστηριότητες του Τζιμ Μπλαϊρ, στελέχους της Βρετανικής Χαλυβουργίας:

«... Ο κ. Μπλαϊρ μιλάει με μεγάλη αγάπη για την Ελλάδα —μαζί με τη Σκωτία και το Γκβεντ κατέχει ένα ξεχωριστό μέρος στην καρδιά του. Τα χρόνια που πέρασαν ήταν γεμάτα δοκιμασία και ανταμοιβές, με άφθονο πεδίο καινοτομιών, αυτοσχεδιασμών και προσωπικής ανακαλύψεως. Το αποκορύφωμα ήρθε στις 27 Ιουνίου 1963, όταν ο Βασιλιάς των Ελλήνων Παύλος μπροστά σε 2.000 καλεσμένους άναψε τον πρώτο κλίβανο εμφυσήσεως της χώρας του. Άναψε τη φλόγα με ένα ακριβές αντίγραφο της ιστορικής ολυμπιακής δάδας, ένα από τα τρία που φτιάχτηκαν ειδικά για την περίπτωση από έναν τεχνίτη του εργοστασίου που χρησιμοποίησε για μοντέλο την πραγματική ολυμπιακή δάδα που του προμήθευσε ως εκ θαύματος για την περίπτωση ο κ. Αγγελόπουλος.

... Στις αρχές του 1975 κλήθηκε να πάρει τη θέση του γενικού διευθυντή ενός καινούργιου χαλβουργείου που έχτιζαν ο Αγγελόπουλος και οι συνεργάτες του στο NEWPORT του Γκβεντ. Ο κ. Αγγελόπουλος κρατάει τόσο καλά τα μυστικά του που αν και ο καθαρισμός του εργοταξίου είχε ήδη αρχίσει ο Τζιμ δεν είχε ακούσει για το έργο.

Το εργοστάσιο του NEWPORT που ονομάζεται ALPHASTEEL είναι εξοπλισμένο με τέσσερις κλίβανους βολταϊκού τόξου, τρία χυτήρια συνεχούς λειτουργίας, θερμούς και ψυχρούς μύλους φαρδιάς λωρίδας και συνεχείς γραμμές κοπής. Είναι ο μοναδικός μύλος θερμής ευρείας λωρίδας στον ιδιωτικό τομέα στο Ηνωμένο Βασίλειο και το εργοστάσιο είχε τη δυνατότητα να παράγει 1 MT ή περισσότερο το χρόνο. Ο πρώτος χάλυβας χύθηκε στις 15 Ιουνίου και το πρώτο πηνίο κατασκευάστηκε στις 5 Ιουλίου 1977».

Η ΕΚΘΕΣΗ - ΚΑΤΑΠΕΛΤΗΣ ΤΟΥ ΟΗΕ

Η ανθρακόκονη που εισήχθη στην Ελλάδα κατά την δεκαετία 1970-80 αγοράστηκε από την Εταιρεία «ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ» η οποία λειτουργεί χαλυβουργείο στην Ελευσίνα που είναι όχι μακριά προς τα δυτικά της Αθήνας. Σε αυτό το εμπόριο είναι εμφανείς μεγάλες ανωμαλίες. Αυτές (σημ. οι ανωμαλίες) αναφέρονται με λεπτομέρειες στην έκθεση (σημ. που είναι συνημμένη) και δείχνουν ότι έχουν σημειωθεί μεταβολές τιμών από μεταβιβάσεις (σημ. από μία επιχείρηση σε άλλη —ο ένας πουλάει στον άλλο και ανεβαίνει η τιμή).

Παίρνοντας την πώληση του άνθρακα Αυστραλίας σαν παράδειγμα φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις των ορυχείων πωλούσαν σε μία θυγατρική εταιρεία της «Χαλυβουργικής» που ονομάζεται Props Establishment. Η μεταφορά με πλοίο συχνά έγινε μέσω μιας άλλης θυγατρικής εταιρείας «Metrofin». Οι συμβάσεις πώλησης είναι πάρα πολύ ανώμαλες, στο ότι ο αγοραστής αξίωσε σαν προϋπόθεση της αγοράς να μην εμφανισθεί το όνομα του πωλητή σε κανέναν από τα παραστατικά έγγραφα (σημ. της πώλησης). Όταν ο άνθρακας φθάνει στην Ελλάδα δηλώνεται από την Χαλυβουργική ως να έχει αγορασθεί από μία επιχείρηση μιας πλειονότητας ευρωπαϊκών εμπορικών επιχειρήσεων. Μερικές από αυτές τις εμπορικές επιχειρήσεις δεν ασχολούνται τακτικά με το διεθνές εμπόριο ανθρακόκονης. Έγγραφα σχετικά με την αγορά από την Εταιρεία Props Establishment άνθρακα από τα ορυχεία Goonyella Mine της Αυστραλίας και η αμέσως κατόπιν δήλωση της Εταιρείας Χαλυβουργική ότι τον ίδιο άνθρακα τον αγόρασαν από την Εταιρεία Mondico περιλαμβάνονται στα παραρτήματα της έκθεσης (σημ. συνημμένα).

Μία ανάλυση της δηλωμένης τιμής πώλησης του άνθρακα στην Αυστραλία και της τιμής που δήλωσε ότι πλήρωσε η Χαλυβουργική στην Ελλάδα έγινε χρησιμοποιώντας στοιχεία από προηγούμενες τιμές φόρτωσης που μας δόθηκαν από ένα άλλον σύμβουλο στην Αυστραλία. Αυτό δείχνει μία ουσιαστική διαφορά στην αξία του άνθρακα που δηλώθηκε από την Χαλυβουργική σε σύγκριση με την αξία που δηλώθηκε από τις εταιρείες εξόρυξης άνθρακα στην Αυστραλία.

Φαίνεται ότι η Props Establishment υπογράφει συμβάσεις για αγορά κάρβουνου.

Η Metrofin ενεργεί σαν ναυτιλιακός πράκτορας.

Αυτές οι εταιρείες τότε «πωλούν» το κάρβουνο στους εμπορικούς οίκους οι οποίοι κατόπιν «πωλούν» αυτό στην Χαλυβουργική.

Η τελευταία μπορεί τότε να ρυθμίσει τις «τιμές» για να ακολουθήσει μετά η φορολογική κατάσταση της εταιρείας.

μέτοχοι, δεν θα άφηναν τον Αγγελόπουλο να διαχειρίζεται εν λευκώ την επιχείρησή «τους».

Έτσι, είναι κοινό μυστικό, και στους επιχειρηματικούς κύκλους της Ελλάδας και στο εξωτερικό, ότι οι ουσιαστικοί ιδιοκτήτες είναι πάντα οι Αγγελόπουλοι. Είναι χαρακτηριστικό, ότι ο πρόεδρος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ) κ. Εφραίμογλου, αγνοούσε ότι η Χαλυβουργική, βρίσκονταν, έστω και στα χαρτιά, σε «ξένα χέρια». Πολλοί διηγούνται ότι μετά την επιβολή του προστίμου από τον Κεδίκογλου ο Αγγελόπουλος, έλεγε «τι σας φταίει και χτυπάτε μια ελληνική εταιρεία», για να σαστίσει όταν ορισμένοι του θύμισαν ότι η εταιρεία υποτίθεται δεν ήταν πια ούτε δική του, ούτε ελληνική. Αν όμως το κράτος θεωρήσει ότι η Χαλυβουργική είναι ξένη, γιατί ξεσηκώθηκαν όλοι με το επιχείρημα ότι διώκεται μια... ελληνική εταιρεία;

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΜΑΓΙΕΡΧΑΝΣ

Φυσικά το προηγούμενο ανέκδοτο, δεν είναι η μοναδική από τις αντιφάσεις στις οποίες πέφτουν οι ιδιοκτήτες της Χαλυβουργικής. (Υπάρχει ένα σημείο, όπου «καταλαβαίνουμε» τους κ. Αγγελόπου-



λους. Υπάρχει μεγαλύτερη σχιζοφρένεια για έναν επιχειρηματία, από το να ισχυρίζεται ότι η επιχείρηση που του ανήκει δεν είναι δική του!)

Ξαναγυρίζοντας όμως στις αντιφάσεις, πρέπει αρχικά να σημειώσουμε, ότι οι κινήσεις των Αγγελόπουλων δεν στερούνται νομιμοφάνειας. Η Alphasteel, για παράδειγμα, παρά το ελληνικό της όνομα, εμφανίζει ως ιδιοκτήτες της κάποιες εταιρείες από τη Λιβερία και το Λινχεστάιν. Οι μετοχές της Χαλυβουργικής αγοράστηκαν νομότυπα κτλ.

Το πιο ισχυρό στοιχείο, που αποδεικνύει ατράνταχτα την όλη κομπίνα, είναι η παρουσία των ίδιων προσώπων στα διαφορετικά επίπεδα της διακίνησης της πρώτης ύλης και όλων των σχετικών δραστηριοτήτων και των θυγατρικών της Χαλυβουργικής. Όπως φαίνεται ξανά από το σχήμα που παραθέτουμε δίπλα, ο Βέρνερ Μάγιερχανς εμφανίζεται στο Διοικητικό Συμβούλιο της Χαλυβουργικής, της Alphasteel, της Credit industriel, της Props Establishment, ενώ το ίδιο συμβαίνει με τα βασικά πρόσωπα της κομπίνας.

Πέφτοντας σε μια ακόμη αντίφαση οι Αγγελόπουλοι, προκειμένου να αποδεί-

ξουν ότι τα πρόσωπα αυτά δεν συνδέονται μεταξύ τους, θα υποστηρίξουν στην απολογία τους (σελ. 21) ότι δεν γνώριζαν παρά τον Ούρλιχ Μάγιερχανς. Θα ξεκινήσει, απ' αυτούς που διερεύνουν την υπόθεση, μία αστυνομική ιστορία για να βρεθεί τι σχέση είχε με τον προηγούμενο ο Βέρνερ Μάγιερχανς. Αποδεικνύεται όχι μόνο ότι ήταν αδελφία, αλλά ότι ήταν ο —άγνωστος για τους Αγγελόπουλους— Βέρνερ, που παρέλαβε τις μετοχές της Χαλυβουργικής (έγγραφα Τραπεζής Ελλάδος 15-10-70 και 2-2-71). Σύμφωνα λοιπόν με όσα ενόρκως κατέθεσαν οι κ. Αγγελόπουλοι, παρέδωσαν τις μετοχές της εταιρείας τους σε έναν άγνωστο!...

Ο ΟΗΕ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στο πολιτικό μέρος της υπόθεσης. Το 1978 αρχίζει η πρώτη έρευνα για την Χαλυβουργική, από την Επιτροπή Παρακολούθησής και Ερεύνης Τιμών Εισαγομένων και Εξαγομένων Ειδών (ΕΠΕΤΕΞ). Η έκθεση παραδίδεται στον τότε Υπουργό Εμπορίου κ. Παναγιωτόπουλο, και παρ' ότι αναφερόταν σε παράνομες υπερτιμολογήσεις, μένει χωρίς συνέχεια (γιατί άραγε;).

Στη συνέχεια, δημιουργείται ένα νέο όργανο, το Συμβούλιο Έρευνας Τιμών, το οποίο υπό την προεδρία του καθηγητή Τζωρτζόπουλου θα πραγματοποιήσει μία έρευνα, η οποία θεωρείται παραδειγματική: κινητοποίηση των εμπορικών ακόλουθων των πρεσβειών, έρευνα των διεθνών στατιστικών για τις τιμές, μέχρι και προσφυγή, στο αρμόδιο για τις Υπερεθνικές Εταιρείες, όργανο του ΟΗΕ.

Η έκθεση του τελευταίου, είναι κάτι παραπάνω από καταπέλτης. Είναι φυσικά αδύνατο να δημοσιεύσουμε τις εκατοντάδες σελίδες που βρίσκονται στα χέρια μας (δες ορισμένα αποσπάσματα σε διπλανές στήλες). Αλλά όταν ένας διπλωματικός οργανισμός, φτάνει, ξεχνώντας την ίδια του τη γλώσσα, δηλαδή τη διπλωματική, να μιλήσει για εταιρείες που «πωλούν» (τα εισαγωγικά είναι του ΟΗΕ) σε άλλες, οι οποίες με τη σειρά τους «πωλούν» σε τρίτες και την Χαλυβουργική, το μόνο που δεν υποθέτουμε, είναι μία διεθνής συνωμοσία κατά των... Αγγελόπουλων.

Το ίδιο συντριπτική είναι και η έκθεσή του, υπό τον καθηγητή Τζωρτζόπουλο, Συμβουλίου Έρευνας και Τιμών, που κι αυτή περιέχει εκατοντάδες σελίδες, ακατάμαχτων στοιχείων, και η οποία παραδίδεται στον τότε Υπουργό Εμπορίου της «Νέας Δημοκρατίας» κ. Αρ. Καλατζάκο.

Ο τελευταίος, στις 12 Οκτωβρίου 1981, δηλαδή 6 μόνο μέρες πριν τις εκλογές, υποβάλλει μηνυτήρια αναφορά στον εισαγγελέα, για παράνομη εξαγωγή συναλλάγματος, υπερτιμολόγηση κτλ. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην προεκλογική περίοδο, ένα μέλος της οικογένειας των Αγγελόπουλων, εκδηλώνεται ανοικτά υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Ας δούμε λοιπόν τι κάνει η νέα κυβέρνηση, έχοντας τις «ευλογίες» (δηλαδή και τα συντριπτικά πορίσματα) και του ΟΗΕ και της ΝΔ, και κατά συνέπεια προστατευμένη από κάθε κατηγορία, για «άδι-

κες διώξεις της ιδιωτικής πρωτοβουλίας από τους πρασινοφρουρούς».

ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΔΙΩΞΗ ΤΗΣ ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗΣ, ΔΙΩΧΝΕΤΑΙ ΕΝΑΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Πρώτος υπουργός Εμπορίου, αναλαμβάνει ο κ. Ακριτιδής, που παίρνει αμέσως γνώση όλου του σχετικού φακέλου. Κατά περίεργο όμως τρόπο, κι ενώ ο κ. Ακριτιδής δεν ασχολείται με το ποινικό μέρος της υπόθεσης, δίνοντας απλώς κάποιες αναβολές στη Χαλυβουργική για να ετοιμάσει την απολογία της ολιγωρεί και ως προς το διοικητικό μέρος, δηλαδή την επιβολή προστίμου (που είναι ανεξάρτητο από την ποινική δίωξη).

Λίγους μήνες αργότερα, όταν εκδικάζεται η υπόθεση στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, το Δημόσιο απουσιάζει εντελώς. (Άλλο ενδιαφέρον στοιχείο: ενώ για πολύ απλούστερες περιπτώσεις την προανάκριση κάνει τακτικός ανακριτής, τη συγκεκριμένη περίπτωση αναλαμβάνει... αστυνομικός). Αποτέλεσμα: το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, με το υπ. αριθμ. 1859/82 βούλευμά του, αθώνει τους Αγγελόπουλους. (Πρόεδρος Θεόδωρος Μπάκας, μέλη Δημ. Λοβέρδος και Δημ. Κυριτσάκης).

Έτσι το κράτος και το ΠΑΣΟΚ χάνουν

μπλοκάρει στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, που είναι αρμόδιο για την εισπραξη των χρημάτων... Και οι Αγγελόπουλοι ακούν πρόστιμο και χαμογελάνε ειρωνικά.

Η ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ ΝΑ ΓΙΝΕΙ... ΝΤΙΣΚΟΤΕΚ

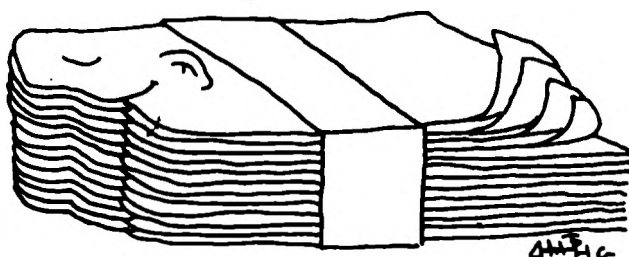
Η αντίδραση του Υπουργείου Εθν. Οικονομίας, οφείλεται, σύμφωνα με πληροφορίες μας, στην ανάγκη εξασφάλισης «κλίματος συνεργασίας, με τις παραγωγικές τάξεις». Δεν θα είχαμε καμιά αντίρρηση: οι εμπειρίες των κρατικοποιημένων ή κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων, μας αποτρέπουν από κάθε πρόταση επίθεσης κατά των πάντων και —καλώς ή κακώς— προβάλλουν την ανάγκη τόνωσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας των «παραγωγικών τάξεων». Αναρωτιόμαστε, όμως, αν οι κύριοι της Χαλυβουργικής, ανήκουν σ' αυτές.

Η ιστορία της Χαλυβουργικής, είναι το «πρότυπο ανάπτυξης», που ακολούθησε ένα μεγάλο τμήμα του ελληνικού καπιταλισμού, συνεπικουρούμενο από τη φιλοσοφία της πολιτικής ηγεσίας μετά τον πόλεμο: κομπίνα και εύκολο κέρδος, αδυναμία παραγωγικών επενδύσεων και κυρίως αδυναμία εκπόνησης μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής.

Στην πραγματικότητα η μόνη προσφορά της Χαλυβουργικής στη διάρκεια της σαραντακονταετούς περίπου ύπαρξής της, ήταν η απασχόληση των 3.000 εργατών που βρήκαν εκεί δουλειά, έστω και κάτω από τους γνωστούς μεταπολεμικούς όρους εργασίας. Κατά τα άλλα, τα λεφτά εξήχθησαν στο εξωτερικό —και μάλιστα σε περιόδους που η χώρα δεν είχε συνάλλαγμα—, οι φόροι δεν πληρώθηκαν και απλώς η πολιτική ηγεσία είχε να δείχνει στους ξένους «υψηλούς» επισκέπτες, ότι «κάτι κινείται».

Το κυριότερο: καμία πρόβλεψη για το μέλλον του συγκεκριμένου κλάδου. Αντί οι κ. Αγγελόπουλοι να επενδύουν στην Αγγλία, θα μπορούσαν, χρησιμοποιώντας τα κεφάλαια αυτά, να φροντίσουν για τον εκσυγχρονισμό ή την αλλαγή της κατεύθυνσης της βιομηχανίας τους, ώστε να προλάβουν την κρίση της Χαλυβουργίας, που είναι πια πανευρωπαϊκή. «Σήμερα, έλεγαν κάποιοι γνώστες του θέματος, η Χαλυβουργική των Αγγελόπουλων που δεν λειτουργεί πια σαν χαλυβουργία, κάνει μόνο για ντισκοτέκ».

Θέλουμε να ελπίζουμε ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ούτε θα απεμπολήσει τις διακηρύξεις της, ούτε θα εξακολουθήσει να τρώει τους υπουργούς της, για χάρη κάποιων «μπάρμαν»...



μία μοναδική ευκαιρία να υλοποιήσουν τις προγραμματικές τους διακηρύξεις. Περίεργως, το Υπουργείο Εμπορίου δεν ασκεί έφεση κατά της απόφασης, ενώ το ίδιο περίεργως, και επί Υπουργίας Μωραΐτη, κυνηγούνται αμείλικτα οι... λαχανέμποροι, αλλά κανένα πρόστιμο δεν πέφτει στη Χαλυβουργική. Και μετά ο θεός υπουργοποίησε Κεδίκογλου.

Μπορεί να αναπτυχθεί οποιαδήποτε κριτική για τον τρόπο που ο τελευταίος σχεδίασε τη δική του επίθεση εναντίον της Χαλυβουργικής. Αλλά δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι προσπάθησε να υλοποιήσει, όχι μόνο τις εξαγγελίες του ΠΑΣΟΚ, αλλά και ένα αίτημα που παίρνει εθνικές διαστάσεις, δηλαδή την παραδειγματική τιμωρία, όλων όσων κερδοσκοπούν ασύστολα σε βάρος του ελληνικού λαού. Αποτέλεσμα: αρκετούς μήνες μετά την επιβολή του —νόμιμου— προστίμου, των 9 δις, η απόφαση έχει —περίεργως πάλι—

... και μερικές ακόμη «λεπτομέρειες»

Το 1982 οι Υπηρεσίες του Υπουργείου Εμπορίου ετοίμασαν ένα σχέδιο επιβολής προστίμου δρχ. πάνω από ένα δισεκατομμύριο και το υπέβαλαν στον τότε Υπουργό Εμπορίου Ν. Ακριτιδή. Οι Υπηρεσίες του Υπουργείου επανέφεραν το φάκελο, όπως είχαν υποχρέωση για κάθε εκκρεμή φάκελο και στον μετέπειτα Υπουργό Γ. Μωραΐτη και μετέπειτα στον Β. Κεδίκογλου. Ο Β. Κεδίκογλου έκανε νέα συμπληρωματική διεθνή έρευνα σε βάθος. Αποκάλυψε για πρώτη φορά τις διασυνδέσεις των παραπάνω χάρτινων εταιρειών με τους Αγγελόπουλους. Η έρευνα θα πρέπει να ήταν πολύ δύσκολη γιατί οι χάρτινες εταιρείες δεν λειτουργούν με πλήρη διαφάνεια. Για πρώτη φορά με επίσημη ανακοίνωση έμαθε ο ελληνικός λαός ότι η ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ δεν είναι ελληνικών συμφερόντων.

Στις 11 Μαΐου ο Β. Κεδίκογλου, έχοντας νωπή την εντολή του Πρωθυπουργού για κάθαρση, αποφάσισε την επιβολή προστίμου 8 δις δρχ. περίπου. Σε ερώτηση δημοσιογράφων γιατί δεν ακολούθησε την εισήγηση της Υπηρεσίας προς τον Υπουργό Εμπορίου Ν. Ακριτιδή το 1982 να βάλει πρόστιμο λίγο περισσότερο από ενάμιστο δισεκατομμύριο και αντ' αυτού έβαλε πρόστιμο πάνω από 9 δισεκατομμύρια ο Β. Κεδίκογλου απάντησε ότι δεν δικαιούται να επιβάλει πρόστιμο μικρότερο από όσο ορίζει ο Νόμος, όταν μάλιστα η ζημιά του Δημοσίου ξεπερνάει τα 9 δισεκατομμύρια και ακόμη ότι έτσι και αλλιώς η αξία ολόκληρης της ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗΣ δεν ξεπερνάει το 1 δις, δεδομένου ότι δεν πρόκειται πλέον για εργοστάσιο παραγωγής χάλυβα, αλλά για μια σοβαρή μονάδα μεταποίησης χάλυβα.

Οι μετέπειτα αντιδράσεις είναι λίγο πολύ γνωστές. Στις 8 Ιουνίου 1984, μέρα Παρασκευή και ώρα 13.50 μ.μ., όπως αυτό φαίνεται από το αποδεικτικό επίδοσης που βρίσκεται στον σχετικό φάκελο του Συμβουλίου Επικρατείας επιδόθηκε η απόφαση στην ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ Α.Ε. Κύκλοι της ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗΣ κυκλοφόρησαν με ικανοποίηση την πληροφορία ότι ειδοποιήθηκε αμέσως η «Πλατεία Συντάγματος» και πήραν ρητή διαβεβαίωση ότι η υπόθεση δεν θα προχωρήσει μια και το Υπουργείο Οικονομικών δεν θα βεβαιώσει ούτε θα επιδιώξει την εισπραξη του προστίμου. Αυτό επιβεβαιώνεται έμμεσα από το γεγονός ότι η απόφαση επιβολής προστίμου δεν προωθήθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών προς το αρμόδιο Δημόσιο Ταμείο και γι' αυτό η ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ ΑΕ στην προσφυγή της τόσο στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, όσο και στο Συμβούλιο Επικρατείας δεν στρέφεται κατά του χρηματικού εντάλματος πληρωμής, μια και τέτοιο δεν εκδόθηκε ποτέ. Όλα αυτά παρά τη ρητή εντολή του Πρωθυπουργού για κάθαρση προς κάθε κατεύθυνση.

Η πολιτική συγκυρία και το Σύνταγμα

του Βαγγέλη Βενιζέλου

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΩΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ

Η πολιτική συγκυρία αφού κόπασε η εκλογολογία κυριαρχείται πάλι —και θα εξακολουθήσει να κυριαρχείται για αρκετούς μήνες— από ένα πλέγμα αλληλένδετων προβλημάτων:

- Εκλογή νέου προέδρου της Δημοκρατίας, εκλογικό σύστημα και χρόνος διεξαγωγής των βουλευτικών εκλογών, μετεκλογικές προοπτικές για τη διαμόρφωση μιας κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας.

Το Σύνταγμα είναι, λοιπόν, σοβαρή παράμετρος αυτής της πολιτικής συγκυρίας για δύο κυρίως λόγους.

Έναν ελάσσονα λόγο. Η αναγωγή στο Σύνταγμα τροφοδοτεί τη μελέτη της πολιτικής σκηνής με ορισμένα κρίσιμα και σταθερά στοιχεία. Επιτρέπει να στηριχθούν οι ανάλογες πολιτικές αναλύσεις και οι συνακόλουθες πολιτικές προβλέψεις.

Για παράδειγμα, διαφεύγει συνήθως από τις αναλύσεις που δημοσιεύονται ότι ο χρόνος διεξαγωγής της προεδρικής εκλογής προσδιορίζεται με σχετική ακρίβεια από το Σύνταγμα (άρθρ. 32 § 1). Πρέπει να γίνει «Ένα τουλάχιστον μήνα προ της λήξεως της θητείας του εν ενεργεία Προέδρου της Δημοκρατίας», δηλαδή πριν από τις 15 Απριλίου 1984. Ενώ, σε περίπτωση αδυναμίας να αναδειχθεί νέος πρόεδρος οι βουλευτικές εκλογές σύμφωνα με τις σχετικές συνταγματικές προθεσμίες (άρθρ. 32 § 4 και 41 § 3) τοποθετούνται αναγκαστικά στο τελευταίο δεκαήμερο του Ιουνίου 1985.

Η «αντοχή» του Συντάγματος

Ο μείζων, όμως, λόγος είναι η ίδια η διασταύρωση του Συντάγματος με την πολιτική συγκυρία που δοκιμάζει —για μια ακόμη φορά— την αντοχή και τη νομιμοποίησή του.

Το Σύνταγμα κάτω από περιστάσεις μεγάλης πολιτικής κινητικότητας, λειτουργεί με τρόπο πολύ πιο ορατό και σαφή ως πεδίο πολιτικών διενέξεων και συγκρούσεων.

Από το 1975, λοιπόν, μέχρι σήμερα έχει ενισχυθεί η ιστορική ανοχή και έχει διευρυνθεί σημαντικά η βάση αποδοχής του Συντάγματος, σε σύγκριση με την πολιτική στιγμή της ψήφισής του, τον Ιούνιο του 1975, μπροστά στα κενά εδρανα της τότε αντιπολίτευσης.

Το κύριο σημείο τριβής, οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, έμεινε ανενεργό, ενώ όλα τα άλλα «μέτωπα» και κυρίως όσα αναφέρονται στην άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων έμειναν αδρανή.

Η συνταγματική πολιτική των κομμάτων βεβαιώνει του λόγου το αφαλές, ενώ η αναθεώρηση του Συντάγματος δεν έγινε βασικό πολιτικό σύνθημα κανενός κόμματος.

Η πλειοψηφική εκδοχή (1974-1984)

Το βασικό, λοιπόν, χαρακτηριστικό όλης αυτής της περιόδου είναι η ύπαρξη απόλυτης μονοκομματικής πλειοψηφίας στη Βουλή που παρέχει την «δεδηλωμένη» εμπιστοσύνη της προς την κυβέρνηση, παρά τις αποχρώσεις που εμφανίζονται.

Από το 1981 και μετά το πρώτο αυτό δεδομένο ενισχύεται και από ένα νεότερο δεδομένο: τη σαφή πολιτική επιλογή της κυβερνητικής πλειοψηφίας να λειτουργήσει υπό το ισχύον Σύνταγμα και μέσα στα όριά του, με σημείο αιχμής την απόλυτα ο-

μαλή συνεργασία της κυβέρνησης με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Επιλογή που είχε το μεγάλο προσόν να προβάλλει την θεσμική σταθερότητα και να αποφεύγει συνταγματικοπολιτικές οξύτητες.

Η επιλογή αυτή σημαίνει, όμως, ότι το Σύνταγμα δεν αγγίζει τις ακραίες δυνατότητές του. Δεν δημιουργούνται μείζονες πολιτικές εντάσεις γύρω από την ερμηνεία και την εφαρμογή των συνταγματικών διατάξεων και έτσι δεν υπάρχει λόγος να ενεργοποιηθούν οι *οριακές* αρμοδιότητες του Προέδρου. Αντίθετα, η σχέση Προέδρου της Δημοκρατίας και κυβέρνησης κύλησε ομαλά και τροφοδότησε αρνητικά δημοσιογραφικά σχόλια.

Το κρίσιμο ερώτημα

Το ερώτημα, λοιπόν, που τίθεται είναι: θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν τα παραπάνω δεδομένα μετά τις επόμενες βουλευτικές εκλογές και μετά την εκλογή του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας ή όχι;

Ερώτημα που έχει μείζονα σημασία στο μέτρο που το Σύνταγμα του 1975 δεν είχε αποκαλύψει ακόμη όλες του τις πτυχές· δεν έχει εμφανίσει όλες του τις εκδοχές και όλα τα ερμηνευτικά προβλήματα που μπορεί να κρύβουν οι σχέσεις Προέδρου - Κυβέρνησης και κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας.

- Αυτά τα ενδεχόμενα συνδέονται όμως άμεσα και με τον χρόνο διεξαγωγής των βουλευτικών εκλογών και με την έκβαση της εκλογής του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας και με το εκλογικό σύστημα και με τους πιθανούς μετεκλογικούς χειρισμούς.

Και τα τέσσερα αυτά σημεία είναι μοχλοί ικανοί να επηρεάσουν αποφασιστικά την τελική διαμόρφωση του συσχετισμού των πολιτικών δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ

Ο συνδυασμός δύο συνταγματικών ρυθμίσεων —της αναγκαίας πλειοψηφίας των, τουλάχιστον, 180 βουλευτών για την εκλογή Προέδρου από την παρούσα Βουλή και της υποχρεωτικής διάλυσης της Βουλής στην περίπτωση που δεν συγκεντρωθεί στην τρίτη ψηφοφορία αυτός ο αριθμός ψήφων— οδηγεί στο εξής απλό συμπέρασμα που είναι σκόπιμο να βρει τη θέση του στις σχετικές αναλύσεις: Η συζητούμενη πάλι διεξαγωγή των βουλευτικών εκλογών πριν από την εκλογή Προέδρου μάλλον δεν πρόκειται να μεταβάλει τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν σήμερα την εικόνα της προεδρικής εκλογής.

Για τον σχηματισμό της αναγκαίας πλειοψηφίας των 180 βουλευτών θα είναι και πάλι αναγκαία η σύμπραξη των κομμάτων που θα συμμετάσχουν και στην παρούσα Βουλή για την ανάδειξη Προέδρου της Δημοκρατίας. Αυτό λέει η πιο απλή και μετριοπαθής πιθανολόγηση των εκλογικών αποτελεσμάτων, που δεν πρόκειται λογικά να εξοπλίσουν κανένα κόμμα με πλειοψηφία 180 εδρών.

- Επιπλέον, όμως, η διεξαγωγή των βουλευτικών εκλογών πριν από τον Απρίλιο δεν αποτρέπει ούτε πολιτικά ούτε νομικά το ενδεχόμενο μιας νέας διάλυσης της Βουλής, και διεξαγωγής και πάλι βουλευτικών εκλογών, αν στην τρίτη ψηφοφορία δεν συγκεντρωθεί για οποιοδήποτε λόγο η αναγκαία πλειοψηφία των 180 βουλευτών (άρθρ. 32 § 4).

Νέες αλληπάληλες εκλογές που θα διαθέτουν μάλιστα ένα

διπλό «προσόν»: **Πρώτον**, τη δυνατότητα για «διόρθωση» των εκλογικών αποτελεσμάτων που θα έχουν καταγράψει οι μόλις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές, αν αυτό δημιουργεί προβλήματα κυβερνητικής σταθερότητας με την πιθανότητα να διαμορφωθεί όλη η συνακόλουθη εκλογική ψυχολογία της «χαμένης ψήφου» ή έστω της πιο «αποτελεσματικής», τη φορά αυτή, ψήφου.

Δεύτερον, τη δυνατότητα να εκλεγεί πλέον, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ακόμη και με σχετική πλειοψηφία στην τρίτη ψηφοφορία που θα διεξαχθεί στη νέα Βουλή (άρθρ. 32 § 6).

Αρα η πρόταξη των βουλευτικών εκλογών το πιθανότερο είναι να οδηγήσει σε απλή αναπαραγωγή των σημερινών δεδομένων στα οποία θα προστεθούν τα άλλα δύο ενδεχόμενα που σημειώσαμε και τα οποία προφανώς ενισχύουν τη θέση των κομμάτων που η σύμπραξή τους είναι αναγκαία για το σχηματισμό της πλειοψηφίας των 180 βουλευτών.

- Ο σημερινός συσχετισμός των κοινοβουλευτικών δυνάμεων και οι προβλέψιμες μεταβολές του αναθέτουν τον καίριο αυτό ρόλο στο κόμμα της σημερινής πλειοψηφίας.

Από τον παραπάνω συλλογισμό έχει βεβαία, αφαιρεθεί η πολιτική επιρροή που θα ασκήσει το ζήτημα της Προεδρίας στις βουλευτικές εκλογές εάν αυτές προηγηθούν. Αφαίρεση θεμιτή εφόσον η αβεβαιότητα, ως προς τα εκλογικά αποτελέσματα, δεν θα επιτρέψει μία σαφέστερη τοποθέτηση των κομμάτων. Η σχετική αυτή ασάφεια σίγουρα θα επιδιωχθεί και από τον σημερινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας, μια που θα είναι αναγκαία για να τηρήσει στοιχειώδεις αποστάσεις από την προεκλογική αντιπαράθεση.

Η νομιμοποίηση του Προέδρου

Ανεξάρτητα, πάντως, από την πραγματική υπόσταση των παραπάνω υποθέσεων, σίγουρο είναι ότι η διαδικασία εκλογής του προέδρου έχει ήδη αρχίσει εφόσον έχουν ήδη αρχίσει να διαμορφώνονται τα κριτήρια ερμηνείας του αποτελέσματός της.

Η παραδοξολογία αυτή βασίζεται σε μία λανθάνουσα πτυχή της σχετικής συζήτησης: Κατά το Σύνταγμα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται σύμφωνα με μία *συγκεκριμένη διαδικασία* και εφόσον συγκεντρώσει ορισμένες ψήφους, για να ασκεί τις *συγκεκριμένες αρμοδιότητές του*.

Η απλή αυτή ταυτότητα, όμως, δεν ισχύει. Οι προεδρικές αρμοδιότητες, οριακές και ικανές να δημιουργήσουν οξύτατα συνταγματικοπολιτικά προβλήματα και να ανακόψουν την εφαρμογή ενός κυβερνητικού προγράμματος, δεν θεμελιώνονται στο τυπικό γεγονός της εκλογής του Προέδρου με μια (αυξημένη κατ' αρχήν) κοινοβουλευτική πλειοψηφία.

Εξαρτώνται από την πολιτική νομιμοποίηση του Προέδρου της Δημοκρατίας τη δεδομένη στιγμή, από την επιρροή που ασκεί το συγκεκριμένο πρόσωπο και το πολιτικό «προφίλ» που έχει σχηματίσει, από την εξέλιξη της συγκυρίας, από τη διαμόρφωση του συσχετισμού των πολιτικών δυνάμεων, σε μια μεσοπρόθεσμη πρόοπτική που μπορεί να εξελιχθεί πολύ διαφορετικά από ό,τι τη στιγμή της εκλογής του Προέδρου.

- Επομένως το εύρος της Προεδρικής πλειοψηφίας —το πολιτικό— είναι σημαντική παράμετρος για τη λειτουργία του πολιτεύματος. Ένα πλατύ φάσμα υπέρ του Προέδρου που θα εκλεγεί τελικά, λειτουργεί μάλλον θετικά. Αποστασιοποιεί τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας· τον απομακρύνει από την τρέχουσα πολιτική αντιπαράθεση και καθιστά —πολιτικά— ακόμη πιο οριακές και δυσκίνητες τις αρμοδιότητές του εκείνες, που είναι κοινοβουλευτικά προβληματικές.

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Το «σε ό,τι μας αφορά» από το οποίο εξαρτήθηκε η επαλήθευση της πρόσφατης Πρωθυπουργικής δήλωσης για τον χρόνο των εκλογών θέτει με νέους όρους το πρόβλημα.

- Ποιο είναι το συνταγματικό έρεισμα και ποιο το πολιτικό νόημα αυτής της μικρής αλλά σημαντικής φράσης;

Η αίρεση αυτή δεν μπορεί σίγουρα να σημαίνει ότι η κυβέρνηση αναγνωρίζει πλέον στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας το αποκλειστικό δικαίωμα για τυχόν πρόωρη διάλυση της Βουλής.

Συνταγματικά, κάτω από τα σημερινά πολιτικά δεδομένα, για όλους τους λόγους διάλυσης της Βουλής είναι *αναγκαία η σύμπραξη της κυβέρνησης*. Ο μόνος λόγος που θα μπορούσε θεωρητικά να λειτουργήσει ερήμην της, η δυσαρμονία προς το λαϊκό αίσθημα, «αφοπλίστηκε», μετά τις Ευρωεκλογές.

- Άρα, το «σε ό,τι μας αφορά» δεν μπορεί παρά να σημαίνει επιφύλαξη για *επανεκτίμηση* του θέματος από την κυβέρνηση, που έχει τη σχετική ευθύνη και κατά το Σύνταγμα, *εάν και εφόσον μεταβληθεί η πολιτική συγκυρία*.

Με τον τρόπο αυτό είναι προφανές ότι *σχετικοποιείται*, σε πρώτο βαθμό, η πρωθυπουργική δήλωση. Ταυτόχρονα, όμως, *αντιστρέφεται το πολιτικό βάρος* του αιτήματος για πρόωρες εκλογές και περνά τώρα στην αντιπολίτευση.

ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Όλα όσα σημειώσαμε μέχρι εδώ για την ανάδειξη του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας και για τον προσδιορισμό του χρόνου διεξαγωγής των βουλευτικών εκλογών συναρτώνται άμεσα με το περιβόητο ζήτημα του εκλογικού συστήματος.

Η υπαγωγή των σχετικών δημοσιογραφικών πληροφοριών στο Σύνταγμα, προκαλεί τις ακόλουθες άμεσες αντιδράσεις: Πρώτα πρώτα είναι δεδομένο ότι η επιλογή του εκλογικού συστήματος από τον κοινό νομοθέτη, δηλαδή από τη Βουλή, δηλαδή από την εκάστοτε κοινοβουλευτική πλειοψηφία δεν είναι ελληνική ευρεσιτεχνία.

Συμβαίνει και σε πολλές άλλες χώρες που τα Συντάγματά τους επιφυλλάσσονται στο σημείο αυτό και αναθέτουν τη ρύθμιση του ζητήματος στο νόμο. Πράγματι, όμως, *ο καθορισμός του εκλογικού συστήματος είναι η πιο ωμή και άμεση θεσμική παρέμβαση στη διαμόρφωση της βούλησης του εκλογικού σώματος*. Στον μετασχηματισμό της λαϊκής ψήφου σε βουλευτικές έδρες. Κατά συνέπεια, *κάθε καχυποψία και κάθε ευαισθησία είναι απόλυτα δικαιολογημένη*.

Ισότητα της ψήφου και κυβερνητική σταθερότητα

Η διάταξη του άρθρ. 54 § 1 που δίνει αυτή την ευχέρεια στην κοινοβουλευτική πλειοψηφία δεν είναι μία διάταξη που αναθέτει την ρύθμιση του θέματος εν λευκώ.

Ενταγμένη καθώς είναι σε ένα ολόκληρο πλέγμα διατάξεων, οριοθετείται από δύο αρχές που διέπουν την επιλογή του εκλογικού συστήματος.

- Η πρώτη αρχή είναι η *αρχή της ισότητας της ψήφου* (άρθρ. 51 §3 και 4 § 1).

- Αρχή που οδηγεί αυτόματα στην επιλογή της απλής αναλογικής. Η αρχή όμως, αυτή μετριάζεται από μία άλλη αρχή ή μάλλον επιδίωξη που διέπει τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις. Την *διευκόλυνση της κυβερνητικής σταθερότητας*.

Επιδίωξη που το Σύνταγμα *ρητά ομολογεί* στο άρθρ. 41 § 1, ως λόγο διάλυσης της Βουλής και, *σαφέστατα υπονοεί*, στο άρθρ. 84 § 6. Τα ερωτήματα, λοιπόν, γύρω από το εκλογικό σύστημα μετασχηματίζονται σε ένα και μόνο πρόβλημα: *Μέχρι ποιου βαθμού είναι Συνταγματικά θεμιτή η κάμψη της ισότητας της ψήφου χάριν της κυβερνητικής σταθερότητας;*

Η απάντηση βέβαια είναι: μέχρι ενός ορισμένου σημείου που δεν θα ακυρώνει στην πράξη την ισότητα της ψήφου.

Το πρόβλημα, μάλιστα, αυτό έχει στην Ελλάδα μία πρόσθετη και ιδιαίτερη σημαντική διάσταση που το μεγεθύνει σε βαθμό συνταγματικά αθέμιτο. Μέχρι σήμερα η εφαρμογή του συστήματος της ενισχυμένης αναλογικής, έχει αφήσει έξω από το Εθνικό Κοινοβούλιο υπαρκτές πολιτικές δυνάμεις που δι-

καιούνται αυτής της εκπροσώπησης.

- Η εισοδός τους, λοιπόν, στη Βουλή είναι όχι μόνο αναγκαία συνέπεια της ισότητας της ψήφου, αλλά και στοιχειώδες μέτρο εκλογίκευσης και ανύψωσης της λειτουργίας του κοινοβουλευτισμού στον τόπο μας.

Αν το γενικό αυτό περίγραμμα είναι σωστό, μπορούμε να εντοπίσουμε δύο σημεία που έχουν αδικαιολόγητα συσκοτισθεί.

Οι εκλογικές περιφέρειες

Αρχίζω με ένα «τεχνικό» αλλά εξαιρετικά σοβαρό ζήτημα. Η συζήτηση για το εκλογικό σύστημα αφήνει συνήθως εκτός βολής το ζήτημα των εκλογικών περιφερειών. Το ζήτημα ακριβέστερα του καθορισμού του μεγέθους των περιφερειών.

Το Σύνταγμα αναθέτει και το θέμα αυτό στον κοινό νομοθέτη και από μία περιεργή ιστορική και γεωγραφική αδράνεια δεν έχει τεθεί ούτε καν ως πολιτικό σύνθημα: η ανακατανομή των εδρών σε λίγες μεγάλες περιφέρειες, περίπου ίσες με τις σημερινές. Λοιπόν, όση αλλοίωση προκαλεί το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής άλλη τόση, αν όχι μεγαλύτερη συνεπάγεται η κατάτμηση της επικράτειας σε λίγες μεγάλες, μερικές μεσαίες και αρκετές ολιγοεδρικές περιφέρειες.

Όπως εύκολα μπορεί να αποδείξει κανείς, αν κάνει στοιχειώδεις μαθηματικούς υπολογισμούς κανένα σύστημα δεν μπορεί να άρει τους περιορισμούς της ισότητας της ψήφου, αν οι προς κατανομή έδρες δεν είναι αρκετές. Είναι προφανές —για να γίνουμε πιο απλοί— ότι η πιθανότητα των μικρών κομμάτων να αποκτήσουν έδρα σε ολιγοεδρική περιφέρεια είναι μηδενική, επειδή απλούστατα δεν περισσεύει εξ ορισμού έδρα γι' αυτά. Θα αρκούσε —όπως έχει σωστά γραφεί— να ενωθεί η Α' και η Β' Αθηνών για να έχει το ΚΚΕ εσωτ. μία έδρα από τις εκλογές του 1981 με τον αριθμό ψήφων που είχε.

- Πρέπει εδώ να υπογραμμιστεί κάτι που απασχολεί σε διεθνές επίπεδο τις εκλογομετρικές έρευνες: Είναι δυνατό ακόμη και με την εισαγωγή του συστήματος της απλής αναλογικής η προνομή των μεγάλων κομμάτων να είναι ισχυρότερη από ό,τι σήμερα αν η κατάτμηση της επικράτειας γίνει σε πολλές σχετικά μικρές περιφέρειες.

Πρέπει μάλιστα να προστεθεί ότι όλα όσα σημειώνουμε εδώ για το μέγεθος των περιφερειών αποκτούν πολλαπλάσια σημασία, όταν η παραλλαγή αναλογικής που επιλέγεται είναι από αυτές στις οποίες όλες οι κατανομές γίνονται μέσα στην (πρωτοβάθμια) περιφέρεια χωρίς μεταφορά υπολοίπων σε ευρύτερη περιφέρεια (σύστημα D' Hondt).

- Το πιο ουσιαστικό, όμως, πρόβλημα είναι η ίδια η σύνδεση του εκλογικού συστήματος με την πολιτική και θεσμική επιδίωξη της κυβερνητικής σταθερότητας. Ζήτημα που μας οδηγεί αναπόφευκτα στο επίκεντρο του προβληματισμού που έχει αρχίσει και υφάρχει για τις πιθανές μετεκλογικές εξελίξεις.

ΜΕΤΕΚΛΟΓΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Η συζήτηση για την κυβερνητική σταθερότητα ως πρωταρχικό μετεκλογικό ζητούμενο οδηγεί —τουλάχιστον έτσι όπως διεξαγόταν— μέχρι την εκλογή του Κ. Μητσοτάκη —σε αδικαιολόγητες υπερβολές, σε απλουστεύσεις και παραλείψεις. Δηλαδή, η κυβερνητική σταθερότητα είναι πράγματι θεμιτή ως βασική συνταγματική επιδίωξη.

Αν, όμως, συνδυάσουμε αυτό το συνταγματικό δεδομένο με όσα σημειώσαμε παραπάνω για το εκλογικό σύστημα, καταλήγουμε στην ακόλουθη αλληλουχία συμπερασμάτων:

- Πρώτον: Το Σύνταγμα περιέχει πολλούς και σοβαρούς μηχανισμούς για την διασφάλιση της κυβερνητικής σταθερότητας. Δεν εξαρτά τα πάντα από το εκλογικό σύστημα.

- Δεύτερον: Οποιοδήποτε εκλογικό σύστημα δεν αρκεί για να διασφαλίσει από μόνο του και εξ ορισμού την κυβερνητική

σταθερότητα. Προϋποθέτει και κατάλληλο συσχετισμό δυνάμεων.

- Τρίτο: Η κυβερνητική σταθερότητα ως συνταγματική επιδίωξη δεν προϋποτίθεται ως αναγκαστικά μονοκομματική, βασισμένη σε αυτοδύναμη πλειοψηφία στη Βουλή. Όταν σχηματίζεται, άλλωστε, παρόμοια πλειοψηφία δεν έχουν καμιά σημασία οι συνταγματικοί μηχανισμοί που είδαμε λίγο παραπάνω και οι οποίοι ασκούν επιρροή, όταν ακριβώς δεν σχηματίζεται απόλυτη μονοκομματική πλειοψηφία.

Η αυτοδυναμία

Προσοχή, όμως. Τα συμπεράσματα αυτά δεν πρέπει να προκαλέσουν άλλες παρεξηγήσεις: Η διεκδίκηση ενός πολιτικά έντιμου και συνταγματικά θεμιτού εκλογικού συστήματος κακώς συνδέεται τόσο στενά και απόλυτα με την επιδίωξη της αυτοδύναμης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας από οποιοδήποτε κόμμα.

Είναι πολύ απλή αλήθεια, το γεγονός, πως οποιοδήποτε κόμμα έχει —ως τελεολογία— την επιδίωξη της αυτόνομης πλειοψηφίας. Επιδιώξεις θεμιτές, που παρά τη διαφορά μεγέθους που έχουν, βασίζονται στην ίδια αρχή. Χωρίς, βέβαια, οι επιδιώξεις αυτές να διαθέτουν ως μόνο ή ως βασικό μέσο ένα παραμορφωτικό εκλογικό σύστημα. Αν αληθεύει η παρατήρηση πως η συζήτηση για το εκλογικό σύστημα δεν είναι αναγκαίο να θέτει σε αμφιβολία τις κομματικές επιδιώξεις για αυτοδύναμη πλειοψηφία ή έστω για το μεγαλύτερο δυνατό ποσοστό ψήφων, άλλο τόσο αληθεύει και μια άλλη παρατήρηση:

Η επιδίωξη της αυτοδύναμης πλειοψηφίας και πάντως του μεγαλύτερου δυνατού ποσοστού δεν πρέπει ούτε να συσκοτίζει ούτε να αποκλείει την προγραμματική συζήτηση μεταξύ των κομμάτων που ανήκουν στην ίδια πλευρά του πολιτικού φάσματος.

Προγραμματική συζήτηση και μετεκλογικοί χειρισμοί

Ας δούμε γιατί αυτό έχει σημασία ενόψει του συντάγματος του 1975. Η προγραμματική αυτή συζήτηση όταν διεξάγεται προεκλογικά επιτρέπει μετεκλογικά τον σχηματισμό κυβέρνησης κατά το άρθρ. 37 § 2 Συντάγματος —με βάση, την αρχή της «δεδηλωμένης»— ακόμη και όταν τα εκλογικά αποτελέσματα δεν ικανοποιούν τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις.

Αυτό μπορεί να συμβεί χωρίς να προκληθούν κλυδωνισμοί στη λειτουργία του πολιτεύματος ενώ η πρωτοβουλία των χειρισμών θα ανήκει στα κόμματα χωρίς να υπάρχει λόγος να ενεργοποιηθούν οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Κυβερνητική σταθερότητα ή πολιτική ικανότητα;

Ας αφήσουμε, όμως, κατά μέρος αυτή τη διάσταση του προβλήματος που μπορεί και να μη βρίσκει σύμφωνους τους πάντες. Η συζήτηση για την κυβερνητική σταθερότητα και το εκλογικό σύστημα δεν πρέπει να λησμονεί ένα θεμελιώδη μετασχηματισμό που έχουν υποστεί τα σχετικά συνταγματικοπολιτικά φαινόμενα.

- Η ένταση και η ποιότητα των συγχρονών κοινωνικοπολιτικών προβλημάτων δεν απαιτούν από τις κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις κυρίως ή έστω μόνον σταθερότητα. Απαιτούν κυρίως πολιτική ικανότητα.

Πολιτική ικανότητα που δεν διασφαλίζεται μόνο από την ύπαρξη απόλυτης πλειοψηφίας στη Βουλή.

Πολιτική ικανότητα που προϋποθέτει την επιτυχή διεξαγωγή μιας διαρκούς αντιπαράθεσης σε πολλά και διάφορα «μέτωπα». Που προϋποθέτει, συνεπώς, την ύπαρξη και τη λειτουργία ενός πλέγματος πολιτικών (άρα και κομματικών) σχέσεων σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα.

- Η λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος κάνει όχι μόνο θεμιτή αλλά και αναγκαία μία προγραμματική συζήτηση γύρω από τα ζητήματα αυτά.

Μόνον ο εκλογικός νόμος;



του Χρήστου Κυριαζή

Τελευταία, η ενασχόληση του Τύπου με την εκλογική αριθμητική είναι φαινόμενο που απέκτησε ιδιαίτερες διαστάσεις. Πάντοτε, βέβαια, ο εκλογικός νόμος αποτέλεσε ένα από τα κύρια πεδία σύγκρουσης των πολιτικών δυνάμεων, κυρίως λόγω της αυταρχικής αντιμετώπισης του ζητήματος από την συντηρητική παράταξη, και της διαιώνισής της στην εξουσία μέσω ακροβατικών ρυθμίσεων του μεγέθους της εκλογικής περιφέρειας, των προϋποθέσεων συμμετοχής στις επίμαχες κατανομές εδρών (Β' και Γ'), ή του συνδυασμού τύπων εκλογικών συστημάτων. Η «στρατηγική» αυτή, εξ άλλου, προσέφευγε και σε άλλα μέσα παραμόρφωσης της βούλησης του εκλογικού σώματος, με χαρακτηριστική περίπτωση τις εκλογές «βίας και νοθείας» του 1961. Οι αρνητικές επιπτώσεις αυτής της αντίληψης και χειρισμού του πεδίου εκείνου της πολιτικής διαδικασίας όπου συντελείται κατ'εξοχήν η καθεστωτική νομιμοποίηση, ήταν εμφανείς στην χρόνια κρίση θεσμών του, συνταγματικά, κοινοβουλευτικού τύπου πολιτεύματος.

Αυτή η αντίληψη, ωστόσο, και αυτοί οι χειρισμοί δεν μπόρεσαν να αντέξουν στην κοινωνική δυναμική που, χωρίς να αλλάξουν τα πλαίσια θεσμικής διαμόρφωσης της εκλογικής βούλησης, έφερε στην εξουσία τις κεντρογενείς δυνάμεις, και λειτούργησε εξισορροπητικά ως προς την προσαρμογή των αστικών πολιτικών θεσμών στους μεταλασσόμενους συσχετισμούς κοινωνικών δυνάμεων —λειτουργία που, αντίθετα, δεν μπορούσε να διασφαλιστεί από την αυταρχική και αντιιστορική ανελαστικότητα η οποία διέκρινε την παρωχημένη πολιτική συμπεριφορά του συντηρητικού χώρου. Όταν η όποια «στρατηγική», σε εκλογικό και νομότυπο επίπεδο πολιτικής διαδικασίας, φάνηκε πως δεν θα μπορούσε να αναιρέσει την επιβεβαίωση των τάσεων δημοκρατισμού στη βούληση της πολιτικής κοινωνίας, η ανέλιξη διακόπηκε βίαια με την προσφυγή στη δικτατορική διακυβέρνηση —αυτή τη βοναпарτική λογική σε ό,τι αφορά αντίληψή της για τη διασύνδεση πολιτικού και κοινωνικού.

Δέκα χρόνια μετά την 23η Ιουλίου 1974 —περίοδο που δεν υπήρξαν μείζονες αμφισβητήσεις του ισχύοντος από 25ετία, ουσιαστικά, εκλογικού συστήματος— ποια είναι τα στοιχεία και ποιες είναι οι προσδοκίες των πολιτικών δυνάμεων που δικαιολογούν την κινητικότητα η οποία παρατηρείται γύρω από την εκλογική αριθμητική, αν δούμε τη συχνότητα και τη μορφή εμφάνισης του ζητήματος σε επίπεδο κοινής γνώμης, κυβέρνησης, κομμάτων;

Φαίνεται ότι όσα γράψαμε προηγουμένως δεν αποτελούν απλώς συντεταγμένες ιστορίας αλλά αφορούν στο παρόν. Η έλλειψη συναίνεσης σε κεντρικές θεσμικές ρυθμίσεις εμφανίζεται και πάλι, αν κρίνουμε από την εκ μέρους της ΝΔ ανα-

θήρμανση του ζητήματος της (νομοθετικής, έστω) κατάργησης του σταυρού προτίμησης, ενώ η μεθοδική υποψία απέναντι στην πολιτική συμπεριφορά και διαχείριση της κυβέρνησης παρουσιάζεται με τη μορφή προειδοποιήσεων από όλα τα αντιπολιτευτικά κόμματα για την έγκαιρη κατάθεση του εκλογικού νόμου και τη διατύπωση εκ μέρους τους ενδοιασμών για τη «δημοκρατική γνησιότητά» του. Από την άλλη, η κυβέρνηση, που έθεσε σε λειτουργία την κινητικότητα της κοινής γνώμης με τη διακηρυγμένη πρόθεσή της να αλλάξει τον εκλογικό νόμο, φαίνεται να κινείται στη διελκυστίνδα ανάμεσα στην, ιδεολογικά σημαινόμενη, επιταγή για αναλογική αντιπροσώπευση και στη διασφάλιση της παραμονής της στην εξουσία μέσω ενός εκλογικού συστήματος που θα προσεγγίζει το ισχύον με οριακές αλλαγές —οι οποίες ενδεχόμενα θα ενισχύσουν κάποια τριτοκομματικότητα— και που, υποτίθεται, ότι θα της εξασφαλίζει τη συστέγαση περισσότερων κοινωνικών δυνάμεων στον κομματικό της οργανισμό και την, εν πολλοίς, αυτοδύναμη συνέχιση της διακυβέρνησης της χώρας.

Όμως, η συστέγαση περισσότερων κοινωνικών δυνάμεων δεν είναι παράγωγο του όποιου εκλογικού συστήματος, αλλά αποτέλεσμα συμμαχιών οι οποίες συντελούνται στο επίπεδο των αποκρυσταλλώσεων που επιφέρει η δυναμική και η διαχείριση του προγράμματος το οποίο διαθέτει ένα πολιτικά ηγεμονικό κομματικό σχήμα, είτε αυτό κυβερνά είτε αντιπολιτεύεται. Διαφορετικά, τόσο η αντιπολιτευόμενη ΝΔ όσο και το διακυβερνών ΠΑΣΟΚ καθίστανται προσωποπαγείς μηχανισμοί ασταθών κοινωνικών συσσωματώσεων, οι οποίες προσομοιάζουν με συγκρίμματα προσδοκούντων ή δυσареστημένων πελατειών (ατόμων ή συντεχνιακών ομάδων) με εξαιρετικά ρευστά τα όρια κομματικής προσήλωσης και πολιτικής προτίμησης, παρά με συνεκτικά κοινωνικά συγκροτήματα συμμετοχής ή αμφισβήτησης της διαδικασίας άσκησης εξουσίας.

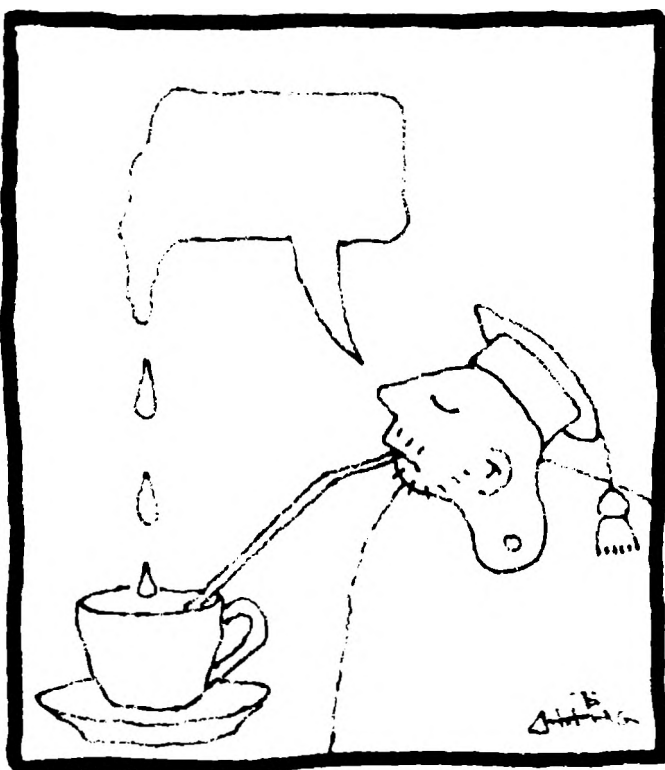
Αλλά και η αναλογική εκπροσώπηση απαιτεί από την Αριστερά να αναχθεί από το επίπεδο της κοινωνικά πολυσυλλεκτικής ή μονοδιάστατης ομάδας πίεσης στο επίπεδο του πολιτικού κόμματος με πρόγραμμα εξουσίας, το οποίο θα αποτελεί συναίρεση και πεδίο εναρμόνισης του «ιδεολογικά» μακροπρόθεσμου με τον «πολιτικά» καθημερινό χρόνο, πράξη και λόγο του, πράγμα που προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, αναθεώρηση των σχέσεων και της δράσης των διεκδικητικών και των πολιτικών φορέων, και δοκιμασία των θεωρητικών προϋποθέσεων της ελληνικής αριστεράς στα συγκεκριμένα πεδία όπου αρθρώνεται η δράση της.

Η ένοχη σιωπή της ΠΑΣΚ πανεπιστημιακών

του Νίκου Καλογρίδη

Αλήθεια, τι απέγινε η ΠΑΣΚ Πανεπιστημιακών; Η «Πανελλήνια Αγωνιστική Συνδικαλιστική Κίνηση» του διδακτικού προσωπικού των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων; Τον περασμένο Φεβρουάριο είχε εισβάλει στα λιμνάζοντα συνδικαλιστικά ύδατα της πανεπιστημιακής ζωής με κάποιες «προτάσεις» για τη λειτουργία των ΑΕΙ, που θα οδηγούσαν στην αναβάθμισή τους, προτάσεις που έκαναν πολλούς πανεπιστημιακούς ν' αναθαρρήσουν και να πιστέψουν πως επιτέλους συστήθηκε το συνδικαλιστικό όργανο που θα έδινε στην πολιτεία να καταλάβει ότι υπάρχει ένα όριο αντοχής των πανεπιστημιακών απέναντι στην αδιαφορία και την εγκατάλειψη. Το γεγονός μάλιστα ότι η συνδικαλιστική αυτή κίνηση ήταν προσκείμενη στο ΠΑΣΟΚ έκανε πολλούς να πιστέψουν πως οι «προτάσεις» της θα ακούγονταν με προσοχή από τους υπεύθυνους του Υπουργείου Παιδείας και της κυβέρνησης. Γιατί ήταν προτάσεις σαφείς, συγκεκριμένες, που αποσκοπούσαν να συντελέσουν σ' αυτά για τα οποία οι κυβερνητικοί αρμόδιοι ανάλωσαν όλη τους τη ρητορεία: 1) στην εξύψωση του λειτουργήματος του πανεπιστημιακού δασκάλου, 2) στην ισόμετρη ανάπτυξη όλων των ΑΕΙ της χώρας, και 3) στη σύνδεση του πανεπιστημίου με το κοινωνικό σύνολο.

Αλλά από τον Μάρτιο κιόλας η ΠΑΣΚ πανεπιστημιακών σώπασε ξαφνικά. Το καλοτυπωμένο φυλλάδιο με τις προτάσεις της, που με τόση θέρμη είχε διανεμηθεί στους πανεπιστημιακούς, απόμεινε στα χέρια τους ως τεκμήριο της υποψίας ότι το επίθετο «αγωνιστική», που συνόδευε τον υπότιτλο της συνδικαλιστικής αυτής κίνησης ήταν διακοσμητικό, από αυτά που χρησιμεύουν για να χρωματίσουν τις ονομασίες των εκδρομικών κυρίως σωματείων. Ωστόσο, αν συγκρίνει κανείς αυτή την απότομη σιωπή με το πολύ σοβαρό και εμπεριστατωμένο περιεχόμενο του φυλλαδίου, δεν μπορεί να μην κατακλυσθεί από μian άλλη υποψία: ότι η σιωπή της ΠΑΣΚ θα πρέπει να οφείλεται σε μian εκ των άνω κοπή των φωνητικών χορδών της. Προφανώς πρόκειται για μian ακόμη υλοποίηση της αντίληψης ότι η αλήθεια πρέπει να θυσιάζεται προς όφελος των κομματικών σκοπιμοτήτων.



Εν τούτοις οι προγραμματικές δηλώσεις της αγωνιστικής αυτής κίνησης πάλλονταν από αναβαθμιστικό για την Ανώτατη Παιδεία ζήλο: «Η νέα πορεία των Πανεπιστημίων», διαβάζουμε στην αρχή του φυλλαδίου, «έχει πλέον δρομολογηθεί (...). Μέσα στα πλαίσια αυτά σ' όλα τα ΑΕΙ δημιουργήθηκαν πυρήνες της ΠΑΣΚ στο χώρο του διδακτικού προσωπικού, από τον καθηγητή ως τον επιστημονικό συνεργάτη, που έβαλαν άμεσο στόχο την πραγματοποίηση του οράματος τόσων και τόσων γενεών για μια Ανώτατη Παιδεία σύγχρονη και ποιοτικά αναβαθμισμένη (...). Από τον προβληματισμό αυτών των πανεπιστημιακών δασκάλων και με τη σύνθεση και την ιεράρχηση των προτάσεων τους προέκυψε η παρακάτω πρόταση, την οποία η ΠΑΣΚ πανεπιστημιακών αποφάσισε να παρουσιάσει τόσο μέσα στο πανεπιστήμιο όσο και προς την κυβέρνηση και τον ελληνικό λαό (...). Η ΠΑΣΚ πιστεύει πως με την εξειδικευμένη πρότασή της συμβάλλει στη λήψη μέτρων που αποτελούν λύσεις συγκεκριμένες, αναλυτικές, τεκμηριωμένες και ρεαλιστικές. Η ΠΑΣΚ δεν συμφωνεί με μian αποσπασματική αντιμετώπιση των θεμάτων που περιέχει η πρότασή της και θα επιδιώξει την προώθηση και υλοποίησή της ως ένα ενιαίο σύνολο άμεσα. Για τα περισσότερα σημεία της πρότασης αυτής υπάρχουν εξάλλου επανειλημμένες δηλώσεις και δεσμεύσεις του ίδιου του Πρωθυπουργού».

Η ΠΑΣΚ πανεπιστημιακών σώπασε, αλλά το φυλλάδιό της παραμένει. Και περιέχει πράγματι παρατηρήσεις, επισημάνσεις και προτάσεις, που θα μπορούσαν να

γίνουν οδηγός για την μόλις σήμερα αφυπνιζόμενη από ύπνο βαθύ συνδικαλιστική συνείδηση των πανεπιστημιακών διδασκάλων. Αναφέρουμε τα κύρια σημεία των προτάσεων της:

- 1) Προώθηση διάταξης νόμου για την καθιέρωση ειδικού πανεπιστημιακού μισθολογίου.
- 2) Προώθηση του Προεδρικού Διατάγματος για την υποχρέωση αποκλειστικής απασχόλησης των μελών ΔΕΠ στα ΑΕΙ.
- 3) Θέσπιση κινήτρων για τα περιφερειακά ΑΕΙ.
- 4) Εφαρμογή των διατάξεων του νόμου 1268/82, που αναφέρονται στις υποχρεώσεις των μελών ΔΕΠ και ειδικότερα στην υποχρέωση μόνιμης διαμονής στην έδρα του Τμήματος.

Στην καρδιά του προβλήματος

Οι παραπάνω προτάσεις των προσκείμενων στο ΠΑΣΟΚ πανεπιστημιακών θίγουν το πρόβλημα της σημερινής δυσλειτουργίας στα ΑΕΙ σ' ένα από τα κεντρικά σημεία του. Γιατί η κυριότερη αιτία που ο νόμος 1268 κινδυνεύει να σταματήσει ν' αναπνέει, είναι ακριβώς επειδή δεν έχουν τεθεί σε εφαρμογή κάποιες από τις σπουδαιότερες προϋποθέσεις της λειτουργίας του. Και οι προϋποθέσεις αυτές δεν είναι άλλες από τα παραπάνω τέσσερα σημεία των προτάσεων της ΠΑΣΚ. Η κυβέρνηση θέλησε να κάνει μian επανάσταση στην Ανώτατη Παιδεία χωρίς να φροντίσει να λάβει τη στοιχειώδη μέριμνα γι' αυτούς που επιφορτίζονται όλο το βάρος της αλλαγής: για τους πανεπιστημιακούς διδασκάλους. Γιατί βέβαια αναβάθμιση του επιπέδου των σπουδών δεν μπορεί να γίνει με μισθολογικά εξαθλιωμένους τους βασικούς φορείς της, με καθηγητές που βλέπουν ότι η επαγγελματική τους θέση αντί να ανυψώνεται από την πολιτεία στο επίπεδο που της αρμόζει, υποβαθμίζεται καθημερινά όλο και περισσότερο. Αρκεί να παραβάλει κανείς τις προϋποθέσεις που έχει θεσπίσει ο νόμος 1268 για την εκλογή και εξέλιξη των πανεπιστημιακών καθηγητών με το ύψος των αποδοχών τους (αποδοχών που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι χαμηλότερες από εκείνες των

Εξάντας

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Τζαβέλα 1 και Ζωοδόχου Πηγής τηλ. 36.04.885 - 36.21.238

τηλεφωνητριών του ΟΤΕ) για ν' αντιληφθεί το μέγεθος της κυβερνητικής αντιφατικότητας ή, καλύτερα, αδιαφορίας ως προς το θέμα αυτό. «Πρόκειται για οικονομικού τύπου μιζέρια», γράφει ο Δ.Ν. Μαρωνίτης, «που καταδικάζει τους πανεπιστημιακούς δασκάλους σε κοινωνικό εξευτελισμό, στοιχείο που ασφαλώς δεν βοηθεί στον εκδημοκρατισμό και την ποιοτική άνοδο του ελληνικού πανεπιστημίου» (Βήμα, 16.9.84).

Οι προτάσεις της ΠΑΣΚ οι σχετικές με το ύψος των επιβαλλόμενων αυξήσεων είναι λογικές για την οικονομική πραγματικότητα του Φεβρουαρίου του 1984: 50% καθαρή αύξηση των καθαρών αποδοχών τους. Ένας λέκτορας με υπηρεσία δέκα ετών και δύο παιδιά, που αμείβεται σήμερα με μηνιαίο μισθό 57.000 δραχμών, θα πρέπει, πιστεύει η ΠΑΣΚ, να παίρνει 75.000· ο Επίκουρος Καθηγητής με τα ίδια έτη υπηρεσίας και τα ίδια οικογενειακά βάρη θα πρέπει να έχει αποδοχές 90.000 δρχ. αντί 66.000· ο Αναπληρωτής καθηγητής 105.000 αντί 76.000· και ο καθηγητής 122.000 αντί 82.000. Θα έλεγε κανείς ότι πρόκειται για προτάσεις μετριοπαθείς, αν ληφθεί υπόψη ότι οι αποδοχές αυτές δεν ξεπερνούν τις θεσπισμένες ήδη αποδοχές των γιατρών των τεσσάρων αντίστοιχων βαθμίδων του Ε.Σ.Υ.

Τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια

Εξίσου λογικές είναι οι προτάσεις της ΠΑΣΚ για τη θέσπιση κινήτρων για τα περιφερειακά ΑΕΙ. «Η πρόταση για τη θέσπιση κινήτρων για τα περιφερειακά Πανεπιστήμια», διαβάζουμε, «αποβλέπει στο να προκαλέσει αφενός το ενδιαφέρον του επιστημονικού προσωπικού για την κάλυψη θέσεων ΔΕΠ σ' αυτά, και αφετέρου να εξασφαλίσει ότι μόνιμα θα υπάρχει επαρκές (σε αριθμό και ποιότητα) προσωπικό για την ομαλή λειτουργία αυτών των πανεπιστημίων. Σημειώνουμε πως, χωρίς τα κίνητρα τα οποία προτείνουμε, θα εξακολουθήσει να υφίσταται η σημερινή κατάσταση, όπου από τη μια υπάρχει βέβαια κάποιος αριθμός μελών ΔΕΠ, μόνιμων στα περιφερειακά ΑΕΙ, που δεν επαρκούν όμως για την κάλυψη των αναγκών τους, και από την άλλη υπάρχει απροθυμία νέων επιστημόνων να πάνε να καλύψουν τις κενές θέσεις αυτών των ΑΕΙ, ενώ οι ήδη υπηρετούντες σ' αυτά επιδιώκουν να καταλάβουν μια θέση ΔΕΠ είτε στην Αθήνα είτε στη Θεσσαλονίκη».

Τα κίνητρα που προτείνει η ΠΑΣΚ είναι: 1) χρηματικά (καθιέρωση ενός επιδόματος περιφερειακού πανεπιστημίου), 2) κίνητρα εξέλιξης (ελαστικότερες προϋποθέσεις για την προαγωγή μέλους ΔΕΠ περιφερειακού ΑΕΙ σε ανώτερη βαθμίδα), 3) κίνητρα κινητικότητας (δυνατότητα προκήρυξης θέσης σε κεντρικό ΑΕΙ έπειτα από τη συμπλήρωση 10ετούς θητείας σε περιφερειακό ΑΕΙ), 4) κίνητρα εκπαιδευτικής άδειας (τα μέλη ΔΕΠ των περιφερειακών ΑΕΙ να δικαιούνται ετήσια εκπαιδευτική άδεια κάθε τέσσερα αντί κάθε

έξι χρόνια), και 5) κίνητρα στεγαστικά (αφορολόγητη αποζημίωση για στέγαση, ίση με το 20% του βασικού μισθού).

«Καλούμε όλα τα μέλη του διδακτικού προσωπικού», καταλήγει το φυλλάδιο, «να ενεργοποιηθούν γύρω από αυτήν την πρόταση της ΠΑΣΚ. Πιστεύουμε ότι έτσι θα συμβάλουμε όλοι στην καταξίωση του λειτουργήματος του πανεπιστημιακού δασκάλου, καθώς και στην άνοδο του επιπέδου σπουδών και της έρευνας στα ΑΕΙ, εκπληρώνοντας έτσι το χρέος μας προς τον ελληνικό λαό και τους φοιτητές. Για να γίνει η Ανώτατη Παιδεία αντάξια των προσδοκιών του λαού μας, να συμβάλει στην οικονομική, πολιτιστική και πολιτική ανάπτυξη της κοινωνίας, καθώς και στην προκοπή και ευημερία του ελληνικού λαού».

Εύγλωττη σιωπή

Δεν πιστεύουμε βέβαια ότι η αιφνίδια αδρανοποίηση της ΠΑΣΚ οφείλεται στο ότι αποκήρυξε τα όσα εύστοχα και ωραία περιλαμβάνει η παραπάνω αγωνιστική πρόσκληση. Είναι φανερό ότι οι διακηρύξεις του φυλλαδίου της ξεφούσκωσαν έπειτα από βίαιη διάτρησή τους από τη βελόνα κάποιων κυβερνητικών υπευθύνων. Το ερώτημα που θα μπορούσαν να θέσουν οι ανυποψίαστοι είναι: από πού προήλθε η προσταγή της σιωπής; Από τον Υπουργό Παιδείας; Από τη λεγόμενη πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας; Από τον ίδιο τον Πρωθυπουργό; Οι γνωρίζοντες πώς λειτουργεί η κυβερνητική μηχανή στο πεδίο της «αυτοκριτικής» και των υποσχέσεων, δεν σπαζοκεφαλιάζουν: απ' όπου και να ήρθε δεν έχει καμιά σημασία. Γιατί η συνέχιση της ομολογίας, από τη μια, ότι «οι μισθοί των πανεπιστημιακών καθηγητών είναι απαράδεκτα χαμηλοί», και της πεισματικής άρνησης, από την άλλη, να αυξηθούν στο ύψος που τους αρμόζει, αποτελεί δηλωμένη πια έκφραση της κυβερνητικής υποκρισίας, όχι τόσο απέναντι στους πανεπιστημιακούς (στο κάτω κάτω πόσους ψήφους μπορούν συνολικά ν' αντιπροσωπεύουν) όσο απέναντι στο θέμα της αναβάθμισης των σπουδών στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Για την ακρίβεια, έκφραση της κυβερνητικής αδιαφορίας για την ανύψωση του επιπέδου των πανεπιστημίων μας. Πράγμα που, άλλωστε, το έχει ομολογήσει σιωπηρώς ο τόσο ευαίσθητος στην κριτική από τις εφημερίδες Υπουργός Παιδείας. Ενώ σπεύδει καθημερινώς με μακροσκελείς επιστολές να απαντήσει ακόμη και στα πιο ασήμαντα σχόλια ή στις πιο επουσιώδεις επικρίσεις που διατυπώνονται από κατώτερους εκπαιδευτικούς, στη σοβαρότατη κατηγορία πανεπιστημιακού καθηγητή* ότι η κυβέρνηση εμπαίζει τους πανεπιστημιακούς διαδίδοντας ψευδώς ότι ετοιμάζει το νέο πανεπιστημιακό μισθολόγιο, ο κ. Κακλαμάνης τηρεί βαθιά σιγή ιχθύος.

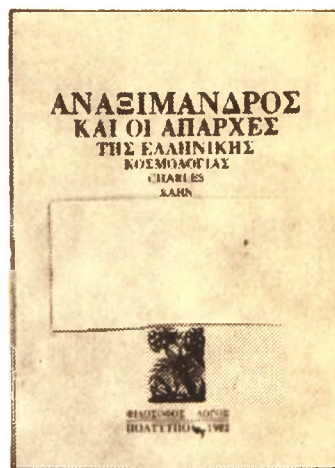
* Νάσου Βαγενά, «Εμπαιγμός Πανεπιστημιακών», Νέα, 31 Ιουλίου.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

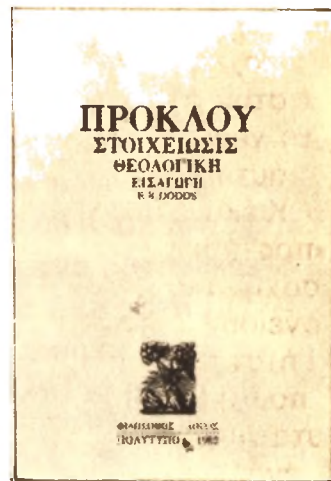
ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

Επιμέλεια: Νίκος Γιανναδάκης



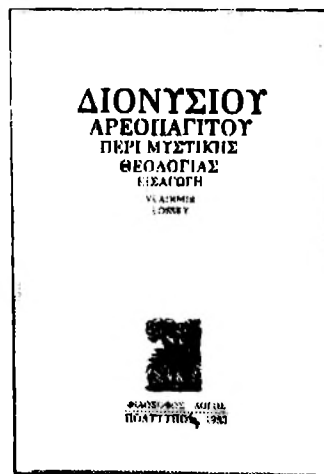
CHARLES KAHN

Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας
σελ. 384 δρχ. 480



ΠΡΟΚΛΟΥΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: E.R. DODDS
σελ. 269 δρχ. 380



ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: VLADIMIR LOSSKY
σελ. 85 δρχ. 130

Στην ίδια σειρά
θα κυκλοφορήσουν προσεχώς:
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131. τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία»
Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720

Εθνικά και ταξικά στοιχεία στην πολιτική του ΚΚΕ

του Γιώργου Κατηφόρη

1. Υπάρχει κάτι το παράδοξο στην πολιτική του ΚΚΕ την περίοδο της Κατοχής. Βλέπουμε ένα ταξικό και διεθνιστικό κόμμα να παίρνει την πρωτοβουλία σε ένα μεγάλο εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα και να κατορθώνει να κατακτήσει την εμπιστοσύνη όχι μόνο της εργατικής τάξης αλλά της μεγάλης πλειοψηφίας του ελληνικού λαού. Η φαινομενική αντινομία ανάμεσα στο χαρακτήρα του κόμματος και τη δράση του έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον στην εναντίον του πολεμική. Παρ' όλο τον άστοχο και κακόβουλο χαρακτήρα της πολεμικής αυτής, το πρόβλημα που την τροφοδότησε παραμένει ενδιαφέρον —ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στη νεότερη πολιτική μας ιστορία. Ούτε είναι πολύ δύσκολο, με τα σημερινά στοιχεία, να εξετάσει ο ερευνητής αντικειμενικά τη μετάβαση του κομμουνιστικού κόμματος από τον ταξικό στον καθαρά εθνικό του ρόλο και να θέσει μερικά από τα γενικότερα προβλήματα που συνδέονται με τη μεταλλαγή αυτή.

Ταξική αδιαλλαξία και ταξικός συμβιβασμός

2. Δεν θα προσφύγω σε κανέναν ριζικά πρωτότυπο φιλοσοφικό ορισμό του έθνους για να επισημάνω τα εθνικά στοιχεία στην πολιτική του ΚΚΕ. Αρκούμαι στην κοινή αντίληψη, υπογραμμίζοντας ιδιαίτερα το χαρακτηριστικό της συσπείρωσης κοινωνικών ομάδων με διαφορετικά ή και συγκρουόμενα συμφέροντα απέναντι σε έναν κοινό εξωτερικό κίνδυνο —εκείνο που λέμε «εθνική ενότητα».

3. Μέχρις εδώ παρακολουθώ την κοινή αντίληψη για την έννοια του έθνους. Θα ήθελα όμως τώρα να προσθέσω ότι, κατά τη γνώμη μου, η ενότητα συγκροτείται με δύο τρόπους: α) Μία κοινωνική τάξη ή ένας συνασπισμός τάξεων επιβάλλει δυναμικά το δικό του τρόπο ζωής, το δικό του πλαίσιο και τη δική του φυσιογνωμία πάνω στο εθνικό σύνολο, αφού υποτάξει με σύγκρουση τις άλλες τάξεις. β) Διάφορες τάξεις και ομάδες συνεργάζονται πάνω στη βάση ενός περισσότερο ή λιγότερο σταθερού ταξικού συμβιβασμού. Περιττό ίσως, να προσθέσει κανείς ότι οι πραγματικές ιστορικές καταστάσεις περιέχουν στοιχεία που προέρχονται και από συμβιβασμούς και από συγκρούσεις.

Αν η διάκριση αυτή είναι βάσιμη, θα φαινόταν λογικό, προκειμένου να διερευνηθεί κανείς τα εθνικά στοιχεία στην πολιτική του ΚΚΕ, να ανατρέξει πρώτα στη στάση του απέναντι στο θέμα της ταξικής αδιαλλαξίας ή του ταξικού συμβιβασμού. Φυσικά, για τη θεωρία των κομμουνιστικών κομμάτων η ιδέα ότι η εργατική τάξη θα μπορούσε να συμβιβαστεί με το κεφάλαιο είναι σχεδόν αδιανόητη. Ακόμα και το Ιταλικό Κ.Κ. σήμερα προτιμάει να μιλάει για «ιστορικό» αντί για «ταξικό» συμβιβασμό. Μάταια λοιπόν, θα έψαχνε κανείς τα κείμενα του προπολεμικού ΚΚΕ για να βρει οποιαδήποτε απερίφραστη και συγκεκριμένη συζήτηση του θέματος. Αλλά η πραγματικότητα



δεν αλλάζει με το να μην την ονομάζει κανείς. Παρά την ανπαρξία ρητής θεωρητικής επεξεργασίας, η στάση του ΚΚΕ στο θέμα αυτό πέρασε μια σημαντικότερη εξέλιξη σε δύο φάσεις, αρχίζοντας με την 3η ολομέλεια της Κ.Ε. το Γενάρη του 1930.

Παγκόσμια επανάσταση και υπανάπτυκτες καπιταλιστικές χώρες

4. Η τρίτη ολομέλεια του 1930 προσπάθησε να εκφράσει, στις ελληνικές συνθήκες, τον επαναστατικό τόνο που επικρατούσε την εποχή εκείνη στο περιβάλλον της Γ' Διεθνούς. Στην απόφαση της Ολομέλειας διαβάζουμε ότι:

«Το ελληνικό προλεταριάτο, επηρεασμένο βαθιά από τις αρχές της ρωσικής επανάστασης διεξήγαγε μέχρι τώρα το μεγαλύτερο μέρος των αγώνων του κάτω από την ηγεσία του κομμουνιστικού κόμματος και έχει όλη τη δύναμη να πάρει υπό τη διεύθυνσή του το πιο πλατύ κίνημα των άλλων συμμαχικών του κοινωνικών στρωμάτων κάτω από την καθοδήγηση του κομμουνιστικού κόμματος. Από τα παραπάνω έπεται ότι η επανάσταση στην Ελλάδα θα είναι επανάσταση προλεταριακή και που θα 'χει να εκπληρώσει καθήκοντα αστικοδημοκρατικά μεγάλης ευρύτητας».

Δύο σημεία θα πρέπει να σημειώσει κανείς στην απόφαση αυτή.

α) την προσχώρηση του ΚΚΕ στη θέση του Λένιν για δυνατότητα προλεταριακής επανάστασης πριν ακόμη ολοκληρωθεί η αστική επανάσταση σε μια υπανάπτυκτη χώρα. Σε τέτοιες συνθήκες η εργατική τάξη ολοκληρώνει την αστική επανάσταση —και ειδικότερα το οικονομικό της έργο, τη διανομή των φεουδαρχικών κτημάτων στους καλλιεργητές— όχι υποστηρίζοντας αλλά χτυπώντας την αστική τάξη που θεωρείται ότι έχει εγκαταλείψει την ιστορική της αποστολή. Κατά την ωραία έκφραση του Λένιν, η σοσιαλιστική επανάσταση εκπληρώνει

α καθήκοντά της αστικής επανάστασης en passant, στην πορεία, δηλαδή για μια ανώτερη, σοσιαλιστική μορφή κοινωνίας.

β) την αίσθηση της ανάγκης για μια συμμαχία με μη προλεταριακές κοινωνικές δυνάμεις που, στην απόφαση αφήνονται αροσδιόριστες, αλλά που δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα εκτρατεύσουν μαζί με το προλεταριάτο για να χτυπήσουν την αστική τάξη. Το ΚΚΕ τοποθετείται, έτσι, στις θέσεις της ταξικής αδιαλλαξίας.

Στις θέσεις αυτές παραμένει και μετά την κάποια αναθεώρηση των επαναστατικών του φιλοδοξιών από την Εκτελεστική Γραμματεία της Γ' Διεθνούς στις αρχές του 1934. Συγκεκριμένα η Διεθνής υποδεικνύει στο ΚΚΕ ότι, μ' όλο που θεωρητικά δεν αποκλείεται η απ' ευθείας σοσιαλιστική επανάσταση σε μια υπανάπτυκτη χώρα, η Ελλάδα ανήκει στην κατηγορία των χωρών εκείνων που η επανάσταση θα έχει αρχικά χαρακτήρα αστικοδημοκρατικό με τάσεις για γρήγορη εξέλιξη σε σοσιαλιστική.

5. Ανάμεσα σε μια σοσιαλιστική επανάσταση που πραγματοποιεί και τις αστικοδημοκρατικές μεταβολές en passant και σε μια αστικοδημοκρατική επανάσταση με τάσεις για γρήγορη μετατροπή της σε σοσιαλιστική η απόσταση δε φαίνεται και τόσο μεγάλη. Η διόρθωση που υπαγόρευσε η Διεθνής δεν φαίνεται να ανησυχούσε ιδιαίτερα (παρά τις ορισμένες διαμαρτυρίες του Ιωαννίδη που αντιπροσώπευσε τότε στη Διεθνή το ελληνικό κόμμα) τα μέλη του ΚΚΕ ούτε να μείωσε τον επαναστατικό τους ζήλο. Ενσωμάτωσαν τις υποδείξεις της Διεθνούς στις αποφάσεις της 6ης Ολομέλειας της ΚΕ στις αρχές του 1934, αποσαφηνίζοντας ότι κινητήριες δυνάμεις για την επανάσταση είναι η εργατική τάξη και η αγροτιά. Όσο για αστική εξέλιξη η ολομέλεια υποστήριξε ότι ο χαρακτήρας της δεν ήταν ελληνικός, γιατί η τάξη αυτή υπηρετούσε κατά πρακτικό τρόπο ξένα συμφέροντα των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων εις βάρος του ελληνικού λαού. Ωστε και πάλι το ΚΚΕ υιοθετεί τη θέση της ταξικής αδιαλλαξίας. Στα πλαίσια αυτά παρακολουθεί, όσο έχει την ευκαιρία στις ελληνικές συνθήκες ανυπαρξίας σημαντικού σοσιαλιστικού κόμματος, τις εθέσεις της Γ' Διεθνούς εναντίον των σοσιαλιστών, χρησιμοποιώντας το χαρακτηρισμό «σοσιαλφασίστες». Όσο για τους βρώμετους πολιτικούς τους εξομοιώνει όλους. Από το Βενιζέλο μέχρι το Μεταξά, από τον Κονδύλη μέχρι τον Παναγή Τσαλδάρη είναι όλοι τους διαφόρων ειδών φασίστες και πράκτορες διαφόρων ξένων συμφερόντων.

6. Οι επιθέσεις αυτές απευθύνονται βέβαια μόνο στις ηγεσίες των αστικών κομμάτων, ή και όσων σοσιαλιστικών συμβεί να εμφανισθούν. Για τη λαϊκή βάση των κομμάτων αυτών η τακτική του ΚΚΕ είναι άλλη. Προσπαθεί να αποσπάσει τους οπαδούς από τις ηγεσίες στα πλαίσια συγκεκριμένων αγώνων για άμεσους ζητήματα που δε θέτουν άμεσο πρόβλημα πολιτικής τάξης για τους οπαδούς των άλλων κομμάτων.

Στους αγώνες αυτούς την πρωτοβουλία την παίρνει το ΚΚΕ χρησιμοποιώντας έτσι στο περιθώριο τις άλλες πολιτικές ηγεσίες απέναντι στους ίδιους τους οπαδούς τους, μέχρι που στο τέλος η λαϊκή βάση πείθεται από την πείρα της για την ορθότητα της κομμουνιστικής πολιτικής και μεταφέρει την εμπιστοσύνη της στην κομμουνιστική ηγεσία. Η τακτική αυτή χαρακτηρίζεται «έτωπο από τα κάτω» και εντάσσεται φυσιολογικά στα πλαίσια μιας στρατηγικής ταξικής αδιαλλαξίας που συσπειρώνει τον συνασπισμό των λαϊκών τάξεων με κατεύθυνση την επαναστατική σύγκρουση με τους αστούς.

Χιτλερισμός και ταξικός συμβιβασμός.

7. Αυτά επικρατούν μέχρι τις αρχές του 1934. Στη διάρκεια, όμως, της χρονιάς εκείνης αρχίζει η μεγάλη στροφή της Γ' Διε-

θνούς που ολοκληρώνεται στο γνωστό 7ο Συνέδριο του Ιουλίου-Αυγούστου 1935. Η Διεθνής, εξαιρετικά ανήσυχη μπροστά στην ακάθεκτη άνοδο του Χιτλερισμού και τους κινδύνους που διακρίνει από την κατεύθυνση αυτή για την ασφάλεια της ίδιας της Σοβιετικής Ένωσης εγκαταλείπει την προηγούμενη πολιτική της επαναστατικής αδιαλλαξίας και κατευθύνει τα κομμουνιστικά κόμματα στην αναζήτηση αντιχιτλερικών συμμαχιών, ανεξάρτητα από την ταξική τους τοποθέτηση. Οι σοσιαλιστές δεν χαρακτηρίζονται πια «σοσιαλφασίστες», τα μεγάλα αστικά κράτη δεν είναι όλα εξίσου ιμπεριαλιστικά και σε περίπτωση μελλοντικού πολέμου εκείνο που διαφαίνεται είναι ότι τα κομμουνιστικά κόμματα δε θα επιδιώξουν την ήττα των χωρών τους και τη μετατροπή του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο για την κατάργηση του αστικού καθεστώτος όπως διδασκε ο Λένιν, αλλά ότι θα πολεμήσουν μαζί με τις αστικές τους κυβερνήσεις για να ηττηθούν τα φασιστικά κράτη.

Η ουσία αυτών των αναπροσαρμογών —που απομακρύνονται ριζικά από τη λενινιστική πολιτική— ισοδυναμούν, κατά τη γνώμη μου, με έναν σε διεθνή κλίμακα ταξικό συμβιβασμό που επιχειρεί η Τρίτη Διεθνής. Για να υπερασπίσει τη Σοβιετική Ένωση από τη χιτλερική απειλή δέχεται να αναστείλει τις επαναστατικές ζυμώσεις μέσα στις αστικές δημοκρατίες. Στα πλαίσια αυτά εγκαταλείπει και το μπούκοτάζ των σοσιαλιστικών ηγεσιών και συστήνει την επιδίωξη αντιφασιστικών μετώπων τόσο στη βάση όσο και στην κορυφή. Πρόκειται για την τακτική του μετώπου «από τα πάνω και από τα κάτω» που φυσιολογικά εντάσσεται στα πλαίσια μιας γενικότερης στρατηγικής ταξικού συμβιβασμού.

8. Ανάλογα προσαρμόζεται και το ΚΚΕ που, εγκαταλείποντας τη δίχως διακρίσεις καταδίκη όλων των αστών πολιτικών, επιδιώκει αντιφασιστικές συνεργασίες κορυφής με γνωστότερο παράδειγμα το σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα (19 Φλεβάρη, 1936). Στις βασικότερες, όμως, εκτιμήσεις του το ΚΚΕ δεν αναθεωρεί ποτέ τις θέσεις της 6ης Ολομέλειας του 1934 που τις χαρακτήριζε, όπως είδαμε, το πνεύμα της ταξικής αδιαλλαξίας. Το κύρος των κειμένων αυτών διατηρείται αμείωτο στο ΚΚΕ τόσο πριν από τον πόλεμο όσο και κατά τη διάρκεια της κατοχής. Αποτελούν, κατά κάποιο τρόπο, τον καταστατικό χάρτη των κοινωνικών αναλύσεων που τροφοδοτούν την πολιτική σκέψη των μελών του κόμματος. (Βλέπε σχετικά, ΚΚΕ, Επίσημα Κείμενα, Τόμος 4, σελ. 9 και Θανάση Χατζή, Η Νικηφόρα Επανάσταση που Χάθηκε, τόμος 2, σελ. 43).

Ταξικοί συνασπισμοί και εθνική ενότητα

9. Μέχρις εδώ το ΚΚΕ αντιμετωπίζει το πρόβλημα των συνεργασιών, είτε για ταξική πάλη είτε στα πλαίσια του ταξικού συμβιβασμού της Γ' Διεθνούς, από την εσωτερική πλευρά μόνον. Καθώς, όμως, με την προσέγγιση του πολέμου αυξάνεται η εξωτερική απειλή, το ΚΚΕ αρχίζει να προσανατολίζεται και προς την πλευρά της εξωτερικής άμυνας. Ύστερα από μερικά προανακρούσματα με αφορμή την Αβησσυνιακή κρίση, το κομμουνιστικό κόμμα με απόφαση της 4ης Ολομέλειας τον Οχτώβρη του 1935 αναγορεύει για πρώτη φορά την υπεράσπιση της εθνικής ελευθερίας σε πρωταρχικό του καθήκον.

«Το ΚΚΕ διακηρύττει» λέει η απόφαση, «ότι μπροστά στον άμεσο κίνδυνο φασιστικής Ιταλικής επιδρομής ή άλλης μεγαλοϊμπεριαλιστικής (λ.χ. από την πλευρά της χιτλερικής Γερμανίας) απειλής κατά της εθνικής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας, θέτει σαν υπέρτατο καθήκον του την υπεράσπιση της εθνικής ελευθερίας και θα παλαίψει με όλες του τις δυνάμεις για να κατακτήσει την ηγεμονία της πάλης, εφόσον η ιστορία και η πράξη όλων των αστικοτσιφλικαδικών κομμάτων είναι ιστορία και πράξη ξεπουλήματος της χώρας και του λαού στους ξένους ιμπεριαλιστές και οργάνωσης και διεξαγωγής καταχτη-

τικών πολέμων προς όφελος των ελλήνων εκμεταλλευτών σε βάρος των Ελλήνων, Μακεδόνων, Αλβανών και λοιπών εργαζομένων».

10. Η σημασία του κειμένου (εκτός από την για πρώτη φορά ιεράρχηση ενός εθνικού στόχου πάνω από τους κοινωνικούς στόχους του κομμουνιστικού κόμματος) είναι ότι το ΚΚΕ πετυχαίνει να μεταφέρει το σχήμα του ταξικού συνασπισμού εργατών-αγροτών εναντίον των αστών από το κοινωνικό στο εθνικό πια πεδίο. Η θέση του Λένιν μεταφράζεται στο εθνικό ιδίωμα. Η εργατική τάξη αναλαμβάνει να εκπληρώσει και τα εθνικά καθήκοντα που άφησε έκθετα η αποστασία των αστών.

Η τοποθέτηση αυτή δε βρίσκεται καθόλου μέσα στο πνεύμα του 7ου Συνεδρίου της Γ' Διεθνούς. Σε συνδυασμό με τη διατήρηση του κύρους της 6ης Ολομέλειας του 1934 δείχνει ότι το ΚΚΕ, τελικά, ελάχιστα και επιφανειακά μόνον κερδήθηκε από τη στροφή προς τον ταξικό συμβιβασμό μέσα στο παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα. Είναι γνωστό ότι, αργότερα (Ιούλιος 1939, βλέπε ΚΟΜΕΠ 1941-44 Αθήνα 1976 τόμος 1, σελ. 274) η Γ' Διεθνής υποχρεώθηκε και πάλι να παρέμβει για να υποδείξει στο ΚΚΕ να μειώσει την έμφαση στην πάλη εναντίον του Μεταξά και να συγκεντρώσει την προσοχή του στο πρώτο του καθήκον —την υπεράσπιση της ανεξαρτησίας της χώρας.

Έτσι, στην αρχή της Κατοχής, ο πολιτικός προσανατολισμός του ΚΚΕ περιλαμβάνει στοιχεία και από τις δύο προπολεμικές εποχές του κομμουνιστικού κινήματος —την εποχή της ταξικής αδιαλλαξίας και την εποχή του ταξικού συμβιβασμού. Την τελική επιλογή ανάμεσα στις δύο δυνατές κατευθύνσεις την κάνει η πράξη.

Το ΕΑΜ και οι κοινωνικές τάξεις

11. Στην ίδρυση και την πρώτη εμφάνιση του ΕΑΜ επικρατούν αρχικά τα στοιχεία που προέρχονται από την περίοδο του ταξικού συμβιβασμού. Η κομμουνιστική ηγεσία επιχειρεί να δώσει στο ΕΑΜ τη μορφή μετώπου «από τα κάτω και από τα πάνω» με έκκληση προς όλες τις τάξεις του ελληνικού λαού δίχως διακρίσεις να προσχωρήσουν και με παράλληλη προσέγγιση προς τους αστούς πολιτικούς ηγέτες. Αν το ΕΑΜ παίρνει, τελικά, όπως πιστεύω, τη μορφή μετώπου μόνον «από τα κάτω» αυτό δεν οφείλεται σε επιλογή του ΚΚΕ αλλά στην αβεληνία και τον καιροσκοπισμό της τότε αστικής ηγεσίας που διάλεξε την εύκολη λύση της αναμονής και της αποχής.

Θα ήταν, όμως, λάθος να αποδώσει κανείς την εξέλιξη αυτή στην α' ή β' ατομική στάση μερικών πολιτικών. Η αποχή των αστών πολιτικών δεν ήταν παρά εκδήλωση μιας πολύ βαθύτερης ταξικής συμπεριφοράς που την έχει αρκετά εύστοχα διαπισθανθεί και επισημάνει ένας από τους πρωταγωνιστές της εποχής εκείνης και ιστορικός της. Αξίζει να τον ακούσουμε κάπως περισσότερο.

12. «Ο κόσμος των πολιτικών ήταν ελεύθερος να ασκεί την πολιτική του πίνοντας τον καφέ του· οι επιχειρηματίες και βιομήχανοι ήταν ελεύθεροι να ανανεώσουν την ασφάλειά τους, χρηματοδοτώντας με τρόπο τον καθένα που φαινόταν ο πιθανός νικητής· οι επαγγελματίες απαλλάσσονταν από κάθε κριτική επειδή ήταν αναγκασμένοι να εξασφαλίζουν τη ζωή τους κάτω από οποιαδήποτε πολιτική κατάσταση· η Εκκλησία δεν μπορούσε να παροτρύνει ανοιχτά τους πιστούς της ούτε προς το αμάρτημα της συνεργασίας ούτε προς την απελπιστική επιλογή της πείνας. Τέτοιοι άνθρωποι ήταν αναγκασμένοι να κάθονται στην άκρη «παθητικοί θεατές», λέει ο συγγραφέας. Ή να συνεργάζονται με τους Γερμανούς γιατί όπως συνεχίζει ο ίδιος: «Τις δύο αυτές κατηγορίες που παρουσιάσαμε ως εδώ, μπορούμε να τις αναφέρουμε στο εξής σαν Συνεργάτες και Αμέτοχους, με τη διευκρίνιση, ότι η διαχωριστική γραμμή ανάμεσά τους είναι ακαθόριστη και κυμαινόμενη». Στάση διαφορετική απ' αυτήν είναι, κατά το συγγραφέα νοητή μόνο για μονάδες, αλλά όχι για την τάξη στο σύνολό της. Χρησιμοποιώντας για παράδειγμα τον Αλέξανδρο Παντάγο, εξηγεί: «Αν και όχι πλούσιος, αρνήθηκε τη σύνταξη που του πρόσφερε ο Τσολάκογλου... Συμπεριφέρθηκε όπως επιβαλλόταν σε έναν Έλληνα στρατηγό, κάτω από συνθήκες πέρα από τον έλεγχό του. Όσοι επικρίνουν την τάξη των ελλήνων στην οποία ανήκει αυτός, αγνοούν το παράδειγμά του και αποφεύγουν έτσι το λογικό συμπέρασμα ότι, αν όλοι οι Έλληνες το είχαν μιμηθεί, το ελληνικό έθνος θα είχε εξαφανισθεί». Φυσικά, ο συγγραφέας που δεν είναι άλλος από τον επικεφαλής της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής C. M. Woodhouse γλυστράει κάπως αβασάνιστα από έννοια σε έννοια και ενώ μέχρι τώρα περιγράφει την αστική τάξη της Αθήνας ξαφνικά την ταυτίζει με το έθνος ολόκληρο. Φυσικά η επιβίωση του έθνους δεν κινδύνευε —όπως και δεν κινδύνευσε— από την απόρριψη της πολιτικής της συνεργασίας με τον κατακτητή, η αστική τάξη, όμως, σαν τάξη (και πάλι, όχι σαν άτομα) μπορεί να κινδύνευε να διαλυθεί ή τουλάχιστον να συρρικνωθεί ανεπανόρθωτα. Μια άρχουσα τάξη που δεν άρχει καταδικάζεται σε αποσύνθεση. Για να συνεχίσει να άρχει, όμως, σε συνθήκες Γερμανικής κατοχής είχε ανάγκη από τη γερμανική σύμπραξη. Γι' αυτό, όπως σχολιάζει ο Woodhouse, οι συνεργάτες και οι αμέτοχοι «... συναντήθηκαν σε ένα σημείο: στο ότι έβλεπαν όχι τους Γερμανούς, αλλά τους κομμουνιστές σαν τον κυριώτερο κίνδυνο». (Βλέπε C. M. Woodhouse Το Μήλο της Έριδος, Εξάντας, 1976, σελ. 52-53).

13. Αντίθετα με την αστική τάξη η ύπαρξη της εργατικής τάξης και της αγροτιάς δε βρισκόταν σε εξάρτηση από τη συνεργασία με τους κατακτητές, ενώ η αντιστασιακή δράση ακριβώς τόνωνε συχνά την ταξική τους συνοχή και ανέβαζε την ταξική τους συνείδηση.

Είναι γνωστό ότι διεκδικητικοί αγώνες για μισθούς, μερο-

για αδέσμευτο διάλογο
για σφαιρική πληροφόρηση

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

το τεύχος 17 με θέματα
για την «αποτυχία» στις Πανελλαδικές
• τους Ηλ. Υπολογιστές • τη Νεολαία
• τα Ναρκωτικά • την Ξενόγλωσση
Εκπ/ση • την Προσχολική Αγωγή •
τη Φυσική Παιδεία • τον «αντι-309»
• την Κοινωνιολογία • τις σχέσεις
δασκάλου-μαθητή • κ.ά.

Τηλ. 88.23.762

Στην επαρχία ζητείστε τη Σ.Ε. από
το Πρακτορείο Αθηναϊκού Τύπου

ΑΓΓΕΛΟΣ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΞΑΦΝΙΚΑ ΤΟΝ ΕΙΠΑΝΕ ΤΡΕΛΟ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Στα κεντρικά βιβλιοπωλεία

Κεντρική διάθεση:
Βιβλιοπωλείο της ΕΣΤΙΑΣ

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο



“Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οί ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

άμματα, επιδόματα ή παροχές τροφίμων σε άνεργους —δηλαδή αγώνες με καθαρά προλεταριακό χαρακτήρα— δημιούργησαν τη βάση για το μεγάλο εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα τις πόλεις. Είναι επίσης γνωστό ότι μια από τις πιο μεγαλειώεις κινητοποιήσεις του αθηναϊκού λαού, το Μάρτη του 1943, ήνε γύρω από ένα ζήτημα καθαρά εργατικό —τη ματαίωση της πολιτικής επιστράτευσης ελλήνων εργατών για τα γερμανικά εργοστάσια. Όσο για την αγροτιά το αντάρτικο στην ύπαιθρο συχνά ξεκίνησε από συγκρούσεις με ομάδες Γερμανών και αλών πλιατσικολόγων που τους αποκρούσαν ένοπλοι χωριοί για να διαφυλάξουν την παραγωγή τους. Όταν πια μετά το 1943 είχε ανδρωθεί ο ΕΛΑΣ μία από τις μεγάλες του επιτυχίες ταν οι μάχες για να προστατευθεί από την Γερμανική συγκένωση και ουσιαστικά κατάσχεση η σοδειά του Θεσσαλικού άμπου το 1943 και το 1944.

14. Με τον καιροσκοπισμό ή την ανοιχτή συνεργασία των ατών επιστεγασμένα από την αποχή από τον αγώνα του συνόου ουσιαστικά του αστικού πολιτικού κόσμου, και τη διαμερικά αντίθετη αγωνιστική στάση της εργατιάς και της αγροάς ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας πήρε την ιδιότυπη κοινική φυσιογνωμία του. Έτσι έγινε από τα πράγματα η τελική επιλογή ανάμεσα στην πολιτική της ταξικής αδιαλλαξίας αι της ταξικής συνεργασίας και ανάμεσα στις δύο μορφές ελκής ενότητας που ανέφερα στην αρχή. Η εθνική ενότητα ο ΕΑΜ ήταν ενότητα επιβολής του συνασπισμού εργατών αι αγροτών πάνω στην υπόλοιπη ελληνική κοινωνία, με την οτική τάξη ή αποτραβηγμένη στο περιθώριο ή αντίπαλη αλλά οσιαστικά ανίσχυρη και ικανή μόνον να προσφεύγει στην οστασία πότε των Γερμανών και πότε των Άγγλων για να ασφαλίσει το μέλλον της. Στις συνθήκες αυτές τα εθνικά και ι ταξικά στοιχεία στην πολιτική του ΚΚΕ δε βρίσκονταν σε ανενός είδους δυσαρμονία αλλά στη μεγαλύτερη δυνατή αρωνία. Είναι γεγονός ότι το κομμουνιστικό κόμμα απέφυγε, τον αρό της κατοχής, να ανοίξει μέτωπα εσωτερικών κοινωνιόν αλλαγών. Η ίδια, όμως, η ταξική υφή του ΕΑΜ προκαθόζε, νομίζω, τη μελλοντική εξαφάνιση του αστικού καθεστώος σε περίπτωση που θα επικρατούσε πολιτικά μετά την απεωθέρωση το Εθνικοαπελευθερωτικό Μέτωπο.

15. Η εναρμόνιση του στόχου της εθνικής ενότητας με το τακό περιεχόμενο των μακροπρόθεσμων στόχων του ΚΚΕ ιζει, πιστεύω, για το πρώτο μέρος της κατοχής —ας πούμε μβατικά μέχρι τη Διάσκεψη και τη συμφωνία του Λιβάνου (Ιάης-Ιούνιος 1944). Όταν εκείνη την εποχή η αγγλική διπλωτία αρχίζει την αντεπίθεσή της για να εξασφαλίσει και πάλι ν έλεγχο του ελληνικού χώρου προβάλλει στο προσκήνιο η ια για εθνική ενότητα της δεύτερης, όπως είδαμε, μορφής ενότητα στηριγμένη στον ταξικό συμβιβασμό. Δεν προβάλλται, φυσικά, με αυτούς τους όρους αλλά μόνον έτσι είναι ηητή οποιαδήποτε ελκρινής συνεργασία ανάμεσα στο ΕΑΜ ι στην ελληνική κυβέρνηση του Καΐρου. Η συνεργασία στο ολιτικό επίπεδο καταρρέει ακριβώς επειδή δε βρίσκεται το ομόγγο της στον τομέα των κοινωνικών σχέσεων. Υπήρχαν το 1944 οι αντικειμενικές και υποκειμενικές δυνατότητες για έναν ήσιο ταξικό συμβιβασμό; Έπρεπε το ΚΚΕ να τον επιδιώξει ταβάλλοντας το χαρακτήρα των κοινωνικών του στόχων; πορούσε να πραγματοποιήσει μια τόσο μεγάλη στροφή έστω ι αν την είχε αποφασίσει; Επιχείρησε σε οποιοδήποτε βαθμό ι την κάνει και με ποιες συνέπειες για το ίδιο; Αυτά είναι όλα ολύ κρίσιμα ερωτήματα, αλλά η απάντησή τους είναι, όπως νε, μία άλλη ιστορία.

Γιώργος Κατηφόρης



**νηπιαγωγείο
το αστεράκι**

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

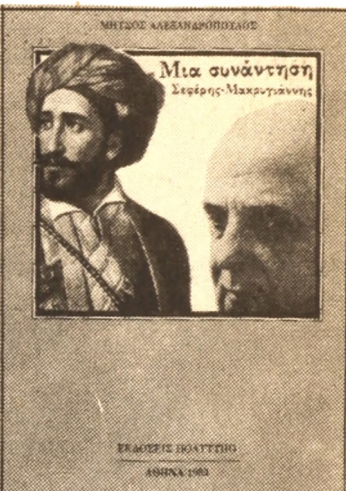
Γκόλφω Π. Εύθυμίου
Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 – 3635419.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΛΟΓΟ

**ΜΗΤΣΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:**

Σεφέρης—Μακρυγιάννης
—ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237



ΙΣΠΑΝΙΚΑ

**ΣΤΟ ΙΣΠΑΝΙΚΟ - ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ**

“AL ANDAR,”

Έτος Ίδρύσεως 1978

Χαρ. Τρικούπη 170α
ΑΘΗΝΑ 114 72

Λειτουργούν στο κέντρο AL ANDAR:

- Κύκλοι σπουδών αναγνωρισμένοι από τό Πανεπιστήμιο COMPLUTENSE της Μαδρίτης.
- Τμήματα κανονικά και έντατικά για αρχάριους και προχωρημένους.
- Τμήματα επιστημονικής όρολογίας.
- Σεμινάρια Ισπανόφωνου πολιτισμού.
- Λειτουργεί δανειστική βιβλιοθήκη και
- Διδάσκονται φολκλορικοί χοροί της Λατινικής Άμερικής.

Πληροφορίες και έγγραφές:
Κάθε μέρα από 10-1 π. μ. και 5-9 μ. μ.
έκτός Σαββάτου και Κυριακής.
Τηλ. 64.62.786 - 64.40.881

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ**



**ΜΑΝΟΣ
ΚΑΤΡΑΚΗΣ**

Επιμέλεια υλικού:
Κ. Κουτσαυτικής-Αγγ. Κώττη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Το κόμικς κόκκαλα δεν έχει*

του Πέτρου Μαρτινίδη

Ο τίτλος αυτής της ανακοίνωσης ανοίγεται σε δύο εκδοχές που θα φροντίσω να απαντήσω εν συντομία. Πρώτη εκδοχή, παραφράζοντας τη γνωστή παροιμία, ότι, συνακόλουθα, «το κόμικς κόκκαλα τσακίζει». Δεύτερη εκδοχή, ακολουθώντας τη λογική του κρεοπώλου, ότι, άρα, «το κόμικς είναι σκέτο ψαχνό».

Το γεγονός πως όλοι μας, φαντάζομαι, διαβάζουμε εφημερίδες ή περιοδικά και, αν δεν καταπλησσομέθα πάντα από τους πηχυαίους τίτλους, αν δεν μας απορροφούν πάντα τα καλλιτεχνικά σχόλια, κι αν δεν εξαντλούμε πάντα τις εμβριθείς αναλύσεις, οπωσδήποτε σταματάμε στις γελοιογραφίες ή στις εικονογραφημένες ιστορίες (πολύ συχνά με κάποια διάθεση να κοινοποιήσουμε το περιεχόμενο και τη μιμική τους και σε άλλους, μονίμως δε έτοιμοι να συμμεριστούμε μια γνώμη για πολιτικά πρόσωπα και γεγονότα της επικαιρότητας ανάλογα με τις σχεδιασμένες αποδόσεις τους), είναι κάτι που δείχνει το βάσιμο της πρώτης εκδοχής —το «και κόκκαλα τσακίζει».

Εξάλλου, πολιτικά πρόσωπα της παρελθούσης ελληνικής ζωής έχουν καταποντισθεί πλειστάκις, συνδεδεμένα εικονογραφικά π.χ. με μοχλούς, με βαρέλια σαλαμούρας, ή με συμπαθή πετεινά! Κι ακόμα, σε καιρούς πιο πρόσφατους, οι σειρές του Ιωάννου, φερ' ειπείν, πάνω στην «ευρωπαϊκότητα» των Ελλήνων, την «τριτοδρομικότητα» της πολιτικής τους πορείας, ή τα «θαύματα» που διατηρούν την κοινωνική τους ισορροπία, καθώς και οι συστοιχίες γελοιογραφιών του Κ. Μητρόπουλου ή τα σφύζοντα από λεζάντες και μπαρμπαδάκια ημισέλιδα πλαίσια του Κυρ, κάνουν συχνά να καταρρέουν άρδην διάφορες επάρσεις, ψευτοπερηφάνειες, δογματισμοί ή υπεραισιοδοξίες και ψευδαισθητικές κολακείες της εθνικής ή εθνικόφρονος ματαιοδοξίας.

Πρόκειται για σχολιασμούς πικρόχολους και μεστούς, συνήθως, εύκολους αλλά και εύστοχους, που ανάγουν τη μεταφορά σε κυριολεξία, που συνοψίζουν, συμπυκνώνουν, χαρακτηρίζουν (με μιαν αμεσότητα και οικονομία στην οποία δύσκολα φτάνουν οι λεκτικές περιγραφές), προκαλώντας την έκρηξη του γέλιου όσο ίσως συχνά και το αστραποβόλημα της αυτοσυνειδησίας. Κι όλα αυτά φανερώνουν μαζί και το εύλογο της δεύτερης εκδοχής —πως δηλαδή «το κόμικς είναι σκέτο ψαχνό».

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΚΟΜΙΚΣ

Βεβαίως, θα μπορούσε να αντεπεί κἀ-
τοιος έχοντας εν μέρει δίκιο, όταν γίνεται
λόγος για κόμικς ή εικονογραφήματα, ε-
λάχιστα μόνο το αντικείμενο αναφοράς εί-
ναι οι πολιτικές ή άλλες γελοιογραφίες,
ε τη σατιρική λειτουργία, την πλατεία α-
γνώριση και το ένδοξο παρελθόν. Ό-
πως πιθανώς γνωρίζετε, γελοιογράφοι έ-
χουν τιμηθεί με βραβεία Πούλιτζερ
Rube Goldberg, 1948· Reg Manning,
(1950), γελοιογραφίες (των Gillray, Ghee-
rards κ.ά.) εκτίθενται σε μουσεία του Λον-
δίνου ή του Άμστερνταμ, κι ανάμεσα
στους προγόνους του είδους συγκαταλέ-
γονται ένας Ντωμιέ κι ένας Γκόγια. Απ'
τι μάλιστα εντοπίζουν ορισμένοι ιστορι-
κοί της Τέχνης (λ.χ. ο Ε.Η. Gombrich στο
Meditations on a Hobby Horse, σελ. 134)
η γένεση της γελοιογραφίας συντελείται
άπου μεταξύ 16ου-17ου αιώνα, όταν διά-
σημοι ζωγράφοι, εμπνευσμένοι από τη λε-
γόμενη τότε «επιστήμη της φυσιογνωμι-
κής» (η οποία τυπολογούσε τις μεταξύ
των ανθρώπων διαφορές συγκρίνοντας
α προφίλ τους με κατατομές διαφόρων
ώων), άρχισαν να διασκεδάζουν με το
ώς μερικές μόνο μολυβιές έφταναν για
α συλλάβουν και να εκφράσουν ιδιοτυ-
πίες προσώπων, να επιτείνουν τους συ-

σχετισμούς τους με τα θηλαστικά ή ερπε-
τά, και να αναδείξουν κάποιες πλευρές
του «χαρακτήρα» τους. Όχι τυχαία, μια
πρώτη συλλογή τέτοιων πορτραίτων, από
τον Annibale Carracci, έναν μπολωνέζο
ζωγράφο του 1600, τιτλοφορήθηκε «Car-
icatura».

Αντιθέτως, όταν σήμερα γίνεται λόγος
για «κόμικς», το σύνηθες είναι να εν-
νοοούνται κάποια συνονθυλεύματα κακής
ζωγραφικής και άθλιας λογοτεχνίας, με
εν σειρά εικόνων απίθανες κι αλλόκοτες
αφηγήσεις, οι οποίες συναρπάζουν τα
παιδιά και υφαρπάζουν τα πενήντοδραχ-
μα ή κατοστάρικά των γονιών τους. Για
πάρα πολύ κόσμο μάλιστα, σχολές ολό-
κληρες και ρεύματα των κόμικς, με σκίτσα
είτε αφηρημένα και γελοιογραφικά είτε α-
πολύτως ρεαλιστικά, με θεματολογία είτε
απλοϊκή —παιδικών σκανδαλιών— είτε
πολυϊδμονα —φιλοσοφικών διανοημά-
των— κ.ά. ενδιάμεσα, όλα τους καλύπτον-
ται συλλήβδην από ένα μόνον όνομα που
ισοπεδώνει κι εξομοιώνει τα πάντα: Μίκυ
Μάους! (Με τον ίδιο αδιαφοροποίητο συμ-
βολισμό που κάνει αυτόν τον ήρωα του
Ντίσνεϋ να διατηρεί τα ολοστρόγγυλα αυ-
τιά του σχεδιασμένα πάντοτε προφίλ, α-
νεξαρτήτως του πώς σχεδιάζεται το υπό-
λοιπο πρόσωπο και η στάση του κορμιού
του).

ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΚΟΜΙΚΣ

Γνωρίζω πολύ καλά ότι δεν αποκαλύ-
πτω κάποια κρυφήν αλήθεια λέγοντας ότι
στη «σταμπωτή (όπως επίσης ονομάστη-
κε) λογοτεχνία» των κόμικς, υπάρχουν τό-
σες σχεδόν εσωτερικές διαφοροποιήσεις
—ποιοτικές, θεματολογικές, στυλιστικές
κτλ.— όσες υπάρχουνε και στους κόλ-
πους της λογοτεχνίας καθ' εαυτήν.

Πέρα και ανεξάρτητα ως ένα βαθμό από
την τέχνη της καρικατούρας και την περι-
στασιακότητα των πολιτικών γελοιογρα-
φιών, τα κόμικς —σαν ολοκληρωμένες ει-
κονογραφικές αφηγήσεις— εμφανίστη-
καν μόλις στο τέλος του προηγούμενου
αιώνα, διαμόρφωσαν τις συμβάσεις και τις
κωδικοποιήσεις των αφηγηματικών τους
τρόπων στον μεσοπόλεμο, και στη διάρ-
κεια των τελευταίων δεκαετιών σημειώ-
νουν διαρκώς ανοδική εμπορική επιτυχία.
Κι από την αρχή αυτής της σχετικά πρό-
σφατης επιτυχίας τους, παιδαγωγοί και
σύλλογοι γονέων, φιλόσοφοι, κοινωνιολό-
γοι, ψυχολόγοι και ψυχίατροι στηλίτευ-
σαν με πάθος τα κόμικς και παντοιοτρό-
πως υπογράμμισαν τις κακές τους επιπτώ-
σεις στη νεολαία. Μελέτες διαφόρων ειδι-
κών μάλιστα, σε Αμερική και Γαλλία (όπως
του Fr. Wertham «The Seduction of the In-

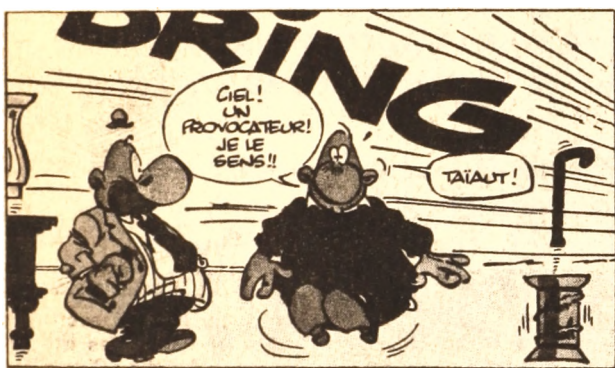
Το κείμενο αυτό αποτελεί μιαν ελάχιστη επε-
ξεργασμένη και συμπληρωμένη μορφή των ό-
ων είχαν ετοιμαστεί και ακούστηκαν στην ανα-
ρίνωση του Ζαππείου (19.5.84, στη συνάντηση
ε θέμα «Η γλώσσα των κόμικς»). Παραμένει έ-
ρι ο τύπος «κόμικς», στον τίτλο όπως και σε ο-

λόκληρο το κείμενο, καθώς οι «σχεδιαστές λω-
ρίδες» που λένε οι Γάλλοι, ή τα «συννεφάκια»
που λένε οι Ιταλοί, όσο και τα «εικονογραφήμα-
τα» που προτάθηκε να λέμε οι Έλληνες, δεν συ-
νηθίστηκε ακόμη να παραπέμπουν, στη γλώσσα
μας, σ' αυτό το είδος των ζωγραφισμένων ανα-

γνωσμάτων για τα οποία γίνεται λόγος.

«Κόμικς» λοιπόν και όχι «εικονογραφήματα»,
αλλά ούτε και «comics», αφού επί του παρόντος
ολόκληρο το είδος, μαζί και η λέξη που το ονο-
ματίζει, βρίσκονται εντεύθεν και όχι «πέραν του
μισοξενισμού και της υποτέλειας».

nocent», N. Y. 1953, ή του Gershon Legman «Psychopathologie des comics», 1949), κατάφεραν να κινητοποιήσουν για ένα διάστημα τις κρατικές μηχανές και να απαγορευθεί η κυκλοφορία πολλών περιοδικών ή σειρών, που κρίθηκε ότι διαφθείρουν τις τρυφερές ηλικίες με εικόνες φρίκης και σεξουαλικά υπονοούμενα, άσχετα με την οποιαδήποτε αισθητική ποιότητά τους ή τις αφηγηματικές τους τεχνικές. Τα πολύ τελευταία χρόνια πάλι η αντίθετη κίνηση γίνεται εξίσου ισχυρή, και πολλοί διανοούμενοι —κοινωνιολόγοι, σημειολόγοι, ψυχαναλυτές και μελετητές εν γένει των σύγχρονων μυθολογιών μέσα στις αναπτυγμένες κοινωνίες— σπεύδουν να αναγνωρίσουν στα κόμικς αξίες και προσόντα σπουδαιότατα, που τα ανάγουν τουλάχιστον σε αυτόνομη τέχνη (εάν όχι σε καθρέφτη του ομαδικού υποσυνειδήτου της σημερινής ανθρωπότητας).



ΟΛΑ ΤΑ ΚΟΜΙΚΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Ο ΜΙΚΥ ΜΑΟΥΣ

Όπως κι αν έχουν τα πράγματα, και πριν από οποιοσδήποτε συνολικές αξιολογήσεις, για όσους ξέρουν το είδος από κάπως πιο κοντά, είναι προφανές ότι ακόμα και σε θεματολογικά συναφέστερες περιοχές, τα «γουέστερν» που σχεδιάζει ο Giraud φερ' ειπείν, ή ο Michel Blanc-Dumont, δεν είναι καθόλου ίδια μ' εκείνα που δημοσιεύει το περιοδικό «Μπλέκ». Όπως είναι προφανές ότι οι παιδικές σειρές

της βιομηχανίας Ντίσνεϋ δεν εξισώνονται εύκολα μ' εκείνες των Tabary, Degroot, Uderzo κ.ά. Κι ακόμη, ότι οι μελλοντολογίες του Don Laurence, του Rosinski, του Druillet ή του Bilal, δεν ταυτίζονται ουδामώς με τους υπερήρωες των Marvel comic books, ενώ η πορνογραφία των διαφόρων «Super Terror», «Super Orrible», «Ταρατά» κ.ά. περιοδικών που υποτίθεται ότι προορίζονται για ενήλικες, δεν συγκρίνεται καν με τον ερωτισμό που προκύπτει από το ταλέντο του Guido Crepax, του Pichard ή του Milo Manara.

ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΤΗΣ «ΓΛΩΣΣΑΣ» ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ

Ωστόσο, υπάρχει ένα τουλάχιστον κοινό στοιχείο για όλα τα κόμικς, πέρα από όποιες ποιοτικές διακρίσεις —στοιχείο έστω τόσο πολύ γενικό όσο και η γραφή για τη λογοτεχνία, κοινή λ.χ. ανάμεσα στον Μπαλζάκ και τον Λουί-Σαρλ Ρουαγέ, ή τον Γκαστόν Λερού και τον Μαρσέλ Προυστ. Στα κόμικς, το αντίστοιχο κοινό αυτό στοιχείο είναι η άρθρωση των αφηγηματικών τους μηνυμάτων μέσω της συμφύσεως κειμένου και εικόνας, και η αποκωδικοποίηση βέβαια αυτής της συμφύσεως με κάθε ανάγνωση.

Υπάρχουν, ξέρετε, άνθρωποι που δυσκολεύονται να διαβάσουν κόμικς, όχι από ιδεολογική στάση, αλλά από τεχνικές δυσχέρειες. Είτε παρασύρονται στο να παρακολουθούν τις εικόνες και τους ξεφεύγουν τα περισσότερα παρεμβαλλόμενα κείμενα (σε «μπαλονάκια» διαλόγων ή σε σκόρπια πλαίσια περιγραφών), είτε εξαντλούν το κείμενο εντελώς αλυσιδωτά, όπου υπάρχει, οπότε χάνουν τους ενδιαμέσους συσχετισμούς του με τις εικόνες. Τα πρώτα κόμικς στην ιστορία, όπως η «Οικογένεια Φενουγιάρ» (1889), η «Μπεκασίν» (1905), οι «περιπέτειες του Ταρζάν» (μέχρι το 1929), κ.ά., λειτουργούσαν με την πολύ απλή τεχνική ενός σχετικά σύντομου περιγραφικού κειμένου-λεζάντας

κάτω από κάθε «τετραγωνάκι» εικόνας. Κι επίσης στις σειρές «The Yellow Kid» και «Little Nemo», στα ίδια χρόνια, τα τετραγωνάκια των εικόνων παρουσιάζονταν σαν αριθμημένα, πράγμα που δείχνει πως ούτε η φορά της ανάγνωσης —από αριστερά προς τα δεξιά και από πάνω προς τα κάτω— ήτανε τόσο ευλογοφανής.

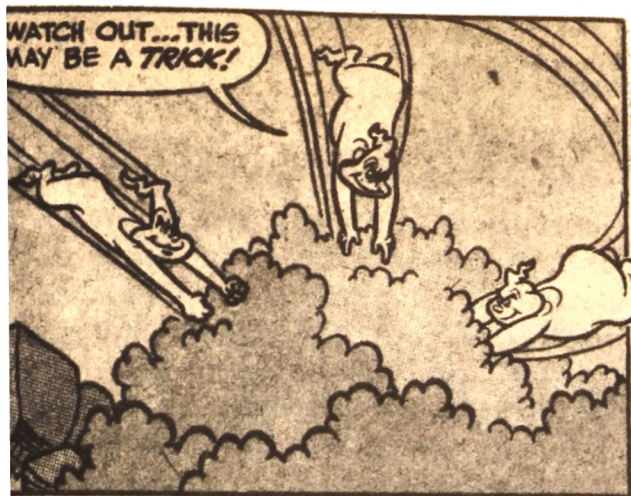
Παράλληλα με όλα αυτά, ένα πλήθος εξελιγμένων μέσα στα τελευταία πενήντα χρόνια τεχνικών και δανεισμοί από κινηματογραφικούς, χρωματικούς, ιδεογραφικούς κ.ά. κώδικες, δίνουν σε όλες τις κατηγορίες των κόμικς εντονότερη σκηνογραφική έκφραση και ζωηρότερους αφηγηματικούς ρυθμούς, έτσι που και κίνηση, και ηχητικά εφέ, και ψυχολογία των ηρώων, να προβάλλουν ανάγλυφα και συναρπαστικά προς τους αναγνώστες (ανάλογα βέβαια με την ικανότητα και το χρόνο που διαθέτει ο κάθε σχεδιαστής).

Ενδεικτικά αναφέρω:

— Την *κίνηση* που αποδίδεται με γειτονικά τετραγωνάκια του ίδιου φόντου αλλά διαφορετικές στάσεις των προσώπων ή θέσεις των αντικειμένων που παριστάνονται σε πρώτο πλάνο, ή την κίνηση που αποδίδεται με ίχνη πάνω σε «άμμο» ή «χιόνι» από τα βήματα μιας φιγούρας απομακρυνόμενης στο βάθος της εικόνας· ή, ακόμη, με επάλληλα σκιτσαρίσματα ή «φλουταρίσματα» ενός αντικειμένου, κυρίως στο πίσω μισό του, ως προς την κατεύθυνση στην οποία υποτίθεται ότι εκσφενδονίζεται ή σπεύδει εν τάχει. Συχνά επίσης μια ενιαία εικόνα τοπίου, σε ολόκληρη ή μισή σελίδα, χωρίζεται σε διαδοχικά πλαίσια, έτσι που το τοπίο να γίνεται αντιληπτό στο σύνολό του, αλλά ένα πρόσωπο επαναλαμβανόμενο μέσα σε κάθε συμπληρωματικό τετραγωνάκι να φανερώνει ακόμη καλύτερα την απόσταση που διανύει «σιγά σιγά».

— Τα *ηχητικά εφέ* επίσης σηματοδοτούνται ποικιλοτρόπως: Το σχετικό μέγεθος των γραμμάτων σε κάθε μπαλονάκι δείχνει πόσο κανονική ή στεντόρεια είναι η κάθε φωνή. Ένα μπαλονάκι σχηματισμένο με διακεκομμένη, ή με ελάχιστα σε μέγεθος γράμματα, δηλώνει πως τα διαμεμβόμενα λέγονται ψιθυριστά, ενώ η σχεδιαση λουλουδιών μέσα στο μπαλονάκι εκφράζει ένα μελιστάλακτο τόνο φωνής. Οι ίδιοι οι χαρακτήρες των γραμμάτων συχνά εκφράζουν και την περίσταση ή το ύφος της κάθε ομιλίας. (Ο πλοίαρχος Χάντοκ, στο «Ο Τεν-τεν στη χώρα των Πικάρος», ενόσω υπαγορεύει κάποιο τηλεγράφημα «μιλά» με χαρακτήρες τηλεγραφικής κορδέλας· ο ρωμαίος φοροεισπράκτορας στο «Αστερίξ και η χρυσή χύτρα» μιλά με τυπογραφία φορολογικού εντύπου, κ.ο.κ.). Οι λογομαχίες επίσης, οι βρισιές και οι βωμολοχίες γίνονται συχνά εύστοχα ευρήματα με νεκροκεφαλές, αγκυλωτούς σταυρούς, κεραυνούς κ.ά. Το μουσικό φόντο ή διάφοροι θόρυβοι αποδίδονται με ζωγραφισμένα κατευθείαν επάνω στην εικόνα πεντάγραμμα με νότες, ενώ οι διεθνοποιημένες πλέον αμερικάνικες ονοματοποιίες, του είδους «γκαλπ», «γκασπ», «σмак», «σνιφ», «κρας», «βρουμ» κτλ. επι-





ώκουν, συνολικά, να κάνουν το βλέμμα να ακούει.

Όσο για την *ψυχολογία*, τις διαθέσεις και τα συναισθήματα των προσώπων, άλλο ένα πλήθος από γραφιστικές συμβάσεις βοηθά εν τέλει το βλέμμα να διαπι-
τώνει ακόπως ένα μεγάλο φάσμα σχετι-
ών αποχρώσεων: Ο εσωτερικός μονόλο-
ος λ.χ. γίνεται μπαλονάκι που δεν συν-
έεται με ευθείες με το σκεπτόμενο πρό-
ωπο, αλλά με παρατεταγμένα κυκλάκια.
Ιδιο μπαλόνι, ή με μια τελεία όλο κι όλο
πτός του, δείχνει ότι το πρόσωπο —έκ-
ληκτο, έντρομο, αμήχανο ή κάτι τέτοιο—
χει μείνει άφωνο. Η αιφνίδια έμπνευση έ-
ει κωδικοποιηθεί σε λαμπτήρα που ακτι-
βολεί μέσα στο μπαλονάκι· το ροχαλη-
ό, σε πρίονι που κόβει ένα κούτσουρο· η
ρευστικότητα σε κατάμαυρο βροχερό συ-
εφάκι. Μια νοσταλγική αναπόληση πάλι,
οποία παρεμβάλλεται διακόπτοντας τον
νεστώτα της αφηγήσεως, αποδίδεται με
ικόνες σχεδιασμένες μέσα σε καμπυλω-
ά πλαίσια αντί των ορθογωνίων που ση-
ατοδοτούν το παρόν.

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΤΗΣ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Ατέλειωτες ποικιλίες τέτοιων ευρημά-
ων, μαζί με ένα σωρό ακόμη σχόλια που
α μπορούσε να κάνει κανείς, π.χ. για την
λη μιμική των σκίτσων των ηρώων, την
όζα και τη θεατρικότητα που μεταχειρι-
ονται, τις πολιτισμικές συνήθειες και χει-
ονομίες που χρησιμοποιούν, το «καδρά-
ισμά» τους μέσα σε μακρινά ή κοντινά
ιλάνα, τις αναδείξεις λεπτομερειών με
ωριστά τετραγωνάκια ή κύκλους, εμβόλι-
ια σ' ένα γενικότερο πλάνο, τη διαφορετι-

κή προοπτική σχεδίασης σε σκηνές περι-
κύκλωσης και σκηνές θριάμβου του ήρωα,
κ.ο.κ., δείχνουν τον εκφραστικό πλούτο
που διαθέτει αυτή η «σταμπωτή λογοτε-
χνία». (Εν παρόδω δε, εξηγούν γιατί τα κό-
μικς αποβαίνουν σήμερα για τους σημειο-
λόγους περίπου ό,τι και η Λατινική Αμερι-
κή μέχρι το 1940 για τους εθνολόγους).

Κι όλο αυτό το εκφραστικό οπλοστάσιο,
με την εικόνα που γίνεται κείμενο και το
κείμενο που γίνεται εικόνα, και που χαρα-
κτηρίζει τα κόμικς και την ιδιαιτερότητα
των εκφραστικών τους τρόπων, δεν δια-
φοροποιείται ούτε επιμερίζεται, ανάλογα
με το πόσο οι σχεδιαστές τους ακολου-
θούν ρεύματα ιδεογραφικής λιτότητας ή
ρεύματα ρεαλιστικών και λεπτομερών α-
ναπαραστάσεων. Τα περισσότερα από τα
ευρήματα που ανέφερα παραπάνω ενδει-
κτικά, όλες οι σχετικές τεχνικές και οι κω-
δικοποιήσεις, εμφανίζονται εξίσου στον
«Σνούπυ» του Ch. Schulz, και το «π.Χ.» του
Johnny Hart (που είναι από τα πιο λιτά και
βασισμένα στη γραφιστική αφαίρεση κό-
μικς που ξέρω), ως το «Μισθοφόρο» του
Segrelles (που είναι ό,τι πιο ρεαλιστικό
μπορεί να γίνει). Και φυσικά εμφανίζονται
κατά κόρον σε όλες εκείνες τις ενδιάμε-
σες παραστατικές τεχνοτροπίες που χρη-
σιμοποιεί η μεγάλη πλειοψηφία των κό-
μικς: Δηλαδή ήρωες και πρόσωπα εν γένει
ζωγραφισμένα με συντομία καρικατούρας
μέσα σε περιβάλλοντα επιμελημένα με
πολλές ρεαλιστικές λεπτομέρειες (πρβλ.
σειρές Hergé, E.P. Jacobs, Ch. Denayer
κ.ά.).

Συχνά δε, αυτή η σχετική αντίθεση λει-
τουργεί σαν μια επιπλέον κωδικοποίηση,

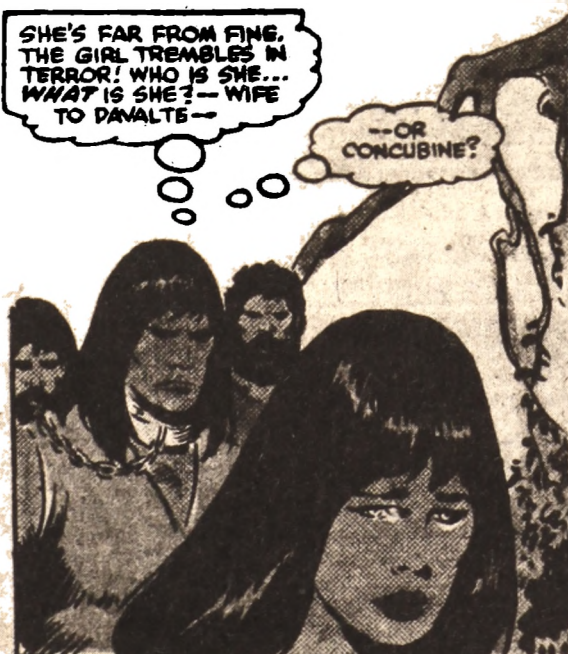
σαν ένα από τα στοιχεία συγκρότησης του
κόμικς: Στοιχείο τονισμού της ταυτότητας
του ήρωα, στοιχείο αντιπαραβολής του
προς τον έντονο ρεαλισμό των αντικειμέ-
νων —κτιρίων, επιπλώσεων, μηχανημά-
των κτλ.— που τον περιτριγυρίζουν, ή
στοιχείο διάκρισής του από την πραγματι-
κότητα αναφοράς και του αναγνώστη του
κόμικς. (Πολύ χαρακτηριστικά μάλιστα, σ'
αυτή την κατεύθυνση, έχει χρησιμοποιη-
θεί η αντίστροφη σχέση από τα διδακτικά
κινέζικα κόμικς της δεκαετίας του '70, ό-
που τα τοπία διακρίνονται από τον φροντι-
σμένο φορμαλισμό της παραδοσιακής κι-
νέζικης ζωγραφικής, ενώ οι ανθρώπινες
φιγούρες —επαναστάτες και αντεπανα-
στάτες— αποδίδονται με τη λεπτομερεια-
κότητα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού).



105. — L'on emmène les prisonniers sur l'île. Le secrétaire Tchao et le commissaire Wang prennent la tête des troupes et de la milice pour aller capturer les fugitifs. C'est Hal-Ying, sœur Tchen-Hal et leur groupe qui prennent pied les premiers sur l'îlot rocheux.



106. — Les recherches conduisent Hal-Ying à une grotte. Devant l'entrée, l'herbe est foulée aux pieds; il est certain que l'ennemi s'est réfugié là. Hal-Ying crie de toutes ses forces : - Tchen Po-Pi! Vous êtes cernés! Rendez-vous, ou vous serez tués sur place! -



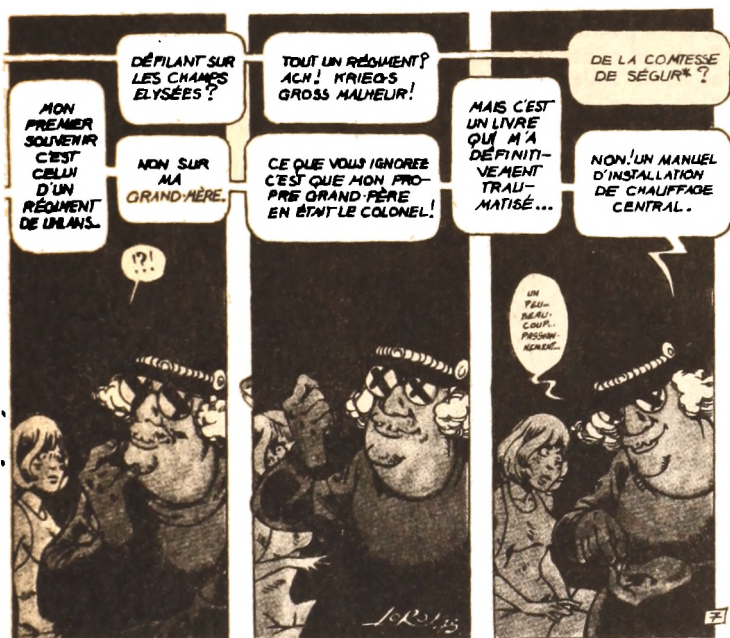
Η ΚΡΥΦΗ ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΩΝ ΚΟΜΙΚΣ

Έτσι, προτού ξαναγυρίσουμε στις στη-
λιτεύσεις και τους επαίνους προς τα κό-
μικς, στις κατακραυγές που έχουν κατά
καιρούς ξεσηκώσει ή στις εξυμνήσεις που
προσφάτως απολαμβάνουν, ένα είναι σί-
γουρο: Ότι με τους ποικίλους αφηγηματι-
κούς τους τρόπους, τις τεχνικές και τις
κωδικοποιήσεις τους, τους συνδυασμούς
εικόνας και κειμένου ή «εικόνας · κειμέ-
νου», τα κόμικς καταφέρνουν να κάνουν
την ακινησία κίνηση, την ανάγνωση ήχο,
το αόριστο συγκεκριμένο, και τις οικουμε-
νικές έννοιες ορατές οντότητες.

Στη διαμάχη μεταξύ νομιναλιστών και
ρεαλιστών γλωσσολόγων και φιλοσόφων
του τέλους του Μεσαίωνα (για το κατά πό-
σο ο κόσμος είναι μόνο ξέχωρα άτομα και
οι γενικές έννοιες σκέτες «αρθρωμένες α-

ναπνοές», ή κατά πόσο οι έννοιες «άλογος», «κάθισμα», «δημοκρατία» κτλ. αποτελούν αυτόνομες υποστάσεις με επιμέρους εκφάνσεις) τα κόμικς θα ήταν σίγουρα ο παράδεισος ενός τέτοιου μεταφυσικού «ρεαλισμού». Στις σελίδες τους, όλων των ειδών οι αφαιρέσεις και αοριστίες —πάθος, δύναμη, ηρωισμός, εξαγνισμός, ταυτοχρονικότητα, διπροσωπία, κι ό,τι άλλο θέλετε— βρίσκονται μορφοποιημένες, εξεικονισμένες, «υλοποιημένες».

Ίσως γι' αυτό, στον 20ο αιώνα, τα κόμικς έχουν αναδειχθεί σε παράδεισο των περισσότερων παιδιών της πρώτης σχολικής ηλικίας. Απ' ό,τι εξάλλου έχει εξηγήσει ο Ζαν Πιαζέ, στα στάδια ανάπτυξης του παιδιού τα 7 με 11 χρόνια είναι η περίοδος των «συγκεκριμένων ενεργειών» (opérations concrètes), και τα 11 με 15 χρόνια η περίοδος των «σχηματικών ή τυπικών ενεργειών» (opérations formelles). Και ακριβώς πάνω σ' αυτή τη μετάβαση, ουσιαστικά από μια πρακτική σε μια θεωρητική ευφυΐα, τα κόμικς μπορεί να θέλγουν και να ασκούν μια διακριτική γοητεία, σαν ευκαιρίες όπου η γενίκευση και η αφαίρεση διατηρούνται στο επίπεδο του συγκεκριμένου, και οι συλλογιστικοί συνδυασμοί παραμένουν στο επίπεδο της οπτικής εμπειρίας.



ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΓΟΗΤΕΙΑΣ

Αλλά αυτή η επαναφορά και η γείωση της αβεβαιότητας στο έδαφος του ασφαλούς, δεν επιτυγχάνεται συνήθως παρά με την εξαργύρωση της πολυπλοκότητας στη θυρίδα του αφελούς: τον περιορισμό των ελεύθερων κι ανανεούμενων στοχασμών μέσα στην κωδικοποίηση και τη σύμβαση. Κι εκεί βρίσκεται κατά τη γνώμη μου όλο το πρόβλημα των ιδεολογικοπαιδαγωγικών επιπτώσεων των κόμικς —το καταλεπτώς συζητημένο και εν πολλοίς ανεντόπιστο. Γιατί κεντρικό ζήτημα δεν είναι πόσο λ.χ. ο Ντόναλντ Ντακ προπαγανδίζει την αποικιοκρατία και τον ιμπεριαλισμό, την κατωτερότητα των ιθαγενών και την παντοδυναμία της προηγμένης τεχνολογίας (πρβλ. Dorfman & Mattelart «How to read Donald Duck»), ή πόσο ο Σούπερμαν διδάσκει τη διοχέτευση απίστευτων δυνάμεων στην προστασία της ατομικής ιδιοκτησίας και της συντηρητικής

ηθικής μιας μικρής κλειστής κοινωνίας (πρβλ. U. Eco «Le mythe de Superman», Communications no 24). Η προπαγάνδισή της φυλετικής ανωτερότητας των λευκών και της πηγαίας καλοσύνης των αστυνομικών αρχών προβάλλει εξίσου από το σινεμά, τις εφημερίδες και τις τηλεοπτικές σειρές, πολύ πιο ξεκάθαρα και πολύ πιο συστηματικά. Ούτε κεντρικό ζήτημα είναι το πόσο οι τερατώδεις αντίπαλοι των ηρώων, οι δράκοντες και οι αιμοσταγείς συγκρούσεις, τρομάζουν τα παιδιά και τραυματίζουν τη νεανική φαντασία. Τουλάχιστον, δεν την τραυματίζουν περισσότερο απ' ό,τι τραυματίζονταν οι προ των κόμικς γενιές από τις περιγραφές του Μπραμ Στόουκερ ή τις γοτθικές νουβέλες της Άν Ράντκλιφ και της Μαίρη Σέλλεϋ.

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΟΜΙΚΣ

Για κάθε φιλοπόλεμο και νοσηρό, ή ρατσιστικό και φαλλοκρατικό κόμικς, υπάρχουν, νομίζω, τουλάχιστον άλλα τόσα ειρηνόφιλα, αντιρατσιστικά και φεμινιστικά. Για κάθε κακοσχεδιασμένο, προχειρογραμμένο και φτηνό, υπάρχουν ισάριθμες εκδόσεις, σπουδαίες σε συνδυασμό πλούσιου λόγου και φροντισμένης εικόνας. Για κάθε «Τρουένο», «Μπλεκ», ή Μίκυ και Γκούφυ, τουλάχιστον ένας Κόρτο Μαλτέζε κι ένας Τζόνθαν Κάρτλαντ, μια Ιζαμπέλ Φαντουρί και μια Άντα.

Κεντρικό ζήτημα για τα κόμικς, κατά τη γνώμη μου, είναι ότι ενώ ανταγωνίζονται το σινεμά, αντιμετωπίζονται σαν κακά υποκατάστατα της λογοτεχνίας. (Και βέβαια σαν υποκατάστατα είναι τω όντι κακά). Ότι ενώ χρησιμοποιούν τη γλώσσα σαν ήχο και σαν τόνο ομιλίας κυρίως (εξ ου και η αποκλειστική σχεδόν χρήση κεφαλαίων γραμμάτων, ή η διαρκής τάση τους για λογοπαιγνία), κρίνονται με σταθμά γραπτού λόγου. Και φυσικά αν σταθμιστούν εκεί, τα κόμικς καταδικάζονται στην αποτυχία επειδή υποχρεώνονται στην κωδικοποίηση και τη συμβατικότητα. Οι στίχοι του Μαγιακόφσκι, οι καταστάσεις των μυθιστορηματικών ηρώων του Ζ. Π. Σαρτρ, ή οι δηκτικότερες περιγραφές των ηρώων του Τζων Λε Καρρέ, δεν μετατρέπονται σε κόμικς. Κάτι απ' αυτά ή κάτι σαν κι αυτά μπορεί να γίνει κόμικς, αλλά θα πρόκειται για πολύ διαφορετικό πράγμα. Όποιος γνωρίζει τον «Μαρσέλ ΛαΜπρύμ» του Micheluzzi π.χ., δεν έπεται ότι διάβασε το «Αλεξανδρινό κουαρτέτο» του Ντάρρελ· η Σαλαμπώ του Druillet δεν είναι η Σαλαμπώ του Φλωμπέρ, κι ούτε ο Οδυσσέας του Pichard ο Οδυσσέας του Ομήρου.

Αλλά, πάλι, αυτός δεν είναι λόγος για να μην χαιρείται κανείς τους ήρωες των κόμικς επειδή οι γραφιστικοί προσδιορισμοί τους προσφέρονται λιγότερο για ρευστούς συνειρμούς, κινητοποιούν λιγότερο τους στοχασμούς του αναγνώστη, και λειτουργούν επιπόλαια, χωρίς αναζητήσεις σε βάθος. (Για να χρησιμοποιήσω μια αναλογία: Αν κάποιος καταλαβαίνει τι θα πει «σπαραγμός» από τα όψιμα κουαρτέτα εγχόρδων του Σούμπερτ, μπορεί εξίσου να διστάζει να το «παράπονο»

από μερικά κομμάτια των Dire Straits, ή να αντιλαμβάνεται την «απόγνωση» μέσα από ορισμένα παλιά ρεμπέτικα. Η κάθε μια απ' αυτές τις αντιλήψεις δεν καλύπτει την άλλη παρά μόνο κατά τις παρυφές της).

Θέλω να πω ότι τα πράγματα παίζονται σε πολύ πιο πλατειές και πολύπλοκες περιστάσεις μέσα στις οποίες διαμορφώνεται η κουλτούρα του καθενός. Και τα παιδιά που καθλώνονται στον Μίκυ Μάους και τη «Μάχη», στην «Κατερίνα» και την «Έφοδο», καθλώνονται επειδή ως ενήλικες προορίζονται να καθλωθούν έτσι κι αλλιώς (με ή χωρίς προηγούμενη θητεία στα κόμικς), στις διάφορες «Νόρες» και τα «Άρλεκιν», στα διαφημιστικά έντυπα και τις αθλητικές εφημερίδες. Ειδικότερα, τα παιδιά που μαθαίνουν να χαιρόνται τις αλληλοσυμπληρώσεις και τα αμοιβαία φαινόμενα γλώσσας και εικόνας, ονομάτων και ιδιοτήτων των ηρώων —έστω και με τα πιο μέτρια κόμικς (τον αφελή καουμπόυ Kid Ordin π.χ., που ακούγεται όπως το «qui dort dîne», «όποιος κοιμάται τρέφεται», ή τον αεικίνητο δημοσιογράφο Ric Hochent, που ακούγεται σαν «ricochet», δηλαδή «εξοστρακισμός», κ.ο.κ.) —αυτά τα παιδιά δεν θα αγνοήσουν εφεξής, γι' αυτόν και μόνο το λόγο, τα κείμενα της Γιουρσενάρ φερ' ειπείν, το ύφος της Ν. Σαρώτ, την ποίηση του Ρεμπώ, τους πίνακες του Μαγκρίτ, ή το δοκίμιο του Φρόντ για τις σχέσεις των ευφυολογημάτων με το ασυνείδητο. Ούτε βέβαια και προϋπόθεση όλων αυτών των γνώσεων και απολαύσεων αποτελούν τα ευφυολογήματα του Αστερίξ, η ζωγραφική επιδεξιότητα του Bilal, το ποιητικό ύφος του Hugo Pratt, ή η ιστορική πιστότητα στο ντεκόρ των ρωμαϊκών περιπετειών που σχεδιάζει ο J. Martin.

Τα κόμικς δεν είναι ούτε ο προθάλαμος της κουλτούρας, ούτε ο σκουπιδοτενεκές της (παρότι έχουνε δεχθεί αυτούς τους χαρακτηρισμούς). Θα έλεγα, με λίγο διαφορετικά λόγια, ότι δεν είναι ούτε το ορεκτικό, ούτε το εύπεπτο επιδόρπιο, ούτε τα «Gerber» της κουλτούρας. Είναι ένα συγκεκριμένο τμήμα της· το πιο ακόκκαλο ή το πιο «ψαχνό», όπως υποστήριξα με τον τίτλο αυτής της ανακοίνωσης, και, γι' αυτό, ίσως, το πιο εύκολο σε ανάγνωση και «κατάπωση». Το πόσο «θρεπτικά» είναι, από κει και πέρα, δεν κρίνεται απ' αυτά τα ίδια και μόνο. Κανένας μονοσιτισμός, σε τελευταία ανάλυση, δεν είναι θρεπτικός.



Νέο rapidograph rotring με αμπούλα μελάνης και το rapidograph γίνεται...διαρκείας!

Η ROTRING Γερμανίας, το πρώτο όνομα στα είδη σχεδίου, παρουσιάζει τώρα το νέο επαναστατικό rapidograph με αμπούλα μελάνης.

1. Δεν χρειάζεται να πλύνετε το rapidograph σε κάθε αλλαγή μελάνης

Απλώς βγάξετε την παλιά, άδεια αμπούλα, βάζετε την καινούργια χωρίς να έρθετε καθόλου σε επαφή με τη μελάνη και το rapidograph είναι πάλι έτοιμο να σχεδιάσει.

2. Δεν τρέχει και δεν βουλώνει γιατί η μελάνη έχει σταθερή ροή

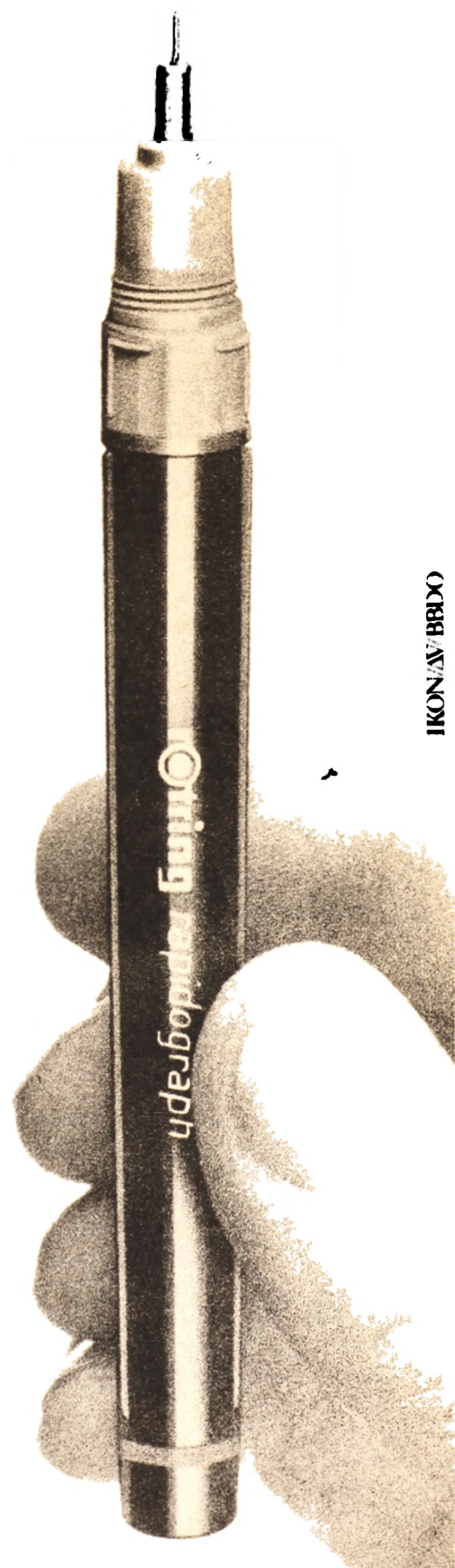
Η αμπούλα μελάνης ROTRING είναι ειδικά μελετημένη ώστε να εξασφαλίζει στη μελάνη σταθερή ροή. Έτσι δεν έχετε πια μουτζούρες, στίγματα, διακοπές στη ροή και το αποτέλεσμα είναι ισόπαχες, ομοιόμορφες γραμμές.

3. Δεν στεγνώνει ακόμα κι αν αφήσετε το rapidograph χωρίς καπάκι μέχρι και 2 ώρες

Η μελάνη στα νέα ROTRING βρίσκεται συνεχώς μέσα στην αμπούλα, χωρίς να έρχεται σε επαφή με τον αέρα και περιέχει ένα πρόσθετο αντιπηκτικό υλικό. Έτσι δεν στεγνώνει και δεν δημιουργεί κρούστα.

Δοκιμάστε λοιπόν τώρα το νέο rapidograph ROTRING και δείτε τ' αποτελέσματά του στα σχέδιά σας.

rotring
rapidograph



IKON/AV/BR/DO

Η Πόλη των Αθηναίων των Ευρωπαίων και άλλων

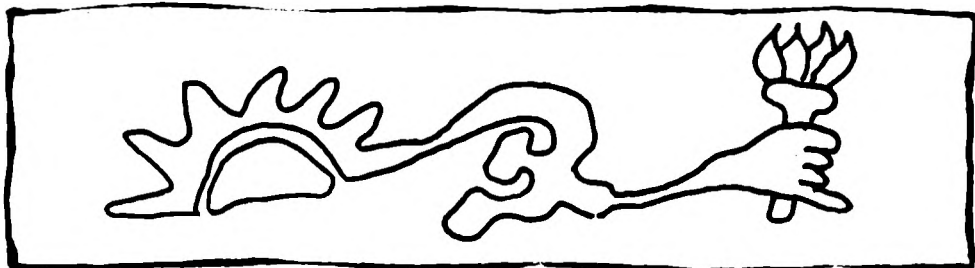
Η Αθήνα —η πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους εδώ και 150 χρόνια— απέκτησε στη διάρκεια της «καριέρας» της κυρίως Αθηναίους. Μετανάστες - πολίτες που μετέφεραν τον υλικό πολιτισμό τους στο μεγάλο αστικό κέντρο, απαλλοτρίωσαν την πολιτιστική τους ιδιαιτερότητα και την εξαγόρασαν με μία υποβαθμισμένη ζωή.

Η Αθήνα, μέσα σε 150 χρόνια κέρδισε σε νεύρωση ό,τι έχασε σε χάρη και αυθεντικότητα. Με ρυθμούς πιεστικούς ενηλικιώθηκε, χωρίς όμως ποτέ να περάσει στην ωριμότητα. Γέρασε αιφνίδια τόσο που πια όλα τα μέτρα διάσωσης της σχετίζονται με τον νεολογισμό «αναπαλαιώση».

Και τώρα αυτή η πόλη μπαίνει στην τελευταία στροφή της: γίνεται, δηλαδή, αντικείμενο εορτασμών και πανηγύρεων. Η Αθήνα των Αθηναίων γίνεται πρωτεύουσα των Ευρωπαίων. Μία τιμή ή μία ακόμη μεγαλύτερη απαλλοτρίωση του πολιτιστικού της χαρακτήρα;

Αυτό θα φανεί με τον καιρό. Πάντως, σύγουρο παραμένει το γεγονός ότι όπου ηχούν τα τύμπανα των επετείων, εκεί ακριβώς σωμαίνουν οι πραγματικότητες: τα τύμπανα των επετείων, που σκεπάζουν το θρήνο για το ήδη νεκρό και χαμένο πρόσωπο της πόλης μας.

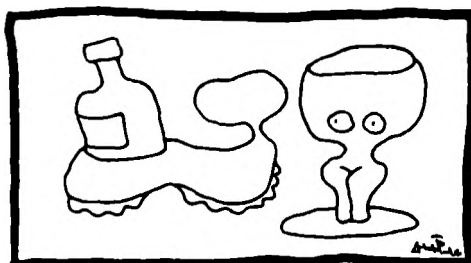
ΕΙΔΗΜΕΚ



«Διακοπές, τέλος!», γράφει συνεργάτης μας που τον στείλαμε στην Πάτμο αλλά αυτός ξαναγύρισε... «Κάθε κατεργάρης στον μπάγκο του, λοιπόν κατά τα γνωστά, κι η Πάτμος στο Αιγαίο της —η Πάτμος, το ιερό νησί, που ασελγεί ωστόσο πάνω στα δικά μας ιερά και όσια: Στη Σκάλα, το χωριό στο λιμάνι, σε τρία κεντρικότερα σημεία, στην ασφαλτο ζωγραφισμένοι τρεις γιγάντιοι πράσινοι ήλιοι —οι γνωστοί μισεροί, βεβαίως. Ποιος ζωγράφισε τους πράσινους ήλιους μας κατάχαμα, να τους ποδοπατούμε, γηγενείς και αλλοεθνείς; ● Και στον θεόρατο βράχο που υψώνεται στην άκρη στο λιμάνι, με το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής, ένα τεράστιο ολοπόρφυρο ΚΚΕ —τιμημένο, και τώρα ευλογημένο. Ένθεν και ένθεν, ένα άλικο πάλι σφυροδρέπανο· μα το αριστερό είναι ζωγραφισμένο «ανάποδα», δηλαδή σφυροδρέπανο τεταρτοδιεθνίτικο, κοινώς τροτσκιστικό! Ποιος προβοκάτωρ μπογιατζής εμπογιάτισε (ή μπήκε έτσι χάριν συμμετρίας, κοινώς κιτς); ● Και απέναντι, στον φυσικό

λιμενοβραχίονα, ένας μακρύς μαντρότοιχος τραυλίζει: ΝΕΑ ΝΕΑΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡ. ● Κατά τα άλλα, ήλιος λαμπρός, κι εμείς στα βότσαλα ξαπλωμένοι, κάτω απ' τα αρμυρίκια, να τραγουδούμε τις Σειρήνες μαζί με τον Μαρκόπουλο και τον Μύρη: «κι ανεβαίνει ψηλά στον ουράνιο θόλο ο δικέφαλος γυπαετός» ● Και του χρόνου! ● ● Και ποιος δεν αγαπάει τις διακοπές; Εμείς, πάντως, στο ΑΝΤΙ τις λατρεύουμε, κι όταν —όπως τώρα— νιώθουμε το τέλος, τις βαφτίζουμε κάθε φορά με άλλο όνομα: άλλος έκτακτη επαγγελματική απασχόληση, άλλος διάλεξη, άλλος ταινία, άλλος άλλα και πάει λέγοντας. Οι ειδήσεις, όμως, επιμένουν να συσσωρεύονται. ● Μια «είδηση» που αφορά το «ΑΝΤΙ», για παράδειγμα, είναι ότι για πρώτη φορά πήρε μέρος στην έκθεση του βιβλίου στο Πεδίο του Άρεως, αν και πολεμοχαρές παλαιόθεν! ● Βιβλία και πάλι βιβλία: τα πιο όμορφα μπορούν να είναι τα παιδικά. Όταν

πάντως, κυκλοφόρησα, προτίμησα ένα αεροπλάνο που 'χε ρίγες σαν πιτζάμα κι έφτασα μέχρι το υφάιστειο Φουτζιγιάμα. Το αεροπλανάκι, αλλά και άλλα μεταφορικά μέσα, όπως «το πρώτο μου αυτοκίνητο», «η πρώτη μου μοτοσυκλέτα», και «το πρώτο μου τραίνο», κυκλοφορούν πανέμορφα από τις εκδόσεις «άμμος». Ένα ιδιοφυές σκυλάκι ονόματι Ντιντία Σουσουμι έχει γράψει τα συνοδευτικά κείμενα. Όσα παιδιά πάλι ενδιαφέρονται για την τέχνη μπορούν να περάσουν αξέχαστες ώρες με τον Πάμπλο Πικάσο και τον Λεονάρντο Ντα Βίντσι, να παρατηρήσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές και ανάλογα να αποφασίσουν για το μέλλον. ● Αλλά αν δεν νιώσουν έτοιμοι να γίνουν ζωγράφοι, μπορούν πάντα να στηρίξουν τις ελπίδες τους στη μουσική. Ας ελπίσουμε ότι το ΚΟΔΗΣΟ θα κάνει πάντα μουσικό φεστιβάλ από νέους για νέους, όπως φέτος. Και μάλιστα υπογραμμίζουμε ότι θα είναι φεστιβάλ με προκλασική, κλασική και σύγχρονη μουσική και όχι «Ας τα τα μαλάκια σου ανακατωμένα» και άλλα τέτοια παλαιά, και άκρως παρεξηγημένα. Όποιος, μάλιστα, θέλει να πάρει μέρος και δεν είναι μεγαλύτερος από



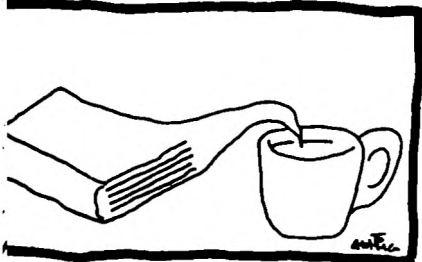
25 χρονών, ας τηλεφωνήσει στο 36.00.724 στον Άρη Παπαδόπουλο. ● Αχ, νεολαία - νεολαία με τα ωραία σου και τα φεστιβάλ σου! ● Το φεστιβάλ ΚΝΕ-ΟΔΗΓΗΤΗ άρχισε και τελείωσε, η γιορτή νεολαίας του ΠΑΣΟΚ άρχισε και τελείωσε κι αυτή. Μένει ακόμα να δούμε το φεστιβάλ ΑΥΓΗΣ-ΘΟΥΡΙΟΥ· σπεύσε βραδέως. ● Ήδη στην έκθεση του βιβλίου στο Πεδίο του Άρεως φιλοξενήθηκε το στέκι του Κίτσ(ου) μερικά δηλαδή, δείγματα «ελληνικής κακογουστιάς», ένα μέρος ενός μεγάλου εκθεσιακού υλικού, που θα δημοσιευτούν και στην έκδοση που ετοιμάζουν «Οι φίλοι του Αντί». Η ίδια έκθεση —λόγω ομοιότητας με το περιβάλλον— δεν μεταφέρθηκε στο φεστιβάλ ΚΝΕ-ΟΔΗΓΗΤΗ. Παρουσιάστηκε όμως, στη γιορτή νεολαίας του ΠΑΣΟΚ και ακόμα «περιοδεύει» στο φεστιβάλ ΑΥΓΗΣ-ΘΟΥΡΙΟΥ. Σπεύσατε ● Σεπτέμβρης: μήνας των φεστιβάλ, των συναντήσεων. Άλλος τα λέει συμπόσια, άλλος συνέδρια κι άλλος «Διεθνή Συνάντηση Συλλόγων Πρωτοβουλίας

Γονέων», με στόχο την αλληλοενημέρωσή τους «για τους σκοπούς και τις τακτικές προσηλυτισμού νέων από οργανώσεις όπως του Μαχαρίσι Μαχές Γιόγκι, Χάρε Κρίσνα και άλλων γκουρού». ● Τι κάνει όμως, το Άγιον Όρος για όλα αυτά; Μοιάζει πολύ απασχολημένο με τα θέματα της παιδείας του γένους μας. Αποφάσισε μάλιστα να μιλήσει το Άγιον Όρος, ύστερα από τόσων χρόνων σιωπή. Αλήθεια, δε θυμάμαι να μίλησε ποτέ άλλοτε τα τελευταία χρόνια, ούτε καν τα χρόνια της δικτατορίας! Ποια, λοιπόν, ταραχή μεγάλη έκανε το Όρος να μιλήσει και τι είπε; Να κι ένα χαρακτηριστικό δείγμα: «Μπορούμε και οφείλουμε να κάνουμε μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση ρηξικέλευστη, επαναστατική (...) με το να μην κάνουμε καμμία μεταρρύθμιση, αλλά να ζήσουμε αυτό που έχουμε. Να γίνουμε αυτό που είμαστε (και πρέπει να είμαστε). Να συνειδητοποιήσουμε αυτό που μας κληροδοτήθηκε και υπάρχει μέσα μας. Να πιάσουμε τα μηνύματα της σιγής: Επανάστασι μεγάλη, τεράστια, που έφτασε στη σιγή, τη γαλήνη, τη μη-επανάσταση». ● Βαθιά ανάσα: το Όρος μίλησε, αλλά η σιωπή μας, ας είναι εις απάντησή



τους ● Σεπτέμβρης: μήνας των συναντήσεων. Διεθνές Λογοτεχνικό Συνέδριο οργανώθηκε στην Αθήνα με θέμα «Συγγραφέας και εξουσία». Το περιοδικό «Πολιτορμία», το υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών, το υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού και τα λοιπά, και τα λοιπά. Πολλοί συγγραφείς και πολλή εξουσία. Να 'ναι καλά οι άνθρωποι, πάντα τέτοια. ● Μια φίλη με πληροφόρησε ότι στη Γερακινή Χαλκιδικής έγινε μόλις Συνέδριο Διεθνές των απανταχού Ιατρολογοτεχνών. Παλιά παράδοση των ιατρών να επιδίδονται στη λογοτεχνία. Η λογοτεχνία όμως, πώς τα πάει με την ιατρική; Ο τρώσας και ιάσεται; ● Τα συνέδρια, όμως συνεχίζονται όλο το χρόνο: προς γνώσιν: Στις 29, 30 και 31 Οκτωβρίου στο Ζάππειο Μέγαρο το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) σε συνεργασία με τη Γιουγκοσλαβία και την Κύπρο, οργανώνει περιφερειακή συνάντηση Μουσειολογίας στο Ζάππειο μέγαρο με γενικό θέμα το Μουσείο στη σύγχρονη

κωνία (πληροφορίες: τηλ. 1.25.55) ● Αλλά και ο Ιλντογαλλικός Επιστημονικός ή Τεχνικός Σύνδεσμος γανώνει συμπόσιο από 4-7 Ιεμβρίου με θέμα «Οι ιστήμες του ανθρώπου και της νωνίας. Ο Αγροτικός Ισμος στο χώρο της εσογείου». ● Αλλά ενώ στα ρισσότερα συμπόσια συνήθως νάμε, και σίγουρα δεν λυδιασκεδάζουμε, μάθαμε ως στην 3η Πανελλήνια γκέντρωση Μοτοσυκλετιστών, ν έγινε στον Πλαταμώνα, ρασαν θαύμα: κάμπινγκ, ρός και βόλτες αλλά και ζήτηση, πολύ κουβέντα. Αλλά και το περιοδικό ημάδια» αποφάσισε να... το ζει λίγο έξω. Τρελό γλέντι στις 3κτωβρίου το βράδυ, «Ο ιραγκιόζης δημοσιογράφος», ρεμπέτικα, δημοτικά, και λα πολλά Τηλ. 36.23.646 για νυμα. ● Θα φάμε, θα πιούμε ...ας έχουμε κι ένα μπουσκόινι! ● Ηθικό ιαγμα: Σημασία έχει τι σας διαφέρει κι όχι τ' όνομά ν. ● Εμένα που μ' ενδιαφέρει αφές, π.χ., πληροφορήθηκα ι στο Άλσος Περιστερίου στη Έκθεση Ελληνικών ραχνών, δύο ξύπνιοι ρεκόπτες μοιράζουν κελάκια... με 100 γραμμάρια



φέ στους επισκέπτες, οι οιοι μπορούν να θαυμάσουν ν μαγικό τρόπο που η Σήμενς, Έτιμπελ-Έλτρον, η Μπος, λά και η Ιντεραμέρικαν, η νική Ασφαλιστική, κ.ά. ριλαμβάνονται σ' αυτή την θεση (ως βιοτέχνες;). ● Οι ηητές και οι λογοτέχνες μαραττασόμενοι με τους ρεκόπτες, θα πρέπει να σκεφθούν για το μέλλον της γοτεχνίας στον τόπο μας. Θα έπει να αντιμετωπισθεί βαρά το θέμα του «μεγάλου νινού» που διαρκώς ζητήται. ι μέσα μαζικής ενημέρωσης, ν επαρκούν. Κάποιες νέες σπειρώσεις θα έπρεπε να οκριθούν, όπως ίσως αυτή ν αναγγέλλει με επιστολή του κ. Κορνήλιος Θαδαίος, ο οίος καλεί: «όλους τους ωστους και άγνωστους φίλους ν ασχολούνται με την ερρεαλιστική λογοτεχνία σε μπαράταξη για το ξανάνοιωμα ν υπερρεαλισμού στη χώρα ις». ● Τι φακελάκια, όμως, μοιράζουν οι επίδοξοι ερρεαλιστές; ● Αχ, πτέμβρη με τις συναντήσεις ν και την αναθέρμανση της οινωνίας, τι μας κάνεις!

3η Πανελλήνια Συγκέντρωση Μοτοσυκλετιστών

Πλαταμώνας 14-16 Σεπτεμβρίου

Η συγκέντρωση φέτος διοργανώθηκε από την Μοτοσυκλετιστική Ομοσπονδία Ελλάδος (ΜΟΤΟΕ), που είναι ο σύνδεσμος των κατά τόπους λεσχών. Σκοπός της συγκέντρωσης, όπως άλλωστε και των δύο προηγούμενων, ήταν η γνωριμία, η ανταλλαγή εμπειριών και η κοινή ψυχαγωγία αναβατών απ' όλη την Ελλάδα, καθώς και η συζήτηση πάνω στα προβλήματα που τους απασχολούν.

Το ψυχαγωγικό σκέλος καλυπτόταν από μια σειρά εκδηλώσεων όπως: τοπικές εκδρομές, δεξιοτεχνίες, αγώνες εντούρο στον Όλυμπο, προβολές VIDEO κτλ.

Το σκέλος προβληματισμού πάνω στη μοτοσυκλέτα βασιζόταν κύρια σε συζήτηση που οργανώθηκε το Σάββατο το βράδυ, καθώς και σε ταμπλώ, όπου ήταν αναρτημένα, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μοτοσυκλετιστές και η δραστηριότητα των λεσχών για την αντιμετώπισή τους.

Στο μεγάλο και ωραίο κάμπινγκ, που παραχωρήθηκε από τον ΕΟΤ, η προσέλευση μοτοσυκλετών υπερέβη τις προβλέψεις, και έτσι συγκεντρώθηκαν γύρω στις 1.000 μοτοσυκλέτες το μεγαλύτερο μέρος των οποίων διανυκτέρευσε.

Σκοπός των περισσότερων αναβατών που ήλθαν, ήταν η επαφή και συζήτηση με συναδέλφους τους, πράγμα που επιβεβαιώθηκε από τη μαζική συμμετοχή σ' όλες τις ψυχαγωγικές εκδηλώσεις.

Στη συζήτηση για τα προβλήματα της μοτοσυκλέτας συμμετείχε μικρό ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των προσελεύσεων.

Χαρακτηριστικό της συζήτησης, η πολυμορφία απόψεων που ακούστηκαν, οι προτάσεις, και η αναφορά δεκάδων προβλημάτων, όπου δέσποζαν τα προβλήματα συμπεριφοράς του κράτους απέναντι στους κατόχους δικύκλων, οι αστυνομικές διώξεις, οι ειδικές διατάξεις, η υπερβολική εφορία κτλ.

Η πολυμορφία αυτή που πολλές φορές οδήγησε και στη διατύπωση ουτοπιστικών ή υπερβολικά αισιόδοξων προτάσεων, είναι αποτέλεσμα της διαφοράς απόψεων, αντιλήψεων, κοινωνικής κατάστασης αλλά και διαθέσεων που κουβαλάει το ετερόκλητο πλήθος των μοτοσυκλετιστών. Κάτι που φυσικά δεν φαίνεται να έχει συνηδαιοποιηθεί και η ΜΟΤΟΕ, αλλά και κάθε αναβάτης ατομικά, με συνέπεια να περιμένουν όλοι, ενιαία αντίληψη και συμπεριφορά κατά πως νομίζει ο καθένας ότι είναι η σωστή.

Όσοι περίμεναν να δικαιωθούν οι «συνδικαλιστικές» τους προσδοκίες ίσως απογοητεύθηκαν. Όσοι αντιμετώπισαν τη συγκέντρωση απλά, στα σωστά της μέτρα, χωρίς φαντασιώσεις για κάτι που δεν είναι ούτε μπορεί να είναι, χάρηκαν μια θεαματική και όμορφη, ομαδική επιστροφή προς την Αθήνα.

A.B.

«Ιστορικότητα της παιδικής ηλικίας και της νεότητας»

Από 1-5 Οκτωβρίου και στο αμφιθέατρο του Ε.Ι.Ε. θα πραγματοποιηθεί το συμπόσιο «Ιστορικότητα της παιδικής ηλικίας και της νεότητας». Σκοπός του συμποσίου είναι η ανίχνευση της ιστορικής τύχης της νεότητας και η συγκρότηση της έννοιας της ιστορικότητας της παιδικής ηλικίας και της νεότητας.

Το συμπόσιο αυτό αποτελεί τμήμα των δραστηριοτήτων της Επιτροπής Ιστορίας του Υφ. Νέας Γενιάς και Αθλητισμού και οργανώνεται από την Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού.

Αποβλέπει μάλιστα, στη διαπραγμάτευση θεμάτων σχετικών με την κατανομή των κοινωνικών ρόλων της παιδικής ηλικίας και της νεότητας μέσα στη δια-

χρονία: Μηχανισμός ενσωμάτωσης μέσω της αγωγής, μηχανισμός διάχυσης ιδεολογιών, δημογραφικοί ρυθμοί, συστήματα μάθησης, τρόποι αναπαραγωγής της συλλογικής μνήμης, διαδικασίες πολιτιστικής και πολιτισμικής συνέχειας. Ανάμεσα στο σύνολο των 45 ομιλητών (30 έλληνες και 15 ξένοι) συγκαταστήσαμε τα ονόματα των: Ζακ Λε Γκωφ, Ζοζέ Τζεντίλ Ντα Σίλβα, Ρένας Σταυρίδη - Πατρικίου, Ν. Σιδέρη, Αλ. Πολίτη, Μωζέ, Στέλας Γεωργούδη. Χαρ. Νούτσου, Δ. Λιάρου, Αλ. Δημαρά.

«ΔΙΑΒΑΖΩ»

Γιορταστικό και αφιερωμένο στον Μακρυγιάννη είναι το καινούργιο διπλό τεύχος του ΔΙΑΒΑΖΩ με την ευκαιρία της συμπλήρωσης ΕΚΑΤΟ + ΕΝΟΣ τευχών.

Εξάλλου το περιοδικό για να γιορτάσει τα γενέθλιά του οργανώσει έκθεση στο πρεσ-ρουμ Περιοδικού Τύπου, Ζαλοκώστα 10, όπου και εκτίθεται όλο το υλικό της εκδοτικής διαδρομής των 101 τευχών του «Διαβάζω».

Στα εγκαίνια της έκθεσης —που θα λειτουργεί ως τις 28 Σεπτεμβρίου καθημερινά 9 π.μ. - 2 μ.μ.— παραβρέθηκαν άνθρωποι των Γραμμάτων της Τέχνης και της Δημοσιογραφίας.

Του ευχόμαστε θερμά να τα χιλιάσει!

Κεραμική

Στην 6η Πανελλήνια Έκθεση Κεραμικής του ΕΟΜΜΕΧ, ανάμεσα σε άλλους κεραμίστες, ο Στέλιος Παγιάτης, ξεχωρίζει για την πρωτοτυπία της δουλειάς του. Χρώματα απαλά, καφέ, ιώδη και λευκά. Δουλειά ευαίσθητη.

Η «Ζυράννα» της Κ. Μαρριανού

Όχρα από μαύρο κεραμίδι από μαύρο, γαλάζιο από μαύρο, χρώματα γαιώδη που βγαίνουν απ' το πρόσωπο ή το κορμί της Ζυράννας, το διατρέχουν και το περιγράφουν, τον γυμνώνουν ή το ντύνουν, ζωγραφικός πίνακας από φωτογραφία ασπρόμαυρη. Είναι η δουλειά της φωτογράφου Κατερίνας Μαρριανού, οχτάχρονη επίμονη αναζήτηση των μυστικών του ασπρόμαυρου φωτογραφικού χαρτιού, των χρωμάτων, που δίνει το μαύρο —ή η Ζυράννα.

Φωτογραφίες της Ζυράννας, της Ζυράννας μέσα από τον καθρέφτη ή της Ζυράννας - καθρέφτη του χρόνου, επεξεργασμένες στον σκοτεινό θάλαμο, με τα χημικά υγρά, το φως και τη θερμοκρασία, χρωματικές συνθέσεις που εκφράζουν το όραμα της φωτογράφου.

Μια πρωτότυπη, χρωματική έκφανση της ποιητικής του ά-



σπου και του μαύρου, που εκτίθεται (σε περισσότερα από εκατό κομμάτια) στην αίθουσα τέχνης Dada (Αντήνωρος 31, κοντά στο Caravel), από τις 24 Σεπτεμβρίου ως τις 12 Οκτωβρίου.

Οι αντιφάσεις ενός Συνεδρίου

Το λογοτεχνικό περιοδικό «Πολιορκία» οργάνωσε στην Αθήνα πενθήμερο διεθνές λογοτεχνικό συνέδριο με θέμα «Συγγραφείας και Εξουσία». Το συνέδριο ενισχύθηκε από κρατικούς φορείς (Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, ΕΟΤ, Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Εμπορική Τράπεζα Ελλάδος) καθώς και από το Γαλλικό Ινστιτούτο, το Ινστιτούτο Γκαίτε και τις γαλλικές εφημερίδες «Ματέν» και «Κενζέν Λιτερέρ», σύμφωνα με τη συνέντευξη Τύπου που έδωσε ο κ. Γ. Εμίρης, εκδότης του περιοδικού και ο κ. Θόδωρος Κατριβάνος, Νομάρχης Αττικής, πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής.

Υπήρξαν, βέβαια, και οι εύλογες ενστάσεις από ορισμένους μόνιμα δυσπιστούντες —και όχι πάντα αναίτια— σε τέτοιου είδους φιλόδοξα σχέδια, όταν δεν αναλαμβάνονται από αρμόδιους

φορείς, όπως είναι τα ερευνητικά κέντρα, τα πανεπιστήμια, οι ταιριές συγγραφέων ή έστω οι συσπειρώσεις διανοουμένων, συγκεκριμένη άποψη. Αυτή η ένσταση μας βρίσκει σύμφωνο θεωρητικά, μόνο που, επειδή συνήθως —και για λόγους που είναι του παρόντος να αναλύσουμε— οι αρμόδιοι φορείς αδρουν, δεν είμαστε κατ' αρχήν αρνητικοί σε τέτοιου είδους προτοβουλίες.

Έτσι, όταν η Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών με ανακοίνωσή της διαμαρτύρεται γιατί το Υπουργείο Πολιτισμού «επιχορηγεί αναρμόδια πρόσωπα για την οργάνωση συνεδρίων», μας δημιουργείται εύλογα το ερώτημα: Έχει υποβάλλει πρόταση Ε.Ε.Λ. για επιχορήγηση παρόμοιου συνεδρίου και δεν έγινε αποδεκτή; Αν δεν έχει συμβεί κάτι τέτοιο, τότε η σημασία της διαμαρτυρίας της μειώνεται στο ελάχιστο.

Αλλά ας επανέλθουμε στο συνέδριο «Συγγραφείας και Εξουσία» που παρακολούθησαμε, χωρίς τις παραπάνω προκαταλήψεις, για να κάνουμε κάποιες ειδικές παρατηρήσεις και γενικότερες διαπιστώσεις.

Δύο πράγματα μετρίασαν αρκετά το ενδιαφέρον μας από την πρώτη κιόλας μέρα του συνεδρίου. Η απουσία των σπουδαιότερων ξένων προσκεκλημένων —Κούντερα, Ντεμπραί, Ναντώ, Μπίρμαν, Στεπάνοβιτς —αφ' ενός και ο χώρος εργασιών του συνεδρίου —«Αστέρας» Βουλιαγμένης— αφ' ετέρου και για λόγους ιδεολογικο-αισθητικούς, αλλά κυρίως γιατί ένα μεγάλο μέρος ανθρώπων που θα επιθυμούσαν να το παρακολουθήσουν αποκλειόταν λόγω της απόστασης, αλλά και της «παγερότητας» του χώρου.

Το ίδιο το θέμα του συνεδρίου «Συγγραφείας και Εξουσία» δημιουργούσε ερωτηματικά ως προς τη σημασιολόγηση των όρων του, πράγμα που έγινε αντιληπτό από τις εισηγήσεις των συνεδριών και τις σχετικές συζητήσεις με το κοινό:

● Ποια είναι η έννοια της λέξης «συγγραφείας»; Συγγραφείς είναι όλοι όσοι εκφράζονται γραπτώς δημόσια —δημοσιεύουν το λόγο τους— δηλαδή και οι λογοτέχνες και οι φιλόσοφοι και οι θετικοί επιστήμονες κτλ., ή ο τίτλος του συγγραφέα είναι προνόμιο των λογοτεχνών και μόνον. Αν κρίνουμε από την ιδιότητα των συνεδριών —λογοτέχνες ή κριτικοί λογοτεχνίας— φαίνεται ότι από τους οργανωτές τουλάχιστον υποθετήθηκε η δεύτερη άποψη.

● Άλλο ζητούμενο υπήρξε ο ορισμός της έννοιας «εξουσία» τουλάχιστον στο συγκεκριμένο ζεύγος λέξεων (συγγραφείας - εξουσία). Αφορούσε μόνο την κρατική εξουσία ή και άλλα κεν-

τρα εξουσίας (πανεπιστήμια - Τύπος - ραδιόφωνο - τηλεόραση κτλ.); Ο ίδιος ο συγγραφέας είναι φορέας εξουσίας; Η επιδραση του πάνω σε μια ομάδα ανθρώπων —μικρή ή μεγάλη— μπορεί να θεωρηθεί άσκηση εξουσίας ή έχουμε να κάνουμε με κάποιο άλλο φαινόμενο;

Πίσω απ' όλα τα παραπάνω ερωτηματικά ο σκοπός του συνεδρίου παραμένει ζητούμενος. Αν ο σκοπός αυτός ήταν να διερευνηθεί «το πρόβλημα των σχέσεων ανάμεσα στο συγγραφέα και την πολιτεία», όπως τόνισε στη συνέντευξη Τύπου ο κ. Γ. Εμίρης, εκδότης του περιοδικού «Πολιορκία», τότε θα παρατηρούσαμε ότι δεν ανταποκρίθηκαν όλοι οι συνεδριοί στο αίτημα αυτό, ή απέφυγαν να πάρουν σαφή θέση πάνω στο πρόβλημα. Οι εισηγήσεις των συνεδριών και οι παρεμβάσεις των ακροατών κινήθηκαν κυρίως σε δύο άξονες: Στο ρόλο του συγγραφέα σε ένα φιλελεύθερο καθεστώς και στο ρόλο του συγγραφέα σε ένα αυταρχικό καθεστώς.

Οι εισηγήσεις ξένων ομιλητών κάλυψαν θεματολογικά, σχεδόν στο σύνολό τους, το πρόβλημα της ελευθερίας της λογοτεχνικής έκφρασης κάτω από αυταρχικά καθεστώτα. Antonin Liehm: «Η τσεχοσλοβακική εμπειρία και η συνεισφορά της στην Ευρωπαϊκή», Jiri Pelikan: «Η λογοκρισία κύριος εχθρός του συγγραφέα», Peter Schneider «Κοιτώντας την Ευρώπη από το ύψος του τείχους του Βερολίνου», Nedim Gürsel: «Η πολιτική εξουσία και η λογοτεχνία στην Τουρκία», Tahar ben Jelloun: «Συγγραφείας και εξουσία: η περίπτωση του Αραβικού κόσμου», Driss Chraïbi: «Οι διανοούμενοι και η εξουσία του Χαλίφη της Κόρντοβα στη Μουσουλμανική Ανδalousia», Pierrette Renard: «Ίχνη της εξουσίας σε ορι-

σμένα έργα Μαροκινών συγγραφέων (Jelloun, Chraïbi)».

Ήδη από την πρώτη μέρα του συνεδρίου ο καθηγητής κ. Δ. Μαρωνίτης στην εισήγησή του με θέμα: «Σχέσεις Συγγραφέα και Εξουσίας κατά την εφτάχρονη δικτατορία —Τα δεκαοχτώ κείμενα και η αντιεξουσιαστική τους συμπεριφορά», διέκρινε τρεις πιθανές μορφές σχέσεων συγγραφέα - εξουσίας: α) Τη σχέση τέλειαν αντίθεσης, την ακραία δηλαδή μεταφυσική άποψη που θέλει τον συγγραφέα να οδηγείται στην αυτοθυσία και εκφράζεται με ένα συναισθηματικό, ρομαντικό λόγο β) Τη μερική, σχετική και εξειδικευμένη αντίθεση (π.χ. αντικυβερνητική) η οποία στη δημοκρατία εκφράζεται από τον φιλελεύθερο συγγραφέα, ενώ στη δικτατορία οδηγεί μέσα από την παραμόρφωση του συγγραφικού λόγου στην αντιστασιακή λογοτεχνία. (Περίπτωση «δεκαοχτώ κειμένων») και γ) Μια σχέση που συνήθως αποσιωπάται και είναι η σχέση ταυτότητας: Ο συγγραφέας ασκώντας ή συνασκώντας πολιτιστική εξουσία με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ο ποιητής Τίτος Πατρίκιος, με τη σειρά του, διέκρινε επίσης τρεις μορφές σχέσεων, που σχηματικά μεταφέρουμε εδώ: α) Ο συγγραφέας εκμεταλλεύεται κάποια ανοχή της πολιτείας για τη δημιουργία του έργου του β) Αποδέχεται κάποια προνόμια που του προσφέρονται, τα οποία οδηγούν στην εγκατάλειψη της ιδιότητας του συγγραφέα και την μετατροπή του σε καταγραφέα μιας πραγματικότητας σύμφωνης με τις επιθυμίες της εξουσίας και γ) Ο συγγραφέας υφίσταται ένα τέτοιο καθεστώς διώξεων και αποκλεισμών που αναγκάζεται να εγκαταλείψει το έργο του.

Ο Γάλλος καθηγητής και μυθιστοριογράφος Raymond Jean

στην εισήγησή του με θέμα «μη ευθυγράμμιση του συγγραφέα» διατύπωσε την άποψη ότι ο συγγραφέας δεν θα πρέπει να προοιμίου να είναι αντίθετος στην ανάληψη οποιουδήποτε δημοσίου αξιώματος σε μια δημοκρατική χώρα, αρκεί να μην υποτάσσεται και να μην ευθυγραμμίζεται δουλικά στις επιταγές της εξουσίας.

Ο επίσης Γάλλος συγγραφέας Jacques Lacarrière τόνισε ότι «ο συγγραφέας είναι, ή πρέπει να είναι πάνω απ' όλα ένας άνθρωπος της γνώσης. Ο τρόπος δράσης του δεν είναι πολιτικός. Πρέπει να αντιδρά περισσότερο σύμφωνα με τη συνείδησή του, παρά ανάλογα με τις συνθήκες».

Πολλοί εξάλλου από τους ομιλητές υποστήριξαν ότι η λογοτεχνία είναι από τη φύση της λόγο αντιεξουσιαστικός. Ενδεικτικά αναφέρουμε την άποψη του καθηγητή Ξ. Α. Κοκκόλη: «... Η λογοτεχνία είναι από τη φύση της αντιεξουσιαστική, σε έσχατη ανάλυση, ή ακριβέστερα, μάλλον— λογοτεχνία επιδιώκει την αυτοδιαχείριση του ανθρώπου— καθώς κοινωνικού όντος».

Διαφορετικές προσεγγίσεις επιχειρήθηκαν επίσης ως προς τον καθορισμό της εξουσίας του ίδιου του συγγραφέα. Έτσι ο Antonin Liehm υποστήριξε ότι ο Σολζενίτσιν αποτελούσε μια εξωκρατική εξουσία στη Σοβιετική Ένωση, όπως και ο Ζολά στη Γαλλία.

Ο ποιητής Θανάσης Νιάρχος ότι: «Ο... συγγραφέας είναι εξουσία γιατί στηρίζεται στη διάκριση Ο αντιεξουσιαστικός, αμφισβητησιακός του λόγος για να ακουστεί, να ανακινηθεί και να διοχετευθεί μέσα από τα έστω μη εξουσιαστικά κέντρα —ας υποθέσουμε ότι υπάρχουν— χρειάζεται να προέρχεται από ένα διακριμένο άτομο...». Και ο ποιητής Τίτος Πατρίκιος διαφωνώντας με

ν άποψη που θεωρεί ότι ο συγγραφέας επιβάλλει εξουσία στους αναγνώστες του, δέχεται νο ότι ασκεί την εξουσία του ενώ στους άλλους συγγραφείς. /υποθέσουμε, είπε, ότι, ο σουραλισμός γινόταν εξουσία, θα εβαλε με βίαιο τρόπο τις ιδεολογικές - αισθητικές του απόψεις τους αντιφρονούντες.

Τέλος ο καθηγητής Γ. Βέλτσος την εισήγησή του με θέμα: «Η ναστροφή» θεωρεί ότι δεν υφίσταται σχέση εξουσίας - συγγραφέα, αλλά ότι το κυρίως ζητούμενο είναι σήμερα η γραφή, το κείμενο. «Η γραφή —το θέμα έχει λείψει από τον S. Mallarmé— δεν αγνωρίζει πλέον πρόσωπα, αλλά υποκείμενά της. Ο συγγραφέας που έχει κι αυτός πεθάνει στη γρά των μεγάλων θανάτων του του αιώνα— δεν είναι πια το σώσωπο, αλλά το κείμενο και η ανάγνωση. Η ζωή του, διαβάζεται αν ένα κείμενο· κι αυτό έχει σημασία. Και η εξουσία μόνο στο κείμενο και την ανάγνωση παρεμπίπτει...».

Κλείνοντας την παρουσίαση των κυριότερων ζητημάτων που χτήκαν στο συνέδριο, αναφέραμε επιγραμματικά τη συζήτηση για τη γυναικεία λογοτεχνία με εισηγήτριες την πεζογράφο Ιαρί Καρντινάλ και την ποιήτρια Άντεια Φραντζή και τις συζητήσεις στοργυλής Τραπεζής ύρω από τα λογοτεχνικά περιοδικά και την εξουσία με κύριο εισηγητή τον κριτικό Αλέξανδρο Φρυγίου, τις σχέσεις ανάμεσα στις λογοτεχνικές και πολιτικές ρωτοπορίες με συντονιστή τον οιοητή Τίτο Πατρίκιο και, τέλος, η σχέση του συγγραφέα με τις έες τεχνολογίες της εξουσίας με συντονιστή τον πεζογράφο ήλιππο Δρακονταειδή.

Τα συνέδρια δεν χαρακτηρίζονται και δεν διασώζονται μόνο από τα πρόσωπα που συμμετέχουν, αλλά και από τους χώρους που διεξάγονται, τις διαδικασίες που ακολουθούν και το κλίμα μέσα στο οποίο κινούνται. Και εδώ, κατά την άποψή μας, έπεσε έξω η οργανωτική επιτροπή. Γιατί ο χώρος που επιλέχθηκε δεν ήταν βέβαια ο καταλληλότερος για τη διεξαγωγή συνεδρίου με ένα τόσο ευαίσθητο θέμα. Μπορεί ο «Αστέρας» της Βουλιαγμένης να ατοτελεί δέλεαρ για τους ξένους προσκεκλημένους, ως ιδανικός χώρος διακοπών, θεωρούμε όμως ότι οι άνθρωποι που ήρθαν να πάρουν μέρος σε ένα τέτοιο συνέδριο δεν θα προέβαλλαν αντιρρήσεις αν γινόταν στο Εθνικό Κέντρο Ερευνών, στο Ζάππειο, ή στο Πολεμικό Μουσείο. Ούτε αν η «Φολκορική βραδιά» σε ταβέρνα της Πλάκας με φουστανελλοφόρους και ξανθή καλλονή που επιδίδεται στο «χορό της κοιλιάς» και η κρουαζιέρα στα νησιά του Σαρωνικού, είχαν αντικατασταθεί από κάποιες επισκέψεις σε μουσεία, στην Ακρόπολη ή έστω στο Τουρκολίμανο, μια και η εκ-

δήλωση έχει ενταχθεί στον εορτασμό των 150 χρόνων της πρωτεύουσας.

Ένα άλλο θέμα που θα απαιτούσε περισσότερη προσοχή είναι και η επιλογή των προσώπων που θα προήδρευαν των συνεδριάσεων. Γιατί, πώς να εξηγηθεί η τοποθέτηση στο προεδρείο ατόμων που η σχέση τους με τη δικτατορία είναι τουλάχιστον αμφιλεγόμενη, όπως του καθηγητή Κ. Μητσάκη —που έχει γι' αυτόν ακριβώς το λόγο αποεμφανιστεί από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης— χωρίς μάλιστα να έχουν ενημερωθεί οι εισηγητές, οι οποίοι εμφανίζονται εκόντες - άκοντες ως συνυπεύθυνοι και εξαναγκάζονται να προβαίνουν σε δηλώσεις για να διαχωρίσουν τη θέση τους. Τελικά ο Κ. Μητσάκης, μετά από σχετική δήλωση του Ξ. Α. Κοκκόλη, αποσύρθηκε· το πρόβλημα όμως παραμένει. Μια άλλη ανάλογη εμπλοκή υπήρξε με τον προεδρεύοντα τέως καθηγητή Γρηγ. Κασιμάτη, ο οποίος γαλλιστί διατύπωσε την άποψη ότι η χούντα επιβλήθηκε με την ανοχή του ελληνικού λαού, προκαλώντας την Οργανωτική Επιτροπή να καταθέσει επίσης δήλωση για να διαχωρίσει τη θέση της.

Η εντύπωση που αποκόμιζε κανείς από το συνέδριο ήταν ότι δεν ήταν τόσο διεθνές, όσο τουλάχιστον φιλοδόξησαν οι οργανωτές του. Κυρίως αντιπροσωπευόταν από Γάλλους ή γαλλόφωνους συγγραφείς και διανοούμενους. Αν δε συνυπολογίσουμε και το γεγονός ότι ορισμένοι από τους Έλληνες εισηγητές και συντονιστές συζητήσεων, όπως οι Γρ. Κασιμάτης, Αστέριος Αργυρίου, Φίλιππος Δρακονταειδής και κάποιοι από το κοινό που υπέβαλαν ερωτήσεις, χρησιμοποιούσαν τη γαλλική γλώσσα, θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ότι παρευρίσκεται σε γαλλικό συνέδριο.

Η γαλλική είναι μια πολύ ωραία γλώσσα —καμιά αντίρρηση— οφείλουν όμως οι συγγραφείς να υπηρετούν την εθνική τους γλώσσα. Έτσι δεν καταλαβαίνουμε απολύτως την άποψη της Pierrette Renard, η οποία υποστήριξε ότι οι Άραβες συγγραφείς —με έργο καθόλα αξιόλογο— γράφουν τα βιβλία τους στα γαλλικά, αντιδρώντας στο σωβινισμό και τον αυταρχισμό των αραβικών καθεστώτων.

Μπορεί η αυταρχική άσκηση εξουσίας στα δικτατορικά καθεστώτα να οδηγεί στις παραμορφώσεις του συγγραφικού λόγου· η χρήση όμως και η νομή της εξουσίας στα κοινοβουλευτικά καθεστώτα δημιουργεί με τη σειρά της άλλου τύπου συγχύσεις, που βέβαια συνέδρια αυτού του είδους όσο αξιους εισηγητές κι αν διαθέτουν, φαίνεται ότι δεν καταφέρνουν εύκολα να ξεκαθαρίσουν...

X N

Άλκης Ράφτης

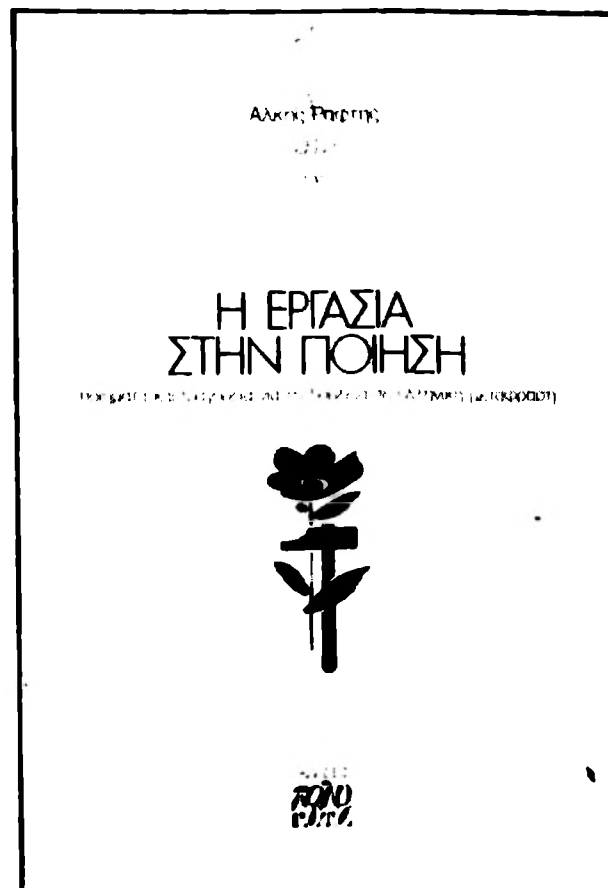
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ
ΕΛΤΕ

Άλκης Ράφτης

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ
ΕΛΤΕ

ΜΗΧΑΝΟΒΙΟΙ

Μια ειδική γλώσσα

του Κυριάκου Κασίμη

Οι ειδικές γλώσσες δεν είναι κατ' ανάγκην γλώσσες περιθωρίου, είναι γλώσσες ειδικών κοινών. Οι ειδικές γλώσσες, περιθωριακές ή μη, αποτελούν μια γλωσσική πραγματικότητα όχι «άλλη» σε σχέση με κάτι ενιαίο, αλλά μια ακόμα από τις ποικίλες και ισότιμες εκδοχές που —όλες μαζί— συναποτελούν την ελληνική γλώσσα. Πρόκειται δηλαδή για μια από τις εκφράσεις της ίδιας πραγματικότητας.

Είναι χρήσιμο να επισημανθεί κατ' αρχάς ότι ο όρος «ειδικές γλώσσες» —αν μπορούμε να μιλήσουμε για «όρο», με σχετικώς επιβεβλημένη ήδη, και συνεπώς δόκιμη χρήση— είναι καθ' ολοκληρίαν κατάχρηστικός, αφού βέβαια δεν παραπέμπει ούτε σε αποκλειστικά πρωτότυπο λεξιλόγιο, ούτε σε ιδιαίτερη γραμματικο-συντακτική δομή. Καθώς όμως η χρήση του όρου είναι προφανώς συμβατική, υποδηλώνει κυρίως:

α. το ιδιαίτερο λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται από κάποια ειδικά κοινά, και το οποίο είναι είτε πρωτότυπο, είτε —κυρίως— επαναχρησιμοποιούμενο (με άλλο περιεχόμενο από το αρχικό του), είτε αποτελεί απόπειρα ελληνοποίησης κάποιου ξένου όρου χωρίς ελληνικό αντίστοιχο·

β. την κατασκευή σύνθετων εκφράσεων (κάποτε και με συντακτικές αποκλίσεις) αποτελούμενων από στοιχεία προερχόμενα και από τις τρεις παραπάνω λεξιλογικές κατηγορίες· τέλος,

γ. οι ειδικές γλώσσες χαρακτηρίζονται από τον ειδικό τρόπο εκφοράς τους και όλα τα παρελκόμενα εξω-γλωσσικά στοιχεία, όπως τη σχετική κινησιολογία με την οποία συνοδεύονται και τονίζονται οι διάφορες γλωσσικές παραγωγές (π.χ. «τα δίνω», «στροφιλίκια»), ή ακόμα η σωματική γλώσσα του χειρισμού της μηχανής (άνοιγμα του πλαγιοστάτη, στήσιμο στον ορθοστάτη, κλειδώμα) η οποία και μόνον, για τους γνώστες, αρκεί για να χαρακτηρίσει τον επαρκή αναβάτη από τον πρωτάρη.

Θεματικό σχεδιάσμα του λεξιλογίου των μηχανόβιων

Η ΜΗΧΑΝΗ

Χαρακτηρισμοί

- μηχανάκι (κυρίως μικρή μηχανή, αλλά για τους γνώστες και μεγάλη)
- γκόμενα π.χ. βγάζω τη γκόμενα βόλτα
- μοτόρα
- τζάμι (μηχανή κατακαίνουργια ή πεντακάθαρη)
- τζιτζιλόνι (μηχανή περιποιημένη)
- τζιτζί (μηχανή περιποιημένη)
- κομπρεσέρια (μηχανές μονοκύλινδρες ή δικύλινδρες με ακανόνιστο ήχο)
- τρακτέρια (μηχανές μονοκύλινδρες ή δικύλινδρες με ακανόνιστο ήχο)
- βολίδα (μεγάλα κυβικά ή μεσαία «φτιαγμένα»)
- σφαίρα (μεγάλα κυβικά ή μεσαία «φτιαγμένα»)

π.χ. το πιο σφαίρα πεντέμισι

Κυβικά

- το πενηντάρι / το πενηνταράκι
- το ένα εικοσιπέντε / το ένα εβδομηνταπέντε
- το δυόμισι / το τρισήμισι
- το τετρακόσια / το τετρακοσάρι / η-άρα // το πεντακόσια / το -άρι / η-άρα
- το πεντέμισι / η πενταμισάρα (πεπαλαιωμένο)
- το εξήμισι / το εφταμισι

- το χίλια / το χιλιάρι / η χιλιάρα (σπανιότερο)
- το χίλια εκατό // το χίλια διακόσια // το χίλια τρακόσια
- το μηχανάκι (σε αντιδιαστολή με τη «μηχανή»).

- «μηχανάκι» είναι το μικρό, «μηχανή» η μεγάλη
- μεταξύ μηχανόβιων ωστόσο ή από τον ιδιοκτήτη του είναι δυνατόν να αναφέρεται ένα χιλιάρι ως «μηχανάκι» λ.χ. «καλό μηχανάκι» όπου είτε θεωρείται υποκοριστικό είτε υπογραμμίζεται η οδηγητική κυριαρχία πάνω στη μηχανή.
- οι άλλοι απαγορεύεται να αποκαλούν τις μηχανές «μηχανάκια», ενώ σπάνια αυτοί που έχουν μηχανάκια λένε «η μηχανή μου»

ΤΟ ΠΕΣΙΜΟ

- μπίστο
- π.χ. πήρα / έφαγα ένα μπίστο
- σουπιαστήκα
- εδω αγόρασε οικοπεδο εδω έχει ένα φραγμένο (έπεσε)

Η ΚΛΟΠΗ

- κλεφτρόνι

- σταμπάρισμα
- π.χ. την είχαν σταμπάρει
- τουριστάδικη (ξένη μηχανή με πολλά κυβικά, θεωρούμενη μάλλον εύκολη λεία)
- ψειρίσανε (κλοπή εξαρτημάτων μόνο)
- π.χ. σου την ψειρίσανε;

ΟΙ ΚΟΝΤΡΕΣ

- κολλητήρια
- π.χ. τα κολλητήρια απαγορεύονται
- κολώνες
- π.χ. τον πέρασε δύο κολώνες
- κοντράκιας
- κόντρα
- π.χ. πας μια κόντρα / είσαι για μια κόντρα; / πήρα μια κόντρα
- κόντρες π.χ. πάμε στις κόντρες (τοπικό) / τα παίρνει σε κόντρες
- τρέχω
- π.χ. δε σε / σας τρέχω

Η ΟΔΗΓΗΣΗ

- πλάγιασμα
- π.χ. πλαγιάζει;
- ανάποδο τιμόνι
- γκάζια
- π.χ. τα δίνω / της τα δίνω / δος της τα (της μηχανής) / δος του τα (του συνοδηγού) / έχει πολλά γκάζια / πάμε για γκάζια;
- γκαζιά
- π.χ. ρίχνω μια γκαζιά / μια κενή

- γκαζιές
- π.χ. ρίχνω τις γκαζιές μου
- γκάζι
- π.χ. τσίτα το γκάζι
- γκαζώνω
- γκαζωμένος
- π.χ. κατέβαινε γκαζωμένος / γκαζαριστός / πλακωμένος / πλακωτός πατημένος / πατητός / με χίλια / φρεναριστός
- τον έγλειψα / τον έζυσα
- καρφωτές
- π.χ. έβαζε τις ταχύτητες καρφωτές
- «κλέβει» χιλιόμετρα (το κοντέρ δείχνει λιγότερα ή συχνότερα περισσότερα)
- κρατήματα
- π.χ. έχει καλά κρατήματα
- κράτημα
- π.χ. δεν έχει κράτημα
- κρατάει
- κοσκινίσματα (αστάθεια στον πίσω τροχό)
- κοσκινίζει / κοσκινάει
- «φεύγει» (παρουσιάζει αστάθεια γενικά)
- ρολάει (κυλάει με λίγες στροφές)
- κωλιές (απότομη επιτάχυνση που προκαλεί ελεγχόμενη αστάθεια στον πίσω τροχό)
- π.χ. έφυγε με κωλιές
- τη στρώνω
- την πλάκωσα στα γκάζια

για και δεν διαθέτουμε προγενέστερες λεξιλογικές καταγραφές του λεξιλογίου των μηχανών, δεν μπορούμε παρά ν' αναθούμε σε κάποια ιστορικά δεδομένα που θα μας επέτρεπαν να καθορίσουμε τις συνθήκες υπό τις οποίες άρχισε να παράγεται το λεξιλόγιο αυτό.

Η περίοδος από το τέλος του Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι σήμερα, χωρίζεται χοντρικά σε μέρη. Η ειδοποιός διαφορά αξύ πρώτης και δεύτερης πεδίου είναι ο εκπληκτικός πολλαπλασιασμός των δικύκλων αρχίζει κατά την δεύτερη πεδίο, μετά δηλαδή το 1968-1969, που συμπίπτει με την εισαγωγή των γιαπωνέζικων μοτοσυκλετών στην Ελλάδα. Μετά τον πόλο και μέχρι το '68 περίπου, κυκλοφορούν στην Ελλάδα, σε ποσοστό αριθμό κυρίως ευκαϊκές μοτοσυκλέτες στα με-α κυβικά, πολλές από τις οποίες ήταν κατάλοιπο της παλαιάς τόσο των συμμαχικών όσο και των δυνάμεων κατοχής (M.W., Triumph, N.S.U., Horex, A., Matchless κτλ.).

Γερί το τέλος της πρώτης πεδίου αρχίζει και η εισαγωγή μηχανικών κυρίως μοτοποδηλάτων Zündapp και Florett, που τότε ομαζώνται «μοτοσακό», λέξη μερα μόνον παθητικά γνωστή στους παλιότερους. Η μέση η-α καθώς και το κοινωνικό οφίλ των αναβατών είναι σα-ς διάφορα από τα σημερινά. ατά τη δεύτερη περίοδο έχουμε αμφισβήτητη κυριαρχία της

γιαπωνέζικης μοτοσυκλέτας, τα κυβικά σκαρφαλώνουν ως τα 1300, οι μοτοσυκλέτες αυξάνονται αστραπιαία και αρχίζουν ν' αποτελούν νέο κοινωνικό φαινόμενο σημαντικής έκτασης.

Στην αρχή της δεύτερης αυτής περιόδου πρέπει να τοποθετείται η έναρξη της επεξεργασίας του ειδικού λεξιλογίου των μηχανόβιων.

Η μελέτη της ειδικής γλώσσας των μηχανόβιων, καθώς και άλλων περιθωριακών —ή μη— κοινωνικών ή επαγγελματικών ομάδων (των ραδιοερασιτεχνών, των ναρκομανών, των νέων γενικώς, της στρατιωτικής θητείας, των πολιτικοποιημένων, όπως και διάφορων επαγγελματιών) δεν μπορεί να εννοηθεί παρά στα πλαίσια μιας αντικανονιστικής —αποκλειστικά περιγραφικής— αντίληψης της γλώσσας.

Διότι οι αποκλίσεις που παρουσιάζουν από τον «κοινό» ή —ακόμα περισσότερο— από τον όποιο «εγκεκριμένο» ή «αποδεκτό γενικά» γλωσσικό κώδικα, είναι τόσες και τόσες, που η εφαρμογή σ' αυτές οποιουδήποτε αυθαίρετου κριτηρίου (αισθητικού λ.χ.), ή η αναγωγή τους σε νόρμα (άλλη από τη δική τους), θα τις φτώχυνε υπερβολικά, ή θα τις εξαφάνιζε τελείως.

— Διότι ακόμα η τάση δημιουργίας νεολογισμών, συχνά βραχύβιων ή περιστασιακών είναι συνηθής, και η αναγωγή στη νόρμα της ειδικής γλώσσας γίνεται σχεδόν αυτόματα, αφού ο κάθε νεο-

λογισμός κατασκευάζεται από γνώστες και απευθύνεται σε ειδικό και περιορισμένο κοινό.

Η μελέτη των «ειδικών γλωσσών» αποδεικνύεται σκόπιμη, όχι μόνο διότι είναι αποκαλυπτική άγνωστου, ή κατάδικασμένου να μην καταγραφεί —και συνεπώς να χαθεί— γλωσσικού πλούτου, αλλά και διότι σαν επί μέρους έρευνα μπορεί να χρησιμεύσει ως οδηγός επαναπροσδιορισμού της καταγραφής του συνολικού φαινομένου της ελληνικής γλώσσας.

1. Για λόγους αλληλοεπίδρασης με αυτό που θα ονομάζαμε συμβατικά «κοινή γλώσσα», αφού αποτελεί θεωρητική ενιαιοποίηση ποικίλων και κάποτε εξαιρετικά διαφορετικών μεταξύ τους επιμέρους εφαρμογών.

Οι «ειδικές γλώσσες» καθώς αποτελούν φυσική της προέκταση, χρησιμοποιούν βεβαίως τα στοιχεία της (κυρίως τα γραμματικο-συντακτικά), αλλά και δημιουργούν νέα (κυρίως λεξιλογικά), τα οποία συχνά υιοθετούνται από την καθημερινή χρήση με παρηλαγμένο νόημα.

2. Για λόγους παρατήρησης της αδιάκοπης πορείας των εξελικτικών τάσεων της γλώσσας (συχνότερες εμφάνισης συγκεκριμένων γλωσσικών φαινομένων διαδικασίες υποδοχής και ενσωμάτωσης ξενικών στοιχείων).

3. Το σημαντικότερο, για λόγους ιστορικούς: η δημιουργία και η εξαφάνιση μιας κοινωνικής ομάδας, της οποίας το γλωσσικό ιδίωμα δεν κατεγράφη, δεν αφήνει κανένα γλωσσικό ίχνος, εκτός ίσως σποραδικών στοι-

χείων που έχουν ενσωματωθεί στην «κοινή γλώσσα». Έχουν έτσι ανεπιστρεπτή χαθεί πλουσιότητες επαγγελματικές λ.χ. γλώσσες, επαγγελματιών που δεν ασκούνται πια. Για ν' ανιχνεύσει κανείς τις συνέπειες από την τελεσίδικη απώλεια προφορικού γλωσσικού υλικού που δεν είναι πια σε χρήση, δεν είναι ανάγκη ν' απομακρυνθεί πολύ από το στιγμή της σημερινής γλώσσας, αφού ούτε αυτή μπορεί να θεωρηθεί επαρκώς καταγεγραμμένη (Κουμανούδης). Δεν είμαστε π.χ. σε θέση σήμερα να εκτιμήσουμε την απόκλιση της γλώσσας των σημερινών νέων απ' αυτήν των νέων πριν δύο ή τρεις δεκαετίες μόνον.

Μερικοί από τους λόγους για τους οποίους οι «ειδικές» γλώσσες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο συστηματικής καταγραφής μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι:

● Το «γλωσσικό μας πρόβλημα» —η διγλωσσία— η οποία μονοπώλησε κατά το παρελθόν και περιέργως εξακολουθεί ν' απορροφά σε μεγάλο βαθμό το ενδιαφέρον του επιστημονικού ή μη περί την γλώσσα διαλόγου. Συχνότατα οι συζητήσεις με θέμα τη γλώσσα, τηλεοπτικές και άλλες, εκτρέπονται σε μια ατέρμονη όσο και περιττή αντιπαράθεση των ένθεν και ένθεν ακροτήτων και σολοικισμών.

● Η μελέτη των «ειδικών γλωσσών» —συχνά περιθωριακών ομάδων— που διέπονται από εξαιρετικά απαιτητικούς κώδικες γλωσσικής συμπεριφοράς, οι ο-



Αντίθετα

της τα 'ριζα
την πλάγιασα - μου διπλώθηκε - τη
ξεψα / την έφερα
τη σπάνω / τη σπάω (τη δουλεύω
νω από το επιτρεπτό όριο στροφών,
τα κόκκινα))
ποράει
χ. τι λάστιχα φοράει;
σκοτώνει / δαγκάνει / αρπάζει (έχει
λύ μεγάλη επιτάχυνση)
μούφα (γκαζιά χωρίς ταχύτητα)
ξεκαπνίζει / ξεμπουκώσει
χ. δος της τα λίγο να ξεκαπνίσει /
μπουκώσει
ταντλίκια
τάντες
χ. πήγαινε με τις πάντες
τροφιλικία
ρόδα
χ. πρόσεχε που βάζεις τη ρόδα σου
το κρος)
πιδεροφάγος (προξενεί συχνά εσω-
ρικές ζημιές στη μηχανή από υπερ-
βολική γρήγορη οδήγηση ή από συχνά
σκάματα, τρακαρισματα)
σκαστά (με όλες τις στροφές)
χ. εκεί που έπεφταν τα διακόσια
ισαστά
χ. με την τρίτη σκαστή
σούζες
σουζάκιας
στη μία / με τη μία

• καντήλι (καλή, μεγάλη σούζα)
• νόφια σουζα (χαμηλή, τυχαία, χω-
ρίς πρόθεση)
• καπάκι (πτώση πίσω από σουζα)
• συμπεριφορά
π.χ. οι παλιές μηχανές δεν είχαν συμ-
περιφορά
• σφήνες
• σφηνιάρης / σφηνιάρικο (μηχανάκι)
• ταρζανιές (επικίνδυνη, θεαματική ο-
δήγηση)
ΤΑΧΥΤΗΤΕΣ

• τελική
• κοντές / μακρούς
• έχει μια δεύτερα / τρίτη (πολύ μα-
κρούς)
• γεμάτη / άδεια
π.χ. γκάζωσες αλλά ήταν άδεια, έπρε-
πε να κατεβάσεις
π.χ. γέμιζε τις καλά
• φρένα
π.χ. πέφτω / πλακώνομαι στα φρένα
• ψαράκι (ξάπλωμα στη μηχανή με τα
πόδια πίσω, ώστε να μειώνεται η αντι-
σταση του αέρα)
• ψαρακωμένος

ΟΙ ΜΗΧΑΝΟΒΙΟΙ

• εντουρόβιος / εντουράς
• τσοπεράς
• μηχανόβιος
• καμικάζι
• γρήγορος

• ινδιάνος
• μηχανάκι ινδιάνικο (χωρίς «περι-
τά» αξεσουάρ, καθρέφτες, φλας, φέ-
ρινγκ, αεροτομές, όργανα κτλ.)
• άγριοι
π.χ. έρχονται οι άγριοι / κανίβαλλοι
• τσαντάκιας / -κηδες
• τυρί (ο καινούργιος, ο άσχετος)

ΤΟ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ

Ονοματολογία

• αμύγδαλα (του εκκεντροφόρου)
• εκκεντροφόρια (χοντρά / ψιλά / ή-
ρεμα / νορμάλ / ρέισινγκ)
• ζιγκλέρια
• καδένα
• καδένα εκκεντροφόρου
• κύλινδρα (τα-)
• καπελότα
• μάνα (το πάνω μέρος του τιμονιού)
• μάνα (εκ κατασκευής)
π.χ. από τη μάνα της / το δικό της
• μπάκι λαδιού
• τάπα λαδιού
• πιστόνια
• φέρινγκ / φερινγκάκι (μικρό, μισό,
ολόσωμο)
• φαγωμένα, τούμπελες (λάστιχα)

Αξεσουάρ

• φέρινγκ - άκι
• χταπόδι
• σίδερα
• όργανα - ρολόγια

Περιγραφή συμπτωμάτων - Λειτουργία

• ανοχές
π.χ. ώσπου να πάρει τις ανοχές του
• κλωτσημένη (βίδα)
• κοσκινάει (το τιμόνι, το μπροστινό
σύστημα)
• σκορτσάει
• χτυπάει / -άνε
π.χ. χτυπάνε τα καπελότα (έχουν «κε-
νά»)
π.χ. χτυπάει η καδένα
• τα 'φτυσε / του τα 'δωσε στο χέρι
(σοβαρή βλάβη από υπερβολικά γκά-
ζια, «στα κόκκινα»)
• μπιέλα
π.χ. βάρεσε μπιέλα
• «ψαλιδίσματα»
π.χ. στα πολλά χιλιόμετρα ο σκελε-
τός παρουσιάζει ελαστικότητες και
«ψαλιδίσματα»
• σέρνεται
• σκοτωμένη

Επέμβαση στην κατασκευή

• γρανάζωμα (μπρος ή πίσω, για μα-
κρούς ταχύτητες)
• γραναζωμένη
• φτιαγμένη
• πουσαρισμένη
• πειραγμένη
π.χ. σκοπεύω να το πειράξω
• κιτσαρισμένη (το κιτ)
• τέσσερις σε μία / δύο (εξάτμιση)

ποιοι όμως μοιραία δεν συμπίπτουν καθόλου με αυτούς της «κοινής» ή ακόμα «επεξεργασμένης» γλώσσας, δεν αποτέλεσε για την γλωσσική έρευνα αντικείμενο «αξιόλογο», «σοβαρό» και κυρίως «έγκυρο». Και για να πάρουμε κάποια παραδείγματα από τη σημερινή γλώσσα των νέων, οι εκφράσεις; «το παίζω...», «τη βρίσκω», «και πολύ πρώτος», «και μιλάμε για το...», «κάπου...» (αοριστολογικό), «κάτσε καλά (επιθετο), ε!», «φάση» «το αυτοκίνητο», «το στυλάκι...» (επεξηγηματικό), «δεν τον πάω», «δε σε παίρνει», «αφασία» (επίρρημα), «καθάρισα», «γάτα» (επιθετο-λεζάντα) που ανήκουν σ' ένα ορισμένο τύπο καθημερινής γλώσσας ευρύτατης χρήσεως και όχι μόνο από νέους, χρησιμοποιούνται ενίοτε ακόμα και από τους φανατικότερους πολέμιους της γλώσσας αυτής, θεωρείται ότι «δεν είναι ελληνικά» ή στην ανεκτικότερη εκδοχή ότι είναι «κακά ελληνικά». Κακά ελληνικά βεβαίως υπάρχουν, και όχι μόνο σ' αυτό το είδος γλώσσας, αλλά σε οποιοδήποτε, μηδέ αυτού του ακαδημαϊκού, πανεπιστημιακού λόγου εξαιρουμένου, και είναι απλώς τα ελληνικά που δεν εντάσσονται αποτελεσματικά στις συνθήκες παραγωγής τους. Κακά ελληνικά είναι η ανεπιτυχής και αναποτελεσματική χησιμοποίηση οποιουδήποτε —και του πλέον ευπρεπούς ακόμα— επικοινωνιακού κώδικα. «Κακά ελληνικά» με αισθητικά και ίσως και κοινωνικά κριτήρια είναι μια αυθαίρετη και ατεκμηρίωτη άποψη, η οποία είναι επικοινωνιακά ανυπόστατη.

— Υπάρχει τέλος ένας σοβαρός λόγος, ελαφρυντικός της ευθύνης για την αμετάκλητη απώλεια πολύτιμων γλωσσικών στοιχείων: τα ειδικά κοινά που διαθέτουν ιδιαίτερο γλωσσικό κώδικα, καθώς είναι συνήθως λίγο ή πολύ ερμητικά, είναι προσεγγίσιμα μόνο με «λαθραία» ή με «συμμετέχουσα παρατήρηση», κι αυτό όχι για λόγους απλού περιθωριακού συνωμοτισμού, αλλά κυρίως για λόγους επικοινωνιακής οικονομίας. Οι μηχανόβιοι λ.χ. αποφεύγουν να χρησιμοποιήσουν τη δική τους γλώσσα μπροστά σε «τυριά», δηλαδή άσχετους.

Τι σημαίνει όμως «μηχανόβιος»;

Αφού οι λέξεις δεν έχουν μία σημασία αλλά πολλές χρήσεις, από τις οποίες —και μόνον— μπορεί να μεθοδευτεί η νοηματική τους αποσαφήνιση, ο ορισμός τους, ας δούμε πως σηματοδοτείται ο όρος «μηχανόβιος» από δύο βασικά κατηγορίες, τους ιδίους και τους άλλους, τους σχετικούς και τους άσχετους.

Και πρώτα μια παρατήρηση: η κατάληξη -βιος αποδείχτηκε εξαιρετικά παραγωγική τα τελευταία χρόνια, τόσο για καθιερωμένες στις μέρες μας λεξιλογικές παραγωγές (νυχτόβιος, λαθρό-

βιος, μπαρόβιος, αλητόβιος, κτλ.), όσο και για συγκυριακές και πρόσκαιρες. Είναι περιττό βέβαια να σημειώσουμε ότι η κατάληξη αυτή χαρακτηρίζει αυτόν που δαπανά μεγάλο μέρος του χρόνου του κατάγινόμενος μ' αυτό που δηλώνει το θέμα της λέξης.

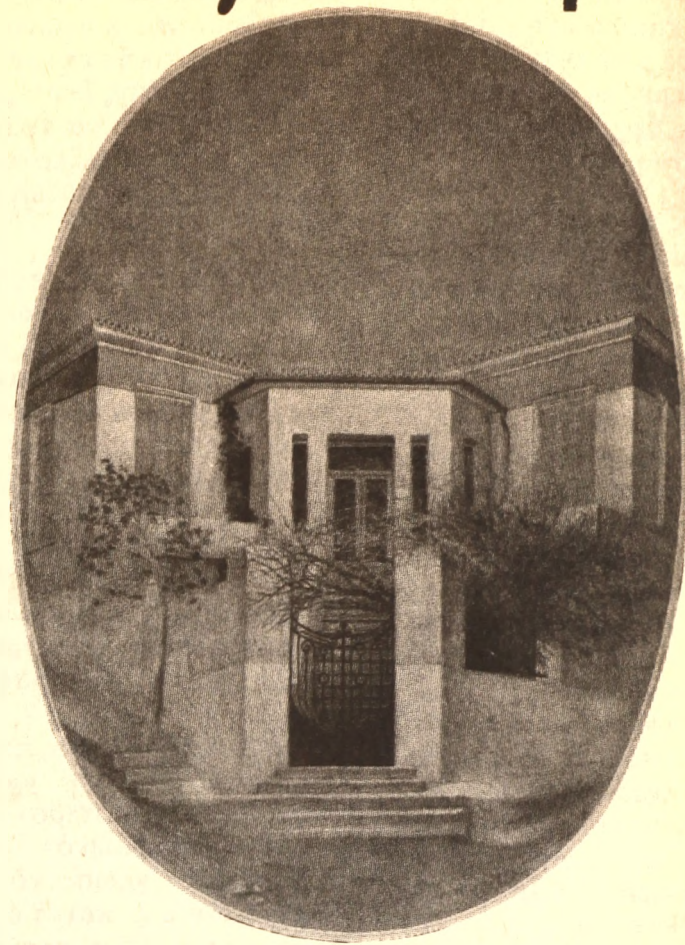
«Μηχανόβιοι» λοιπόν δεν είναι όλοι οι μοτοσυκλετιστές, αλλά μια ειδική και αρκετά μεγάλη κατηγορία τους. Μηχανόβιος δεν είναι αυτός που έχει μηχανή για να πηγαίνει στη δουλειά του, ή ακόμα αυτός που αγόρασε μια —έστω μεγάλη— μηχανή. Η μηχανή είναι το κυρίαρχο στοιχείο στη ζωή του μηχανόβιου. Ο μηχανόβιος απασχολεί το μυαλό του σε όνειρα που σχετίζονται με τη μηχανή σαν εικόνα, σαν αίσθηση μετακίνησης, σαν μεράκι, σαν διασκέδαση και βέβαια σαν μέσο κοινωνικής αμφισβήτησης και επιβολής.

Μεταξύ μηχανόβιων δεν χρησιμοποιείται ο όρος «καμικάζι» ως αυτοπροσδιοριστικός, ενώ όταν αναφέρεται, (σπάνια) εννοείται εντός εισαγωγικών (όπως λένε οι μη-σχετικοί) και δεν υιοθετείται.

Στη γενική χρήση τώρα προκειμένου να χαρακτηριστούν οι μηχανόβιοι χρησιμοποιείται κυρίως —κι αυτό με την αναμφισβήτητη δυσφημιστική συνέργεια του ημερήσιου Τύπου— ο όρος «καμικάζι». «Μηχανόβιος» και «καμικάζι» απαντώνται δηλαδή σε διαφορετικά κοινά που δεν βρίσκονται σε επαφή, ενώ το νοηματικό πεδίο του κάθε όρου επικαλύπτεται σε μεγάλο βαθμό από αυτό του άλλου, ενώ διαφέρει προφανώς η πρόθεση χρήσης και η συναισθηματική φόρτιση. Ενώ δηλαδή, για τους μηχανόβιους είναι τιμή να είσαι «μηχανόβιος», για πολύ μεγάλο μέρος των μη-σχετικών «καμικάζι» σημαίνει «επικίνδυνη οδήγηση», «αντικοινωνική συμπεριφορά», «κοινωνική υποβάθμιση», «αλήτες», «θορυβοποιοί, τσαντάκηδες κτλ. Τέλος, στην κοινή χρήση υπεργενικεύοντας «καμικάζι» αποκαλούνται συχνά όλοι γενικώς οι δικυκλιστές. Ο όρος «μηχανόβιοι» απαντάται σπανιότερα, αλλά και τότε το περιεχόμενό του είναι ασαφές.

Ο μηχανόβιος είναι κυρίως φαινόμενο αστικό. Πρώτιστα ενδιαφέρεται για την ταχύτητα, τις επιδόσεις, την εμφάνιση της μηχανής και όχι τόσο για τα ταξίδια. Στα περιοδικά μοτοσυκλέτας όπου υπάρχουν πολλά άρθρα αφιερωμένα σε ταξίδια, έχουν τον τόνο ότι «εκτός απ' όλα τα άλλα», με την μοτοσυκλέτα μπορεί κανείς να κάνει και ταξίδια. Κι αυτό είναι φυσικό, αφού η διαδικασία «συνάντηση-συζήτηση-ένταξη σε ομάδα-αναγνώριση-επιβολή» συμβαίνει στο άμεσο αστικό περιβάλλον του μηχανόβιου.

αγκάλη



Παιδικός σταθμός —νηπιακό τμήμα

Τσάμη Καρατάσου 62 Φιλοπάππου

αρχίσαμε και σας περιμένουμε

πληροφορίες τηλ. 92.25.192 - 82.15.377 - 86.24.621

Ισπανικά

Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών

· ΜΙΓΚΕΛ ΝΤΕ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ ·

Καποδιστρίου 2, Τηλ. 3628880

Πρόγραμμα Σπουδών

Βασικός Κύκλος Γλώσσας
(Κανονικά & Εντατικά Τμήματα)
Ανώτερος Κύκλος Ισπανόφωνου
Πολιτισμού.

Ειδικά τμήματα:

Προφορική άσκηση

Ισπανικά για τουριστικούς ξεναγούς

Ισπανικά επιχειρήσεων

Σεμινάρια και τμήματα

επεξεργασίας ειδικών θεμάτων

Διδάσκουν Ισπανοί καθηγητές

πτυχιούχοι ισπανικών πανεπιστημίων.

Πληροφορίες-εγγραφές: Από 10 Σεπτεμβρίου
πρωί: 10.00-1.30

απόγευμα: 5.30-8.30 καθημερινά





Αντοχούλ

Τα Σκουλαρίκια

(μια συνηθισμένη εβδομάδα
κουτσομπολιού)

του Σωτήρη Κακίση

Μια φορά κι έναν καιρό φωτογραφίζαμε το Αυτογκόλ τους τίτλους της αθλητικής αφθονίας και γελάγαμε λίγο, και θυμούσαμε. Σήμερα το Αυτογκόλ λέει να είναι ιδιόρρυθμη περιλήψη, υποκειμενικός θρέφτης των «ψιλών» ειδήσεων που προπούν κάθε μέρα τις αθλητικές μερίδες. Δείτε λίγα τυπικά, αναλαμβανόμενα από εγχρώμων στηλών σημειώστε ότι για τα πολύ χοντρά που γίνονται πού και πού κανείς δεν μηνύει κανέναν. Φαίνεται ότι από τα σπορ πνάνει η υψηλή ποιότητα της δικτατορίας μας, από τα σπορ κορεύεται το νέο, αντι-μικροαστικό κύμα, από τα σπορ έρχονται μηνύματα παντνά και ατρόμητα:

ΚΙ ΑΛΛΟΣ παίκτης παίζει φορώντας σκουλαρίκι. Είναι μοντέρνος και έτσι του έπαισε να κυκλοφορεί. Πρόκειται για τον Ηλία Αρμόδωρο που λέει: «Είναι της μόδας, δεν έχω κανένα πρόβλημα»
(Φως, 7.9.84)

Πολύς ποδοσφαιρικός κόσμος ζήτηκε το απογευματάκι στο Κολωνάκι, έσως μετά τη συνέλευση —μάπα της ΠΑΕ. Ο Γιώργος Βαρδινογιάννης δεν είχε πάλι στη συνέλευση, αλλά βρισκόταν στην πλατεία και έτρωγε στο βάθος ενός γαζιού, έχοντας δίπλα του κάποιον φίλον. Ήρθαν, λοιπόν, που λέτε οι αμάνος, Μητρόπουλος, Καρατζάς και άλλοι και αμολύθηκαν στα τραπέζια. Σε ποια στιγμή τσουπ και εμφανίζεται ο υλούρης με μια Άλφα Ρομέο Τζουλιέτα, έκανε όμως μια βόλτα και έφυγε έσως. Μετά από μισή ώρα ο Κίμωνας ζεται πάλι καβάλα στην αμαξάρα, που έπει να κοστίζει πάνω από τρία ατομμύρια και αυτή τη φορά αράζει ο νος του για φαγητό. Και κάποιος από τους προέδρους των ΠΑΕ το πέταξε το καρφί του: «Ο υλούρης ήρθε την πρώτη φορά, είδε την ΠΑΕ του Βαρδινογιάννη και εξαφανίστηκε. Την δεύτερη φορά, είδε ότι έφυγε ο Γιώργος και ήρθε να καθήσει».
(Φίλαθλος, 8.9.84)

Να πω και γω κάτι για εκείνη την ιστορία του Λος Άντζελες, όπου φωτογραφήθηκε με τον «τέως» ο Πρόεδρος της ΕΚΟΦ, ο Ζωγράφος. Να πω δηλαδή όχι πως παίρνω το μέρος του

Ζωγράφου— ότι υπήρχαν και φανατικότεροι από αυτόν, βασιλικότεροι του βασιλέως, που λένε.

Μόλις είδε τον Γκλύξμπουργκ, ένας από τους αρχηγούς της αποστολής, που είναι και σύμβουλος στην ΕΟΑ και στην ΕΚΟΦ, αναθάρρησε, θυμήθηκε τις παλιές «καλές» μέρες και φώναξε: «Αχ, το παιδί μας, πόσο το είχα επιθυμήσει. Α, να και ο Παύλος, να και η Άννα-Μαρία. Αχ, τότε θα μας ξανάρθουν στην Ελλάδα!» Και βέβαια στήθηκε και αυτός για την φωτογραφία. Μόνο που αυτόν δεν τον πήραν τα σκάγια της απογευματινής συναδέλφου που την δημοσίευσε. Και έγχρωμη μάλιστα.
(Φίλαθλος 8.9.84)

● Η διαταγή σου Σακελλαράκη ήταν αυστηρή: «Έντεκα η ώρα όλοι στα κρεβάτια σας», είπε στους αθλητές των Βαλκανικών.

Δεν είχες σκεφθεί όμως Βασίλη μια λεπτομέρεια: «Στις 11 το βράδυ βγαίνουν —τσάρκα οι γυμνάστριες του προγράμματος "γυναίκα και αθλητισμός"».

Αν ήταν ποτέ δυνατόν να ηρεμήσουν οι αθληταράδες μας.
(Φίλαθλος, 9.9.84)

● Κουλούρη, στους αγώνες του Λος-Άντζελες είπες ότι οι Αμερικάνοι έφτιαξαν Ολυμπιάδα - Χόλυγουντ. Εσύ τι φτιάχνεις τώρα; Βαλκανιάδα - Φίνος φιλμ;
(Φίλαθλος, 9.9.84)

● Ηρακλής - Παναθηναϊκός έπαιξαν την Κυριακή στο Καυταντζόγλειο και 8.000 μόνο κόσμος. Την ίδια ώρα είχε συγκέντρωση στη Θεσσαλονίκη ο Μητσοτάκης. Και απ' ότι έμαθα, οι περισσότεροι παίκτες του ΠΑΟ ενθουσιάστηκαν. Από ένα πρόχειρο γκάλοπ διαπίστωσα ότι μέσα στους Παναθηναϊκούς η Νέα Δημοκρατία έχει πάνω από πενήντα τοις εκατό. Δεν συμπορεύονται, δηλαδή, με τον Πρόεδρο, ενώ στα κομματικά βρίσκονται μαζί με τον γιο του Γκμοχ.
(Φίλαθλος, 12.9.84)

● Με το που πάτησε ο Σπύρος στο Δαφνί άρχισε να κατεβάζει το ένα ποτήρι μετά το άλλο. Και μετά από καμιά δεκαριά ποτήρια άρχισε να φωνάζει: «Φέρτε μου τον Σακελλαράκη να τον σχίσω». Δεν μπορούσε όσο και να έπινε να ξεχάσει το χουνέρι που του έκανε ο Βασίλης να μην τον βάλει να

τρέξει στα 5.000 μ. της Βαλκανιάδας. Για την ιστορία αναφέρω ότι τον Ανδριόπουλο τον πήραν σηκωτό στο δρόμο της επιστροφής. Ούτε το πούλμαν δεν έβλεπε.
(Φίλαθλος, 12.9.84)

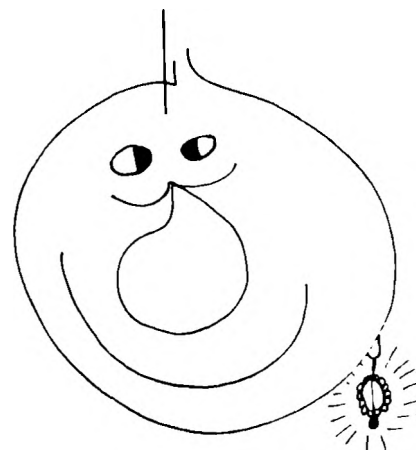
● Ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι του Μουρκάκου και τι δεν άκουσε ο Ηλίας. «Δέν είναι δυνατόν να είσαι αρχηγός επαγγελματικής ομάδας. Αυτά είναι αστεία πράγματα. Μου έρχεσαι μ' ένα σκουλαρίκι και αντί να δίνεις το καλό παράδειγμα είσαι ο πρώτος που στερείσαι σοβαρότητας». Μουρκάκο εδώ καράβια χάνονται κι εσύ ασχολείσαι με το αυτί του Αρμόδωρου.
(Φίλαθλος, 12.9.84)

● Ρώτησε κάποιος τον Κοντοβαζαινίτη για τον Ορφάνο και ο Βασίλης απάντησε: «Όλος ο κόσμος το ξέρει ότι πήρα τα λεφτά σαν δικηγόρος. Φαίνεται, όμως ότι μερικοί κοιμούνται ή κάνουν κάτι άλλο κάτω απ' τα πεύκα και δεν ξέρουν τι τους γίνεται...».
(Φίλαθλος, 13.9.84)

● ΔΕΝ σεβάσθηκαν οι παίκτες επαρχιακής ΠΑΕ την διαδικασία που θέσπισε η Πολιτεία με την εισήγηση του ΠΣΑΠ για την εκλογή των αρχηγών. Την αμαύρωσαν 2-3 με την αθήνη ενέργειά τους να μην τιμήσουν την δημοκρατική αυτή διαδικασία, για την ανάδειξη των αρχηγών με την ψήφο τους.

Και τι έκαναν. Αντί να ρίξουν λευκό, αφού δεν συμφωνούσαν με τον Α ή Β συμπαίκτη τους, που είχε θέσει υποψηφιότητα έκαναν κάτι άλλο πολύ βαρύ. Έγραψαν στα ψηφοδέλτια πράγματα τρελά, απαράδεκτα για τον χώρο που ανήκουν. Παράδειγμα, βρέθηκε ψηφοδέλτιο στο οποίο ένας παίκτης είχε γράψει: «Ψηφίζω το δωμάτιό μου για αρχηγό».
(Φως, 14.9.84)

● ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ν' αποφύγει σχόλια και παρατηρήσεις ο Ηλίας Αρμόδωρος έβγαλε το σκουλαρίκι, αφού ο Γκόρσκι δεν το δεχόταν με τίποτε.
(Φως, 14.9.84)



● (Το ύφος ήθελα να σημειώσω. Μια μία ίσως οι ειδήσεις να μην λένε τίποτα. Δίπλα δίπλα όμως και με σκουλαρίκι κάτι λένε).

Η εκστρατεία της Ρωσίας του 1919

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα
«Το Σπίτι της Θείας»

του Φ.Δ. Δρακονταειδή

Ο θεός Πλάτων ξερόβηξε.

— Πριν είκοσι χρόνια ακριβώς, ένα πέμπτο του αιώνα κιόλας, Καθαρή Δευτέρα ήταν και τότε, 17 Φεβρουαρίου του 1919, μας ήρθε η διαταγή που είχε κοινοποιηθεί τις προηγούμενες μέρες στους αξιωματικούς του πρώτου Σώματος. Ήμουν λοχαγός στον 6ο λόχο του 3ου Συντάγματος Πεζικού της 13ης Μεραρχίας. Βρισκόμαστε στρατοπεδευμένοι στο Πράβι. Η διαταγή έλεγε να δηλώσουμε αν θέλαμε να πάμε στη Ρωσία να πολεμήσουμε. Όποιος αξιωματικός δήλωνε συμμετοχή, θα έπαιρνε επιπλέον του μισθού του χίλιες δραχμές αμοιβή. Είχα τότε τρεις αδερφές να παντρεύω και δίχως να το σκεφτώ πολύ, πήγα και υπέγραψα. Δέκα μέρες αργότερα επιβιβαστήκαμε σ' ένα ρωσικό βαπόρι, το «Αυτοκράτωρ Νικόλαος». Είχα ένα στρατιώτη που λεγόταν Χρήστος Καραγιάννης και κρατούσε ημερολόγιο. Είχε γράψει ένα ποίημα:

«Φεύγουμε, ω γλυκειά πατρίς, υπάγομεν στα ξένα.

Τι ωφελεί σε μας ζωή τόνον μακρά 'πό σένα;

Άραγε θα πατήσωμεν το ιερόν σου χώμα

ή θα ταφή εις άλλην γην το άθλιόν μας σώμα;»

Στις 3 Μαρτίου, κατά τις 5 το απόγευμα, αποβιβαστήκαμε στην Οδησό.

— Θα είναι ωραία πόλη, είπα.

— Δεν προλάβαμε να δούμε τίποτα, συνέχισε ο θεός Πλάτων. Μπήκαμε στη γραμμή κατά τετράδες και περάσαμε μεσ' από μεγάλους δρόμους. Ο κόσμος έβγαινε στους εξώστες και φώναζε «σολντά φρανσαι». Κι εμείς λέγαμε «νο φρανσαι, γκρεχ σολντά-τεν». Μετά από δυόμιση ώρες πορεία, φτάσαμε σε κάτι επιταγμένα οικήματα. Το πρωί, όταν πήγαμε να πλυθούμε, το νερό στα παγούρια μας ήταν παγωμένο. Ο ουρανός γκριζός, χειμώνας καλός. Συνταχθήκαμε αμέσως κι άρχισε η πορεία προς το σιδηροδρομικό σταθμό. Όλα γίνονταν βιαστικά, γιατί η δεύτερη Μεραρχία είχε πάθει πανωλεθρία από τους Μπολσεβίκους κι είχε αρχίσει να υποχωρεί.

— Πεινάς; με ρώτησε η Κούλα.

Πριν από δυο ώρες είχαμε αποφάει.

— Φτιάξε μας καφέ, σε παρακαλώ, είπε ο θεός Πλάτων.

— Ας πιούμε άλλον έναν, είπα.

Γιατί ήθελα να φύγει από δίπλα μου η Κούλα, που με το γυμνό της πόδι μου χάιδευε τη γάμπα.

— Λοιπόν, ξανάρχισε ο θεός Πλάτων, μετά από δέκα επτά ώρες φτάσαμε σ' ένα σιδηροδρομικό σταθμό που λεγόταν Στεπάνοφ-κα. Κι ύστερα, μετά από άλλες τέσσερις ώρες ταξίδι κι έξι ώρες πορεία, φτάσαμε στο χωριό Σέρπκα, όπου πήρα διαταγή ν' ακροβολιστεί ο λόχος μου. Φτάσαμε στο πρώτο σπίτι με γεμάτα τα όπλα και ανά χείρας. Μπαίνω σε μιαν αυλή και βλέπω ένα τεράστιο σκυλί να έρχεται προς το μέρος μου. Κοντοστάθηκα. Εκείνο ήρθε και μου μύρισε τις αρβύλες. «Έτσι θα μας γλύφουν τις αρβύλες οι Μπολσεβίκοι», μου λέει ο Χρήστος Καραγιάννης. Είδα φως στο σπίτι και προχώρησα. Άνοιξα την πόρτα και κατέβηκα κάμποσα σκαλιά. Βρέθηκα σ' ένα δωμάτιο όπου ένας τεράστιος άντρας έτρωγε. «Οφισιερ», του λέω. Εκείνος έμεινε ατάραχος. Πήρε ένα ποτήρι, το γέμισε κρασί και μου το έδωσε. «Βίνο», μου λέει. Τον

ευχαρίστησα και το ήπια. «Μαιζόν ντορμίρ ισί», του λέω. «Τώρα τρώω», μου λέει αυτός. Είχαμε μπει καμιά δεκαριά άτομα και τον περιμέναμε να φάει. Είχαμε καθίσει όπου βρήκαμε. Τα σπίτια σ' εκείνη την περιοχή είναι χτισμένα στη γη: όταν μπαίνεις, κατεβαίνεις επτά ως δέκα σκαλιά κι έχουν μια τεράστια σόμπα σαν φούρνο σε ιδιαίτερο δωμάτιο και ζεσταίνονται πολύ καλά. Περιμέναμε λοιπόν με την άνεσή μας.

— Εσύ δεν ξέρεις καμιά ιστορία από τη Ρωσία; διέκοψε η Κούλα, φέρνοντας τον καφέ.

— Όχι, είπα, δεν έχω πάει.

— Καλύτερα, είπε η Κούλα χολωμένη, γιατί τότε δεν θα μπορούσαμε να σε σταματήσουμε κι εσένα να λες ιστορίες. Κάθισε παράμερα μουτρωμένη και μασούλιζε τα νύχια της.

— Λοιπόν, συνέχισε ο θεός Πλάτων, μερικές μέρες αργότερα, πήρα διαταγή να συγκεντρώσω τριάντα πέντε εθελοντές και να πάμε βορινά ενώπιον του εχθρού προς ανατίναξιν σιδηροδρομικής γέφυρας έξωθεν του χωριού Μπαλαϊτσούκ. Μαζί μας θα έρχονταν και δεκαπέντε Γάλλοι από το σώμα του αντισυνταγματάρχη ντε Κλαβιέρ. Ξεκινήσαμε μέσα στο σκοτάδι, το χιόνι έπεφτε πυκνό. Οι Γάλλοι στασίασαν: Ρωσία είναι εδώ ή απελπισία; ούρλιαζαν.

Ο ανθυπολοχαγός τους ήρθε κοντά μου και μου έλεγε: «σε-κούρ». Τι βοήθεια να του έδινα; Κουβαλούσαμε μια σιδερένια σκάλα για να μπορέσουμε να σκαρφαλώσουμε στη γέφυρα και να βά-λουμε τα εκρηκτικά. Η δουλειά όμως ήταν πολύ δύσκολη εξαιτίας του χιονιού. Δύο Γάλλοι πέθαναν από το κρύο. Έναν τρίτο τον σώσαμε μ' εντριβές. Οι δικοί μας άντεχαν περισσότερο και το ηθικό μας ήταν ψηλό. «Μην απελπιζόσαστε, παιδιά», τους έλεγε, «όπου να 'ναι τελειώνουμε». Και πράγματι, μετά από λίγο δόθηκε το σύνθημα συγκεντρώσεως. Διανύσαμε περίπου πεντακόσια μέτρα κι ακούστηκε ο κρότος. Η γέφυρα τινάχτηκε στον αέρα και τα κομμάτια της έπεσαν προς κάθε κατεύθυνση. Τι να το κάνεις όμως; Τη νύχτα καταστρέψαμε τη γέφυρα, το επόμενο απόγευμα την είχαν ξαναφτιάξει. Και τα τραίνα δεν έπαψαν να περνούν με πολεμοφόδια και στρατό. Στην περιοχή δρούσε ο Αταμάνος Γρηγόριεφ, παλιός λοχαγός του ρωσικού στρατού, που είχε διακριθεί στον πόλεμο του 14-18. Είχε σχηματίσει δύναμη από οκτώ-εννιά χιλιάδες προλετάρους, και το πυροβολικό του δεν μας άφηνε σε ησυχία. Εμείς είχαμε λιανοντούφεκα κι οπλοπολυβόλα, γιατί οι πυροβολαρχίες μας δεν είχανε φτάσει ακόμα. Έτσι, όταν άρχισε η μάχη στο Σέρπκα, οι Μπολσεβίκοι έρχονταν κατά κύματα πάνω μας: κύμα Μπολσεβίκων, κύμα ωκεανού. Έστερ' από τρία τέταρτα της ώρας, διαταχθήκαμε από το Γάλλο στρατηγό να υποχωρήσουμε. Οι Μπολσεβίκοι μας είχαν πλησιάσει στα εκατό μέτρα. Ευτυχώς δεν μας πυροβολούσαν. Είχαν τα όπλα τους στον ώμο και βάδιζαν γρήγορα. Εμείς το είχαμε βάλει στα πόδια. Γύριζα πότε πότε και κοιτάζα πόσο κοντά είχαν φτάσει. Ήταν πελώριοι άντρες σαν γίγαντες. Ίδιοι Ζουλού.

— Αυτά δεν ξεχνιούνται, είπα.

— Δεν ξεχνιούνται, είπε και ο θεός Πλάτων.

— Πες μας εσύ μιαν ιστορία αλλιώςτικη, ψιθύρισε η Κούλα κι ήρθε να καθίσει πάλι κοντά μου.

ο πρόσωπό της ήταν ξαναμμένο και μύριζε ολάκερη φημένο
δαλο.

- Εγώ ξέρω μιαν ιστορία από τη μάχη του Βατερλώ, είπα, ό-
πολέμησε ένας πρόγονός μας, Βησσαρίων Κουκουζέλης λεγό-
'Ηταν στο στρατό των Αυστριακών, εθελοντής είχε κατατα-
γιατί αγαπούσε μία κοπέλα πλούσια, που λεγόταν Λου-
ρέας Σαλομέ.

- Και τι έγινε; ρώτησε η Κούλα.

- Τον χτύπησε ένα βλήμα και τον άφησε ανάπηρο. Και πέρασε
λά χρόνια στο κρεβάτι παράλυτος. Κι η Λου τον φρόντιζε. Κι
αυτός πέθανε, η Λου μπήκε σε μοναστήρι. Δεν παντρεύτηκε

- Αυτά κάνει ο πόλεμος, συμπέρανε ο θείος Πλάτων. Μήπως
εν είχα πάει στην εκστρατεία της Ρωσίας θα είχα αλλάξει μυα-
'Εβλεπα με τι θάρρος και πίστη πολεμούσαν οι Μπολσεβίκοι.

Μπουγιαλίκ ρίχτηκαν πάνω μας τετρακόσιοι ιππείς κι εμείς
αμε πριμηδόν, το χιόνι έπεφτε πυκνό και δεν τους βλέπαμε. Α-
ραμε μονάχα τον καλπασμό των αλόγων τους. Κι ο Χρήστος
αγιάννης που ήταν κοντά μου, είπε: «Σαν τον 'Αη-Γιώργη έρ-
ται. Θα μας βάλουν να τους γλύψουμε τις μπότες!» Και στην
χώρηση, όταν φτάσαμε στη Χερσώνα, μ' έστειλαν φρούραρχο
σιδηροδρομικό σταθμό για να καλύψω τη γαλλική διοίκηση
ετοιμαζόταν να φύγει. Και μόλις είχα φτάσει, χτύπησε το τη-
ωνο και το σήκωσα. «Μπονζούρ», ακούω, «με ποιον έχω την
να ομιλώ;» Δεν τα έχασα καθόλου. «Γκρεχ οφίτσιερ ισί. Εγώ
ποιον έχω την τιμή να ομιλώ;» «Με τον Αταμάνο Γρηγόριεφ,
ηγό δέκα χιλιάδων Μπολσεβίκων και ζητώ η επανάσταση και
ρω πολύ». «Μουά ωσί», του είπα και εγώ. «Δεν μου λέτε», εί-
Αταμάνος, «τι θέλετε εσείς οι Έλληνες εδώ πέρα»; «Εκτε-
μεν διαταγήν της πατρίδος μας, μεσιέ». «Η πατρίς σας δεν δια-
ει να έλθετε εις Ρωσίαν. Η Ρωσία δεν κατέχει ελληνικά εδάφη,
δάνεια χρωστάει εις την Ελλάδα. Αν κατέχομεν εδάφη σας
τα οποία δικαίως πολεμάτε, είμεθα πρόθυμοι να σας τα επι-
ίψουμε. Επίσης, αν σας χρωστάμε ρούβλια, τα οποία δικαίως
ατείτε, να σας τα πληρώσουμε. Επομένως, δεν σας διατάζει η
ρίς σας, αλλά σας απέστειλαν να πολεμήσετε τον ρωσικόν λα-
όστις μάχεται κατά της τυραννίας και των πλουσίων. Και ξε-
τε πως η Ρωσία έχει χύσει αίμα δια την ελληνικήν ελευθερίαν.
; συμβουλεύω λοιπόν να πάρετε τους άνδρας σας και να απέλθε-
Εγκαταλείψατε τους συμμάχους σας». Τα είχα χαμένα. «Δεν
γουμε», του είπα, «νου ρεστερόν και σας περιμένουμε, μεσιέ».
κι τι θα καταφέρετε, καμαράντ», με ρωτάει εκείνος, «τόσοι λι-
που εισαστε;». «Αφού γνωρίζεις την ελληνική ιστορία, Αταμά-
Γρηγόριεφ, θα ξέρεις πως οι Σπαρτιάτες ήταν τριακόσιοι, ντράι
ντερντ». «Έχει καλώς», μου είπε κι έκλεισε το τηλέφωνο.

- Και τι απόγινε; ρώτησα.

- Ο Γρηγόριεφ μας επιτέθηκε. Είχαμε εκατόν δέκα εφτά νε-
ύς, εκατόν σαράντα τραυματίες κι έναν αγνοούμενο. Πήραμε
ταγή να φύγουμε ολοταχώς. Η συνομιλία μου με τον Αταμάνο
νε γνωστή. Θεωρήθηκε πράξη ηρωισμού κι όταν γύρισα στην
λάδα παρασημοφορήθηκα με το αριστείο ανδρείας. Ήμουν ό-
ς άλλος άνθρωπος.

- Ο άνθρωπος δεν αλλάζει, είπε με σιγουριά η Κούλα.

- Ο καπιταλισμός είναι μια παρένθεση στην πορεία της ανθρω-
τητας, είπε ο θείος Πλάτων.

- Πάντα κανείς βγαίνει κερδισμένος από τέτοιες εμπειρίες, εί-
. Ο θείος Πλάτων σηκώθηκε από την πολυθρόνα του κι η Κούλα
ταχίνησε την καρέκλα της από κοντά μου.

ΙΑΝΟΣ

BIBΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - GALLERY - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

15 Σεπτεμβρίου

15 Οκτωβρίου

ΜΗΝΑΣ
ΓΝΩΜΙΜΙΑΣ

με

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

και

ΕΚΠΛΗΞΕΙΣ

βιβλία
περιοδικά
ξένος τύπος
χαρτικά - σχολικά
εκδόσεις τέχνης
μεταξοτυπίες
λιθογραφίες
γκραβούρες
παλιά βιβλία

ΙΑΝΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 — ΘΕΣ/ΝΙΚΗ — ΤΗΛ. 277.004

Τό «ΑΝΤΙ»

(και όλοι μας)

στη Χώρα του ΚΙΤΣ

Το κιτς είναι δύσκολο να οριστεί. Λέξη «ξενόφερτη» έννοια βαθιά ελληνική. Με ένα γενικό (άρα ανακριβή) τρόπο, μπορούμε να το μεταφράσουμε ως «κακό γούστο». Κιτς είναι το κακό γούστο με πολύ μεράκι και ένα είδος πάθους, γράφει κάπου ο Λουκιανός Κηλαϊδόνης.

Αλλά βέβαια η αναγνώριση του κιτς δεν βρίσκεται στο χώρο της γλωσσικής απόδοσής του. Λίγο πολύ όλοι ζούμε, καταναλώνουμε ή παράγουμε το κιτς σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής μας.

Αν υποθέσουμε ότι η «ποιότητα» της ζωής μας είναι πια το κύριο πρόβλημά μας, το κιτς είναι η χαρακτηριστικότερη υποβάθμισή της.

Το ελληνικό κιτς έχει χίλια πρόσωπα και εκδοχές· βρίσκεται στην αρχιτεκτονική μας και στη διακόσμηση. Στο γραπτό και προφορικό μας λόγο. Στη μουσική, τη συμπεριφορά, την ενδυμασία μας.

Παράγεται βιομηχανικά και βιοτεχνικά, χωρίς να υστερούν οι ατομικές επιδόσεις. Είναι φαινόμενο δημοκρατικό στην εξάπλωσή του, μιας και το κιτς δρα διαταξικά: κατοικεί το ίδιο στο διαμέρισμα του μεγαλοαστού, χωρίς να περιφρονεί το τριάρι του υπαλλήλου.

Εισχωρεί σε όλα τα κόμματα, ενώνει ανθρώπους με διαφορετικές ιδεολογίες και προσηλώσεις.

Με λίγα λόγια το κιτς είναι παράγων εθνικής ενότητας και λαϊκής ομοψυχίας.

Φίλοι του ΑΝΤΙ λοιπόν, ακριβώς εδώ και δύο χρόνια αποφάσισαν να αποτυπώσουν το ελληνικό κιτς και να ξορκίσουν τις επιπτώσεις του.

Χωρίς να ισχυριστούμε ότι γίναμε «κιτςολόγοι», μπορούμε να πούμε ότι μετά από δυο χρόνια δουλειάς, είμαστε σε θέση να εντοπίσουμε με ακρίβεια τους κοινωνικούς, οικονομικούς και ιδεολογικούς λόγους που εγκαθιδρύουν το βασίλειο του κιτς στη ζωή μας.

Έτσι, οι φίλοι του ΑΝΤΙ που απεδύθησαν στην κιτσοέρευνα αυτής της διατηρίας έχουν καταλήξει:

- Στην έκδοση ενός βιβλίου που παρακολουθεί το ελληνικό κιτς στους κυριότερους τομείς της εκδήλωσής του.

- Σε μια τηλεοπτική ταινία για το κιτς.

- Στην οργάνωση μιας εκδήλωσης στα τέλη του Οκτώβρη με αρχές Νοέμβρη όπου:

- Θα υπάρξει έκθεση κιτς στο έπιπλο, τη διακόσμηση, την ενδυμασία.

- Εκδηλώσεις για το κιτς στον κινηματογράφο, τη μουσική, την διασκέδαση.

- Συζητήσεις για το κιτς, την παιδεία και την αισθητική αγωγή.

- Διάφορα «χάπενινγκ» όπου το κιτς θα παίζει το ρόλο του.

- Πολυθέαμα και προβολή διαφανειών.

Οι εκδηλώσεις αυτές θα πραγματοποιηθούν στο «Εκθεσιακό Κέντρο Αθηνών» στη Λεωφόρο Κηφισίας (απέναντι απ' το Γηροκομείο).

Στο επόμενο τεύχος μαζί με περισσότερες πληροφορίες θα ζητήσουμε και τη βοήθεια αναγνωστών «κιτσοκυνηγών» για την καλύτερη διοργάνωση και εμπλουτισμό των εκδηλώσεων.

Δύο από τις αφίσες που θα κυκλοφορήσουν για τις εκδηλώσεις αυτές, δημοσιεύονται σ' αυτές τις σελίδες.



«Σαν να 'ναι δηλαδή... ιθαγενείς»

Για τον αντίκτυπο της τηλεοπτικής εκπομπής, «Το σόι των ποιητών»

Η τηλεοπτική εκπομπή «Θέματα και Βιβλία» της 12ης Σεπτεμβρίου (ΕΡΤ 1) με θέμα, «Το σόι των ποιητών, η έπαρση και ο ναξιά τους», ο Δ.Ν. Μαρωνίτης παρουσίασε τους ποιητές στο Βαγενά, Μαρία Λαϊνά, Χριστόφορο Λιοντάκη, Τζένη Μαυράκη και Χρύσα Προκοπάκη. Δύο μέρες μετά (14.9), στη ραδιοφωνική εκπομπή «Μέρα μεσημέρι» του Α' Προγράμματος, οι άλλοι ποιητές (οι δύο απ' αυτούς και κριτικοί) ο Κώστας Γουλιάμος, ο Αλέξης Ζήρας και ο Κώστας Παπαγεωργίου, κατήγγειλαν τον μεν συντονιστή ότι φύσει και θέσει ασκεί εξουσία, οι δε ποιητές ότι την ανέχτηκαν για λόγους που συνοψίστηκαν στο τέλος ως μωροφιλοδοξία.

Ο ενδιαφέρον που μπορεί να αντεγκλήσεις του είδους που είναι μάλλον περιορισμένο, όσους δεν έχουν ειδική σχέση πρόσωπα και πράγματα, και αντλείται, θα 'λεγα, αμέσως ως ελεγχθεί το έγκυρο της υποφής αυτού που εκφέρει τον εξουσιαστικό λόγο ώστε να κριθώθει αν υπάρχει αντίκριση ή όχι. Και αν η υπογραφή είναι έγκυρη, τουλάχιστον στο εκκείμενο θέμα, ο αντιεξουσιαστικός λόγος εξαργυρώνεται στο εραίο και η υπόθεση συζητείται ή όχι, στην ουσία της πια μαφορετικά πρόκειται για κοιπράξη απάτης.

Εδώ είμαστε υποχρεωμένοι να πρήσουμε τους τίτλους που ακολουθούν τις τρεις υπογραφές οι οποίοι, εννοείται, πρέπει διαβαστούν σε σχέση με τα συγκεκριμένα πρόσωπα:

Κώστας Γουλιάμος: Μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του περιοδικού «Γράμματα και Τέχνες», παραγωγός της ΕΡΤ, επισημονικός συνεργάτης στην εντύπωση.

Αλέξης Ζήρας: Μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού «Γράμματα και Τέχνες», έμπιστος σύμβουλος της ΕΡΤ για λογοτεχνικά θέματα, μέλος της επιτροπής Κρατικών Βραβείων, νικητής γραμματέας της εταιρείας Συγγραφέων, εισηγητής, μοιολογιστής, θεωρητικός και κριτικός της «γενιάς του '70».

Κώστας Παπαγεωργίου: Διευθυντής του περιοδικού «Γράμματα και Τέχνες», παραγωγός ικανού αριθμού εκπομπών στην ΕΡΤ επί πλάττων, αναπληρωματικό μέλος της επιτροπής Κρατικών Βραβείων.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο μισθοι συνεργάτες και οι τρεις της ΕΡΤ, αυτονόητο ότι βρήκαν ιαίτα από μιάμιση μόλις μέρα, πρόσβαση σε ζωντανή εκπομπή. Η εκπομπή εξάλλου που δεν θίγει θέματα τόσο ειδικού ενδιαφέροντος. Δηλαδή, ακριβώς εξουσία και όχι απλώς χρήση - κατάχρηση. Αλλά και ειδικότερα, κά-

ποιες ακόμα κοινές ιδιότητες μαρτυρούν ότι δεν πρόκειται για τυχαία άθροιση προσώπων και απόψεων. Δηλαδή, αναμέτρηση ανάμεσα σε δύο «σόγια», σύμφωνα με τους δικούς τους όρους, όπως θα φανεί παρακάτω. Ακολουθούν λαλίστατα δείγματα αντιεξουσιαστικού λόγου:

Κ.Γ.: Εγώ θέλω να μείνω στη λέξη «σόι». Αυτό το οποίο διακρίνει ασφαλώς αυτή τη λέξη είναι η συγγένεια. Λοιπόν, δε νομίζω ότι στις ποιητικές σχέσεις έχουμε το δικαίωμα να εκφραζόμαστε με όρους συγγενείας, και αν αυτό γίνεται, γίνεται μόνο στην επιστήμη της πολιτικής ανθρωπολογίας. Ωστόσο, ο καθηγητής Μαρωνίτης, ένας κλασικός φιλόλογος και όχι φιλόλογος των νέων ελληνικών, πιστεύω πως θέλει να νεοτερίσει εισάγοντας όρους αδόκιμους για την ποίηση. Κάτι τέτοιο όμως δημιουργεί προβλήματα, και προβλήματα, έτσι, κάποιας ιδεολογικής και νοηματικής σύγχυσης, και ταυτόχρονα μας πηγαίνει σε κατευθείαν, έτσι, όρους εξουσιαστικούς, δηλαδή που θέλουν να εξουσιάζουν. Αυτό το «σόι» είναι ένας τρόπος καταγωγής, πατρικής ή μητρικής γενεαλογικής γραμμής, που καθορίζει κάποιους όρους ιθαγένειας, σαν να 'ναι κάποιοι δηλαδή από τους ποιητές ιθαγενείς, και μέσα απ' αυτή την ιθαγένεια, δηλαδή, όλοι αυτοί οι άνθρωποι έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά στοιχεία...

Δείγμα εργασίας του Κώστα Γουλιάμου (το απόσπασμα αναφέρεται στον τίτλο της εκπομπής). Και η κοινωνιολογία δίνει τη θέση της στην ψυχολογία:

Κ.Π.: Εκτός κι αν ο τίτλος της συγκεκριμένης αυτής εκπομπής, «το σόι δηλαδή των ποιητών», πρέπει να ερμηνευτεί διαφορετικά, δηλαδή μπορεί να θέλησαν μ' αυτό τον τρόπο να δηλώσουν οι παρουσιαζόμενοι ποιητές ότι ανήκουν σε μια στενά νοούμενη, θα λέγαμε, πατριαρχική οικογένεια, της οποίας πατριάρχης και προστάτης είναι ο παρουσιαστής, πα-

της Μαρίας Λαϊνά

νεπιστημιακός δάσκαλος. Αλλά αν συνέβη κάτι τέτοιο θα έπρεπε να το δηλώσουν, ούτως ώστε να μην ταυτιστεί στο πρόσωπό τους όλη η υπόθεση της νεότερης ελληνικής ποίησης.

Προκειμένου να μην ταυτιστεί στο πρόσωπο τουλάχιστον το δικό μου «όλη η υπόθεση της νεότερης ελληνικής ποίησης», δηλώνω ευχαρίστως, ότι μου υποδείξει εκείνος.

Αλλά το πρόβλημά μας είναι άλλο:

Κ.Γ.: Το πρόβλημά μας είναι άλλο, έτσι; ότι εισάγονται κάποιοι αδόκιμοι όροι μέσα στη λογοτεχνία, δηλαδή το «σόι», έτσι; Αυτό το σόι είναι ενδεικτικό ακριβώς στο πώς κάποιοι θα τροχοδρομήσουν, δηλαδή θα γίνουν τροχονόμοι, ας πούμε, νεότερων τάσεων (...)

Λοιπόν, αυτό θα πρέπει να μας φοβίζει σαν νεότερους ποιητές, σαν νεότερη γενιά, έτσι; πού πάμε; πού οδεύουμε; Μην καταντήσουμε κι εμείς σαν τα παιδιά του Μπερκλεϊ, ας πούμε, που θέλουν να ψηφίσουν Ρήγκαν, έτσι;

Έτσι, κι ακόμη περισσότερο: **Α.Ζ.:** Νομίζω ότι πίσω απ' αυτό το φόβο, ίσως, είναι εδώ μια βαριά κατηγορία, αλλά πρέπει κάποτε να την πούμε, κρύβεται και μια μωροφιλοδοξία των ποιητών, ή τουλάχιστον αρκετών ποιητών, οι οποίοι πιστεύουν ότι με το να διδαχτούν σε κάποιο μάθημα στο πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, ή σ' οποιοδήποτε άλλο πανεπιστήμιο, ανεβαίνουν στην κορφή του Παρνασσού.

Εδώ ολοκληρώνεται ο «γόνιμος διάλογος».

Επίλογος: Έπειτα λοιπόν από το «Μέρα μεσημέρι» της 14ης Σεπτεμβρίου, θα περιμένε κανείς πως ο μεν Δ.Ν. Μαρωνίτης θ' ανταποκριθεί στο κάλεσμα της παρουσιάστριας και θα σπεύσει στην εκπομπή ν' αντιμετωπίσει λ.χ. τον Κώστα Γουλιάμο, οι δε πέντε ποιητές θ' αναθεματίσουν την ώρα και τη στιγμή που δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην εκπομπή και, γιατί όχι, θα διαχωρίσουν τη θέση τους από τον συντονιστή, ομολογώντας —έστω και σιωπηρά— ότι έσφαλαν. Έτσι, θα επικυρωνόταν η στρυφνότητα, ο δεσποτισμός και οι επικίνδυνοι νεοτερισμοί του Μαρωνίτη, και τα πράγματα θα επανέρχονταν μάλλον στην προτέρα αυτών κατάσταση, κατά την οποία σύσσωμη η γενιά του '70 —ένα σόι, μια ψυχή— εμφανιζόταν δημοσία με τους φυσικούς, «απ' τους κόλπους της βγαλμένων» συντονιστές ή κριτικούς.

Ευτυχώς, τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ



Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν
Λαμπράκηδες
Ιστορία μιας γενιάς



ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

ΡΑΟΥΛ ΒΑΝΕΓΚΕΝ
Βασικές κοινοτοπίες

•
NORMAN MAIHLEP
Ο απεσταλμένος ενός
μανιακού



Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Ο Μάριος Νικολινάκος
γράφει για το βιβλίο του
Τάσου Γιαννίτση: Η
Ελληνική Βιομηχανία,
Ανάπτυξη και Κρίση, Εκδ:
Gutenberg, Αθήνα 1983

Η μελέτη του Τάσου Γιαννίτση είναι από τις πιο έγκυρες πάνω σε ένα θέμα που βρίσκεται στο επίκεντρο της οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής. Αποτελεί συνέχεια στις αντίστοιχες μελέτες των Χαριτάκη και Ζολώτα προπολεμικά, του Μπάτση μετά τον πόλεμο σε μελέτες του ΚΕΠΕ κατά τη δεκαετία του '60 (Παπανδρέου, Κουτσουμάρης, Σκούντζος, Κουτσογιάννη-Κόκοβα, κ.ά.).

Αγγίζει ολόκληρο το πρόβλημα της βιομηχανικής ανάπτυξης και καλύπτει όλες τις πλευρές της βιομηχανίας. Είναι έργο πληροφοριακό, αναλυτικό και συνθετικό. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τα στατιστικά δεδομένα για να δείξει προβλήματα, να μετρήσει μεγέθη και εξελίξεις, και αξιολογεί καταστάσεις, την ασκηθείσα πολιτική και τα διεθνή δεδομένα, ασκώντας κριτική, διαπιστώνοντας και υποδεικνύοντας μέτρα. Ρητά, εντούτοις, παραμένει στα πλαίσια μιας ανάλυσης χωρίς να εισέρχεται σε θέματα πολιτικής (σελ. 367), μένοντας πιστός στο στόχο να αναλύσει μερικές «σημαντικές» διαστάσεις των προβλημάτων που χαρακτηρίζουν το βιομηχανικό σύστημα παραγωγής της ελληνικής οικονομίας στη φάση της κρίσης» (σελ. 11).

Ο Γιαννίτσης διαπιστώνει πως η ελληνική οικονομία μπήκε από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 σε κρίση που προσδιορίζεται σε τρία σημεία: την επιβράδυνση των επενδύσεων, της παραγωγής και της ζήτησης, την εκ νέου ενίσχυση των παραδοσιακών κλάδων και την αποδυνάμωση του ρόλου των ξένων επενδύσεων, τέλος την όξυνση των αντιθέσεων

ως προς την διανομή εισοδήματος και την αύξηση των ελλειμμάτων στις εξωτερικές σχέσεις (σελ. 356). Ορθά, νομίζω, ο συγγραφέας διαπιστώνει πως ο κύριος χαρακτήρας της κρίσης δεν είναι εσωτερικός, αλλά οφείλεται στην κρίση που προκύπτει από τη θέση της χώρας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας (σελ. 356).

Είναι χαρακτηριστικό, ότι στη δεκαετία του '70 δεν έγινε δυνατόν να γίνει μια αναπροσαρμογή της ελληνικής βιομηχανίας και ένας εκσυγχρονισμός της. Αποτέλεσμα ήταν μια αποβιομηχάνιση, όχι μόνο ως προς τις επενδύσεις, αλλά και ως προς την διάρθρωση της οικονομίας. Είναι, πιστεύω, ιδιαίτερα σημαντικό το συμπέρασμα του Γιαννίτση, ότι οι υπηρεσίες έχουν γίνει ο «ηγούμενος τομέας» της οικονομίας, ενώ σημειώνεται μια τόνωση παραδοσιακών κλάδων, όπως η κλωστοϋφαντουργία ή η υποδηματοποιία (σελ. 357).

Ιδιαίτερα, επίσης, σημειώνουμε ανάμεσα στους συντελεστές των ρυθμιστικών μηχανισμών της κρίσης, τα γραφόμενα για το ρόλο του Κράτους (σελ. 32 επ., 365 επ.). Βρίσκω ότι οι σελίδες αυτές είναι από τις πιο διεισδυτικές της μελέτης, γιατί βάζουν το πρόβλημα στο πλαίσιο των ταξικών συγκρούσεων και αντιθέσεων.

Το κράτος μεταπολεμικά αναλαμβάνει τελικά ένα ρόλο παρασιτικό, αντιπαραγωγικό, που δεν ευνοεί ούτε το ιδιωτικό κεφάλαιο να προωθήσει μια καπιταλιστική ανάπτυξη. Ορθά σημειώνεται πως έτσι τελικά το ίδιο το κράτος «περνάει σε φάση κρίσης» (σελ. 365).

Με βάση τα συμπεράσματα αυτά θα πρέπει να εκφραστεί μια γενικότερη αμφισβήτηση, εάν η επέκταση του δημόσιου τομέα που παρατηρείται μετά το 1981 θα οδηγήσει στην έξοδο από την κρίση ή θα την συνεχίσει, εάν δεν αλλάξουν ριζικά οι όροι λειτουργίας του δημόσιου τομέα. Και

στο θέμα αυτό δεν έχει γίνει ούτε η στοιχειώδης αναγκαία μεταρρύθμιση της διοίκησης. Υπάρχει δυνατότητα διεξόδου από την κρίση, όταν ο κρατικός τομέας προβλέπεται σαν λύση «βολέματος» και εξασφάλισης σε ένα σύστημα που παραμένει μικτό, όπου ο βαθμός «μικτότητας» (ας συγχωρεθεί, παρακαλώ, ο βαρβαρισμός) όμως δεν προσδιορίζεται και όπου η διοικητική και στελεχιακή ανεπάρκεια του δημόσιου τομέα είναι δοσμένη; Ο συγγραφέας δεν ασχολείται με το θέμα αυτό, ορθά όμως σημειώνει, ότι το πρόβλημα δεν είναι το «εάν ή ποτέ» θα βγει η οικονομία από την κρίση, αλλά «με ποιο τρόπο» (σελ. 367).

Δεν είναι δυνατόν στο πλαίσιο της παρούσας βιβλιοκρισίας να αναφερθεί κανείς σε μια σειρά από βασικά θέματα που θίγονται στη μελέτη. Θα ήθελα, εντούτοις, να θίξω δύο βασικά σημεία που θέλουν, πιστεύω, συζήτηση.

Στο εισαγωγικό μέρος ο συγγραφέας αναφερόμενος στις μέχρι τώρα εξελίξεις ασκεί κριτική ανάμεσα στα άλλα, για την μεταναστευση και την εισαγωγή τεχνολογίας (σελ. 15-6). Θεωρητικά η κριτική είναι σωστή. Είναι σωστή όμως και ιστορικά; Ποιες άλλες δυνατότητες υπήρχαν κάτω από τις συγκεκριμένες πολιτικές συνθήκες; Αν σημειώνω τούτες τις σκέψεις το κάνω επειδή συχνά στην κριτική του παρελθόντος ασκείται μια κριτική για μια αστική τάξη που θα έπρεπε να είναι διαφορετική από ότι υπήρξε ή μπορούσε να είναι. Αυτό δεν το καταλαβαίνω. Μα η ελληνική αστική τάξη ήταν αυτή που ήταν και έδρασε με βάση τα συμφέροντά της. Το να λέγεται ότι θα ήταν δυνατή μια άλλη ανάπτυξη αποτελεί βυζαντινολογία, γιατί θεωρητικά δυνατές ήταν πολλές μορφές ανάπτυξης, ιστορική όμως υπάρχει πάντα μία μόνο ανάπτυξη: αυτή που προσδιορίζεται από τα συγκεκριμένα ταξικά συμφέροντα που ασκούν κάθε φορά την πολιτική εξουσία,

από την ικανότητά τους και τις διεθνείς συγκυρίες.

Η πάρα πάνω παρατήρηση ποκτά, πιστεύω, σημασία, ότι γίνει αναφορά και στην κριτική που ασκεί ο συγγραφέας για «καταναλωτικά πρότυπα» και την τεχνολογία (σελ. 27-8). Μια άλλα καταναλωτικά πρότυπα είναι σήμερα δυνατό ή τα δυνατό μεταπολεμικά στο πλαίσιο μιας συνεχούς και αυξανόμενης διεθνοποίησης της οικονομίας που δεν έχει σταματήσει να μπροστά στα σύνορα των σοσιαλιστικών χωρών; Και ποια τεχνολογία ήταν δυνατόν να αναπτυχθεί σε μια χώρα με μεταπρατική οικονομία και αγροτικό χαρακτήρα; Φοβάμαι ότι επικρατεί σε πολλούς αναλυτές μια σύγχυση: ότι μια ex post ιστορική ανάλυση μπορεί να υποκαταστήσει μίαν ex ante δραστηριότητα που προσδιορίζεται μόνον ιστορικά. Το παρελθόν μπορούμε μόνο να το εξηγήσουμε. Ο έπαινος ή η καταδίκη του δεν έχουν καμιά πρακτική σημασία.

Ότι υπάρχουν σήμερα αδιέξοδα με τα καταναλωτικά πρότυπα και την τεχνολογία στον Τρίτο Κόσμο ποιος μπορεί να το αμφισβητήσει; Αλλά γιατί πρέπει να υπάρχει οικονομική λύση σ' αυτό το πρόβλημα; Η ιστορία διδάσκει πως οι λύσεις ήταν «ιστορικές», δηλαδή πολιτικές, αν θέλετε ήταν λύσεις μέσα από τη «καταστροφή».

Αυτές, βέβαια, οι παρατηρήσεις αφορούν περισσότερο ορισμένες τοποθετήσεις και λιγότερο τη συγκεκριμένη ανάλυση του Γιαννίτση. Η πραγματεία του αποτελεί βασική μελέτη για τους αναλυτές της ελληνικής οικονομίας και όσους διαμορφώνουν την οικονομική και αναπτυξιακή πολιτική της χώρας. Και θα πρέπει, ίσως, να παρατηρήσω με λύπη, ότι η μελέτη αυτή πέρασε μέχρι τώρα απαρατήρητη, όπως συμβαίνει στη χώρα τούτη με κάθε σοβαρή και έγκυρη προσπάθεια.

Βιβλιο-παρουσίαση

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΛΕΟΝΑΡΔΟΣ
Οίστρος Ανατροπής
Εκδ: Σύγχρονα Βιβλία, Αθήνα
1983

Τον Γιώργο Παπαλεονάρδο τον γνωρίζουμε από παλιά, μέσα από μια ποιητική έκφραση ζεστή, ανθρώπινη, σε τόνους τρυφερούς και χαμηλόφωνους. Μια παρουσία σεμνή, που ταξινομεί τα αισθήματά του, καθώς καταθέτει στην ποίησή του το πιο ανόθευτο και καθαρό υλικό.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ: Μια φιλική ώρα, το βράδυ. / Γυρνάς στη μοναξιά και στο εγώ σου. / Συζείς μ' ένα μέρος του κόσμου,

λιγοστό / που ωσάν εσένανε α-
γρυπνάει. / Και πρώτα οι βάρδιες
που δουλεύουνε νύχτα: / Θερμα-
στές, τροφοδότες φωτιάς σ' εργο-
στάσια / ναυτικοί που κινάνε
νύχτα-μέρα καράβια / νυχτοφύλα-
κες, θυρωροί σε ξενώνες, αρτί-
στες / οδηγοί, τυπογράφοι κι άλ-
λοι στα τραίνα / τέλος, γάτες, νυ-
χτερίδες, αηδόνια / τριζόνια και
γλαυκές / κι άλλα ζώα που τα
σκιάζει η μέρα. / Μα κοντά μου,
εγώ νιώθω όσους έχουν αϋπνία /
από έμμονες σκέψεις κι αισθήμα-
τα πόνου / που τους διώχνει τον
ύπνο / ή, που πάλι ξύπνοι όνειρα
πλάθουν. / Κι ανάμεσα σ' όλους
αυτούς, / κάποιες βάρδιες ποιη-
τών / για να καίει νύχτα-μέρα / η

δάδα της ποίησης.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ
Ζοραϊντά και άλλες ιστορίες
Εκδ: ΑΤΑ, Θεσσαλονίκη 1984

Οκτώ πεζογραφήματα αποτελούν το πρώτο βιβλίο της Ευγενίδου, κείμενα που γράφτηκαν τα τελευταία χρόνια στην Αθήνα, τη Θεσ/νίκη και το Παρίσι. Άλλα κινούνται στο χώρο της προσωπικής μυθολογίας, με σαφείς συμβολικές προεκτάσεις, κι άλλα φαίνονται να ξεκινούν από συγκεκριμένες καταστάσεις. Και στις δύο περιπτώσεις ο λόγος διακρίνεται για τη λιτότητα της έκφρασης, κάτι που αναδεικνύει διακριτικά την ατμόσφαιρα των

ιστοριών που περιγράφονται.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΑΝΑΤΣΗΣ
Αραβώνες και γάμοι μικρής
ηλικίας, λαογραφική εξέταση
Αθήνα 1983

Το βιβλίο αυτό είναι η διδακτορική διατριβή του συγγραφέα που εγκρίθηκε απ' το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων πρόσφατα. Το ενδιαφέρον ωστόσο της εργασίας είναι ευρύτερο καθώς γίνεται συστηματική αναφορά στους μηχανισμούς των πολιτισμικών δομών (ιδεολογία, κοινωνική οργάνωση κτλ.), στους οποίους το ζήτημα που εξετάζεται φαίνεται να έχει σημασία μεγαλύτερη απ' όση φαντάζεται κανείς αρχικά.



ΛΙΑΝΗΣ - ANTI 12-0

πό τον δημοσιογράφο κ. Γ. η πήραμε και δημοσιεύουμε ακόλουθη επιστολή:

τητό «Αντί»,
η σελίδα 9 του υπ' αριθ. 269
ους σου υπάρχει σχόλιο ανυ-
αφο περί «σχολής Λιάνη»

ναί δικό σου; Είναι κάποιου
άκτη σου που δεν υπογράψε
γα...

είναι δικό σου δε θα 'χα και
λά να πω. Ένα μόνο: υπήρξα
ργάτης σου άμισθος για αρ-
διάστημα υπόθεση Νέας
τας, πολιτικοί πρόσφυγες
Σκόπια, στοιχεία για Πανα-
η κ.ά.

ποπτεύομαι εν τούτοις ότι...
νής δημοσιογραφικός «αστέ-
» άγνωστου γαλαξία επεχεί-
την ...εξωγήνη αυτή επίθε-

μαι αναγκασμένος να αμυν-
ιε κάποια πρόχειρα στατιστι-
στοιχεία γιατί ο λαύρος συν-
της του σχολίου «σκόραρε»,
εκάκισ σε κενή εστία. Ήτοι
ά την ποδοσφαιρική ορολο-
που θέσπισες στον τιτλάκο
δεν μας πήρε μόνο τις φανέλ-
αλλά και τα σώβρακα...

ίτσι, δίχως αιδώ πλέον θα
σπαθήσω να ερηνεύσω τον
κόβουλο ισολογισμό της
ρονης πορείας μου σαν δημο-
γράφου στην απλή συνέντευξη
την κ. Βουγιουκλάκη και μό-

«σχολή Λιάνη», λοιπόν:

Έδωσε για πρώτη φορά στον
ηνικό Τύπο τα ρεπορτάζ για
φυλακές και τ' αναμορφωτή-
θέματα που... κατ' όναρ είχε
λάβει ο υπόλοιπος αστικός
ιος αλλά και ο θεωρούμενος
στερός ή προοδευτικός όπου
εσύ ANTI μου εντάσσεσαι.

2. Η ίδια «σχολή» έδωσε τα
ρπορτάζ για τους Κύπριους και
ληνες αγνοούμενους (Οδοιπο-
ό του θανάτου), που χρησιμο-
ήθηκαν στις Διακοινοτικές
ρομιλίες της Βιέννης σαν στοι-
α για τις θέσεις της Κυπριακής
μοκρατίας.

Έδωσε ακόμη ρεπορτάζ για
ς πολιτικούς πρόσφυγες της
υγκοσλαβίας, καθώς και συ-
τευξη με τον Μάρκο Βαφειά-
την εποχή που ήταν απαγο-
μένο να τον συναντήσει κα-
στη μακρυνή πόλη Πένσα, ό-
υ βρισκόταν σε περιορισμό.

Γης ίδιας «σχολής» ήταν τα
πορτάζ για τα αρχεία του ΕΑΤ-

ΕΣΑ που βρέθηκαν στην Κύπρο
καθώς και οι συνεντεύξεις με Λα-
δά, Ασλανίδη, Σπανό.

Η διορατικότης της «σχολής»
να ζητήσει χειρόγραφες απαντή-
σεις έδωσε τα γραπτά στοιχεία
που ζητούσε επίμονα ο δικαστής
των Απριλιανών Ντεγιάννης για
τη δράση τους το βράδυ της 20ης
Απριλίου.

4. Από τη «σχολή Λιάνη» και-
τοι δεν διακονεί το πολιτικό ρε-
πορτάζ προέκυψαν οι συνεντεύ-
ξεις με τους: Μιττεράν, Σοάρες,
Γκονσάλβες, Ετσεβίτ, Ντεμιρέλ,
Τσαγλαγιαγκιλ, Ε. Κένεντυ, Κου-
νιάλ, Καρβάλιο, Γικκαέλ Γιαντίν,
Γιόζεφ Μπουργκ, Μακάριο, Χαν-
τάτ, Α. Παπανδρέου, Κανελό-
πουλο, Αβέρωφ, Μαύρο, Ηλιού.
Καθώς και συνεντεύξεις με ντό-
πιες και ξένες προσωπικότητες:
Βάιντα, Σμοκτοννόβσκυ, Πολε-
βόι, Αραγκόν, Γιεφτουσένκο,
Βιολοντέι, Μπάρναρντ, Πλισέ-
σκαγια, Χήρα, Φαλάτσι, Βάρνα-
λη, Ρίτσο, τον Πατριάρχη Δημή-
τριο, τον Πατριάρχη Ποιμένα,
Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο κ.ά.

5. Όσο για την επίμαχη συνέν-
τευξη με την κ. Βουγιουκλάκη θα
πρέπει να εξηγηθώ μια και καλή.
Είναι πάγια αδυναμία μου να
γοητευομαι από τα σπάνια και
γοητευτικά πλάσματα κι ένα τέ-
τοιο πλάσμα είναι η κ. Βουγιου-
κλάκη όσο κι αν αδυνατεί να το
συλλάβει αυτό ο σχολιαστής
σου. Κάθε δεκαετία, λοιπόν,
«πάντα στην ίδια μοιραία χαρά
ξαναπιαίνω». Και για να σοβα-
ρευτούμε, το θέμα ήταν στην αιχ-
μή της επικαιρότητας.

6. Αγαπητό «Αντί»,

Δεν συνηθίζω να απαντώ σε
κακοήθη δημοσιεύματα, ούτε ε-
παιρομαι για όσα έχω κάνει στη
δουλειά μου. Έκανα μια εξαίρε-
ση γιατί ανήκεις στον ευρύτερο ι-
δεολογικό μου χώρο και γιατί έχω
συναισθηματικούς δεσμούς
μαζί σου. Ακόμα γιατί θέλω να ε-
πιστημάνω τη «μόδα» της εποχής.
Νέα περιοδικά που προσπαθούν
να καθιερωθούν και άγνωστοι
δημοσιογράφοι που προσπαθούν
να ανέβουν, να «χτυπούν» καθιε-
ρωμένους συναδέλφους τους και
έντυπα για να γίνουν γνωστοί οι ι-
διοί...

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Γ. Λιάνης

Σ.Σ. Ό,τι είχαμε να πούμε για τη
«δημοσιογραφική σχολή Λιάνη»
το είπαμε και δεν χρειάζεται να ε-
πανέλθουμε. Ο κ. Λιάνης με την
απάντησή του μοιάζει να μην κα-
τανοεί για ποια πράγματα γίνεται
η συζήτηση. Έτσι, η παράθεση
των στοιχείων της δεκαπενταε-
τούς δράσης του προσλαμβάνει τη
μορφή του «άλλα λόγια ν' αγαπιό-
μαστε».

Ορισμένες μόνο παρατηρήσεις.
Τα σχόλια του ANTI, εδώ και δέ-
κα ακριβώς χρόνια, υπογράφον-
ται από τη σύνταξη, γιατί εκφρά-
ζουν όχι μόνο τον συντάκτη τους
αλλά και το κλίμα και τη σύνθεση

απόψεων, που ανταλλάσσονται
στο περιοδικό.

Αρα ο κ. Λιάνης δεν «έπεσε
θύμα» «εξωγήνης επίθεσης» κά-
ποιου «αφανούς δημοσιογραφι-
κού αστέρα αγνώστου γαλαξία»,
όπως γράφει. Ούτε κάποιου «ά-
γνωστου» δημοσιογράφου που
«χτυπά» «καθιερωμένους συνα-
δέλφους» του για να γίνει γνω-
στός ο ίδιος, όπως επίσης καταγ-
γέλλει.

Τον κ. Λιάνη τον έφεραν στις
στήλες μας οι ίδιες οι επιδόσεις
του, τις οποίες επαναλαμβάνει α-
κλόνητα και στην επιστολή του.

Οπωσδήποτε, με το γράμμα
του, μας επιτρέπει να κατανοή-
σουμε καλύτερα ορισμένες όψεις
της ευαισθησίας του. Ειδικά εκεί
που μας αγαλίζει «μια και καλή»
ότι:

«είναι πάγια αδυναμία μου να
γοητευομαι από τα σπάνια και
γοητευτικά πλάσματα» νιώσαμε
την ουσία του «φαινομένου Λιά-
νη» που είναι ότι «γοητεύεται από
τη γοητεία» όπως άλλοι μαγεύον-
ται από τη μαγεία ή λυσσάνε από
λύσσα.

Μπρος σ' αυτή την αυτοαποκά-
λυψη εμείς έχουμε μόνο μια υπεύ-
θυνη δήλωση να κάνουμε: Πως
σε καμιά στιγμή δεν θέλαμε στην
σύγκρουσή μας με τον κ. Λιάνη
να του αφαιρέσουμε τις φανέλες
και οπωσδήποτε σε καμιά περι-
πτωση δεν σκεφτήκαμε τα σώ-
βρακά του.

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ... ΠΕΡΙ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΣΥΝΕΧΕΙΑ



● Από τον Θεολόγο τ. Γυμνα-
σιάρχη Θεόδωρο Θερμό, πήραμε
την επιστολή που δημοσιεύουμε
στη συνέχεια. Αναφέρεται στο
γράμμα του Αλ. Ξ. Πολίτη που δη-
μοσιεύθηκε στο ANTI τχ. 269 και
το οποίο αρχικά απευθυνόταν
στην «Καθημερινή» και 5^{ον} δημο-
σιεύθηκε.

Αγαπητό «Αντί»,

Διάβασα στο τεύχος σου 269,
στη στήλη «διάλογος», το σχό-
λιο που έγραψε στην επιστολή
που σου έστειλε ο κ. Αλ. Πολί-
της, σχετικά με μια επιστολή μου
στην «Καθημερινή», για την τη-
λεοπτική συζήτηση της 4ης Ιου-
λίου, γύρω από το βιβλίο του
στρατηγού Μακρυγιάννη «Ορά-
ματα και Θάματα». Παρακαλώ
να δημοσιευθεί αυτούσια η επι-
στολή μου αυτή, δεδομένου μάλι-
στα ότι ο κ. Π. μια θέση μου κρι-
τικής πάνω σε μια τηλεοπτική
συζήτηση, την πήρε για να την
μετατρέψει σε προσωπική ύβρη
εναντίον μου. Νομίζω ότι αυτή η
τακτική της ιδεολογικής εμπά-
θειας ή του στιγματισμού κά-
ποιου με κάποια σκοπιμότητα,
δεν τον τιμά.

Τώρα πάνω στο σχόλιό μου για
την επιστολή μου εκείνη, έχω να
προσθέσω τα εξής:

1) Πάνω στη φράση του κ. Π., ό-
τι εθεώρησα «την απλή αναφορά
στην Ψυχοπαθολογία ως ταυτό-
σημο της κλινικής περίπτωσης
της τρέλας», έχω να πω ότι αυτό
είναι δικό του αυθαίρετο και σκό-
πιμο ίσως συμπέρασμα και όχι
δική μου πίστη. Είμαι βέβαιος ότι
ούτε ο κ. Π. πιστεύει ότι εγώ έκα-
να τέτοια σύγχυση, απλούστατα
αναζητούσε έρεισμα για την, ά-
σχετη με το δικό μου «λάθος», α-
ναφορά του στη θεολογική και
εκπαιδευτική μου ιδιότητα.

Δεν έκανα εγώ ιατρική διάγνω-
ση ούτε χρησιμοποίησα ιατρι-
κούς όρους. Ο κ. Σιδέρης έκανε
την «ιατρική του διάγνωση» για
τον στρατηγό Μακρυγιάννη, ε-
κατόν τόσα χρόνια από το θάνα-
τό του. Το πνεύμα μου ήταν, ότι
από μια κοσμοθεωριακή προκα-
τάληψη, οι συζητητές δεν θέλη-
σαν ή μάλλον δεν μπόρεσαν να
τηρήσουν μια σεμνή στάση επι-
φυλακτικότητας, που θ' άφηνε
χώρο και για έναν άλλο προβλη-
ματισμό, για την άποψη εκείνη
που δεν αυταπατάται, ότι μπορεί
να ερμηνεύσει όλα τα ανθρώπινα
φαινόμενα με το υποδεκάμετρο
του ορθού λόγου. Αυτή, δυστυ-
χώς, η προκατάληψη ήταν αναμ-
φισβήτητη σε κάθε αντικειμενικό
τηλεθεατή τη βραδιά εκείνη και
γι' αυτό ακριβώς έλειπε από τη
συζήτηση και η Θεολογική άπο-
ψη της Εκκλησίας, για ένα θέμα
θρησκευτικής βίωσης, στο οποίο
η Εκκλησία ήταν η κατ' εξοχήν
αρμόδια για να μιλήσει.

Αν θυμηθούμε μάλιστα και τα
όσα λέχθηκαν σχετικά με την
«Προνοιακή θεώρηση της ιστο-
ρίας» του Μακρυγιάννη και γενι-
κά της εποχής του, δηλαδή για
την πίστη στην παρουσία του Θε-
ού μέσα στην ιστορία και ότι η
«απαλλαγή» απ' αυτή τη θεώρη-
ση χαρακτηρίστηκε σαν «απε-
λευθέρωση», (αν και ευτυχώς ο
ορθόδοξος λαός μας ουδέποτε α-
πέβαλε αυτή τη θεώρηση της ι-
στορίας), τότε δεν θα πρέπει να
μιλάμε απλώς για προκατάληψη,
αλλά για συνειδητή στράτευση.
β) Τόνισα, πράγματι, στην επι-
στολή μου στην «Καθημερινή»,
ότι για να μειωθεί ο Μακρυγιάν-
νης σαν θρησκευτική προσωπι-
κότητα και για να πάψει να α-
σκει επιρροή το βιβλίο του «Ορά-
ματα και θάματα», τον βγάλανε
«βλαμμένο, παραμυθά, παλαβό»
και προσπάθησαν «να τον κλεί-
σουν, έστω και νεκρό, στο Ψυ-
χιατρείο». Είναι πολύ φυσικό κα-
νείς να εκφρασθεί έτσι, όταν βλέ-
πει ότι αντικειμενικός στδχος
των συζητητών ήταν να πείσουμε
το λαό ότι τέτοιες επαφές με το
Θεό και τους αγίους, απαντώνται
μόνο στο χώρο της Ψυχοπαθολο-
γίας. Εξ άλλου οι λέξεις «βλαμ-
μένος» και «παλαβός» δεν είναι
ιατρικοί όροι και δεν χρησιμο-
ποιούνται από το λαό αποκλει-
στικά για τη «κλινική περίπτωση
της τρέλας», αλλά με πολύ ευρύ-

τερο περιεχόμενο. Είναι πάλι γνωστό, ότι στο Ψυχιατρείο δεν κλείνονται μόνο οι σχιζοφρενείς, αλλά και πολλές άλλες περιπτώσεις αρρώστων, που ανήκουν στην ευρύτερη Ψυχοπαθολογία και γεγονός είναι πάλι ότι ο κ. Σιδέρης τον Μακρυγιάννη τον έβγαλε άρρωστο.

Κάθε συζήτηση πάνω σε τέτοια σοβαρά θέματα πνευματικής ζωής, θρησκευτικής βίωσης, φιλοσοφικού στοχασμού κτλ., για να 'ναι γόνιμη και δημιουργική, προϋποθέτει αντικειμενικότητα και αγάπη και σεβασμό για τον άλλο άνθρωπο, έστω και αν δεν έχει τις δικές μας απόψεις. Νομίζω ότι κάθε συζήτηση πρέπει να αποβλέπει στο να βοηθήσουμε το λαό να βγάλει μόνος του τα σωστά, συμπεράσματα, αφού άκουσε τις διάφορες απόψεις και τις αντιθετες και όχι σώνει και καλά να περάσουμε τη γραμμή που θέλουμε. Όταν γίνεται το τελευταίο δεν έχουμε το δικαίωμα να διαμαρτυρόμαστε για την αγανάκτηση του άλλου.

Ευχαριστώ
Θεόδωρος Β. Θερμός
Θεολόγος τ. Γυμνασιάρχης

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ... ΣΤΟ ΤΕΛ ΑΒΙΒ

● Από τον αναγνώστη μας Χ. Παρασκευόπουλο πήραμε και δημοσιεύουμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται στο γνωστό θέμα της τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα:

κ. Διευθυντή,

Μετά την πρόταση του Προέδρου της Δημοκρατίας για μόνιμη τέλεση των Ολυμπιακών στην Ελλάδα, βλέπω ότι, πολύ έχουν στεναχωρηθεί οι διάφοροι υπεύθυνοι, και πολλά γράφονται για το θέμα αυτό στα διάφορα έντυπα, γι' αυτό θα είχα να συστήσω και τη δική γνώμη.

Λέγω λοιπόν, ότι καλό θα ήταν να εκτελούνται μόνιμα οι Ολυμπιακοί αγώνες, στο Τελ-Αβίβ του Ισραήλ, κατά τη γνώμη μου θα ή-

ταν πολύ αρμονικό (συγγνώμη ασορτί) με την παγκόσμια Ξυνίλα (Ντοστογιέφσκι στο «Έφθρος»).

Με υπόληψη
Χαράλαμπος Παρασκευόπουλος
Τεχνίτης



ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

● Από το φοιτητή του ΕΜΠ Νίκο Δημητρίου πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητοί φίλοι του «ΑΝΤΙ»,

Ένα από τα κουσούρια του σύγχρονου πολιτικού λόγου, είναι η κατάχρηση της μέσης - παθητικής φωνής, δηλαδή η χρησιμοποίησή της σε προτάσεις που κάλλιστα θα στέκονταν και με ενεργητική. Λένε πως αυτό το θέμα, σε τελευταία ανάλυση είναι ιδεολογικό, διότι «κρύβει» το «ποιος» (π.χ. «Πιστεύεται ότι...»). Ποιος πιστεύει; Λένε επίσης πως κάνει τη γλώσσα απρόσωπη. Σωστά και τα δυο.

Πέρα όμως απ' αυτό, δημιουργεί και τραγέλαφους. Διότι υπάρχουν ορισμένα ρήματα, θαρρώ αποθετικά πως λέγονται, που ενεργητική φωνή δεν έχουν. Και με την τέτοια σύνταξη, δημιουργούνται μαργαριτάρια ολκής. Έτσι, πριν από 6 μήνες περίπου, σε αφίσα της νεολαίας του ΠΑΣΟΚ για το Νόμο - Πλαίσιο, διαβάζαμε: «Τα οράματά μας δε δικάζονται - Οι εθνικές επιλογές δεν διαπραγματεύονται». Και πώς να διαπραγματευτούν οι ...έρμες οι επιλογές;

Το 'δαμε αυτό στους τοίχους της Αθήνας, πέρασε και το ξεχάσαμε. Τώρα όμως, νέο κρούσμα δείχνει πως το κακό επεκτάθηκε και σ' άλλους πολιτικούς χώρους. Έτσι, ο κύριος τίτλος της «Αυγής» της 7-9-84, αναφέρει: «Οι εκλογές επεξεργάζονται στην Κρήτη». Τι μπορεί να επεξεργάζονται οι ...εκλογές, εμένα προ-

σωπικά μου είναι αδύνατον να καταλάβω. Γι' αυτό και σας γράφω, να ...μου λύσετε την απορία. Θα μου πείτε, «εδώ ο κόσμος χάνεται και συ...». Ναι, αλλά ακόμα κι αν χάνεται, είναι ανάγκη να χάνεται μαζί και η γλώσσα;

Πολύ φιλικά
Νίκος Δημητρίου
Ν. Φάληρο

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

● Από την Α. Μαγουλά πήραμε την παρακάτω επιστολή που αναφέρεται στην φοιτητική μεταναστευση και τα προβλήματα των φοιτητών εξωτερικού. Να πως αντιμετωπίζει το θέμα:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Επειδή το θέμα των εισαγωγικών στο πανεπιστήμιο είναι επίκαιρο, θα ήθελα να αναφερθώ στο θέμα της φοιτητικής μεταναστευσης:

Για άλλη μια φορά ίσως ετοιμάζεται μια φοιτητική μετανάστευση. Γνωρίζουν όμως όλοι όσοι λένε «θα σπουδάσω στο εξωτερικό», τις συνέπειες αυτής της απόφασής τους;

Η διαβίωση στο εξωτερικό είναι πολύ δύσκολη. Αντιμετώπιση απ' όλους σαν ξένος προς ξένο, η ζωή ακριβή - πανάκριβη (και το συνάλλαγμα εδώ στοιχίζει όλο και περισσότερο με τις συνεχείς υποτιμήσεις), δύσκολα βρίσκονται σπίτια και αν βρεθούν είναι σε άθλια κατάσταση, στο σπίτι συνήθως μένουν πολλά άτομα —πολλές φορές και στο ίδιο δωμάτιο ακόμα— κοινή τουαλέτα, κοινή κουζίνα —αν τελικά βρεθεί σπίτι που να επιτρέπεται η χρήση της— κτλ., κτλ. Ο καιρός που δεν μοιάζει σε τίποτα με τον ελληνικό, και την ηλιοφάνεια που έχουν συνηθίσει οι Έλληνες επιδρά νοσταλγικά, και οι εξετάσεις οι εισαγωγικές για το πανεπιστήμιο γίνονται με κλειστό αριθμό για τους ξένους (κλειστός αριθμός υπάρχει και εδώ) και οι τμηματικές εξετάσεις είναι σε σύγ-

κριση με την Ελλάδα πολύ - πολύ δυσκολότερες (συνήθως προφορικές —οπότε δεν υπάρχουν SOS ερωτήσεις και πολλές φορές αντιγραφή, όπως γίνεται εδώ—) μετράει και το πόσο γνωρίζει καθενας τη γλώσσα —προφορικές εξετάσεις— και οπωσδήποτε η αντιμετώπιση δεν είναι το ίδιο εύκολη όπως για τους ντόπιους, πέρα από το γεγονός ότι υπάρχει κιάλας η δυσκολία του ξένου βιβλίου και του ανώτερου επιπέδου σπουδών σε σχέση με την Ελλάδα.

Αυτοί που τελικά παίρνουν πτυχίο στο εξωτερικό ή στο εσωτερικό είναι οι προνομιούχοι, μια και δεν μπορούν όλοι να σπουδάσουν στο πανεπιστήμιο. Όμως υπάρχει και κάτι άλλο. Οι πτυχιούχοι εξωτερικού έχουν να αντιμετωπίσουν το ΔΙΚΑΤΣΑ (για αναγνώριση πτυχίου, που σημαίνει κάμποσες (πολλές) εξετάσεις ακόμα... Και έτσι φτάνει το πτυχίο του πανεπιστημίου, να γίνεται «προνόμιο προνομιούχων» και ως έχουν σπουδάσει οι του εξωτερικού σε ανώτερο επίπεδο σπουδών.

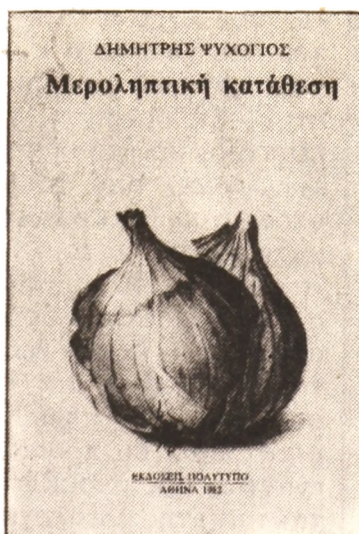
Αλλά και με τους άλλους που επιχειρούν τις εξετάσεις για μεταγραφή τι γίνεται; Πρέπει να περάσουν τις εξετάσεις τουλάχιστον του α' έτους στο εξωτερικό και μετά να δώσουν σε 3 από τα μαθήματα του α' έτους εδώ και αν είναι μεσ' το ποσοτικό περιορισμό των επιτυχόντων να γράφουν.

Και όλα αυτά τη στιγμή που για ένα χρόνο δημιουργείται και καταργείται ο νόμος «4 τοις εκατό» Αλλά οι δικοί μας που είχαν λόγους ...οικογενειακούς ...ήρθαν. Και η βάση έπεσε για δυο χρονιές (από 30 στις 27 μονάδες), τη στιγμή που φέτος υπάρχουν φοιτητές επιτυχόντες με 40 μονάδες που βρίσκονται έξω και τη στιγμή που για λόγους αδελφών ή πολυτέκνων παιδιά έρχονται χωρίς εξετάσεις και χωρίς ποσοτικό περιορισμό. Αδικία ε;



ΠΕΤΡΟΣ
ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ
Συνηγορία της
παραλογοτεχνίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ



ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική
Κατάθεση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

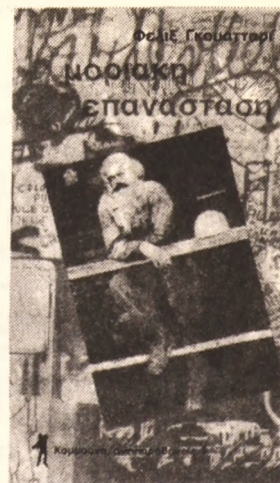
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» • Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Σουλίου 9
Τηλ. 3602644



ΦΕΛΙΞ ΓΚΟΥΑΤΤΑΡΙ
Μοριακή επανάσταση



ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
Πέρα από το σοσιαλισμό
Μια νέα ουτοπία

οι μητέρες απεργούν για τα όντα παιδιά των... και η γνώμη δεν ενημερώνεται ν' όλη κατάσταση... και αρει και περιφρονεί τους ανώτερα επίπεδα σπουδών; και τους θεωρεί και «κα- ους».

οντας όλα αυτά υπόψη, φ θ ε ι τ ε, όσοι επιθυμεί- σπουδάσετε σε άλλη χώ- λυ πριν πάρετε οποιαδήποτε- όφαση για το δικό σας μέλ- αι πριν προσπαθήσετε να ετε οποιαδήποτε γνώμη για φοιτητές του εξωτερικού, εν χρειάζονται λύπηση, αλ- ιυμασμό. Δέστε τους φοι- γικούς, κανονικούς φοιτη- αι μην αδιαφορείται για τα λήματά τους.

Μια καθηγήτρια που έζησε από κοντά τη φοιτητική μετανάστευση χωρίς να μεταναστεύσει η ίδια (για σπουδές) **Αναστασία Μαγουλά**

Ω ΟΛΟΙ ΔΙΥΑΙΖΟΥΝ...

Δ. Παναγοδήμος μας έστει- ν επιστολή που ακολουθεί. έρεται στη ζωή της επαρχίας α προβλήματα των αγροτι- περιοχών σε σχέση με τη η του «κέντρου» αναφερόμε- αι στο ANTI. Να ποιες είναι όψεις του και πως αντιμετω- ο αναγνώστης μας την κατά- η στην επαρχία και τη στάση INTI απέναντι σε όσα ο ίδιος

ρίς να είναι ίσως μέσα στα σια της προβληματικής του δικού το πρόβλημά μας, «ε- θα σας το θέσω μιας και ο νας έχει το δικαίωμα να δια- ύρεται όπου θέλει αν δεν ιείται να βρει απάντηση και επιθυμητή απ' τους αρμό-;. Εδώ όλοι διυλίζουν τον πα...

εγάλωση σε μια λασπώδη οχή δίπλα στους βάλτους νυν πεδιάδος Κάτω Αχελώ- Η περιοχή σήμερα αποτελεί ρια της κοινότητας Μόστρου του δήμου Αιτωλικού, και θα ρούσε να θεωρηθεί αποδοτι- υπό γεωργική άποψη. Τη διά- ιν κάποιοι εμικρέδες απ' Ευρυτανία σαν τόπο για να ουν και σήμερα καμιά εξην- ιά πληβείοι μοχθούν με τα ύρια και τις παγωνιές για ένα ύτερο (;) αύριο χωρίς φως - ή- τηλέφωνο - και ANTI. Α- λώς πάνω απ' τα ταπεινά σπί- τους στέκουν οι κολώνες της Η και του ΟΤΕ. Ύστερα από δεκαπενταετία γραφειοκρατι- αγώνων με κάθε γραφειο- ιτη και καρεκλοκένταυρο η άσταση δεν άλλαξε (ο όρος απενταετία δεν είναι καθόλου α προσέγγιση. Υπάρχουν και τικά έγγραφα). Τώρα γιατί α- ια δεν άστραψε καμιά καραμ- α, ακόμα («εγώ» πάντως δεν

αποκλείεται να το παίζω «17 Νο- έμβρη», λόγω ιδιοσυγκρασίας) δεν το κατάλαβα ίσως γιατί η ψυ- χολογία μας πλάστηκε μεταξύ «κισμέτι και δεν βαρυνέσαι» ίσως από ένστικτο για πιθανή μείωση του μερίσματος σε γαλήνη και η- ρεμία με την εμπλοκή με τον τε- χνικό «πολιτισμό» μας.

Αλλά εσύ δεκαπενθήμερη πο- λιτική επιθεώρηση ANTI τι φταις που οι 60 κάτοικοι του συνοικι- σμού ΠΕΤΡΙΝΑ που είναι στα ό- ρια της κοινότητας Μάστρου και του δήμου Αιτωλικού είναι στο περιθώριο;

Τι φταις «αγαπητό» ANTI εσύ αν κάποιοι συνάνθρωποί σου γύ- ρω στενάζουν κάτω απ' τη μπόρα της ανέχειας, της συναισθηματι- κής στέρησης, της οικονομικής δυσπραγίας, όταν μάλιστα είναι χωριάτες;

Τι δουλειά έχεις εσύ να ασχο- ληθείς με την τετριμμένη καθημε- ρινότητα; Τι σ' απασχολή εσένα αν θα βρέξει ή θα χιονίσει για να βγει το καρβέλι όπως κάτι γήινοι που ασχολούνται αποκλειστικά με τη γη; Προς τι η ανατένιση της πραγματικότητας με ένα τσαπί η με μια γκλίτσα στον ώμο; Τι ση- μασία έχει αν μερικά παιδάκια της ελληνικής υπαίθρου μοχθούν χωρίς χαρτζηλίκι, χωρίς δεύτερο παντελόνι, χωρίς παιδική συν- τροφιά, χωρίς δώρα στις γιορτές, χωρίς τραπεζάκι να διαβάσουν, χωρίς μπάνιο, χωρίς τουαλέτα (ναι), χωρίς δικό τους δωμάτιο, χωρίς ράδιο, σινεμά ή τηλεόραση (με μια λάμπα πετρελαίου μερικά καταφέρνουν να παρακολουθούν μέσα απ' τα λιγοστά βιβλία του ΟΕΔΒ τον κόσμο και πότε πότε να περνούν στην 3βάθμια εκπαι- δευση). Τι μπορείτε εσείς να νιώ- σετε όταν το κοπάδι το θερίζει η αρρώστια, οι ελιές ζαρώνουν απ' το κρύο, τα κοτόπουλα ψοφάνε, τα κουνούπια σου βγάζουν τα μά- τια; Τη σημασία έχει που είστε και σεις συντηρητές του εγχώ- ριου ρατσισμού (βλάχοι - γύφτοι κτλ.) και ενοχλείστε με την «Kis- ch» εμφάνισή τους, τους «μπα- νάλ» τρόπους τους και την «ουτ» παρουσία τους, αυτών που τους θυμάστε όταν ακριβαίνουν τα κο- λοκυθάκια και οι ντομάτες κτλ., κτλ.

Τι σχέση έχετε εσείς κύριοι κουλτουριάρηδες του ANTI μ' ό- λα αυτά που λέγονται ΦΤΩΧΕΙΑ ΒΙΟΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ; Ε- σείς άλλωστε βαθυστόχαστοι και διορατικοί αναλυτές και εκτιμη- τές της ελληνικής πολιτικής σκηνής και του διεθνούς πολιτι- κού στίβου, με τις γενικότερες υ- παρξιακές ανησυχίες και τα ι- διαίτερα βιώματα στο χώρο της τέχνης, του παράδοξου, του πα- ράλογου, αγρόν ηγοράσατε. Τι φταίτε; Όχι, όχι. Δεν υπάρχει λόγος για ενοχές. Καταπιείτε την κάμηλο...

Δημήτριος Παναγοδήμος
Χωριάτης σκαφτιάς

ΜΗ... ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ

● Συνέχεια στο γράμμα του ανώ- νυμου (ANTI τχ. 269) με την υπο- γραφή ΕΓΩ —ο οποίος— ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΦΟΙΤΗΤΗΣ, από τον Νί- κο Ακρίτα ο οποίος αφού συγχαί- ρει τη στήλη του διάλογου «για την πρόκληση του επεισοδίου» ξεκλέβει λίγο χρόνο απ' τα δια- βάσματά του και μας γράφει:

Αγαπητό «ANTI»,

Εν μέσω εξετάσεων (γ' εξαμή- νο, μαθηματικός ΑΠΘ) αποφάσι- σα να σας γράψω ολίγα περί φοι- τητών, μη-φοιτητών, και του φι- λου μας, ΜΗ ΦΟΙΤΗΤΗ (στο ε- ξής ΜΗΦ).

Οι αναγνώστες σου που καλώς έσπευσαν να απαντήσουν στον ΜΗΦ διέγνωσαν με ευστροφία την αρρώστιά του. Όμως έδειξαν ότι και οι ίδιοι πάσχουν από άλλη μορφή της —κατ' ουσίαν— ίδιας ασθένειας. Αλλά ας δούμε τα πράγματα πιο συγκεκριμένα.

Όπως εύστοχα λέει ο Γ. Σα- κιώτης, αυτό από το οποίο πά- σχει ο ΜΗΦ είναι «Το σύμπλεγ- μα της αποτυχίας». Κάνει όμως λάθος ο Γ. Σακιώτης όταν κοντο- λογίς μας λέει ότι οι φοιτητές εί- ναι ρεαλιστές αφού ούτε σαν τον ΜΗΦ έχουν «σύμπλεγμα αποτυ- χίας» αλλά «ούτε όμως και το, αντίθετο να πάσχουν δηλαδή οι φοιτητές από κόμπλεξ επιτυ- χίας». Ο Γ. Σακιώτης φανερώνει έτσι σ' όλες της τις διαστάσεις την εξάρτηση της άποψής του απ' αυτό που θα ονομάσω σαν τον μύθο του φοιτητή. Κι αν πα- λιότερα υπήρχε κάποια συμμε- τρία με την πραγματικότητα ση- μερα υπάρχει στη θέση της τελευ- ταιάς μια ουσιώδης και διαρ- κώς αυξανόμενη αναντιστοιχία μεταξύ της πραγματικότητας και του μύθου.

Οι σημερινοί φοιτητές, φίλε και συνάδελφε Γ.Σ., στην συντριπτι- κή τους πλειοψηφία. «Τρώνε» το παραμύθι της επιτυχίας τους. Κι ως ένα βαθμό η εξαλλοσύνη του συμπαθούς ΜΗΦ «πιάνεται» από βάσιμα πράγματα μόνο που πυ- ροδοτούμενη από τον μύθο γίνε- ται μηδενικό μέσα στο τίποτα. Κραυγή βοώντος.

Και στο βαθμό που η κραυγή του αρθρώνει λόγο και θέση —άρνηση— οφείλεις να μην πα- ραπονιέσαι που ένα φράγκο από το πενιντάρι σου πληρώνει τα «κακόγουστα» και τα «κακο- προαίρετα». Αντιθέτως ν' απαν- τήσεις όπως εν μέρει, το κάνεις με λόγο και αντί-θεση, για να δεις ότι εσύ κι ο ΜΗΦ, είστε ο- μοιοπαθείς κατά βάθος. Όσο για τον «επιχειρηματία» Π.Φ. η φάρ- σα - απάντησή του λειτουργεί σαν βαρίδι στο πόδι του καθώς ο ίδιος κάνει βουτιά από την άλλη μεριά της αβύσσου και συναντιέ- ται καθ' οδόν με τον ΜΗΦ.

Ο Π.Φ. —με κακόγουστο τρό- πο— μας λέει ότι έξω από το Πα- νεπιστήμιο και φοιτητοσύνη υ- πάρχει: «ούτε μόρφωση, ούτε διάλογος, ούτε πολιτισμός, ούτε τίποτα. Σπίτι, εργασία, ευτυχία».

Μα βρε Π.Φ. όλα αυτά είναι μέσα στο Πανεπιστήμιο; Προφα- νώς ένας από τους λόγους που 'γινες φοιτητής είναι και ο μύθος φίλε Π.Φ.

Συμφωνώ απόλυτα με το αρι- στούργημα της φοιτήτριας που ε- πίσης απάντησε στον ΜΗΦ. Εί- ναι μια απάντηση πλήρης στον ό- χι αξιόλογο ΜΗΦ.

Με συναδελφικούς χαιρετισμούς
Νίκος Άσκητας
Φοιτητής και πολλά άλλα.

Στερνό: Φίλε ΜΗΦ, η ζωή είναι μεγάλη τα πλάτη και τα μήκη της ατέλειωτα, και ο χώρος για αγώνες ανεξάντλητος. Οι φοιτη- τές παίζουν κάποιο ρολάκι όπως όλοι οι άλλοι. Χαίρε.

● Και τέλος από τον ίδιο τον ΜΗ



Ο αὐτοδιαχειριζόμενος
ᾠιδότοπος Λυαβηττού
ζητάει ᾠδαρχό ή
ψυχολόγο, για να δουλέψει
με ᾠιδιά 2 ως 6 χρονών

Δαδαμογιάννη 9
6420483, ώρες 10-3

ΦΟΙΤΗΤΗ. Να τι σημειώνει με-
ταξύ άλλων στο γράμμα του με το
οποίο απαντά σε όσους έγραψαν
γι' αυτόν στο προηγούμενο **ΑΝΤΙ**
(τχ. 270).

Θέλοντας να λήξει η «ιστορία»
με το γράμμα που έστειλα με την
υπογραφή «εγώ κτλ. μη φοιτη-
τής», χωρίς να «μετανοώ» «δεν
είμαι χριστιανός (κανενός εί-
δους)» για τίποτα απ' όσα έγρα-
φα εκεί, πληροφορώ όλους αυ-
τούς που ενοχλήθηκαν απ' το
γράμμα μου, πως δεν είμαι «ε-
παγγελματίας» υβριστής (αλ-
λοιώς προς τι η ανωνυμία) και ότι
οι λιβελοί γραφόταν βέβαια το χί-
λια οκτακόσια τόσο στην Ελλά-
δα, αλλά γράφονται και σήμερα.
Επιπλέον ούτε το σεξουαλικό
μου πρόβλημα αφορούσε ποτέ
κάποια φοιτήτρια, (ή φοιτητή)
και ο Μαρούδας δεν είναι...
μπαμπάς μου. Δεν είμαι τριτοκο-
σμικός σοσιαλιστής, ούτε μπορεί
ο κάθε ένας -μία να μου βάζει
ταμπέλες, ειδικά όταν δεν με
...ξέρει.

Με κατηγορούν για «ομίχλη»
«μπέρδεμα» και τα λοιπά. Αυτά
τα δέντρα γύρω μου είναι ωραία.

Τώρα θα μάλιστα που το γρά-
φω, περνούσε μια δεσποινίδα α-
πό μπροστά μου και σκόνταψε
σε κάτι σκαλοπάτια.

Ομολογουμένως δεν είναι εύ-
κολο να είσαι εν τέλει
άθεος (μακριά από εκκλη-
σίες, κόμματα, ναρκωτικά,
—απ' τη φύση ή επεξεργασμέ-
να—). Ή θα σπάσεις τα μούτρα
σου (μιλάω για τον εαυτό μου)
και θα επιστρέψεις στην αγκαλιά
του τέρατος ή θα συνεχίσεις να
μονομαχάς με τον εαυτό σου, ο-
πότε είναι φυσικό να έχεις αντι-
φάσεις...

Για την ανωνυμία: τι έχει πιο
πολύ σημασία για σας, απ' τα
δύο, το όνομα, η φευγαλέα στιγ-
μή μιας ψευδοδημοσιότητας, ή οι
σκέψεις;

ANDREA DWORKIN
ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΥΤΟΠΙΑ
Νικηταρά 8-10 ΑΘΗΝΑ
τηλ: 36.38.696

Σας ενοχλεί το άγνωστο, το
σκοτάδι, το ΧΑΟΣ, σας φοβίζει,
ε; Επιστρέψτε λοιπόν στη λευκή
αμάραντη αγκαλιά του στρεβλού
και παραπονημένου λόγου, του
θεικού ή του δήθεν «κομμουνιστι-
κού» ή «σοσιαλιστικού» τέρατος
σας, και αντανιστείτε με την Αρι-
στερά (του κεφαλαίου) σας.

Και έπειτα γιατί να χρησιμο-
ποιώ, το όνομα του νονού μου; (ε-
φόσον αυτός το διάλεξε προβά-
λοντάς το πάνω μου).

Και μια που τα έγραψα όλα αυ-
τά, και αυτές τις μέρες τα κόμ-
ματα με ρύπαναν με τα φεστιβάλ
τους, να υπενθυμίσω πως, τα φε-
στιβάλ με τους λαβύρινθους, τις
μουσικές από κει, τα σουβλάκια
και γενικά η ειδική οργάνωση
του «χώρου προς περιπλάνηση»
είναι κλεμμένη αφομοιωμένη και
φυσικά παραπονημένη, απ' την
εμπειρία της «dérive» των Situa-
tionist, που είχε τις ρίζες της και
στο Σαντ. (Όποιος τολμήσει να
μου βάλει (υποθέτοντας) νέα
ταμπέλα είναι ηλίθιος, γιατί ΔΕΝ
είμαι (ούτε) Situationist). Η εξου-
σία δεν δημιουργεί. Πάντα κλέ-
βει...

Και αφού —για να «μην λέει το
ΑΝΤΙ» ότι είναι «ανώνυμος»—
μας ξεκαθαρίζει το θέμα της ανω-
νυμίας του και τελειώνει με την ε-
ξής τελική δήλωση:

...Δεν έχω καμία πρόθεση να
απαντήσω σε οτιδήποτε γραφτεί
για μένα από δω και μπρος και
θεωρώ ύπουλο το να στείλει κά-
ποιος -α μια επιστολή, ενώ ξέρει
ότι δεν θα απαντήσω σε άλλες
ποταπότητες, εκτός απ' αυτές
που προκάλεσα να φανερωθούν,
(ίσως και τη δικιά μου) ως τώρα.



ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΑΙ... ΔΙΑΦΩΝΙΑ

• Στους Ολυμπιακούς αγώνες α-
ναφέρεται και η επιστολή του ανα-
γνώστη μας Γ. Γιωργακάκου από
τη Στουτγάρδη. Τον ευχαριστούμε
για την παρατήρηση-διόρθωση
στο κείμενο του συνεργάτη μας
Άκη Κοσώνα για το θέμα του
μπούκοτς των Ολυμπιακών α-
γώνων του Μόντρεαλ. Δημοσιεύ-
ουμε στη συνέχεια ολόκληρη την
επιστολή του:

ΑΝΤΙ,

Επιτρέψτε μου να διορθώσω το
συνεργάτη σας κ. Άκη Κοσώνα
(τευχ. 267 σ. 20), ο οποίος αναφέ-
ρει ότι οι 29 Αφρικανικές χώρες
μπούκοτάρισαν τους Ολυμπια-
κούς αγώνες του Montreal «...
γιατί η Νεοζηλανδία υποδέχτηκε
την Νοτιοαφρικανική ομάδα».

Η αλήθεια είναι ότι η εθνική ο-
μάδα rugby της Ν. Ζ. «all blacks»
αποφάσισε να πάει στην Νότιο
Αφρική και να παραμείνει εκεί
κατά την διάρκεια των γεγονό-
των του soweto, όταν η αστυνο-
μία και η πολιτοφυλακή των λευ-
κών δολοφονούσε πάνω από

1.300 μαύρους τους πιο πολλούς
εν ψυχρώ.

Χωρίς αμφιβολία οι αφρικανι-
κές χώρες ήθελαν να συμμετά-
σχουν στους Ολυμπιακούς και ε-
πανειλημμένα προσπάθησαν να
μεταπείσουν την κυβέρνηση της
Ν. Ζ. ένα χρόνο πριν από την πε-
ριοδεία. Η ειρωνεία είναι ότι σαν
άτομα και σαν κοινωνία οι Νεο-
ζηλανδοί είναι οι λιγότερο ρατσι-
στές που έχω γνωρίσει.

Συγχρόνως όμως, η λατρεία
τους για τα σπορ τους οδήγησε
σε μια έλλειψη ευαισθησίας, ώ-
στε ακόμα και η ανθρώπινη αξιο-
πρέπεια που τόσο άμεσα προ-
σβάλλεται από την απαρθητική
πολιτική ήλθε σε δεύτερη μοίρα.

Βασικά πιστεύω ότι το 1976, οι
αφρικανικές χώρες διάλεξαν την
πιο αξιοπρεπή λύση. Ούτε κήρυ-
ξη πολέμου ούτε εκπατρισμός
του πρώτου τυχόντα λευκού από
τα εδάφη τους.

Αλλά η αντίδραση του «μέ-
σου» λευκού ήταν κυνική ή αδιά-
φορη και η αμνησία γενική. Αυ-
τός είναι ο λόγος που νομίζω ότι
η ανακρίβεια του κ. Κοσώνα αι-
τιολογεί μια διόρθωση. Και αυτός
είναι και ο λόγος που διαφωνώ
και με τον άλλον συνεργάτη σας
κ. Σ. Κακίση που στο «Αυτογ-
κόλ» του ίδιου τεύχους βάζει όλα
τα μπούκοτ στο ίδιο καλάθι μι-
λώντας για τον «σκληρό, αδι-
στακτο, ανόητο» κανόνα (του
μπούκοτς). Δυστυχώς, ακόμα
και ο τίτλος του βιβλίου του κ.
Χαραλαμπίδη «Μαύρες στιγμές
των Ο. Α.» δείχνει έναν γλωσσι-
κό ρατσισμό που όλοι μας είμα-
στε θύματά του.

Θα έλεγα μάλιστα ότι η έλλει-
ψη ευαισθησίας προς τους πάν-
τες είναι το χαρακτηριστικό του
«μέσου» θεατή των σπορ. Πριν
από λίγα χρόνια οι θεατές έχον-
τας βρει ένα νέο είδωλο στην Κο-
μανέτσι δεν δίσταζαν να γιουχά-
ρουν το μόλις προηγούμενό τους
είδωλο, την Κορμπούτ, γιατί δεν
πήρε όσα χρυσά μετάλλια είχε
πάρει στους προηγούμενους Ο-
λυμπιακούς. Πριν λίγες δε μέρες
ο σχολιαστής της Δυτικογερμα-
νικής τηλεόρασης κατά την τελε-
τή λήξης των αγώνων του Λος
Άντζελες, μας είπε ότι εφόσον η
Ελλάδα «έχει διαφορές» με την
Τουρκία δεν μπορεί να διακινδυ-
νευτεί το μέλλον των αγώνων α-
ναθέτοντας την μόνιμη διεξαγω-
γή τους «στην γενέτειρά τους».

Πιστεύω ότι είναι αφελές να
περιμένει κανείς ότι με την «επι-
στροφή» των αγώνων στην Ελλά-
δα ο τύπος του ξένου επισκέπτη
θεατή ή των Ολυμπιακών αγώ-
νων θα αλλάξει. Ούτε και ότι οι
σχέσεις του με τους «αυτόχθονες
ιθαγενείς» θα πάνσουν να είναι
βασισμένες στην ανισότητα. Τα
προβλήματα που επακολουθούν
μια τέτοια σχέση μας είναι ήδη
γνωστά. Αξίζει λοιπόν τον κόπο
μια τέτοια σταυροφορία;

Με εκτίμηση

Γιώργος Γεωργακάκος



ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκ-
φράζει την προσωπική άποψη
του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέ-
φονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 13
ετήσια: αεροπ. δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 15
ετήσια: αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 20
ετήσια: αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Μιλάμε την ίδια γλώσσα

Ξέρουμε ότι όταν ταξιδεύετε στο εξωτερικό για τουρισμό, για δουλειές, για σπουδές ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, ζητάτε κάτι περισσότερο από ένα απλό μέσο μεταφοράς.

Κι επειδή σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο σας προσφέρουμε όλα αυτά που θα κάνουν το ταξίδι σας πραγματικά αξέχαστο: Από πλήρως οργανωμένα ταξίδια με πληρωμή σε δραχμές, μέχρι την άνεση και την πολυτέλεια της 1ης ή διακεκριμένης θέσης με τα ιδιαίτερα γκισέ, τις ξεχωριστές αίθουσες αναμονής, τις ειδικές θέσεις και την ιδιαίτερη περιποίηση στο αεροπλάνο. Και πάντα, φυσικά, φιλική εξυπηρέτηση, απολαυστικό φαγητό στο οποίο η Ολυμπιακή έχει παράδοση, 97% ακρίβεια στις πτήσεις, εκτεταμένο δίκτυο πτήσεων με πολλές διασυνδέσεις και υπερσύγχρονα αεροσκάφη.

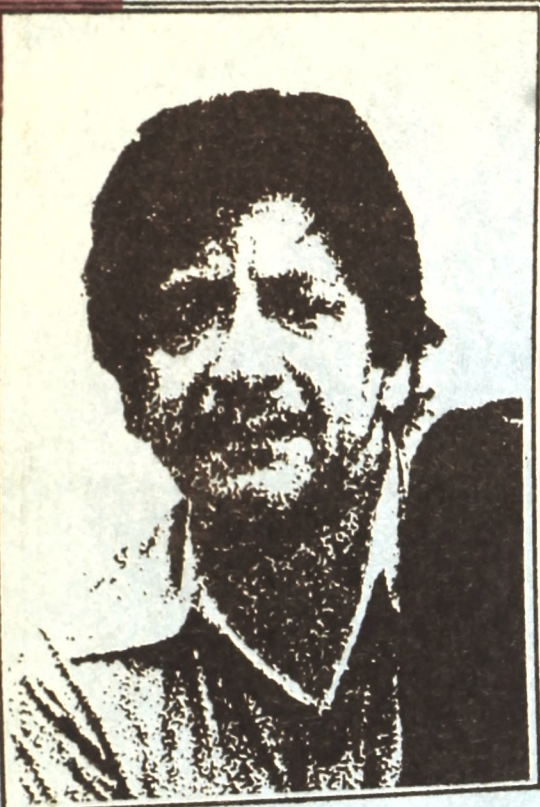
Ταξιδεύοντας με την Ολυμπιακή θα αισθανθείτε άνετα και θα νιώσετε πραγματικά σαν στο σπίτι σας. Γιατί καταλαβαίνουμε και φροντίζουμε να ικανοποιούμε όλες τις απαιτήσεις και τις ανάγκες σας. Και, πάνω απ' όλα, στην Ολυμπιακή μιλάμε την ίδια γλώσσα!

Για περισσότερες πληροφορίες
απευθυνθείτε στα γραφεία της
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα



ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γραφεία: ΑΘΗΝΑ: Λεωφ. Συγγρού 96, Τηλ. 9616.161, 9292.251 - Όθωνος 6, Τηλ. 9292.555
Μητροπόλεως 11, Τηλ. 9292.257 - ΟΜΟΝΟΙΑ: Κοτοπούλη 3 - ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Πύργος Αθηνών
ΠΕΙΡΑΙΑΣ: Ακτή Μιαούλη 27, Τηλ. 4520.968, 9292.797/8 - ΚΗΦΙΣΙΑ: Κηφισίας 267, Τηλ. 8016.119
ΓΛΥΦΑΔΑ: Αθηνών & Αθ. Διάκου - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κομνηνών 1 & 3, Τηλ. 260.121/9 και σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας.



Β.Σ. Νάιπουλ

The master of the novel

Οι Αντάρτες

« Ένα αφήγημα αδιάπτωτης μαγείας ».

Karl Miller

Β.Σ. Νάιπουλ

ΟΙ ΑΝΤΑΡΤΕΣ

Να μισείς την καταπίεση
να φοβάσαι
τους καταπιεσμένους

Νάιπουλ



Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31

106 77 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 36.18.457 - 36.19.167